ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ἐπιβεβαιοῖ.

† Ἐγκρίσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, χορηγεῖται ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἄδεια τοῖς Διδασκάλοις τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ὅπως ἐκτυπώσωσιν ἰδίοις αὐτῶν ἀναλώμασιν ἐν Περιοδικοῖς φυλλαδίοις μουσικὰ μαθήματα τῆς ἐνιαυσίου ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Διὸ καὶ δίδοται τὸ παρὸν κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου.

Τῇ 18 Νοεμβρίου 1868.

† Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς Συνόδου, καὶ Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας τῆς Μουσικῆς Σχολῆς

ΓΑΝΟΥ καὶ ΧΩΡΑΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΔΙΗΡΗΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΟΜΟΥΣ

ΚΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ

Ἁπάσης τῆς ἐνιαυσίου Ἀκολουθίας

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

τῶν

ΑΡΧΑΙΩΝ

Ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ μετ' αὐτὴν

ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Μετὰ προσθήκης τῶν μέχρι τοῦδε ἀνεξηγήτων,

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ

ΕΓΚΡΙΣΕΙ καὶ ΑΔΕΙΑ

ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡ. ΣΥΝΟΔΟΥ

Παρὰ τῶν

ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ἀναλώμασιν αὐτῶν τε καὶ τῶν φιλομούσων

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

ΕΝ ΤΗ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ, ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΗ

Ὑπὸ

ΤΟΥ Κ. Β. Δ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΟΣ.

ἀωξή. 1868.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ [illegible] ΚΡΗΤΗΣ
Αριθ. εἰσαγ. 3714

« *Πληροῦσθε ἐν Πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ* ».

(Πρὸς Ἐφεσ. Ε. 19).

ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΙ ΟΜΟΓΕΝΕΙΣ!

Προνοίᾳ Πατρικῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς ἐνδημούσης ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, συστηθείσης ἐπὶ ἀῤῥαγέσι θεμέθλοις τῆς πάλαι Πατριαρχικῆς Σχολῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἡμεῖς οἱ κατ' ἐκλογὴν Συνοδικὴν διορισθέντες Διδάσκαλοι ἐν αὐτῇ, κατιδόντες ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν διδαχθησομένων μαθημάτων ὑπάρχουσιν ἀνέκδοτα, ἐκ δὲ τῶν ἐκδεδομένων Μουσικῶν βιβλίων τὰ μέν εἰσι σπάνια, τὰ δὲ καὶ δυσώνητα, πάντα δὲ τὰ ἐξηγημένα μαθήματα, ἀντιγραφέντα παρὰ τῆς ἀκαμάτου δεξιᾶς τοῦ ἀειμνήστου Διδασκάλου καὶ ἐξηγητοῦ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, σώζονται ἐν χειρογράφοις ἀποτελοῦσιν ὀγκώδεις Τόμους, κειμένους ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Φαναρίῳ Ἁγιοταφιτικοῦ Μετοχίου, ἐκ τῶν χειρογράφων τούτων ἀντιγράψαντες μετὰ κόπου πολλοῦ καὶ συντόνου προσοχῆς πάντα τὰ ἐν τῇ Ἀγγελίᾳ περιεχόμενα μαθήματα, καὶ ἐπιθυμοῦντες ἵνα φανῶμεν ὠφέλιμοι καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς καὶ ἐξόχως πρὸς πάντας τοὺς ἁπανταχοῦ ὁμογενεῖς ἡμῶν, Πατριαρχικῇ Συνοδικῇ ἀδείᾳ καὶ ἐγκρίσει ἐκδίδομεν τύποις ἅπαντα εἰς τόμους κατὰ φυλλάδια περιοδικὰ διὰ τὸ εὐώνητον. Βέβαιοι δ' ἐσμὲν, ὅτι πάντες οἵ τε Μουσικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν, δικαίως ἐκτι-

ς'.

μήσαντες τοὺς ἐν τῇ Μουσικῇ ταύτῃ Βιβλιοθήκῃ ἀρχαίους Μουσικοδιδασκάλους, ὧν τὰ ἀνέκδοτα μέχρι τοῦδε, ἐκδιδόμενα δὲ ἤδη μαθήματα ἀριδήλως κηρύττουσι τὸ ἔξοχον τῆς Μουσικῆς αὐτῶν τέχνης, προθύμως καὶ ἀσμένως ἀποδέξονται τὴν Βίβλον, φιλοτιμούμενοι ἕκαστος εἰς ἀπόκτησιν αὐτῆς.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 15 Νοεμβρίου 1868.

Οἱ Διδάσκαλοι καὶ Ἐκδόται

ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Πρωτοψάλτης τῆς Μεγ. Ἐκκλησιας.

ΙΩΑΣΑΦ ΡΩΣΣΟΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ.

Χ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΚΗΑΤΖΑΝΙΔΗΣ.

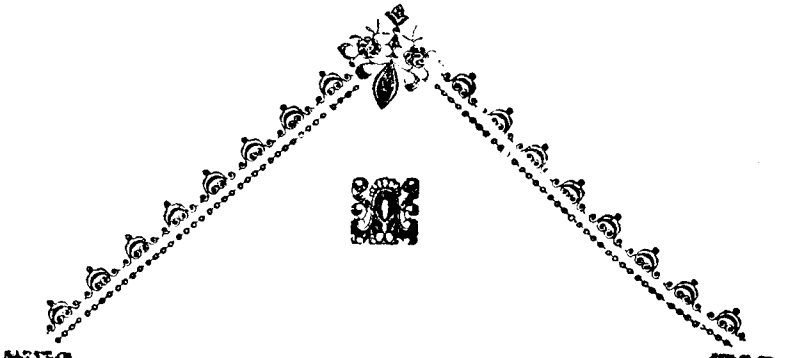
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.

ΟΝΟΥΦΡΙΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Μ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν σφραγῖδα τῆς Πατριαρχικῆς Μουσικῆς Σχολῆς, θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται κατὰ τοὺς νόμους.

Τῷ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ ΘΕΙΟΤΑΤΩ ΚΑΙ ΣΟΦΩΤΑΤΩ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ

ΚΥΡΙΩ ΚΥΡΙΩ

ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΣΤ'.

Τῷ δεύτερον ἤδη τοὺς οἴακας τῆς Ἐκκλησίας διευθύνοντι

ΚΑΙ ΤΗ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΝ

ΑΓΙΑ *καὶ* ΙΕΡΑ

ΣΥΝΟΔΩ

ΤΗΝ

ΜΟΥΣΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ

Ὀφειλομένως *καὶ* εὐσεβάστως

Ἀνατιθέασιν

ΟΙ ΕΚΔΟΤΑΙ

ΑΡΓΕΙΑ.

Φιλόμουσοι ὁμογενεῖς!

Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ διηνεκῶς μεριμνῶσα περὶ παντὸς ἀφορῶντος τὴν πνευματικὴν τῶν τέκνων αὐτῆς ὠφέλειαν, ἐνδελεχῶς προνοοῦσα καὶ περὶ τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, τὴν ἀρχαίαν Πατριαρχικὴν Μουσικὴν Σχολὴν, τὴν κατὰ τὸ 1815 ἔτος μόλις ἀναφανεῖσαν, καὶ μετ' ὀλίγον σιγήσασαν, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης Πατριαρχείας Ἀνθίμου τοῦ ς'. μικρὸν διαρκέσασαν, πρὸ δύο δὲ ἐτῶν αὖθις συστᾶσαν, ἤδη ἐπὶ ἀκραδάντοις βάσεσι, διὰ τελειοτέρου, ὅσον οἷόν τε, Κανονισμοῦ ἐστερέωσε, πρός τε συστηματικὴν καὶ συνεχῆ διδασκαλίαν τῆς ἱερᾶς καὶ καλῆς τέχνης, καὶ πρὸς διάδοσιν καὶ ἀσφαλῆ διάσωσιν τοῦ ἀρχαίου, γνησίου, σεμνοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς μέλους, τοῦ ἀλλοιωθέντος καὶ παραμορφωθέντος διά τε τὰς συνεχεῖς πρὸ τοῦ τύπου ἀντιγραφὰς, καὶ διὰ τὰς ὑπὸ τοσούτων ἐκδοτῶν μετατυπώσεις, καὶ διὰ τὰς ἰδιοτρόπους μάλιστα ξενοφωνίας, αἵτινες παρεισρήσασαι εἰς τὰ ἱερὰ ἄσματα τῆς Ἐκκλησίας, ἕνεκα τῆς ἀπειρίας, ἢ καὶ τῆς αὐταρεσκείας Ἱεροψαλτῶν τινῶν, παρήλλαξαν ὅλως τὴν σεμνότητα καὶ τὸ γνήσιον αὐτοῦ. Ἵνα δὲ ἐπανέλθῃ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν Μουσικὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς εὐκοσμίαν, ἐκρίθη ἀναγκαῖον, ὅπως τὰ διδαχθησόμενα ἐν τῇ Σχολῇ μαθήματα ὦσιν εἰς τὸ ἑξῆς κεκαθαρισμένα ἅπαντα ἀπὸ τῶν διαφόρων ξενισμῶν, ὅπερ ἄλλως οὐ δύναται κατορθωθῆναι, εἰμὴ διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ τῆς ὑπὸ τῶν τριῶν Διδασκάλων ἐξηγήσεως μετὰ τῆς παλαιᾶς Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου, καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ Πέτρου μετὰ τῆς ἔτι ἀρχαιοτέρας.

δ'.

Περὶ τῶν διδαχθησομένων μαθημάτων τετραμελὴς Ἐπιτροπὴ διορισθεῖσα παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἁγίου Χίου, Προέδρου τοῦ μουσικοῦ Διδασκαλείου ἐν τῇ συστάσει τῆς Σχολῆς, καὶ ἱκανῶς συσκεφθεῖσα, ἀπεφάνθη, ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν Σχολὴν τὰ ἑξῆς Μουσικὰ βιβλία καὶ μαθήματα, ἅπερ καὶ ἐνεκρίθησαν παρά τε τοῦ Σ. Προέδρου καὶ τοῦ συλλόγου τῶν Διδασκάλων· οἷον, Σύντομον στιχηραρικὸν μέλος, ἤτοι Ἀναστασιματάριον καὶ Δοξαστάριον Πέτρου Λαμπαδαρίου τῆς Α'. ἐκδόσεως: Ἀργὸν στιχηράριον Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφου ἀνέκδοτον μέχρι τοῦδε, καὶ τὸ συντετμημένον αὐτοῦ παρὰ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου Δοξαστάριον ἐκδεδομένον: Εἱρμολόγιον τῶν Καταβασιῶν ἀργὸν καὶ σύντομον Πέτρου Λαμπαδαρίου: Ἀνθολογία, ἡ τετράτομος Πανδέκτη: Τὸ καλοφωνικὸν Εἱρμολόγιον, καὶ τὰ κατ' ἐκλογὴν μαθήματα τῆς Παπαδικῆς μελοποιηθέντα παρὰ διαφόρων τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς Μουσικοδιδασκάλων, μέχρι τοῦδε ἀνέκδοτα.

Ἐπειδὴ δὲ τῶν βιβλίων τούτων τινὰ μέν εἰσι δυσεύρετα καὶ δυσώνητα, ἄλλα δὲ καὶ ἀνέκδοτα σωζόμενα ἐν χειρογράφοις, ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Μουσικῇ Σχολῇ διδάσκοντες, δι' ἀναφορᾶς ἡμῶν πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ τὴν ἱερὰν Σύνοδον παρουσιασθέντες, ἐλάβομεν ἔγγραπτον τὴν ἀνωτέρω Πατριαρχικὴν Συνοδικὴν ἄδειαν, ὅπως ἐκδῶμεν ἁπάσης τῆς ἐνιαυσίου Ἀκολουθίας τὰ μαθήματα ἀργὰ καὶ σύντομα, κεκαθαρισμένα ὡς εἴπομεν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ τρόπου μεταπεποιημένα ἐπὶ τὸ συνοπτικώτερον, καὶ ἐπανερχόμενα εἰς τὸ ἀρχαῖον σεμνὸν Ἐκκλησιαστικὸν μέλος διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ ὅλων τῶν μαθημάτων τῆς τῶν τριῶν Διδασκάλων ἐξηγήσεως μετά τε τῆς ἀρχαιοτάτης στενογραφίας καὶ τῆς μετέπειτα Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου γραφῆς.

Ἀναλαβόντες οὖν ἔργον πολύμοχθον, πόνων καὶ δαπάνης μὴ φειδόμενοι, ἀλλὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν ἐπιθυμοῦντες, ἀναγγέλλομεν πᾶσι τοῖς φιλογενέσι Μουσικοῖς τε καὶ μὴ, τὴν ἔκδοσιν τῶν μουσικῶν μαθημάτων ἁπάσης τῆς ἐνιαυσίου ἱερᾶς Ἀκολουθίας, πληρεστάτην σχεδὸν, ὡς

ἐν τῷ ἑπομένῳ Πίνακι καθορᾶται, καθότι οὐ μόνον τὰ ὑπὸ τῶν ἀοιδίμων τριῶν Διδασκάλων ἐξηγημένα καὶ ἐκδεδομένα, ἀλλὰ καὶ τὰ μέχρι τοῦδε ἀνέκδοτα καὶ τὰ ἀνεξήγητα ὑπ' αὐτῶν ἐξηγηθήσονται ἤδη καὶ συνεκδοθήσονται, καὶ πολλὰ δὲ ἀμελοποίητα εἰσέτι ὄντα μελοποιηθήσονται.

Ἡ βίβλος, ὡς ἐκ τῆς πληθύος τῆς ὕλης, συμπληρούσης πολλὰ μουσικὰ βιβλία, ὠνομάσθη καταλλήλως «ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ». Διῃρημένη δὲ εἰς τόμους, ἐκδίδεται ἐν περιοδικοῖς φυλλαδίοις διὰ τὸ εὐώνητον, ἀνὰ δύο κατὰ μῆνα, εἰς χαρτίον τῆς καλλιτέρας ποιότητος. Ἕκαστον φυλλάδιον, συγκείμενον ἐκ τεσσάρων ὁλοκλήρων τυπογραφικῶν φύλλων, τιμᾶται διὰ μὲν τοὺς ἐντὸς τῆς Πρωτευούσης καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς ἀντὶ 6 γροσίων μεταλλικῶν· διὰ δὲ τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς, ἡ τιμὴ ὁρίζεται κατ' ἔτος, καθ' ἑξαμηνίαν καὶ κατὰ τριμηνίαν, προπληρωτέα ἅμα τῇ παραλαβῇ τοῦ πρώτου φυλλαδίου καὶ ἐλευθέρα ταχυδρομικῶν διὰ τοὺς προπληρώσαντας Συνδρομητάς: Ἐννοεῖται δὲ ἡ συνδρομὴ αὐτῶν διὰ 24 φυλλάδια. Καὶ ἐν μὲν ταῖς ἐντὸς τοῦ Κράτους ἐπαρχίαις τιμὴ ἐτησίας συνδρομῆς 7 Μεδζιτιέδες, ἑξαμηνιαίας 4, καὶ τριμηνιαίας 2 1]2. Ἐν Ἑλλάδι δὲ, Αἰγύπτῳ, Ἱερουσαλὴμ καὶ Βλαχίᾳ, τιμὴ ἐτησ. 32 φράγκ. ἑξαμ. 18, καὶ τριμ. 9 1]2, ὁμοίως προπληρωτέα. Εἰς δὲ τοὺς προμηθεύοντας δέκα συνδρομάς, δίδεται ἓν δωρεάν.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν Μουσικῶν μόνον τὰ ὀνόματα βλέπουσιν, ἀγνοοῦσιν ὅμως τίνες καὶ πότε ὑπῆρξαν οἱ ποιηταὶ τῶν Ἰδιομέλων, τῶν Δοξαστικῶν καὶ τῶν Κανόνων κτλ., ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι μελοποιοὶ τοσούτων μαθημάτων, πρὸς γνῶσιν αὐτῶν καὶ ὠφέλειαν μάλιστα, ἰδιαίτερον φύλλον, ἐν τῷ τέλει ἑκάστου τόμου, θέλει διαλαμβάνει καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχομένων ποιητῶν τε καὶ μελοποιῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων μέχρι Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ αὕτη οὐ χρήζει ἐπαίνου καὶ συστάσεως, οὖσα αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν αὐτοσύστατος· διότι

ἕκαστος ἐκ τοῦ ἑπομένου Πίνακος κατανοεῖ ἀμέσως πόσον πλουσία ἐστὶ καὶ ὠφέλιμος, ὡς περιέχουσα ὕλην ἄφθονον καὶ ἐκλεκτὴν, μαθήματα τῶν τε ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς Μουσικοδιδασκάλων ἀξιοσπούδαστα, τὰ πλεῖστα μέχρι τοῦδε ἀνέκδοτα, καὶ τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν μελοποιῶν ἄχρι τῆς ἐποχῆς τῶν τριῶν Διδασκάλων, καὶ τὴν βιογραφίαν αὐτῶν, ὡς προελέχθη· ἔτι δὲ καὶ τὰ νεωστὶ μελοποιηθησόμενα παρ' ἡμῶν.

Ἐπειδὴ δὲ πᾶς ἄνθρωπος φύσει ἀγαπᾷ τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον, πεπείσμεθα ὅτι ἕκαστος τῶν φιλομούσων, ἐπιποθῶν τὴν ἀπόκτησιν τῆς ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ, τοῦ πολυτίμου καὶ περιέργου τούτου θησαυροῦ, προθύμως ἐγγραφήσεται συνδρομητὴς εἰς αὐτήν.

Πᾶσα αἴτησις συνδρομῆς ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἄρχοντα Πρωτοψάλτην Κ. Σταυράκην.

Ἡ ἐκτύπωσις ἄρχεται τῇ 1ῃ Νοεμβρίου ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Τυπογραφείῳ, τῷ διευθυνομένῳ παρὰ τοῦ Κ. Β. Δ. Καλλίφρονος.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1868.

Εἰς Φανάριον.

ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Συντάκται καὶ Ἐκδόται

ΑΡΧΩΝ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ.

ΑΡΧΩΝ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

ΙΩΑΣΑΦ ΡΩΣΣΟΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.

Χ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΚΗΑΤΖΑΝΙΔΗΣ.

ΟΝΟΥΦΡΙΟΣ Ι. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Μ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ

ΜΟΣΙΚΗ· ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ·

Περιεχομένων.

Ἀναστασιματάριον ἀργὸν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Ἐωθινὰ ἐν τῷ Ἀναστασιματαρίῳ Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος, Πρωτοψάλτου τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ἀναστασιματάριον σύντομον Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου.

Παλαιὸν Στιχηράριον ἀργὸν, περιέχον Ἰδιόμελα καὶ Δοξαστικά.

Δοξαστάριον Ἰακώβου Πρωτοψάλτου, συντετμημένον ἐκ τοῦ παλαιοῦ, περιέχον καὶ τὰ Δοξαστικὰ τῶν Ἀποστίχων.

Δοξαστάριον σύντομον Πέτρου Λαμπαδαρίου, περιέχον καὶ τὰ Δοξαστικὰ τῶν μὴ ἑορταζομένων Ἁγίων τὰ νεωστὶ μελοποιηθέντα παρ' ἡμῶν.

Ἰδιόμελα ἁπάσης τῆς ἐνιαυσίου Ἀκολουθίας τά τε ἐκδοθέντα καὶ τὰ νεωστὶ μελοποιηθέντα παρ' ἡμῶν.

Εἱρμολόγιον ἀργὸν τῶν Καταβασιῶν καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν Εἱρμῶν, Πέτρου Πελοποννησίου.

Εἱρμοὶ, κατὰ τὸ σύντομον Εἱρμολογικὸν μέλος, τῶν Μηναίων, Τριῳδίου καὶ Πεντηκοσταρίου, ἐκδεδομένοι καὶ ἀνέκδοτοι.

Τροπάρια τῶν Κανόνων τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν καὶ ὅλων τῶν ἑορταζομένων Ἁγίων, κατὰ τὸ ἀργὸν καὶ σύντομον Εἱρμολογικὸν μέλος, ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα.

Προσόμοια ὅλων τῶν ἑορτῶν, καί τινα μετὰ τῶν τροπαρίων αὐτῶν, χάριν τῶν Μοναστηρίων, κατὰ τὸ ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος.

Ἀπολυτίκια, Ὑπακοαὶ, Καθίσματα, Κοντάκια καὶ Ἐξαποστειλάρια.

ή.

Παπαδική,

περιέχουσα τὰ ἑπόμενα μαθήματα.

Τὸ μέγα Ἴσον Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλη.

Ἀνοιξαντάρια Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη, Ἀγαλλιανοῦ, Γεωργίου τοῦ Παναρέτου, Γεωργίου Κοντοπετρῆ, Ξένου τοῦ Κορώνη, Πρωτοψάλτου τῆς Ἁγίας Σοφίας, Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ, Λαμπαδαρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας, Μανουὴλ Χρυσάφου, Λαμπαδαρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας, καὶ ἑφεξῆς.

Ἕτερα συντετμημένα παρὰ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος.

» Σύντομα, μελοποιηθέντα παρὰ τοῦ αὐτοῦ.

» Συντομώτερα τοῦ αὐτοῦ.

Μακάριος ἀνὴρ τὸ μέγα, παρὰ διαφόρων ἀρχαίων Μουσικοδιδασκάλων, Ἰωάννου Κουκουζέλου, Ξένου τοῦ Κορώνη, Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ, Ἀγαλλιανοῦ, Γεωργίου Κοντοπετρῆ, Μανουὴλ Χρυσάφου, Μέλος Λατρινὸν καλούμενον.

Ἕτερον Πέτρου Λαμπαδαρίου.

» Τοῦ αὐτοῦ συντμηθὲν παρὰ Μανουὴλ Πρωτοψάλτου.

» Συντομώτερον Γεωργίου τοῦ Κρητός.

Στίχοι Καλοφωνικοὶ ἐκ τοῦ « Ἵνα τί ἐφρύαξαν » Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη, Ξένου τοῦ Κορώνη, καὶ Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφου κατ' αἴτησιν τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου.

Κεκραγάρια (α) Βαλασίου Ἱερέως.

Ἕτερα τὰ λεγόμενα Ἁγιορείτικα.

» Ἰακώβου Πρωτοψάλτου.

Φῶς ἱλαρὸν τὸ ἀρχαῖον, εἰς ἦχον Δ'. φθορικὸν κατὰ διφωνίαν, Δι.

Προκείμενα ὅλης τῆς ἑβδομάδος, καὶ ὅλων τῶν Δεσποτικῶν Ἑορτῶν, ἔντεχνα, καλούμενα Δοχαί.

Ἕτεραι συντομώτεραι Δοχαί.

Μάθημα ψαλλόμενον εἰς τὰς Ἀρτοκλασίας, Κεχαριτωμένη χαῖρε, Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλου εἰς ἦχον Α'. Τετράφωνον.

Ἕτερον μάθημα, Θεοτόκε Παρθένε, Ὀκτάηχον, Πέτρου Μπερεκέτου.

Προκείμενα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

(α) Τὰ τοῦ Δαμασκηνοῦ τυπωθήσονται μετὰ τοῦ Ἀναστασιματαρίου του.

Θεὸς Κύριος τοῦ Ἀκαθίστου, τὸ ἀρχαῖον ἀργὸν καὶ σύντομον.
Τὸ προσταχθὲν τὸ ἀρχαῖον.
Τῇ ὑπερμάχῳ.
Ἕτερον μετὰ Κρατήματος παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ.
» Συντομώτερον Πέτρου Μπερεκέτου.
Ἀλληλουϊάριον τοῦ Νυμφίου ἀρχαῖον μέλος, ἀργὸν καὶ σύντομον.
Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος)
Ὅτε οἱ ἔνδοξοι) καὶ τὰ σύντομά των.
Τριαδικὰ τὰ συνήθη.
Εὐλογητάρια τὰ ἀρχαῖα.
Ἕτερα Πέτρου Λαμπαδαρίου, συντετμημένα.
» Τοῦ αὐτοῦ.
» Συντομώτερα.

Πολυέλεοι.

Δοῦλοι Κύριον, παρὰ πολλῶν μελοποιῶν ἀρχαίων, εἰς ἦχον Α'.
Ἕτερος Μανουὴλ Χρυσάφου τοῦ νέου.
» Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, δύο.
» Δανιὴλ Πρωτοψάλτου.
» Πέτρου Λαμπαδαρίου, δύο.
» Μελετίου Σιναΐτου.
» Γρηγορίου Πρωτοψάλτου.
» Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος,
» Ἐκλογὴ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου.
Λόγον ἀγαθὸν Πέτρου Μπερεκέτου.
Ἕτερος Γεωργίου τοῦ Κρητός.
» Λόγον ἀγαθὸν παρὰ διαφόρων διδασκάλων, Γρηγορίου Μπούνη τοῦ Ἁλιάτου καὶ λοιπῶν.
» Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος.
Ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλῶνος παρὰ τῶν ῥηθέντων ἀρχαίων Μελοποιῶν.
Ἕτερος Γρηγορίου Πρωτοψάλτου.
» Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος.
Ἐκλογαὶ πολυελέων εἰς διαφόρους Ἁγίους, παρὰ τῶν ἀρχαίων Μελοποιῶν.

Πασαπνοάρια.

Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη.
Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, καὶ τὸ μέγιστον.
Κλήμεντος ἱερέως.
Μελετίου Σιναΐτου.
Πέτρου Λαμπαδαρίου τρία.

Πασαπνοάρια τῶν Αἴνων.

Μανουὴλ Χρυσάφου.
Ἰακώβου Πρωτοψάλτου.
Ἑωθινὰ ἀργὰ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου (α).
Δοξολογίαι σύντομαι κατ' ἦχον Πέτρου Λαμπαδαρίου καὶ Μανουὴλ Πρωτοψάλτου, καὶ μία Γρηγορίου Πρωτοψάλτου.

Δοξολογίαι ἀργαί.

Μελχισεδὲκ Ἐπισκόπου Ῥαιδεστοῦ, ἦχος Α'. τετράφωνος.
Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν, ἦχος Β'.
Βαλασίου ἱερέως ἦχος πλαγίου ά. πεντάφωνος.
Πέτρου Μπερεκέτου ἦχος πλαγίου δ'. νενανώ.
Ἰωάννου Πρωτοψάλτου ὀκτώ.
Δανιὴλ Πρωτοψάλτου μία.
Πέτρου Πρωτοψάλτου τοῦ Βυζαντίου μία.
Πέτρου Λαμπαδαρίου ὀκτώ.
Ἰακώβου Πρωτοψάλτου ὀκτώ.
Γεωργίου τοῦ Κρητὸς μία.
Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος ἡ ἐναρμόνιος.
Γρηγορίου Πρωτοψάλτου τέσσαρες.
Ἀσματικὸν τοῦ Σταυροῦ.
Ἕτερον συντετμημένον.
Ἀσματικὸν Νεκρώσιμον, τὸ Ἁγιορείτικον, καὶ τὸ συνειθισμένον.
Τὸν Δεσπότην καὶ Ἄνωθεν οἱ Προφῆται) Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη.
Ἕτερον τοῦ αὐτοῦ ἦχος πλάγιος Β'.
» Ἕτερον παρὰ διαφόρων ἀρχαίων Μελοποιῶν.
Περίζωσαι, Γρηγορίου Πρωτοψάλτου.

(α) Τὰ τοῦ Γλυκέος Ἑωθινὰ ἐν τῷ ἀργῷ Ἀναστασιματαρίῳ.

Τυπικὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου.
Δεῦτε προσκυνήσωμεν ἀρχαῖον καὶ σύντομον.
Ἅγιος ὁ Θεὸς σύντομον.
Δύναμις ἀρχαῖον Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος.
Ἕτερον Ξένου τοῦ Κορώνη.
» Γεωργίου τοῦ Κρητὸς καὶ τὸ Ἁγιορείτικον.
Τοῦ Βήματος τὸ ἀρχαῖον.
Ὅσιοι εἰς Χριστὸν σύντομον.
Δύναμις Μανουὴλ Χρυσάφου.
Τὸν Σταυρόν σου σύντομον.
Δύναμις Βαλασίου ἱερέως.
Ἀλληλουϊάριον παρὰ διαφόρων Μελοποιῶν. Ξένου τοῦ Κορώνη ἦχος Β΄. Βαλασίου ἱερέως βαρὺς, Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος πλάγιος ά. κτλ.
Δόξα σοι Κύριε, εἰς πολλὰ ἔτη, καὶ τὰ ἐν ταῖς χειροτονίαις.
Κύριε ἐλέησον διαφόρων Μελουργῶν.
Εἰσοδικὰ παρὰ διαφόρων.

Χερουβικά.

Παρὰ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων Διδασκάλων.

Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
Θεοφάνους Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Καρύκη.
Ἀθανασίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ.
Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν.
Ναθαναὴλ Νικαίας.
Βαλασίου ἱερέως.
Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη, Παλατινόν.
Ξένου τοῦ Κορώνη τὸ μέγιστον.
Ἰωάννου Γλυκέος, Δυσικὸν λεγόμενον.
Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ.
Μανουὴλ Ἀγαλλιανοῦ Πρωτοψάλτου τῆς Ἁγίας Σοφίας.
Μανουὴλ Χρυσάφου Λαμπαδαρίου τῆς Ἁγ. Σοφίας.
Μανουὴλ Χρυσάφου τοῦ νέου.

Παϊσίου Μοναχοῦ.
Δούκα τοῦ Συροπούλου.
Πέτρου Μπερεκέτου.
Δανιὴλ Πρωτοψάλτου.
Πέτρου Πρωτοψάλτου τοῦ Βυζαντίου.
Πέτρου Λαμπαδαρίου.
Μανουὴλ Πρωτοψάλτου.
Γρηγορίου Πρωτοψάλτου.
Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος.
Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου.
Χερουβικὰ σύντομα τῆς ἑβδομάδος Πέτρου Λαμπαδαρίου καὶ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου.

Νῦν αἱ Δυνάμεις.

Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη.
Μάρκου Ἐφεσίου τοῦ Εὐγενικοῦ.
Τὸ συνειθισμένον.
Γεωργίου Πρωτοψάλτου τοῦ ἐκ Ῥαιδεστοῦ.
Ἰακώβου Πρωτοψάλτου.
Γεύσασθε. Παρὰ τῶν ἀνωτέρω Μελοποιῶν, καὶ
Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ.
Γεωργίου τοῦ Κρητός.
Ἀγαπήσωσε Κύριε. Ἰακώβου Πρωτοψάλτου.
Ἅγιος, ἅγιος. Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος.
Ἐπὶ σοὶ χαίρει. Ξένου τοῦ Κορώνη.
Τὴν γὰρ σὴν μήτραν. Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ.
Ἄξιόν ἐστιν. Τὸ ἀρχαῖον.
Κοινωνικὰ τῆς ἑβδομάδος παρὰ διαφόρων.

Κοινωνικὰ Αἰνεῖτε.

Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
Ἀθανασίου Πατριάρχου.
Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλου.

Ναθαναὴλ Νικαίας.
Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ.
Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν.
Νικηφόρου τοῦ Θηβαίκοῦ.
Ξένου τοῦ Κορώνη.
Ἀγάθωνος ἀδελφοῦ τοῦ Ξ. Κορώνη.
Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος.
Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ.
Μανουὴλ Χρυσάφου, ὀργανικά.
Μανουὴλ Κορώνη υἱοῦ τοῦ Ξένου,
Βαλασίου ἱερέως.
Πέτρου Μπερεκέτου.
Μανουὴλ Χρυσάφου τοῦ νέου.
Δανιὴλ Πρωτοψάλτου.
Πέτρου Πρωτοψάλτου τοῦ Βυζαντίου.
Πέτρου Λαμπαδαρίου.
Γρηγορίου Πρωτοψάλτου.
Ἕτερα τῆς ἑβδομάδος ἀρχαῖα.

Κοινωνικὰ τοῦ Ἐνιαυτοῦ.

Θεοδώρου Βασιλέως τοῦ Λασκάρεως.
Ξένου τοῦ Κορώνη.
Μανουὴλ Χρυσάφου τοῦ ἀρχαίου.
Γερμανοῦ Ἀρχιερέως.
Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ.
Γεωργίου Πρωτοψάλτου τοῦ ἐκ Ῥαιδεστοῦ.
Βαλασίου ἱερέως.
Γεωργίου τοῦ Σγουροπούλου.
Ἰωάννου Πρωτοψάλτου.
Δανιὴλ Πρωτοψάλτου.
Πέτρου Λαμπαδαρίου.
Γεωργίου τοῦ Κρητός.
Μανουὴλ Πρωτοψάλτου.
Γρηγορίου Πρωτοψάλτου.
Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος.
Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου.

Οἰκηματάριον.

Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος.
Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη.
Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ.
Μανουὴλ Χρυσάφου τοῦ ἀρχαίου.
Βαλασίου ἱερέως.

Κρατηματάριον.

Παρὰ διαφόρων ἀρχαίων Διδασκάλων.

Θεοδώρου Βασιλέως τοῦ Λασκάρεως.
Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη.
Ξένου τοῦ Κορώνη.
Γρηγορίου Μπούνη Ἀλιάτου Πρωτοψάλτου τῆς Ἁγ. Σοφίας.
Μανουὴλ Ἀγαλλιανοῦ Πρωτοψάλτου τῆς Ἁγ. Σοφίας.
Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ.
Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος.
Μανουὴλ Χρυσάφου.
Νικηφόρου τοῦ Ἠθικοῦ.
Γαβριὴλ Ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ.
Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Ἀγχιάλου.
Μελχισεδὲκ Ῥαιδεστοῦ.

Μαθηματάριον.

Παρὰ διαφόρων ἀρχαίων Διδασκάλων.

Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη.
Ξένου τοῦ Κορώνη.
Ἀγαλλιαννοῦ.
Ἰωάσαφ νέου Κουκουζέλη.
Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος.
Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ.
Μανουὴλ Λαμπαδαρίου τῆς Ἁγ. Σοφίας.
Εἱρμολόγιον Καλοφωνικὸν παρὰ διαφόρων Μελοποιῶν.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

§. 1. Πᾶσα τέχνη ὑπὸ τὴν τῶν Μουσῶν προστασίαν διατελοῦσα Μουσικὴ ὠνομάζετο· ἐνίοτε δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδήλου ὅ τι ἰδίως καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις. Ἐν γένει δὲ, ὅ τι ἡμεῖς σήμερον ὀνομάζομεν Μουσικὴν, οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον Ἁρμονικήν· « Ἁρμονική ἐστιν ἐπιστήμη θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τῆς τοῦ ἡρμοσμένου φύσεως. Ἡρμοσμένον δέ ἐστι τὸ ἐκ φθόγγων, καὶ διαστημάτων ποιὰν τάξιν ἐχόντων συγκείμενον » (1). Καὶ Πορφύριος εἰς Κλαυδίου Πτολεμαίου Ἁρμονικὰ, « τὴν Μουσικήν, φησι, σύμπασαν διαιρεῖν εἰώθασιν εἴς τε τὴν Ἁρμονικὴν καλουμένην Πραγματείαν, εἴς τε τὴν ῥυθμικὴν καὶ Μετρικήν » (2). Παρὰ δὲ Πλουτάρχῳ ἐκ Πλάτωνος περὶ Δεισιδαιμονίας, καὶ δῶρον θεῖον ὁμολογεῖται ἡ Μουσική. Τοῦτο δὲ τὸ θεῖον δῶρον, ἡ Μουσικὴ, τοσοῦτον ἀρχαία ἐστὶν, ὅσον καὶ ἡ Ποίησις, ἐφ' ᾧ καὶ Ἀοιδοὶ οἱ Ποιηταὶ καὶ Μελοποιοὶ ἐκαλοῦντο (3), διὰ τοῦτο ἁπαντῶμεν οὐ μόνον ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ καὶ πρὸ τοῦ Κατακλυσμοῦ μουσικοὺς καὶ μουσικῶν ὀργάνων ἐφευρετὰς, « καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰουβάλ· οὗτος ἦν ὁ καταδείξας ψαλτήριον καὶ κιθάραν » (4), ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Ἡρωϊκοῖς χρόνοις βλέπομεν τὸν Ὁμηρικὸν Ἀχιλλέα, τὸν μέγαν αὐτοῦ χόλον καὶ τὴν λύπην διὰ τῆς μουσικῆς καταπραΰνοντα·

« Φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ
Καλῇ δαιδαλέῃ . . . . . » (5)·

Καὶ ὅλως δὲ ἡ τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιοτάτη σοφία ἐν τῇ Μουσικῇ ὑφίστατο, ὅπερ καὶ Ἀθήναιος ἐπιμαρτυρῶν λέγει (6)· « Τὸ δὲ ὅλον ἔοικεν ἡ παλαιὰ τῶν Ἑλλήνων σοφία τῇ Μουσικῇ μάλιστα δεδομένη, ἐξ οὗ περ δῆλον ὅτι ἥ τε Ὀρφέως θεολογία καὶ Μουσαίου καὶ Λίνου, καὶ πᾶσα ἡ τοῦ Ὁμήρου ποίησις ἐν ῥυθμοῖς μουσικοῖς ἦν· Ὅς (Ὅμηρος) διὰ τὸ μεμελοποιηκέναι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ποίησιν, ἀφροντιστὶ τοὺς πολλοὺς ἀκεφάλους ποιεῖ στίχους, καὶ λαγαροὺς, ἔτι δὲ καὶ μειούρους ». Διὸ καὶ φιλόσοφοι τὸ πά-

(1) Εὐκλείδ. Εἰσαγ. ἁρμον. σελ. 21. (2) Βιβλ. Α'. (3) Σέξτ. πρὸς Μουσικ. Βιβλ. Γ'. σελ. 538. (4) Γενέσ. Δ'. 21. (5) Ἰλ. Ι. 186. (6) Βιβλ. ΙΔ'.

λαι οἱ Μουσικοὶ ἐπωνομάζοντο, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Σχολιαστὴς ἐν Ὀδυσσ. Γ. 270, λέγων· « Τὸ ἀρχαῖον οἱ ἀοιδοὶ φιλοσόφων τάξιν ἐπεῖχον ». Ἡ ἀρχαιότης οὖν τῆς Μουσικῆς καταφαίνεται ἔν τε τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ, καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἱστορίᾳ.

§. 2. Καὶ ὅτι μὲν ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ, αὐτή ἐστιν ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Μουσικὴ, ἐκ τῶν λεχθησομένων ἑπομένως δειχθήσεται· ἤδη δὲ ἀναδραμόντες εἰς τοὺς παλαιτάτους αἰῶνας, εἴπωμέν τινα πρῶτον περὶ αὐτῆς τῆς καθ' Ἕλληνας Μουσικῆς, ἣν ἐκληρονομήσαμεν παρὰ τῶν προγόνων ἡμῶν, εἶτα δὲ καὶ περὶ τῆς καθ' Ἑβραίους, ὅπως ἴδωμεν καὶ αὐτοὺς οὐχ ἧττον τῶν ἄλλων Ἐθνῶν καλλιεργοῦντας τὴν Μουσικήν· καὶ μελετῶντες τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, προχωρήσωμεν ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἵνα ἴδωμεν, ὅτι ἐν τῇ θεοκτίστῳ Κιβωτῷ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ διεσώθη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ τῶν ἡμετέρων ἐνδόξων προγόνων Μουσικὴ, ὡς καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν, τὰ δύο ταῦτα συμφυῆ καὶ οἷον συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα.

§. 3. Ἐν πρώτοις οὖν δόντες τὸν ὁρισμὸν τῆς Μουσικῆς τέχνης, θεωρήσωμεν ἔπειτα διὰ βραχέων τὰ ἑξῆς. Α'. Πότε καὶ τίνες τῶν ἀρχαίων ἐμάνθανον αὐτήν. Β'. Περὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς. Γ'. Πῶς ἐκαλοῦντο οἱ Μουσικοί. Δ'. Ὅτι Μουσικῇ ἐχρῶντο οἱ ἀρχαῖοι ᾄδοντες διάφορα μνήμης ἄξια. Ε'. Περὶ Ὕμνων, καὶ πῶς ἄλλως ἐκαλοῦντο αὐτοί. Ϛ'. Ὅτι ἐτέλουν τὰς Ὠδὰς ἢ διὰ φωνῆς, ἢ δι' ὀργάνων, ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων, καὶ ποῖα τὰ ὄργανα. Ζ'. Ἐν πόσαις χορδαῖς καὶ διὰ τίνος αὗται ἐκρούοντο. Η'. Ὅτι συνῆπτον οἱ ἀρχαῖοι τὴν Μουσικὴν μετὰ τῆς ὀρχήσεως καὶ ἐν πότοις, καὶ ἐν χοροῖς, καὶ ἐν γάμοις, καὶ ἐν ἄλλοις. Θ'. Τίνι ἁρμονίᾳ ἐχρῶντο ἐν τῷ Τραγικῷ χορῷ. Ι'. Πόσα εἴδη ἤθους μελοποιΐας. ΙΑ'. Περὶ τοῦ ἀρχαίου συστήματος τῆς διὰ σημείων παραστάσεως.

§. 4. Ἡ Μουσικὴ ὁρίζεται παρ' Ἀριστείδῃ (1), « Ἐπιστήμη μέλους, καὶ τῶν περὶ μέλος συμβαινόντων ». Καὶ ἄλλοι δὲ διάφοροι ὁρισμοὶ φέρονται παρὰ Βακχείῳ (2), καὶ παρὰ Σέξτῳ (3). Ὁ δὲ Πλάτων οὕτως ὁρίζει τὴν Μουσικήν· « Μουσική ἐστι τρόπων μίμημα βελτιόνων, ἢ χειρόνων ἀνθρώπων » (4). Ὁ δὲ πρῶ-

(1) Περὶ Μουσικ. Βιβλ. Α'. σελ. 1. (2) Εἰσαγωγ. Μουσικ. σελ. 1. (3) Πρὸς Μουσ. σελ. 356. (4) Νόμ. Ζ'.

τος περὶ Μουσικῆς γράψας ἐστὶν, ὡς φησι Σουΐδας ἐν λ—ι Λάσος Χαρίνου Ἑρμιονεὺς, πόλεως τῆς Ἀχαΐας, γεγονὼς κατὰ τὴν ΝΗ'. Ὀλυμπιάδα· Πρῶτος οὗτος περὶ Μουσικῆς ἔγραψε λόγον, καὶ Διθυράμβους εἰς ἀγῶνα εἰσήνεγκε, καὶ ἐριστικοὺς εἰσήγαγε λόγους ».

§. 5. Α'. Ἦν δὲ ἡ Μουσικὴ συνήθης καὶ φίλη τοῖς πάλαι Ἥρωσιν, ἣν καὶ ἐκ παίδων ἐσπούδαζον, ὡς τοῦτο γίνεται δῆλον ἔκ τε Ἡρακλέους καὶ Ἀχιλλέως καὶ Ἠετίωνος βασιλέως τῶν Θηβῶν, καὶ ἐκ τοῦ Χείρωνος καὶ ἄλλων. Ἐφεξῆς δὲ καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις οἱ τὰ πρῶτα φέροντες ἐν ταῖς πόλεσι περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὴν σπουδὴν τῆς Μουσικῆς· διὸ καὶ τοὺς ἐν τοῖς πολιτικοῖς μὲν πράγμασιν ὄντας, ἀδαεῖς ὅμως τῆς Μουσικῆς, ἐχλεύαζον οἱ ταύτης εἰδήμονες, ὡς ἐκ Θεμιστοκλέους δηλοῦται, ὅς τις, κατὰ Πλούταρχον (1), «τὰς πρὸς ἡδονήν τινα καὶ χάριν ἐλευθέριον σπουδαζομένας τῶν παιδεύσεων, ὀκνηρῶς ἐκμανθάνων καὶ χλευαζόμενος ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῶν πεπαιδεῦσθαι δοκούντων, ἠναγκάζετο φορτικώτερον ἀμύνεσθαι, λέγων, ὅτι λύραν μὲν ἁρμόσασθαι, καὶ μεταχειρίσασθαι ψαλτήριον οὐκ ἐπίσταται, πόλιν δὲ, μικρὰν καὶ ἄδοξον παραλαβὼν, ἔνδοξον καὶ μεγάλην ἀπεργάσασθαι ». Λέγεται δὲ, ὅτι καὶ Πυθαγόρας ἐγκρατὴς ἦν τῆς Μουσικῆς, ὡς Ἰάμβλιχος ἐν βίῳ Πυθαγόρου φησί (2). Καὶ Σωκράτης δὲ αὐτὸς ἐν γήρᾳ κιθαρίζειν ἐμάνθανε πρὸς Κόννον φοιτῶν τὸν Μουσικόν· σκωφθεὶς δὲ ὅτι γέρων ἤδη ὢν καθαρίζει, κρεῖττον, εἶπεν, ὀψιμαθῆ εἶναι ἢ ἀμαθῆ (3). Περὶ τούτου καὶ Πλάτων ἐν Εὐθυδήμῳ λέγει· « Ὥσπερ Κόννῳ τῷ Μητροβίου τῷ κιθαριστῇ, ὃς ἐμὲ (τὸν Σωκράτην) διδάσκει ἔτι καὶ νῦν καθαρίζειν ». Μέμνηται δὲ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ Μενεξένῳ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πλάτων φαίνεται παραδεχόμενος τὴν Μουσικὴν, ἐν οἷς φησι, « Λύρας δὲ ἅψασθαι, τρία μὲν ἔτη καὶ δέκα γεγονόσιν ἄρχεσθαι μέτριος χρόνος· ἐμμεῖναι δὲ ἕτερα τρία, καὶ μήτε πλείω τούτων, μήτε ἐλάττω » (4). Καὶ τὸν μέγαν δὲ Ἀλέξανδρον καὶ ἔτι ἀρχαιότερον αὐτοῦ τὸν Ἡρακλέα, Αἰλιανὸς ἱστορεῖ, παῖδας ἔτι ὄντας Μουσικῆς ἅψασθαι. « Καὶ τὸν μὲν Ἡρακλέα ἀποκτεῖναι τῷ πλήκτρῳ τὸν διδάσκαλον Λίνον, ὡς χαλεπήναντα πρὸς αὐτὸν, ἀμουσότερον τοῦ ὀργάνου ἁπτόμενον· τὸν δὲ Ἀλεξάνδρου διδάσκαλον γινώσκοντα ἐξ ἱστορίας τὸ πάθος τοῦ Λίνου, δεῖσαι μὴ

(1) Ἐν Βίῳ Θεμιστοκλ. (2) Κεφ. ΚΗ'. (3) Σουΐδ. ἐν λ— (4) Νόμ. Ζ'.

τῆς ἐκείνου πειράσηται τύχης, διότι ἐπετίμησε τὸν μαθητὴν μὴ θελήσαντα κροῦσαι, ἣν ἐκέλευσεν αὐτῷ χορδὴν σὺν μέλει, καὶ ἣν ἀπήτει τὰ κιθαρίσματα ». Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ὑποδείκνυσι καὶ ὅπως δεῖ τοὺς νέους χρῆσθαι τῇ Μουσικῇ (1). Ἐν γένει δὲ πάντες οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὴν Μουσικὴν, ὡς φησι Πλούταρχος (2), καὶ Λουκιανὸς (3), καὶ Ἀθήναιος (4), καὶ ἄλλοι. Διὸ καὶ οἱ Μιτυληναῖοι, ὅτε τῆς θαλάσσης ἤρξαν, τοιαύτην ὑπέβαλον ζημίαν εἰς τοὺς ἀφισταμένους τῶν συμμάχων, ὥστε μὴ διδάσκειν τοὺς παῖδας αὐτῶν Μουσικὴν, ὡς Αἰλιανὸς ἱστόρηκε (5). Καὶ Κρῆτες, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει, τοὺς παῖδας τοὺς ἐλευθερίους μανθάνειν τοὺς νόμους ἐκέλευον μετά τινος μελῳδίας, ἵνα ἐκ τῆς μουσικῆς ψυχαγωγῶνται, καὶ εὐκολώτερον αὐτοὺς τῇ μνήμῃ διαλαμϐάνωσι. Μᾶλλον δὲ πάντων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐτίμων τὴν Μουσικὴν οἱ Ἀρκάδες, κατὰ τὸν Πολύϐιον, « ὥστε μὴ μόνον ἐν παισὶν οὖσιν, ἀλλὰ καὶ νεανίσκοις γενομένοις ἐπὶ τριάκοντα ἔτῶν, κατ' ἀνάγκην σύντροφον (τὴν Μουσικὴν) ποιεῖν αὐτῶν » (6). Ἐχρῶντο δὲ αὐτῇ καὶ Ἀθηναῖοι, περὶ ὧν Ἀριστοφάνης ἐν Νεφέλαις φησί (7).

Δ. Λ. « Λέξω τοίνυν τὴν ἀρχαίαν παιδείαν, ὡς διέκειτο,
Ὅτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤνθουν, καὶ σωφροσύνη νενόμιστο·
Πρῶτον μὲν ἔδει παιδὸς φωνὴν γρύζαντος μηδὲν ἀκοῦσαι·
Εἶτα βαδίζειν ἐν ταῖσιν ὁδοῖς εὐτάκτως ἐς κιθαριστοῦ
Τοὺς κωμήτας γυμνούς . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
Ἐντειναμένους τὴν ἁρμονίαν, ἣν οἱ πατέρες παρέδωκαν ».

§. 6. Β'. Λογίζεται δὲ ἡ Μουσικὴ, ὅτι ἐστὶ τὸ πρεσϐύτατον τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιχειρημάτων, ὡς ἱκανὴ δοκοῦσα, ἵνα καὶ ὀργὰς καὶ πένθη παύῃ, καὶ προσελκύῃ τοὺς κεχηνότας ταῖς ἡδοναῖς. Ὅθεν καὶ ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης φησίν· « Οὕτω γοῦν ἡμῶν ἡ φύσις πρὸς τὰ ἄσματα καὶ τὰ μέλη οἰκείως ἔχει, ὡς καὶ τὰ ὑπομάζια παιδία κλαυθμυριζόμενα καὶ δυσχεραίνοντα οὕτω κατακοιμίζεσθαι. Αἱ γοῦν τίτθαι ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτὰ βαστάζουσαι, πολλάκις ἀπιοῦσαί τε καὶ ἐπανιοῦσαι, καί τινα αὐτοῖς κατεπάδουσαι ἄσματα παιδικὰ, οὕτως αὐτῶν

(1) Πολιτικ. Βιϐλ. Η'. Κεφ. Ε'. (2) Περὶ Μουσικ. (3) Περὶ Ὀρχήσ. (4) Βιϐλ. ΙΕ'. (5) Ποικίλ. Ἱστ. Βιϐλ. Ζ'. Κεφ. ΝΕ'. (6) Βιϐλ. Δ'. (7) Στίχ. 961—968.

τὰ βλέφαρα κατακοιμίζουσι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁδοιπόροι πολλάκις κατὰ μεσημβρίαν ἐλαύνοντες ὑποζύγια, ᾄδοντες τοῦτο ποιοῦσι, τὴν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ταλαιπωρίαν ταῖς ᾠδαῖς ἐκείναις παραμυθούμενοι· ἀλλὰ καὶ γηπόνοι ληνοβατοῦντες, καὶ τρυγῶντες, καὶ ἀμπέλους θεραπεύοντες, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν ἐργαζόμενοι, πολλάκις ᾄδουσιν » (1). Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ Ἀχιλλέως, ὅστις, ὡς προείρηται (§. 1.), διὰ τῆς μουσικῆς κατεπράϋνε τὸν χόλον αὐτοῦ, φέρεται μαρτυρία καὶ παρ' Ἀθηναίῳ (2) οὕτως ἐπὶ λέξεως λέγοντι· « Μέγας γὰρ, ὦ μακάριοι, κατὰ τὸν Θεοφίλου κιθαρῳδὸν, θησαυρός ἐστι καὶ βέβαιος ἡ Μουσικὴ ἅπασι τοῖς μαθοῦσι παιδευθεῖσί τε· καὶ γὰρ τὰ ἤθη παιδεύει, καὶ τοὺς θυμοειδεῖς, καὶ τὰς γνώμας διαφόρους καταπραΰνει. Κλεινίας γοῦν ὁ Πυθαγόρειος, ὡς Χαμαιλέων ὁ Ποντικὸς ἱστορεῖ, καὶ τῷ βίῳ καὶ τοῖς ἤθεσι διαφέρων, εἴποτε συνέβαινε χαλεπαίνειν αὐτὸν δι' ὀργὴν, ἀναλαμβάνων τὴν λύραν ἐκιθάριζε (3). Καὶ ὁ Ὁμηρικὸς δὲ Ἀχιλλεὺς τῇ κιθάρᾳ κατεπραΰνετο, ἣν αὐτῷ ἐκ τῶν Ἠετίωνος λαφύρων μόνην Ὅμηρος χαρίζεται, καταστέλλειν τὸ πυρῶδες αὐτοῦ δυναμένην· μόνος γοῦν ἐν τῇ Ἰλιάδι ταύτῃ χρῆται τῇ Μουσικῇ ». Οὕτω καὶ Δαβὶδ ὁ ποιητὴς τῶν ἱερῶν ᾀσμάτων τῇ μουσικῇ χρώμενος, ἐκ τῆς μανίας καθίστη τὸν βασιλέα, ὡς ὁ μέγας φησὶ Βασίλειος ἐν τῷ πρὸς τοὺς νέους Παραινετικῷ. Ὅτι δὲ ἡ Μουσικὴ καὶ τοὺς ταῖς ἡδοναῖς κεχηνότας, ὡς προειρέθη, δύναται προσελκύειν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ Παραινετικῷ τοῦτο μανθάνομεν, λέγοντος· « Λέγεται δὲ καὶ Πυθαγόραν κωμασταῖς περιτυχόντα μεθύουσι, κελεῦσαι τὸν αὐλητὴν, τὸν τοῦ κώμου κατάρχοντα, μεταβαλόντα τὴν ἁρμονίαν, ἐπαυλῆσαί σφισι τὸ δώριον, τοὺς δὲ οὕτως ἀναφρονῆσαι ὑπὸ τοῦ μέλους, ὥστε, τοὺς στεφάνους ῥίψαντας, αἰσχυνομένους ἐπανελθεῖν ». Δυνατὴ δὲ ἡ Μουσικὴ, ἵνα καὶ θυμὸν ἐγείρῃ, καὶ καταπαύῃ καὶ μαλάττῃ πάλιν αὐτὸν, ὅπερ ἡ τοῦ Τιμοθέου κιθάρα εἰργάσατο, ἀναγκάσασα τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον ἐπὶ τὰ ὅπλα ἀναπηδῆσαι διὰ τῆς συντόνου καὶ αὐστηρᾶς ἁρμονίας, καὶ ἐπαναγαγεῖν πάλιν πρὸς τοὺς συμπότας διὰ τῆς ἀνειμένης, ὡς ὁ αὐτὸς αὐτόθι Μ. Βασίλειος βεβαιοῖ, λέγων· « Ταύτῃ τοι καὶ Ἀλεξάνδρῳ ποτὲ τὸ Φρύγιον ἐπαυλήσαντα (τὸν Τιμόθεον), ἐξαναστῆναι αὐτὸν ἐπὶ τὰ ὅπλα λέ-

(1) Ὁμιλ. εἰς τὸν μά. ψαλμόν. (2) Βιβλ. ΙΔ'. Σελ. 623. (3) Ὅρ. καὶ Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστ. Ζ'. ΟΖ'.

γεται μεταξὺ δειπνοῦντα, καὶ ἐπαναγαγεῖν πάλιν πρὸς τοὺς συμπότας τὴν ἁρμονίαν χαλάσαντα ». Καὶ Πλούταρχος δὲ ἐν τῷ περὶ τύχης Ἀλεξάνδρου, αὐτὸ τοῦτο λέγει ὅτι καὶ Ἀντιγενίδης ἐποίησε, τὸν Ἁρμάτειον ἐπάσας νόμον (1). Αὐτὸ τοῦτο ἔπαθε καὶ Ἱππόλυτος ὁ Καρδινάλιος ἐν Παννονίᾳ στρατευόμενος, ὡς μαρτυρεῖ Ἱερώνυμος ὁ Μάγιος (2). Θαυμαστὴ ἡ τῆς Μουσικῆς ἐνέργεια, ὅτι καὶ πρὸς θεραπείαν ἀσθενειῶν ἱκανή ἐστι, κατὰ τὸν Ἀθήναιον λέγοντα· « Τοὺς Ἰσχιακοὺς (3) ἀνόσους διατελεῖν, εἰ καταυλήσοι τις αὐτῶν τῇ φρυγιστὶ ἁρμονίᾳ » (4). Οὕτω καὶ Ἀντίγονος περὶ Θαυμασίων ἱστοριῶν λέγει· « Ἄξια δὲ ἐπίστασθαι τὰ εἰρημένα Θεοφράστῳ ἐν τῷ περὶ Ἐνθουσιασμῶν· Φησὶ γὰρ ἐκεῖνος τὴν Μουσικὴν πολλὰ τῶν περὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα γινομένων παθῶν ἰατρεύειν, καθάπερ λειποθύμους, φόβους καὶ τὰς ἐπὶ μακρὸν γινομένας ἐκστάσεις » (5). Ὁ δὲ Πυθαγόρας « ὑπελάμβανε τὴν Μουσικὴν μεγάλα συμβαλέσθαι καὶ πρὸς ὑγείαν, ἄν τις αὐτῇ χρῆται κατὰ τοὺς προσήκοντας τρόπους » (6). Ὥστε καί πως συντηρητικὴ τῆς ὑγείας φαίνεται ἡ Μουσική.

§. 7. Γ'. Οἱ Μουσικοί, οἵτινες καὶ Ἀοιδοὶ παρ' Ὁμήρῳ καλοῦνται, εἰς πᾶν εἶδος σοφίας ἐξησκοῦντο, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ Φημίου, ὅστις ἐγίνωσκε πάντα

« Ἔργα ἀνδρῶν τε Θεῶν τε, τά τε κλείουσιν ἀοιδοί » (7).

Ὅθεν καὶ Φιλόσοφοι ἐπωνομάζοντο, καθὰ προείρηται (§. 1.). Ὁ δὲ Πίνδαρος καὶ Σοφιστὰς αὐτοὺς ὀνομάζει

« . . . . μελέταν Σοφισταῖς
Διὸς ἔκατι πρόσβαλλον σεβιζόμενοι ».

Ἔνθα ὁ Σχολιαστὴς, Σοφιστὰς, λέγει, καὶ σοφοὺς ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τοὺς Ποιητάς. Ἐὰν δὲ ἐπιτρέπηται, δυνάμεθα καὶ Σωφρονιστὰς ὀνομάσαι τοὺς Ἀοιδοὺς, κατὰ Στράβωνα λέγοντα, « Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς παῖδας αἱ τῶν Ἑλλήνων πόλεις πρώτιστα διὰ τῆς ποιητικῆς παιδεύουσιν, οὐ ψυχαγωγίας χάριν δήπουθεν ψιλῆς, ἀλλὰ σωφρονισμοῦ· ὅπου γε καὶ οἱ μουσικοὶ ψάλλειν, καὶ αὐλεῖν, καὶ λυρίζειν διδάσκοντες, μεταποιοῦνται τῆς ἀρετῆς ταύτης· παιδευτικοί τε γὰρ εἶναί φασι καὶ ἐπανορθωτικοὶ τῶν ἠθῶν » (8). Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἀθήναιος, ὅτι οἱ Μουσικοὶ ὑπῆρχον

(1) Νόμος ἁρμάτειος = μέλος πολεμικόν. Γαλλ. march. (2) Ποικίλ. Ἀναγν. Βιβλ. Δ'. Κεφ. ΙΓ'. (3) Ἐκ τοῦ ἰσχιὰς = πόνος (ῥευματισμὸς τῶν ἰσχίων). (4) Βιβλ. ΙΔ'. Σελ. 624. (5) Κεφ. 48—9. (6) Ἰάμβλ. ἐν βίῳ Πυθαγ. Κεφ. ΚΗ'. (7) Ὀδυσ. Α. 338. (8) Γεωγρ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Β'.

τῆς τε σωφροσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς διδάσκαλοι, λέγων· « Σῶφρον δέ τι ἦν τὸ τῶν Ἀοιδῶν γένος, καὶ φιλοσόφων διάθεσιν ἐπέχον » (1). Ὡς παράδειγμα δὲ τούτου φέρεται ὁ παρ' Ὁμήρῳ Ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων, ὅστις, ὅτε εἰς Ἴλιον ἀπεδήμει, παρέλιπεν εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Κλυταιμνήστραν « ἀοιδὸν φύλακα καὶ παραινετῆρα » (2), ὃν ὁ Αἴγισθος πρότερον ἀποκτείνας, εἶτα τὴν γυναῖκα διέφθειρεν· ἀδύνατον γὰρ ἦν αὐτῷ τοιοῦτον τολμῆσαι ἀνόσιον τόλμημα, ζῶντος τοῦ Ἀοιδοῦ, τοῦ τὴν φιλοτιμίαν τῆς γυναικὸς πρὸς τὰ καλὰ διεγείροντος, καὶ ταύτην ἀπὸ τῶν φαύλων λογισμῶν καὶ ἐνθυμήσεων ἀποτρέποντος.

§. 8. Δ'. Ἐχρῶντο δὲ τῇ Μουσικῇ ᾄδοντες θειά τε καὶ ἀνθρώπινα πράγματα. Οὕτως Ἑρμῆς

« Ἠῶος γεγονὼς, μέσῳ ἤματι ἐγκιθάριζεν,
. . . . . .
. . . . ἐρατὴ δέ οἱ ἕσπετο φωνὴ,
Κραίνων ἀθανάτους τε θεοὺς καὶ γαῖαν ἐρεμνὴν,
Ὡς τὰ πρῶτα γένοντο, καὶ ὡς λάχε μοῖραν ἕκαστος » (3).

Ὡσαύτως καὶ ὁ Ὀρφεὺς παρὰ τῷ Χείρωνι Κενταύρῳ ἔψαλλε περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων, καὶ περὶ τῶν ἀνέκαθεν ἀξιομνημονεύτων πραγμάτων. Παρὰ δὲ Θεοκρίτῳ (4) καὶ ἡ Ἑλένη ἐξυμνεῖ τὰς θεὰς,

« Ἄρτεμιν ἀοίδοισα, καὶ εὐρύστερνον Ἀθάναν ».

Ὁ δὲ Χείρων ὁ Κένταυρος ᾄδει περὶ τῆς μάχης τῶν Λαπιθῶν καὶ Κενταύρων· καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς τέρπεται φρένα φόρμιγγι λιγείῃ, ᾀδων τὰ ἔνδοξα κατορθώματα τῶν ἀνδρῶν,

« Τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν, ἄειδε δὲ κλέα ἀνδρῶν » (5).

Ὁ δὲ Φήμιος ἔψαλλε περὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς Τρωάδος ἐπιστροφῆς,

« . . . . . Ὁ δ' Ἀχαιῶν νόστον ἄειδεν
λυγρὸν, ὃν ἐκ Τροίης ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθήνη » (6).

Καὶ ὁ Δημόδοκος δὲ, ὃν ὁ Ὅμηρος θεῖον ἀποκαλεῖ Ἀοιδὸν, μέλπει πρῶτον

« Νεῖκος Ὀδυσσῆος καὶ Πηλείδεω Ἀχιλλῆος
Ὥς ποτε δηρίσαντο, θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ,
Ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν . . . . . » (7).

---

(1) Βιβλ. Α'. (2) Ὀδυσ. Γ. 270. (3) Ὁμ. Ἳμν. εἰς Ἑρμ. 17, καὶ 426—8. (4) Εἰδυλ. ΙΗ'. (5) Ὁμ. Ἰλ. Ι. 189. (6) Ὀδυσ. Α. 326. (7) Αὐτόθι Θ. 75.

Ὁ δ' αὐτὸς ᾄδει τὴν τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης κλεψιγαμίαν,

« Ὡς τὰ πρῶτα μίγησαν ἐν Ἡφαίστοιο δόμοισιν
Λάθρη . . . . . » (1).

Ἑπομένως δὲ καὶ τὰ περὶ τοῦ Δουρείου Ἵππου, ἔνθα κεκλεισμένοι εἵατο ἄριστοι Ἀχαιῶν,

Ἤειδεν δ', ὡς ἄστυ διέπραθον υἷες Ἀχαιῶν
Ἱππόθεν ἐρχόμενοι, κοῖλον λόχον ἐκπρολιπόντες » (2).

Ὅτι δὲ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔμελπον τὰ μνήμης ἄξια, μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος λέγων, ὅτι ἐπὶ μὲν τῇ ἐχέφρονι Πηνελόπῃ χαρίεσσα ἔσεται ᾠδὴ, ἐπὶ δὲ τῇ Κλυταιμνήστρᾳ « στυγερὴ ἀοιδὴ ἔσσετ' ἐπ' ἀνθρώπους » (3). Τὸ τοιοῦτον ἔθος, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκείνων χρόνων ἀκολούθως καὶ μέχρις ἡμῶν διετηρήθη καὶ διατηρηθήσεται, τὸ ποιεῖν ᾄσματα ἐπὶ μεγάλων καὶ ἀξίων μνήμης συμβεβηκότων· καὶ τοιαῦτα ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν ἄπειρα Ἐθνικά τε καὶ ἰδιωτικά· Τὸ ἔθος τοῦτο ἐτηρεῖτο καὶ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ ἦν ὡς εἰπεῖν ἱερὸν παρ' αὐτοῖς, ὥς φησιν Ἀθήναιος· « Τηροῦσί γε νῦν τὰς ἀρχαίας ᾠδὰς ἐπιμελῶς· πολυμαθεῖς τε εἰς ταύτας εἰσὶ καὶ ἀκριβεῖς » (4)· ἀλλὰ δυσχεραίνει πως, ὅτι ἕνεκα τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀκολασίας παρεφθάρη ἡ ἀρχαία μουσική· διὸ καὶ εὔχεται, ἵνα δι' ᾠδῆς ἄγωνται οἵ τε τῶν θεῶν ὕμνοι καὶ αἱ τῶν Ἡρώων ἀνδραγαθίαι κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην συνήθειαν. Ταύτας τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς Ἥρωας ἀναπεμπομένας ᾠδὰς ἔψαλλον ἐν ταῖς ἐπιφανεστέραις μάλιστα τῶν θεῶν ἱεροτελεστίαις, ὡς τοῦτο φανερόν ἐστιν ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα Ὕμνου, ἔνθα λέγονται Ἑλκεχίτωνες Ἰάονες σύν σφισι τέκνοις καὶ γυναιξὶν ἀγειρόμενοι ἐν τῇ νήσῳ Δήλῳ, τὸν Ἀπόλλωνα ἐν ᾠδαῖς ἐπιτέρπειν, καὶ μάλιστα πρὸ τῶν ἄλλων

« Κοῦραι Δηλιάδες, Ἑκατηβολέταο θεράπναι·
Αἵ τ' ἐπεὶ ἄρ' πρῶτον μὲν Ἀπόλλων' ὑμνήσωτιν,
Αὖτις δ' αὖ Λητώ τε καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν
Μνησάμεναι, ἀνδρῶν τε παλαιῶν ἠδὲ γυναικῶν
Ὕμνον ἀείδουσιν, θέλγουσι δὲ φῦλ' ἀνθρώπων.
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . Οὕτω σφιν καλὴ συνάρηρεν ἀοιδή » (5).

---

(1) Αὐτόθ. 267. (2) Αὐτόθ. 514. (3) Αὐτόθ. Ω. 198. (4) Βιβλ. ΙΔ'. (5) Ομ. Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. 459—64.

Τὸ δὲ τοιοῦτον τῶν ᾀσμάτων εἶδος, Ὕμνοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καλούμενον, ὁ Θεόκριτος Ἀθανάτων γέρας ἐπονομάζει.

§. 9. Ε'. Ὁρίζεται δὲ ὁ Ὕμνος οὑτωσίν· Ὕμνος ἐστὶν εὐχὴ πρὸς Θεὸν (1), ἢ ἔπαινος (2). Λέγεται δὲ ἀπὸ τοῦ εἰς ὑπόμνησιν καὶ μνήμην ἄγειν τὰς πράξεις τῶν ὑμνουμένων· Φασὶ δὲ πρῶτον ἐκ Σιδῶνος ἐλθεῖν τοὺς ὕμνους (3)· ἄλλοι δὲ νομίζουσιν εὑρετὴν αὐτῶν τὸν ἐκ τῆς ἐν Σικελίᾳ πόλεως Ἱμέρας περίφημον Λυρικὸν ποιητὴν Στησίχορον (4). Ἐκάλουν δὲ τοὺς ὕμνους καὶ Νόμους, ὡς Ἀριστοφάνης λέγει, « Ξεναυλίαν κλαύσωμεν Ὀλύμπου Νόμον » (5). Ἔψαλλον δὲ αὐτοὺς μετὰ κιθάρας καὶ αὐλῶν· διὸ καὶ Κιθαρῳδικοὶ ἐκαλοῦντο Νόμοι καὶ Αὐλητικοί. Τοῦ δὲ Αὐλητικοῦ Νόμου λέγει ὁ Πλούταρχος ὅτι εὑρετὴς ὑπῆρξεν ὁ Κλέων (6). Ἀκολούθως δὲ Νόμοι ἐκλήθησαν οἱ τρόποι (ἦχοι), καθ' οὓς ᾄδομεν, ὡς Σουΐδας ἐν λ— « Ἀπόλλων, φησὶ, μετὰ τῆς λύρας κατέδειξε τοῖς ἀνθρώποις νόμους, καθ' οὓς ζήσονται ἅμα τῷ μέλει, τὸ κατ' ἀρχὰς αὐτοῖς θηριῶδες, εὐπρόσιτον τῇ ῥυθμοῦ ἡδύτητι ποιῶν· καὶ ἐκλήθησαν Νόμοι Κιθαρῳδικοί· ἐκεῖθεν δὲ σεμνολογικῶς, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης δοκεῖ, Νόμοι καλοῦνται οἱ Μουσικοὶ τρόποι, καθ' οὓς τινας ᾄδομεν »· Εἶχον δὲ οἱ Ὕμνοι διάφορα ὀνόματα. Οἱ μὲν πρὸς τὴν μητέρα τῶν θεῶν ᾀδόμενοι, ἐκαλοῦντο Μητρῳακοί· οἱ δὲ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, Παιᾶνες καὶ Ὑπορχήματα· οἱ δὲ εἰς Ἄρτεμιν, Ὑπιγγοι, ἢ Οὔπιγγοι· οἱ εἰς Διόνυσον, Διθύραμβοι, ἢ Ἰόβακχοι· οἱ τῆς Δήμητρος, Ἴουλοι, καὶ οἱ τοῦ Ἑρμοῦ, Πρόσοδοι. Ἐκ τῶν ὕμνων ἐγκρίνεται ὁ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐξ οὗ καὶ οἱ λοιποὶ Παιᾶνες ἐκλήθησαν (7). Οἱ Ὕμνοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ᾖδοντο καὶ ἐν ταῖς σπονδαῖς καὶ μετὰ τὰς σπονδάς. Οἱ δὲ Ἀρκάδες, κατὰ Ἀθήναιον (8), Παιᾶνας ἔψαλλον μετὰ τὰς σπονδάς. Οὕτω καὶ παρ' Ὁμήρῳ, οἱ ἐν Τροίᾳ Ἕλληνες, μετὰ τὴν δημοτελῆ θυσίαν, ἣν προσήνεγκον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ἐπανήρχοντο εἰς τὸ στρατόπεδον, « καλὸν ἀείδοντες Παιήονα» (9). Ἔψαλλον δὲ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τοὺς ἰδίως καλουμένους Νόμους, οἵτινες ἀπ' αὐτοῦ ἔλαβον τὴν κλῆσιν· νόμιμος γὰρ ὁ Ἀπόλλων (10). Περιεῖχε δὲ ὁ Νόμος Ἱκετείας, καὶ

(1) Πλάτ. Νόμ. Γ'. (2) Μένανδρ. Ῥητορ. πρὸς Γενέθλιον περὶ Ἐπιδεικτικῶν κεφ. ά. (3) Εὐσέβ. Εὐαγγ. Προπαρ. βιβλ. ά. (4) Κλήμ. Στρωμ. ά. (5) Ἱππ. 19. (6) Περὶ Μουσικ. (7) Κλήμ. Στρωμ. γ'. (8) Βιβλ. Δ'. (9) Ομ. Ἰλ. Λ. 473. (10) Πρόκλ. παρὰ Φωτ. Κωδ.

ιή.

ἐδήλου τὴν πρὸς τὸν δράκοντα μάχην τοῦ Ἀπόλλωνος, ἁρμοζόμενος τῇ Λυδίᾳ ἁρμονίᾳ (1).

§. 10. Γ'. Ἡ δὲ Ὠδὴ ἐτελεῖτο ἢ διὰ τῆς φωνῆς, ἢ διὰ τῶν ὀργάνων, ἄτινα καὶ μουσικὰ ὄργανα λέγονται, ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων. Οἱ Ἕλληνες εἶχον δύο μόνον εἴδη μουσικῆς, αὐλησιν καὶ κιθάρισιν, ὥστε ἐκ τῶν ὀργάνων τὰ μέν εἰσι φωνητικὰ, οἷον, αὐλὸς, σύριγξ, κάλαμος (2), τὰ δὲ ἐντατὰ, ὡς διὰ χορδῶν ἐντεινόμενα, οἷον, Κιθάρα ἢ κίθαρις, φόρμιγξ, λύρα, ἣν Ὅμηρος μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐμφαίνει λέγων, « φόρμιγγι κιθαρίζειν » (3), καὶ, «λύρῃ κιθαρίζειν» (4). Κατὰ δὲ τὸν Εὐστάθιον, καὶ Χέλυς ἐκαλεῖτο πᾶσα κιθάρα. Ἐν γένει δὲ, τὰ τῆς Μουσικῆς ὄργανα τρία ἦσαν παρὰ τοῖς Ἕλλησι, Σύριγξ, Αὐλὸς καὶ Κιθάρα. Ἦν δὲ ἡ σύριγξ καὶ μονοκάλαμος, ἧς εὑρετὴς ὁ Ἑρμῆς λέγεται (5), καὶ πολυκάλαμος, ἧς τὴν εὕρεσιν τῷ Σειληνῷ ἀποδιδόασι (6). Τῆς δὲ κιθάρας εὑρετὴν λέγουσι τὸν Ἀπόλλωνα· ἀλλά τινες ἐν Ἀσίᾳ εὑρεθῆναι τὴν κιθάραν ὁμολογοῦσιν (7), ὡς Εὐριπίδης ἐν Κύκλωπι (8) λέγει,

« Ἀσιάδος οὐκ ἂν ἥδιον ψόφον
Κιθάρας κλύοιμεν . . . »

Ὁ δὲ αὐλὸς λέγουσιν ὅτι εὕρημά ἐστι τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς,

« Ὡς εὗρε Πλαγίαυλον Πὰν, ὡς αὐλὸν Ἀθήνη » (9).

Διὸ καὶ Πλούταρχος λέγει, ὅτι παρ' αὐτῆς ἔμαθον οἱ Μουσικοὶ αὐλεῖν (10)· ἀλλ' ὁ αὐτὸς καὶ τὸν Ἀπόλλωνα λέγει εἰδήμονα τῆς αὐλητικῆς, « οὔτε γὰρ Μαρσύου, ἢ Ὀλύμπου, ἢ Ὑάγιδος, ὥς τινες οἴονται, εὕρημα ὁ αὐλός· οὐ μόνη δὲ κιθάρα Ἀπόλλωνος, ἀλλὰ καὶ αὐλητικῆς καὶ κιθαριστικῆς ὁ Θεός » (11). Ἦν δὲ ὁ αὐλὸς κάλαμος διατετρημένος ὀπαῖς, καὶ ἔχων οὕτω τεχνικὴν κλίμακα. Κατεσκευάζοντο δὲ οἱ αὐλοὶ ἐκ νεβρείων ὀστέων, Νέβρειοι αὐλοὶ καὶ ὀστέϊνοι καλούμενοι (12), ὧν εὑρετὰς τοὺς Θηβαίους λέγει Ἀθήναιος (13), ὡς καὶ παρ' Ἀριστοφάνει ἐν Ἀχαρνεῦσι λέγεται,

« Ὑμεῖς δ' ὅσοι Θήβαθεν αὐληταὶ πάρα
Τοῖς ὀστείνοις φυσᾶτε . . . . . »

---

(1) Αὐτόθ. (2) Ἰλ. Κ. 13. (3) Αὐτόθ. Σ. 569. (4) Ὁμ. Ὕμν. εἰς Ἑρμ. 422. (5) Αὐτόθ. 509. (6) Ἀθήν. Βιβλ. Δ'. 7 Στέφ. ἐν λ— Ἀσία. (8) Στίχ. 442. (9) Βίων Εἰδυλλ. γ'. στίχ. 7. (10) Περὶ Μουσικ. (11) Αὐτόθ. (12). Ἀντίπατρ. ἐν Ἐπιγρ. Βιβλ. δ'. κεφ. κζ'. καὶ Πολυδ. Βιβλ. δ'. κεφ. ριγ'. (13) Βιβλ. δ'.

Οἱ αὐλοί ἦσαν πολλῶν εἰδῶν, καὶ ἄλλοι μὲν ἐκαλοῦντο Τυῤῥηνοί, ἄλλοι δὲ κατ' ἄλλα διάφορα ὀνόματα (1). Ὁ δὲ Φιλόστρατος λέγει, « αὐτὸς ἐργάζεται ὁ αὐλὸς, διὰ τὸ χρυσοῦ τε καὶ ὀρειχάλκου καὶ ἐλάφων κνήμης ξυγκεῖσθαι » (2).

§. 11. Ζ'. Τὰ δὲ ἐντατὰ ὄργανα ἐν ἑπτὰ χορδαῖς ἐνετείνοντο, ἐξ ἐντοσθίων προβάτου κατασκευαζομέναις. Διὸ καὶ Ὅμηρος « Ἐϋστρεφὲς ἔντερον οἷος ὀνομάζει τὴν χορδήν (3)· ἀλλ' ἐν Ἰλιάδος Σ. (570) ἔνθα φέρεται, « λίνον δ' ὑπὸ καλὸν ᾄειδε », λέγει ὁ Σχολιαστὴς ὅτι καὶ ἐκ λίνου κατεσκευάζετο ἡ χορδή (4). Ἑπτὰ μὲν οὖν χορδαὶ ὑπῆρχον, καθ' Ὅμηρον, εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ κατασκευασθεῖσαν Χελώνην,

Ἑπτὰ δὲ συμφώνους οἰῶν ἐτανύσσατο χορδάς » (5).

Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ περὶ τὴν μ'. Ὀλυμπιάδα ἀκμάσας (6) λυρικὸς ποιητὴς Τέρπανδρος Ἀρναῖος ἢ Λέσβιος, ἀπόγονος Ἡσιόδου, ἢ κατ' ἄλλους Ὁμήρου, οὗ τινος τὰς ᾠδὰς ἔψαλλον οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὰ συσσίτια αὐτῶν, πρῶτος ἑπτάχορδον κατεσκευάσατο φόρμιγγα, ἥτις ἐπὶ Πινδάρου φαίνεται ὅτι ἦν ἐν χρήσει, διότι καὶ οὗτος « Φόρμιγγα ἑπτάτυπον » (7), καὶ « ἑπτάγλωσσον » (8) ὀνομάζει. Ἡ κλίμαξ αὐτῆς συνέκειτο ἐκ μιᾶς διαπασῶν καταλειπομένου φθόγγου. Ἡ προσθήκη τούτου τοῦ καταλειπομένου φθόγγου, ἥτις ἀναφέρεται εἰς τὸν Λυκάονα, ἢ τὸν Πυθαγόραν, ἀπετέλει ὀκτάχορδον λύραν, ἔχουσαν κλίμακα τελείαν διαπασῶν. Ὁ Τέρπανδρος οὗτος ἔγραψε πρῶτος καὶ Νόμους λυρικούς. Ἀλλὰ Φρύνις, λέγουσιν, ὁ Μιτυληναῖος, ἀκμάσας περὶ τὸ 432 Π. Χ. καὶ κατηγορούμενος ὅτι ἐξεθήλυνε τὴν παλαιὰν ἀνδρώδη μουσικὴν, πλείοσι τῶν ἑπτὰ χορδαῖς ἐχρήσατο (9). Ὁ δὲ Τιμόθεος, ὁ ἐκ Μιλήτου, καὶ αὐτὸς λυρικὸς ποιητὴς, υἱὸς Θερσάνδρου, ἢ Νεομύσου, ἢ Φιλοπόλιδος, σύγχρονος τοῦ Εὐριπίδου, προσέθηκε τὴν δεκάτην καὶ ἑνδεκάτην χορδὴν, καὶ τὴν ἀρχαίαν Μουσικὴν ἐπὶ τὸ μαλακώτερον μετήγαγε. Τοῦτον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξέωσαν διὰ ψηφίσματος, ἐλθόντα εἰς Λακεδαίμονα μετὰ κιθάρας ἑνδεκαχόρδου· διότι, ὡς γράφουσιν ἐν τῷ ψηφίσματι (10), « τὴν παλαιὰν μοῦσαν ἠτίμαζε, καὶ τὴν διὰ τῶν ἑπτὰ χορδῶν

(1) Πολυδ. βιβλ. δ'. κεφ. ὁ. οά. καὶ πά. καὶ Ἀθήν. βιβλ. ΙΕ'. (2) Ἐν βίῳ Ἀπολ. βιβλ. έ. κεφ. ζ'. (3) Ὀδυσ. Φ. 408. (4) Ὁ πρῶτος ἐφευρὼν τὴν χρῆσιν τῆς χορδῆς ἀντὶ τοῦ λίνου, λέγεται Λίνος ὁ τοῦ Ἡρακλέους διδάσκαλος (5) Ὕμν. εἰς Ἑρμ. 51. (6) Εὐσεβ. Χρον. (7) Πυθ. Β'. 70. (8) Νεμ. Ε'. (9) Προκλ. ἔνθ. ἀνωτ. (10) Κειμένῳ παρὰ Βοετίῳ βιβλ. ά. κεφ. ά.

κιθάρισιν ἀποστρεφόμενος, πολυφωνίαν εἰσάγων ἐλυμαίνετο τὰς ἀκοὰς τῶν νέων ». Ἔγραψεν ὁ Τιμόθεος ιθ'. νόμους μουσικοὺς, προοίμια λς', Ἄρτεμιν, Διασκευὰς, Διθυράμβους ιή. Ὕμνους καὶ ἄλλα τινά· ἐτελεύτησε δὲ ἐτῶν 97 (1). Λέγεται δὲ, ὅτι κατ' ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγινώσκετο ὄργανόν τι, Μάγαδις καλούμενον, ἔχον εἴκοσι χορδὰς, ὅπως ἐχρήσατο αὐτῇ Ἀνακρέων ὁ λυρικὸς ποιητὴς, ὧν αἱ δέκα ἦσαν εἰς τὸν διαπασῶν τόνον τῶν ἄλλων. Ἔκρουον δὲ τὰς χορδὰς διὰ πλήκτρου (2), ὡς ἐκ τοῦ ὕμνου τοῦ εἰς Ἑρμῆν δηλοῦται (3),

« Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέρος, ἡ δ' ὑπὸ χειρὸς
Σμερδαλέον κονάβησε . . . . . »

Τοῦτο συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Λυρικὸς Πίνδαρος, καὶ ὁ Ἀνακρέων,

« Ἐλεφαντίνῳ δὲ πλήκτρῳ λιγυρὸν μέλος κροαίνων ».

Ὡς καὶ παρ' Οὐϊργιλίῳ (4)

« . . . καὶ πλήκτρῳ δὲ κροαίνει, τῷ ἐξ ἐλέφαντος ».

Ὅθεν καὶ Ἀριστοτέλης λέγει (5) « εἰ αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν ». Ὅτι δὲ τὸ πλῆκτρον οὐ πάνυ τι λεπτὸν ὑπῆρχε, δῆλον ἐξ ὧν Αἰλιανὸς λέγει, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς τῷ πλήκτρῳ ἀπέκτεινε τὸν Λίνον, ὃς τὴν Μουσικὴν αὐτὸν ἐδίδασκε. Τοσαύτην παρατήρησιν εἶχον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὴν διὰ πλήκτρου κιθάρισιν, ὥστε οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς ὁ Πλούταρχος μαρτυρεῖ, « ψάλτην ἐπιδημήσαντα ἐζημίωσαν, ὅτι δακτύλοις κιθαρίζει ». Συνῆπτον δὲ μετὰ τοῦ τῆς κιθάρας ἤχου καὶ τὸν τῆς φωνῆς, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ἑρμῆν ὕμνου (6)

« . . . . τάχα δὲ λιγέως κιθαρίζων
Γηρύετ' ἀμβολάδην, ἐρατὴ δὲ οἱ ἔσπετο φωνή ».

Οὕτω καὶ ἐν Ἰλιάδος Α. (603—4), σὺν τῷ Ἀπόλλωνι τὴν περικαλλῆ φόρμιγγα αὐτοῦ κρούοντι, αἱ Μοῦσαι

« . . . . ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ ».

§. 12. Η'. Ἦν δὲ ἡ ᾠδὴ ἀχώριστος τῆς ὀρχήσεως, ὡς Πλάτων (7) τὴν Μουσικὴν ὁρίσας, « ταύτην εἶναί, φησιν, ἢ τῶν ᾀδόντων ἐπιστάμεθα ἐν τοῖς χοροῖς ἄρχειν », παραλαβὼν ἐξ Ὁμήρου, τὴν κιθάραν σύντροφον τῶν εὐωχουμένων λέγοντος (8),

« . . . . ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην ».

---

(1) Σουΐδ. ἐν λ—. (2) Πλῆκτρον λέγεται καὶ τὸ κοινῶς δεξάρι τῆς λύρας, καὶ τὸ Τσοχα. χεζράπι τοῦ ταμπουρίου κτλ. (3) Στίχ. 55. (4) Αἰνειάδ. ς'. 647. (5) Ἐν Α'. Πολιτικ. (6) Στίχ. 424. (7) Ἐν τῷ Θεαγένει. (8) Ὀδυσ. Ρ. 271.

Καὶ Πίνδαρος δέ φησιν (1)

« οἷα παίζομεν φίλην
ἀνδρες ἄμφὶ θαμὰ
Τράπεζαν . . . »

Ἐξ ὧν καταφανὲς γίνεται, ὅτι ὁ Ὅμηρος τό τε ᾄδειν καὶ ὀρχεῖσθαι ἀμφότερα σχεδὸν συνάπτει, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἑστιάσεσιν, ἀναθήματα (καθωραΐσματα=στολίδια) αὐτῶν ὀνομάζων (2)

« Μολπὴ τ' ὀρχηστὺς, τὰ γὰρ τ' ἀναθήματα δαιτός ».

Ταῦτα καὶ ὁ Διογενειανὸς παρὰ Πλουτάρχῳ ἀκροάματα ὀνομάζει· Ἐπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ Δίων ὁ Χρυσόστομος φάσκων, « Τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους ἡ μέθη πρὸς ᾠδὴν τρέπει καὶ ὄρχησιν, παρ' ὑμῖν δὲ τοὐναντίον· ἡ γὰρ ᾠδὴ μέθην ἐμποιεῖ καὶ ὄρχησιν » (3). Ἐχρῶντο δὲ παρὰ πότον οἱ παλαιοὶ τῷ Σκολιῷ καλουμένῳ μέλει, ὃ καὶ Παροίνιον ἐλέγετο. Τοῦτο δὲ οὐχ οἱ τυχόντες, ἀλλὰ σοφοὶ ἄνδρες ᾖδον διὰ τούτου τὰ βιωφελῆ πράγματα, ὡς μαρτυρεῖ ὁ τοῦ Ἀριστοφάνους Σχολιαστὴς (4) λέγων· « Ὡς μὲν Δικαίαρχος (5) ἐν τῷ περὶ μουσικῶν ἀγώνων, ὅτι τρία γένη ἦν ᾠδῶν· τὸ μὲν ὑπὸ πάντων ᾀδόμενον καθ' ἕνα ἑξῆς, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν συνετωτάτων ὡς ἔτυχε τῇ τάξει, ὃ δὴ καλεῖται Σκολιόν. Ὡς δὲ Ἀριστόξενος καὶ Φόλις ὁ μουσικὸς, ὅτι ἐν τοῖς γάμοις παρὰ μίαν τράπεζαν κλίνας τιθέντες παρὰ μέρος, ἑξῆς μυρρίνας ἔχοντες, ᾖδον γνώμας καὶ ἐρωτικὰ σύντονα. Ἡ δὲ περίοδος σκολιὰ ἐγίνετο, διὰ τὴν θέσιν τῶν κλινῶν σκολιὰν οὖσαν ». Ἄλλοι ὅμως λέγουσιν (6), ὅτι τὸ Σκολιὸν μέλος « ἀπὸ τῶν μεθυόντων λέγεται, οἵπερ σκολιὰ ἔχουσι τὰ αἰσθητήρια, ἢ ὅτι προκατειλημμένων ἤδη τῶν αἰσθητηρίων, καὶ παρειμένων οἴνῳ τῶν ἀκροατῶν, τηνικαῦτα ἡ βάρβιτος (7) εἰσεφέρετο εἰς τὰ συμπόσια, καὶ διονυσιάζοντα ἕκαστον ἀκροσφαλῶς συγκόπτεσθαι περὶ τὴν προφορὰν τῆς ᾠδῆς· ὅπερ οὖν ἔπασχον αὐτοὶ διὰ τὴν μέθην, τοῦτο τρέψαντες εἰς τὸ μέλος, Σκολιὸν ἐκάλεσαν » (8). Ἦδον οὖν οἱ ἀρχαῖοι

---

[1] Ὀλυμπ. Α'. [2] Ὀδ. Α'. 152. [3] Λόγ. πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρ. [4] Ἐν Βατράχ. 1337. [5] Ὁ Δικαίαρχος οὗτος ἦν υἱὸς Φειδίου Μεσσήνιος, μαθητὴς Ἀριστοτέλους, ῥήτωρ καὶ φιλόσοφος, ὃν ὁ Κικέρων ὀνομάζει ἱστορικώτατον. Ἔγραψε καὶ ἄλλα, ὧν μέμνηται Σέξτος, Σουΐδας καὶ Ἀθήναιος· Ἔτι δὲ καὶ Βιβλίον περὶ μουσικῶν ἀγώνων, οὗ ὁ τοῦ Ἀριστοφ. Σφολιαστὴς καὶ ἐν Σφηξὶ στίχ. 1190 μέμνηται. (6) Πρόκλ. ἔνθ. ἀνωτ καὶ Ἐτυμολ. ἐν λ— (7) Εἶδος μουσικοῦ πολυχόρδου ὀργάνου, λύρα, κιθάρα, λαγοῦτον. (8) Σκολιὸν ᾆσμα ἢ μέλος, εἶδος ᾠδῆς, τὴν ὁποίαν ἐτραγῳδοῦσαν μὲ τὴν λύραν εἰς τὰ συμπόσια, ὀνομασθείσης οὕτω διὰ τὴν σκολιότητα (τὸ ἄτακτον) τοῦ ῥυθμοῦ, ἢ διὰ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον διεδέχοντο ἀλλήλους οἱ τραγῳδισταί. Λεξ. Σ. Βυζαντ.

χορεύοντες ἐν αὐλοῖς καὶ κιθάρᾳ, ὡς ὁ Λουκιανὸς λέγει (1), «ἐν Δήλῳ δέ γε οὐδὲ αἱ θυσίαι ἄνευ ὀρχήσεως, ἀλλὰ σὺν ταύτῃ, καὶ μετὰ μουσικῆς ἐγίνοντο. Παίδων χοροὶ συνελθόντες ὑπ' αὐλῷ καὶ κιθάρᾳ, οἱ μὲν ἐχόρευον κτλ.» Ἄνδρες δὲ καὶ γυναῖκες, καθ' Ὅμηρον, ἐχόρευον «ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες» (2). Ἔνθα φησὶν Εὐστάθιος, «φασὶ δὲ οἱ παλαιοί, ὅτι κεχωρισμένως χορευόντων τῶν πρὶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, πρῶτοι οἱ μετὰ Θησέως σωθέντες ἑπτὰ ἠίθεοι καὶ τοσαῦται παρθένοι, ἀναμὶξ ἐχόρευσαν ὑπὸ Καθηγητῇ τῷ Δαιδάλῳ κατὰ Κνωσσὸν πόλιν». Ἐχόρευον δὲ περὶ βωμοὺς ᾄδοντες σὺν φόρμιγγι, ὡς μαρτυρεῖ Ῥόδιος ὁ Ἀπολλώνιος λέγων (3).

«Οἱ δ' ὥστ' ἠίθεοι Φοίβῳ χορὸν . . . .
. . . . . .
Στησάμενοι φόρμιγγος περὶ βωμὸν ὁμαρτῇ
Ἐμμελέως κραιπνοῖσι πέδον ῥήσσωσι πόδεσσιν».

Οὕτω καὶ Καλλίμαχος ἐν ὕμνῳ εἰς Δῆλόν φησι (4)

«Πότνια σὸν περὶ βωμὸν ἐγειρομένου κιθαρισμοῦ
Κύκλιον ὠρχήσαντο . . . .»

Ἐξ οὗ περ δῆλον, ὅτι καὶ Κύκλιοι ἐκαλοῦντο οἱ χοροί, οὓς ὁ Ἀριστοφάνης, Εὔκυκλον χορείαν καλεῖ (5). Καὶ ἐν ἄλλοις δὲ ἡ ᾠδὴ ἐπεκράτει, οἷον, ἐν ταῖς τῶν Τρώων παρεμβολαῖς ἠκούετο «Αὐλῶν, συρίγγων τ' ἐνοπὴ» (6). Ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐν καιρῷ τρυγητοῦ,

«Τοῖσιν δ' ἐν μέσοισι παῖς φόρμιγγι λιγείῃ
Ἱμερόεν κιθάριζεν . . . .» (7)

Ἀλλὰ καὶ οἱ νομεῖς διῆγον «τερπόμενοι σύριγξι» (8). Καὶ τὰ Θεοκρίτου δὲ Βουκολικὰ, καὶ τὰ Μόσχου, καὶ τὰ Οὐιργιλίου εἰς τοῦτο ἀνήκουσιν. Ἐν δὲ τοῖς γάμοις, ὀρχήσεως γενομένης ὑπὸ συμφωνίᾳ μουσικῶν ὀργάνων, ᾆσμα προσῄδετο ὁ ὑμέναιος, καθά φησιν Ὅμηρος (9),

«. . . πολὺς δ' ὑμέναιος ὀρώρει·
Κοῦροι δ' ὀρχηστῆρες ἐδίνεον, ἐν δ' ἄρα τοῖσιν
Αὐλοὶ, φόρμιγγές τε βοὴν ἔχον . . .»

Τοῦτον δὲ τὸν ὑμέναιον αἱ τῆς νύμφης φίλαι νεάνιδες κατ' ἐξοχὴν εἰώθεσαν ᾄδειν, κατὰ Πίνδαρον λέγοντα (10).

---

(1) Περὶ ὀρχήσ. (2) Ἰλ. Στίχ. 590—4. (3) Ἀργοναυτικ. Βιβλ. α. 536. (4) Στίχ. 343. (5) Ἐνθεσμοφοριαζ. 977. (6) Ἰλ. Κ. 13. (7) Αὐτόθ. Σ. 569. (8) Αὐτόθ. 526. (9) Αὐτόθ. 493. (10) Πύθ. Γ'.

« Οὐκ ἔμειν' ἐλθεῖν τράπεζαν νυμφίαν·
οὐδὲ συμφώνων ἰαχὰν
ὑμεναίων· ἄλικες
οἷα παρθένοι φιλέοισιν ἑταῖραι
ἑσπερίαις ὑποκου-
ρίζεσθ' ἀοιδαῖς. »

Τὸ γαμήλιον τοῦτο ᾆσμα παρὰ Πολυδεύκει ὀνομάζεται Ὑμὴν καὶ Ὑμέναιος, ὅπερ καὶ Ῥωμαῖοι μετ' ἄλλων γαμηλίων ἐθῶν παρ' Ἑλλήνων παρέλαβον, ὡς Τερέντιος ἔχει ἐν Ἀδελφοῖς λέγων·

« Ὑμέναιον, θορύβους, λαμπάδας, αὐλῳδούς ».

Καὶ ἐκ τῶν προειρημένων δὲ καὶ ἐξ ὧν ἀλλαχοῦ Ὅμηρος λέγει, γίνεται φανερὸν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνῆπτον πάντοτε τὴν Μουσικὴν μετὰ τῆς ὀρχήσεως ἐν τοῖς γάμοις. Οὕτως ἐν τῷ τοῦ Μεγαπένθους γάμῳ (1),

« . . . μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς
Φορμίζων· δοιὼ δὲ κυβιστῆρε κατ' αὐτούς,
Μολπῆς ἐξάρχοντες, ἐδίνευον κατὰ μέσσον. »

Καὶ ὅτε Ὀδυσσεὺς ἐλθὼν εἰς τὴν αὐτοῦ οἰκίαν, ὑπεκρίνετο ὅτι γάμους τελέσει ἰδίους, ἐκέλευσε θεῖον ἀοιδὸν, ἔχοντα φόρμιγγα λιγείην ἡγεῖσθαι φιλοπαίγμονος ὀρχηθμοῦ·

« . . . ὁ δ' εἵλετο θεῖος ἀοιδὸς
Φόρμιγγα γλαφυρὴν, ἐν δὲ σφισιν ἵμερον ὦρσεν
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο. » (2)

Καὶ Ἡσίοδος δὲ περιγράφων τὰ τῶν γάμων, λέγει· (3)

« Τοὶ μὲν ὑπαὶ λιγυρῶν συρίγγων ἔσαν ἀοιδὴν,
Αἱ δ' ὑπὸ φορμίγγων ἄναγον χορὸν ἱμερόεντα ».

Ἀλλ' ἐν καιρῷ πένθους οὐ θέμις ἦν κιθάρᾳ χρῆσθαι, ὡς ἐκ τῶν τοῦ Αἰσχύλου ἐν Ἱκέτισι (689—94) φαίνεται. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κοινοῦ χοροῦ.

§ 13. Θ'. Εἰς δὲ τὸν Τραγικὸν χορὸν ἐχρῶντο χορεύοντες αὐλοῖς καὶ ἁρμονίᾳ τῇ Μιξολυδιστὶ καὶ τῇ Δωρίῳ. Διὸ καὶ Πλούταρχος λέγει (4). « Τὴν δὲ Μιξολυδιστὶ ἁρμονίαν θρηνώδη καὶ Πλάτων ὠνόμασε (5). Καὶ ἡ Μιξολύδιος δὲ παθητική τίς ἐστι Τραγῳδίαις ἁρμόζουσα (6). Ἀριστόξενος δέ φησι Σαπφὼ πρώτην

(1) Ὀδ. Δ. 17. (2) Αὐτόθ. ψ. 145. (3) Ἡρακλ. Ἀσπ. 278 καὶ 280. (4) Περὶ Μουσικ. (5) Πλάτ. Πολιτ. γ'. (6) « Ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς μετὰ τὴν ἅλωσιν Τροίης παρ' Ἕλλησιν ἐθαυμάζετο πρῶτος Θέμις ὀνόματι. Ἐξεῦρε γὰρ οὗτος τραγικὰς μελῳδίας, καὶ πρῶτος ἐξέθετο δράματα. Μετὰ δὲ τοῦτον Μίνως, καὶ μετὰ Μίνωα, Αὐλέας Τραγικοὺς χοροὺς δραμάτων συνεγράψατο. » Ἰωάνν. Μαλαλ. χρονογραφ. λόγ. ε.

εὕρασθαι τὴν Μιξολυδιστὶ, παρ' ἧς τοὺς Τραγικοὺς μαθεῖν. Λαβόντας γοῦν αὐτὴν συζεῦξαι τῇ Δωριστί· ἐπεὶ ἡ μὲν ἀξιωματικὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἀποδίδωσιν, ἡ δὲ τὸ παθητικόν· μέμικται δὲ διὰ τούτων ἡ Τραγῳδία » (1)· Ὡσαύτως καὶ Ἀριστοτέλης φησί· « Διὰ τί οἱ ἐν Τραγῳδίᾳ χοροὶ, οὐθ' ὑποδωριστὶ, οὐθ' ὑποφρυγιστὶ ᾄδουσιν; Ἢ ὅτι τὸ μέλος ἥκιστα ἔχουσιν αὗται αἱ ἁρμονίαι, οὗ δεῖ μάλιστα τῷ χορῷ. Ἦθος δὲ ἔχει, ἡ μὲν ὑποφρυγιστὶ, πρακτικόν· ἡ δὲ δωριστὶ, μεγαλοπρεπὲς καὶ στάσιμον· διὸ καὶ κιθαρῳδικωτάτη ἐστὶ τῶν ἁρμονιῶν. Ταῦτα δὲ ἄμφω χορῷ μὲν ἀνάρμοστα, τῆς δὲ ἀπὸ σκηνῆς οἰκειότερα· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἡρώων μιμηταί· οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν ἀρχαίων μόνον ἦσαν ἥρωες, οἱ δὲ λαοὶ, ἄνθρωποι, ὧν ἐστιν ὁ χορός· διὸ καὶ ἁρμόζει αὐτῷ τὸ γοερὸν καὶ ἡσύχιον ἦθος καὶ μέλος (ἀνθρώπινα γάρ). Ταῦτα δὲ ἔχουσιν αἱ ἄλλαι ἁρμονίαι, ἥκιστα δὲ αὐτῶν ἡ ὑποφρυγιστὶ, ἐνθουσιαστικὴ γὰρ καὶ βακχική. Κατὰ μὲν οὖν ταύτην πάσχομέν τι (παθητικοὶ γὰρ οἱ ἀσθενεῖς μᾶλλον τῶν δυνατῶν εἰσι)· διὸ καὶ αὕτη ἁρμόττει τοῖς χοροῖς. Κατὰ δὲ τὴν ὑποδωριστὶ καὶ ὑποφρυγιστὶ, καὶ πράττομεν, ὃ οὐκ οἰκεῖόν ἐστι χορῷ· ἔστι γὰρ ὁ χορὸς κηδευτὴς ἄπρακτος· ἔννοιαν γὰρ μόνον παρέχεται, οἷς πάρεστιν » (2).

§. 14. Γ'. Ἐν γένει δὲ, τρία κυριώτερα εἴδη ἤθους μνημονεύονται, διασταλτικὸν, συσταλτικὸν καὶ ἡσυχαστικόν· « ἔστι δὲ διασταλτικὸν ἦθος μελοποιΐας, δι' οὗ σημαίνονται μεγαλοπρέπεια καὶ δίαρμα ψυχῆς ἀνδρῶδες, καὶ πράξεις ἡρωϊκαὶ καὶ πάθη τούτοις οἰκεῖα· χρῆται δὲ τούτοις μάλιστα μὲν ἡ Τραγῳδία, καὶ τῶν λοιπῶν δὲ ὅσα τούτον ἔχεται τοῦ χαρακτῆρος. Συσταλτικὸν δὲ, δι' οὗ συνάγεται ἡ ψυχὴ εἰς ταπεινότητα καὶ ἄνανδρον διάθεσιν· ἁρμόσσει δὲ τὸ τοιοῦτον κατάστημα τοῖς ἐρωτικοῖς πάθεσι, καὶ θρήνοις καὶ οἴκτοις καὶ τοῖς παραπλησίοις. Ἡσυχαστικὸν δὲ ἦθός ἐστιν, ᾧ παρέπεται ἡρεμότης ψυχῆς καὶ κατάστημα ἐλευθέριόν τε καὶ εἰρηνικόν· ἁρμόσσουσι δὲ αὐτῷ ὕμνοι, παιᾶνες, ἐγκώμια, συμβουλαὶ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ». (3)

§. 15. ΙΑ'. Τὸ δὲ ἀρχαιότατον σύστημα τῆς διὰ σημείων παραστάσεως φαίνεται συνιστάμενον εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν τοῦ Ἀλφαβήτου γραμμάτων, ἵνα δηλῶνται οἱ διάφοροι φθόγγοι τῆς Κλίμακος· Καθ' ὅσον ἡ τῆς κλίμακος ἔκτασις ἐμεγαλύνετο, ἡ

(1) Πλούταρχ. Αὐτόθ. (2) Ἀριστοτ. Προβλημάτ. Τμήμ. 19. §. 49, καὶ 30, 31. (2) Εὐκλείδ. 21. Ἀριστείδ. 29.

μόνη γενομένη ἀλλοίωσις φαίνεται ἡ εἰσαγωγὴ νέων σημείων, ἅπερ ἐσχηματίζοντο ἢ διὰ γραμμάτων τονουμένων, ἢ διεστραμμένων, ἢ καὶ διαφόρως περικεκομμένων. Μεγάλη προὐξενεῖτο περιπλοκὴ ἐν τῇ χρήσει δύο διαφόρων σημείων δι' ἕκαστον φθόγγον, τοῦ μὲν διὰ τὴν φωνὴν, τοῦ δὲ διὰ τὸ ὄργανον. Ταῦτα δὲ τὰ δύο σημεῖα ἔγραφον ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς, ἐν ᾗ ἀνῆκον, τὸ ἓν ὑπὲρ τὸ ἄλλο. Περὶ τούτων ἀρχαῖοι Ἕλληνες Συγγραφεῖς ἔγραψαν, πληρέστερον δὲ ὁ Ἀλύπιος, ἐκτιθεὶς τὰ σημεῖα, οἷς ἐχρῶντο διὰ τοὺς φθόγγους εἰς πεντεκαίδεκα τρόπους ἐν τοῖς τρισὶ γένεσιν, ἐπὶ διαγραμμάτων τεσσαράκοντα καὶ πέντε (1). Τὰ πρὸς τὰ ὄργανα σημεῖα δῆλον, ὅτι αὐθαιρέτως ἐξελέγοντο, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἄχρι τοῦδε ἀνευρέθη νόμος ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τὰ φωνητικὰ σημεῖα, ἃ καὶ ἀρχαιότερα ἴσως ἦν, φέρονται τακτικῶς. Οἱ κατὰ τὸ μέσον τῆς κλίμακος φθόγγοι τοῖς τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου (2) γράμμασι δηλοῦνται λαμβανομένοις κατὰ τάξιν. Γράμματα τονούμενα ἢ ἄλλως μεταβεβλημένα ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων καὶ χθαμαλωτέρων φθόγγων ἐτίθεντο. Πολὺς ἀπῃτεῖτο κόπος ἵνα μάθῃ τις ἐντελῶς τὸ σύστημα, καὶ ἡ δυσκολία αὐτῶν φαίνεται μεγαλοποιηθεῖσα ὑπό τινων Συγγραφέων (3). Ὀλίγα τινὰ παραδείγματα τῆς ἀρχαίας μελοποιΐας περιεσώθησαν δι' ἀρχαίων σημείων. Τὰ περὶ τούτων εὑρηνται παρὰ Burney (4), ἐκτιθέμενα διὰ τῶν ἤδη Εὐρωπαϊκῶν σημείων μετὰ ῥυθμοῦ ἐξ εἰκασίας. Τὰ δὲ ἄριστα τούτων δύναταί τις ἰδεῖν παρὰ Boeckh (5) μετὰ ῥυθμοῦ διαφόρου. Συντίθενται δὲ ταῦτα ἐκ τῶν ῥημάτων τῆς Α'. τῶν Πυθίων ᾠδῆς· ὑπολαμβάνει δὲ ὁ προμνημονευθεὶς Συγγραφεὺς, ὅτι καὶ γνήσια βεβαίως εἰσὶ, καὶ εἰς χρόνον ἀρχαιότερον τῶν 15 τόνων (modes) ἀνάγονται. Ἀλλὰ πᾶν ὅτι δυνάμεθα εἰπεῖν περὶ τούτου ἐστὶν, ὅτι οὐδεμίαν ἀκριβῆ ἰδέαν δύναταί τις ἤδη λαβεῖν περὶ τοῦ πραγματικοῦ ἀποτελέσματος αὐτῶν, ὅπως τὸ πάλαι ἐξετελοῦντο (6).

§ 16. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς, τῆς

---

[1] Μάρκος ὁ Μεϊβώμιος ἐξέδοτο βίβλον μετὰ Λατινικῆς μεταφράσεως καὶ σχολίων, περιέχον τὰ Συγγράμματα, Διαγράμματα καὶ Σημεῖα ἑπτὰ Συγγραφέων Μουσικῶν Ἑλλήνων, Ἀριστοξένου, Εὐκλείδου, Νικομάχου, Ἀλυπίου, Γαυδεντίου, Βακχείου καὶ Ἀριστείδου. [2] Εἰς τὸν Σιμωνίδην ἀναφερομένου. [3] Ἴδε Boeckh, iii. 9. [4] Vol. 1. p. 83 [5] iii. 12. [6] Περὶ τῶν συγγραψάντων περὶ τῆς καθ' Ἕλληνας Μουσικῆς, ἴδε τὸ ὑπὸ Πελοπίδου μέγα Θεωρητικὸν τοῦ ἀοιδίμου Χρυσάνθου Προύσης ἐν τῷ ἱστορικῷ μέρει.

Ἑλληνικῆς, τῆς Μουσικῆς τῶν περικλεῶν προγόνων ἡμῶν, τῆς Μουσικῆς τοῦ ἐνδόξου Ἔθνους ἡμῶν (1). Ἤδη δὲ ἀναδιφῶντες τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἴδωμεν ἐν αὐτῇ καὶ τὴν καθ' Ἑβραίους Μουσικήν.

§. 17. Ὅτι μὲν ἡ τῶν Ἑβραίων Μουσικὴ, κατὰ τὸ εἶδος αὐτῆς, εἶχέ τι ἐξαίρετον καὶ τέλειον, συνάγεται ἔκ τε τοῦ ὕψους καὶ τῆς μεγαλειότητος τῶν ἐν τοῖς ψαλμοῖς τοῦ Προφητάνακτος περιεχομένων ὑποθέσεων, καὶ ἐκ τῶν θαυμασίων ἐνεργειῶν αὐτῆς, αἵτινες καταφαίνονται ἐν τῇ τοῦ Δαβὶδ κινύρα, δι' ἧς αὐτὸς ἀνέψυχε τὸν Σαοὺλ, ἐξελαύνων ἀπ' αὐτοῦ τὸ πονηρὸν πνεῦμα. « Καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ εἶναι πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ Σαοὺλ, καὶ ἐλάμβανε Δαβὶδ τὴν κινύραν, καὶ ἔψαλλεν ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνέψυχε Σαοὺλ, καὶ ἀγαθὸν αὐτῷ, καὶ ἀφίστατο ἀπ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρόν » (2). Περὶ δὲ τῆς ἰδιαιτέρας φύσεως καὶ ποιότητος τῆς Μουσικῆς ταύτης οὐδὲν ἀκριβῶς γινώσκομεν· βέβαιον δ' ὅμως ἐστὶν, ὅτι τὴν ψαλμῳδίαν συνώδευον καὶ ὄργανα μουσικὰ, οἷον τύμπανα, σάλπιγγες, κιθάραι καὶ ἄλλα. Καὶ πρῶτον τοῦτο φαίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἰακὼβ, ὃν κρύφα φυγόντα ἀπὸ τοῦ πενθεροῦ Λάβαν, καταδιώξας αὐτὸς καὶ καταλαβὼν ἐπὶ τῶν ὀρέων Γαλαὰδ, πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶπεν αὐτῷ καὶ ταῦτα· « Τί ἐποίησας; ἵνα τί κρυφῇ ἀπέδρας; . . . καὶ εἰ ἀνήγγειλάς μοι, ἐξαπέστειλα ἄν σε μετ' εὐφροσύνης, καὶ μετὰ μουσικῶν καὶ τυμπάνων καὶ χορῶν » (3). Καὶ ἀπὸ τοῦ πυκνοῦ δὲ νέφους τοῦ περικαλύψαντος τὸ Σινᾶ Ὄρος, ὅτε ὁ Θεὸς ἐκάλεσε τὸν Μωϋσῆν, ἵνα δῷ αὐτῷ τὰς δέκα ἐντολὰς, μετὰ τῶν ἀστραπῶν καὶ βροντῶν ἠκούετο καὶ ἦχος σάλπιγγος. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς παραγγέλλει τῷ Μωϋσεῖ, περὶ τὰ τέλη τῆς διὰ τῆς ἐρήμου διαβάσεως τῶν Ἑβραίων, τὴν κατασκευὴν σαλπίγγων, πρῶτον, ἵνα προσκαλῆται δι' αὐτῶν καὶ συνάγηται ἡ Συναγωγὴ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου· δεύτερον δὲ, ἵνα ἐμψυχῶνται οἱ στρατιῶται ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ ἀναμιμνήσκωνται τὴν παρὰ Θεοῦ πεμπομένην αὐτοῖς σωτηρίαν· καὶ τρίτον, πρὸς εὐφροσύνην αὐτῶν ἐν ταῖς ἑορταῖς

---

[1] Περὶ τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς φθόγγων, τῶν διαστημάτων, τῶν γενῶν, τῶν συστημάτων, τῶν τόνων κτλ. οὐδεὶς ἐνταῦθα λόγος ἐγένετο, ὡς ἀναγομένων εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν τῆς Μουσικῆς μέρος, ἰδίαν ἀπαιτοῦν Πραγματείαν, περὶ ἣν ἴδε τὸ ὑπὸ Δ. Πανταζῆ μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ πρωτοτύπου Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας ἐν σελίδι 1161 καὶ ἑξῆς. [2] Βασιλ. Α'. ις'. 23. [3] Γεν. λά. 26. 27.

καὶ νουμηνίαις αὐτῶν. « Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· ποίησον σεαυτῷ δύο σάλπιγγας ἀργυρᾶς, ἐλατὰς ποιήσεις αὐτάς· καὶ ἔσονταί σοι ἀνακαλεῖν τὴν συναγωγὴν, καὶ ἐξαίρειν τὰς παρεμβολάς· καὶ σαλπιεῖς ἐν αὐταῖς, καὶ συναχθήσεται πᾶσα ἡ συναγωγὴ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου » (1). « Ἐὰν δὲ ἐξέλθητε εἰς πόλεμον ἐν τῇ γῇ ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς ἀνθεστηκότας ὑμῖν, καὶ σημανεῖτε ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἀναμνησθήσεσθε ἔναντι Κυρίου, καὶ διασωθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν· καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐφροσύνης ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις ὑμῶν, σαλπιεῖτε ταῖς σάλπιγξιν ἐπὶ τοῖς ὁλοκαυτώμασι καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν » (2). Τὴν χρῆσιν τῶν σαλπίγγων μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν ἐπιτρέπει ὁ Μωϋσῆς, ὡς τοῦτο βλέπομεν ἐκπληροῦντας ἐν τῷ πρὸς τοὺς Μαδιανίτας πολέμῳ (3), καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ἱεριχοῦς (4). Ἀκολούθως δὲ τὴν τῶν μουσικῶν ὀργάνων χρῆσιν κατὰ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς εἰσήγαγε καὶ ὁ Δαβὶδ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἐφεξῆς δὲ καὶ ὁ Σολομὼν, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κυρίου. « Πάντες οὗτοι μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν (Αἰμὰν) ὑμνῳδοῦντες ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἐν κυμβάλοις, καὶ ἐν νάβλαις, καὶ ἐν κινύραις εἰς τὴν δουλείαν οἴκου τοῦ Θεοῦ, ἐχόμενα τοῦ Βασιλέως » (5).

§. 18. Οὐ μόνον οἱ ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες εἰδήμονες ἦσαν τῆς Μουσικῆς. Τὴν ᾠδὴν, ἣν ὁ Μωϋσῆς ποιήσας ἐν ἑξαμέτροις στίχοις, κατὰ τὸν Ἰώσηπον (6), μετὰ τὴν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διάβασιν τῶν Ἑβραίων, ἔψαλλε μετὰ τῶν ἀνδρῶν πρὸς εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν θαυμαστὴν σωτηρίαν αὐτῶν, ταύτην, ἐξαρχούσης τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαριὰμ, ἔψαλλον καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες μετὰ χορῶν καὶ τυμπάνων. « Τότε ᾖσε Μωϋσῆς καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν ᾠδὴν ταύτην τῷ Θεῷ, καὶ εἶπαν λέγοντες· Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται » (7). « Λαβοῦσα δὲ Μαριὰμ ἡ προφῆτις ἡ ἀδελφὴ Ἀαρὼν τὸ τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθοσαν πᾶσαι αἱ γυναῖκες ὀπίσω αὐτῆς μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν· ἐξῆρχε δὲ αὐτῶν Μαριὰμ, λέ-

---

[1] Ἀριθμ. Ι'. 1—4. [2] Αὐτόθ. 9, 10. [3] Αὐτόθ. λά. 6, 7. [4] Ἰησ. Ναυῆ ς'. 1—9. [5] Παραλειπ. Α'. κέ. 6. [6] « Καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς τὸν Θεὸν, ἐγκώμιόν τε καὶ τῆς εὐμενείας εὐχαριστίαν περιέχουσαν, ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ συντίθησιν. » Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. β'. κεφ. 16. §. 4. [7] Ἐξοδ. ΙΕ'. 1.

κή.

γουσα· Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν » (1). Καὶ τὴν δ'. δὲ ᾠδὴν γυνὴ συνέταξεν, Ἄννα ἡ προφῆτις, ἡ τοῦ προφήτου Σαμουὴλ μήτηρ, πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς εὐεργεσίας, ἣν παρὰ Θεοῦ ἔλαβεν.

§. 19. Ἐπὶ τοῦ Βασιλέως καὶ Προφήτου Δαβὶδ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, μεγίστην ἔλαβε πρόοδον ἡ Ἑβραϊκὴ Μουσική. Μόνη ἐκ τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἡ τοῦ Λευὶ φυλὴ ἦν προσδιωρισμένη εἰς τὴν τοῦ Κυρίου λατρείαν· ἡ δὲ ἀπαρτιζομένη ἐκ πάντων τῶν οἴκων φυλὴ τοῦ Ἀαρὼν, ὡς μεγάλου Ἀρχιερέως καταστάντος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐκληρώθη τὴν ἱερωσύνην, ἐκπληροῦσα τὰς ἱερατικὰς λειτουργίας· αἱ δὲ λοιπαὶ φυλαὶ ἄλλας ὑποδεεστέρας ἐξετέλουν ἐργασίας, οἷον, ὑπηρέτουν τοῖς ἱερεῦσιν ἐν καιρῷ τῶν θυσιῶν, σφάττοντες τὰ θύματα καὶ πλύνοντες αὐτὰ καὶ ξύλα ἐπιτιθέντες εἰς τὸ πῦρ τοῦ θυσιαστηρίου· ἐφύλαττον γρηγοροῦντες τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, φροντίζοντες περὶ τῆς καθαριότητος αὐτῆς τε καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν, ἥπτον τὴν χρυσῆν λυχνίαν, παρεσκεύαζον τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, καὶ περὶ ἄλλα τοιαῦτα ἠσχολοῦντο ἔργα. Ὁ γοῦν βασιλεὺς Δαβὶδ, ἅτε σφοδρὸς τῆς μουσικῆς ἐραστὴς καὶ κρούων ἐντελῶς τὸ ψαλτήριον, φρονῶν αὐτὴν τὰ μέγιστα συντελοῦσαν πρός τε τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας καὶ πρὸς τὴν τοῦ λαοῦ ἐξημέρωσιν, ὁρῶν δὲ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν Λευϊτῶν ὁσημέραι πληθυνόμενον, καὶ θέλων αὐτοῖς δοῦναι οἰκείαν ἐνασχόλησιν καὶ ἀνάλογον τῷ γενικῷ αὐτῶν προορισμῷ, εἰσήγαγε τὴν χρῆσιν τῆς Μουσικῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. Ποιήσας δὲ διάφορα εἴδη ᾀσμάτων καὶ ὕμνων (2) ἐν στίχοις τριμέτροις καὶ πενταμέτροις (3), καὶ κατασκευασάμενος μουσικὰ ὄργανα, διώρισεν ἐκ τῶν Λευϊτῶν τρισχιλίους ψάλτας, διηρημένους εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρας τάξεις κατὰ χοροὺς, παραδοὺς αὐτοῖς ταῦτα, ἵνα ψάλλωσιν ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν ὀργάνων ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἐν τῇ σκηνῇ κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας. « Καὶ ἔταξε κατὰ πρόσωπον τῆς Κιβωτοῦ διαθήκης Κυρίου ἐκ τῶν Λευϊτῶν λειτουργοῦντας ἀναφωνοῦντας, καὶ

---

(1) Αὐτόθ. 20. 21. (2) Ὁ ἱστορικὸς Φίλων ῥήσεις συχνὰς ἐκ τῶν τοῦ Δαβὶδ ψαλμῶν ἀναφέρων, ὕμνους αὐτοὺς ὀνομάζει ἐξαιρέτως καὶ ὑμνῳδίας καὶ ᾠδάς· καὶ τὸν Δαβὶδ Ὑ μ ν ο γ ρ ά φ ο ν (Τόμ. Β'. σελ. 605.) (3) « Ἀπηλλαγμένος δ' ἤδη πολέμων ὁ Δαυΐδης καὶ κινδύνων, καὶ βαθείας ἀπολαύων εἰρήνης, ᾠδὰς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὕμνους συνετάξατο, μέτρου ποικίλου· τοὺς μὲν γὰρ τριμέτρους, τοὺς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν. » (Ἰώσηπ. Ἀρχ. βιβλ. Ζ'. κεφ. 12. §. 3.)

ἐξομολογεῖσθαι καὶ αἰνεῖν Κύριον τὸν Θεὸν Ἰσραήλ » (1). « Τέσσαρες χιλιάδες αἰνοῦντες τῷ Κυρίῳ ἐν ὀργάνοις, οἷς ἐποίησε τοῦ αἰνεῖν τῷ Κυρίῳ » (2). Ὡς δὲ μετὰ τὴν λύτρωσιν τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ἄνδρες ὑπ' ἀρχηγῷ τῷ Μωϋσῇ, καὶ αἱ γυναῖκες ἐξαρχούσης τῆς Μαριὰμ, ἔψαλλον καὶ οἱ δύο χοροὶ τὴν ἐπινίκιον ἐκείνην ᾠδὴν, οὕτω καὶ ὁ Δαβὶδ, κατὰ μίμησιν, εἰς ἑκάστην τῶν εἰκοσιτεσσάρων τούτων τάξεων, διώρισε καὶ ἕνα ἀρχηγὸν καὶ τρεῖς μουσικοδιδασκάλους τὸν Ἀσὰφ, Αἰμὰν καὶ Ἰδιθοὺν, διευθύνοντας τὴν Μουσικὴν ἐπί τε τοῦ Δαβὶδ ἐν τῇ σκηνῇ καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σολομῶντος ἐν τῷ Ναῷ. Ἔψαλλον δὲ οὗτοι καθ' ἑβδομάδα ἐναλλὰξ, ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις ἑορταῖς πᾶσαι ὁμοῦ αἱ τάξεις. « Καὶ διεῖλεν αὐτοὺς ὁ Δαβὶδ ἐφημερίας τοῖς υἱοῖς Λευΐ, τῷ Γεδσὼν, Καὰθ καὶ Μεραρί » (3). Ἡ διάταξις αὕτη ἐπὶ Σολομῶντος καὶ ἐφεξῆς ἐτηρεῖτο ἐν τῷ Ναῷ μετὰ μείζονος ἔτι τάξεως καὶ μεγαλοπρεπείας· ὑπὸ γὰρ τὴν ἀρχηγίαν τῶν τεσσάρων υἱῶν τοῦ Ἀσὰφ, δεκατεσσάρων τοῦ Αἰμὰν καὶ ἓξ τοῦ Ἰδιθοὺν, ὅλων εἰκοσιτεσσάρων, ὑπήγοντο ἄλλοι εἴκοσι καὶ τέσσαρες πολυάριθμοι χοροὶ, διακρινόμενοι ἀπ' ἀλλήλων ἔκ τε τῶν μουσικῶν ὀργάνων (4), καὶ ἐκ τοῦ τόπου, ἔνθα ἐν τῷ Ναῷ ἵσταντο, ψάλλοντες ἀμοιβαδὸν, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οἴκου Καὰθ ἐν τῷ μέσῳ, οἱ δ' ἐκ τοῦ Γεδσὼν δεξιόθεν, καὶ οἱ τοῦ Μεραρὶ ἐξ ἀριστερῶν. « Καὶ οὗτοι οἱ ἑστηκότες, καὶ υἱοὶ αὐτῶν ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Καὰθ, Αἰμὰν ὁ ψαλτῳδὸς, υἱὸς Ἰωὴλ, υἱοῦ Σαμουήλ . . . Καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀσὰφ, ὁ ἑστηκὼς ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ . . . Καὶ υἱοὶ Μεραρὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἐξ ἀριστερῶν » (5). Εἰ ἐν τῷ Ναῷ ὑπῆρχον καὶ γυναῖκες ψάλτριαι, τοῦτο ἀμφισβητεῖται· ἐπὶ θρησκευτικῶν ὅμως πομπῶν καὶ παρατάξεων, ἔξω τοῦ Ναοῦ τελουμένων, ὁρῶμεν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ καὶ γυναῖκας μετὰ τῶν ἀνδρῶν ᾀδούσας, ὡς τὴν τοῦ Μωϋσέως Μαριὰμ καὶ τὰς ἄλλας γυναῖκας μετὰ τὴν διάβασιν· καὶ τὸν Δαβὶδ ἐπιστρέφοντα μετὰ τὴν νίκην

---

(1) Παραλειπ. Α'. ις'. 4. (2) Αὐτόθ. κγ'. 5. (3) Αὐτόθ.—6 (4) Οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Ἀσὰφ ἔψαλλον, ὡς λέγεται, χρώμενοι τῇ νάβλᾳ ἢ τῷ ψαλτηρίῳ, οἱ δὸ ὑπὸ τὸν Αἰμὰν, τοῖς κυμβάλοις, οἱ δὲ ὑπὸ τὸν Ἰδιθοὺν τῇ κινύρᾳ. Καὶ ἡ μέν κινύρα συνώνυμός ἐστι τῆς Ἑλληνικῆς κιθάρας· τὸ δὲ ψαλτήριον, φαίνεται μὲν ὁπωσοῦν διάφορον τῆς κιθάρας, διὸ καὶ διακρίνονται πολλάκις (ὡς ἐν Γεν. δ'. 21: ψαλμ. λδ'. ϙά, ρμγ'. Ἰώσηπ. Ἀρχ. Α'. β'. 2), ἐκλαμβάνονται ὅμως καὶ συνώνυμα, ὡς ἀμφότερα δεκάχορδα ὄργανα, μεθ' ὧν καὶ ἡ δωδεκάχορδος νάβλα. (5) Παραλειπ. Α'. ς'. 34. 39. 44.

κατὰ τοῦ Γολιὰθ εἰς τὴν πόλιν, ὑπεδέχθησαν αἱ γυναῖκες μετὰ χορῶν καὶ τυμπάνων ψάλλουσαι ἐν ἐγκωμίοις, « Ἐπάταξε Σαοὺλ ἐν χιλιάσιν αὐτοῦ καὶ Δαβὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ » (1), ὅπερ ἐξῆψεν ἔτι μᾶλλον τὸν κατ' αὐτοῦ φθόνον τοῦ Σαούλ. Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς μετακομίσεως τῆς Κιβωτοῦ εἰς τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομηθέντα ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος Ναὸν, καὶ ἐν ἄλλαις περιστάσεσιν.

§. 20. Ἐπειδὴ πάντες οὗτοι οἱ ἐκ μόνης τῆς φυλῆς Λευὶ ὡρισμένοι ψάλται εἰς τὴν τοῦ Κυρίου λατρείαν, ἐνησχολοῦντο καθ' ὅλην τὴν ζωὴν αὐτῶν περὶ τὸ μανθάνειν καὶ ἀσκεῖσθαι τὴν Μουσικὴν τέχνην, συντηρούμενοι πάντως δι' ὡρισμένων προσόδων, ἔχοντες μάλιστα ἕκαστος αὐτῶν καὶ τὴν φιλοτιμίαν, ἵνα προβιβασθῇ εἰς τὸ τοῦ Ἀρχιμουσικοῦ ἀξίωμα, ὡς οὐ σμικρὰν τιμὴν καὶ δόξαν φέρον, καὶ ἐπειδὴ προσέτι προὐθυμοῦντο, ὅπως ἐπιδείξωσι τὴν ἑαυτῶν τέχνην πρὸς ἅπαντας τοὺς ὁμοεθνεῖς συνερχομένους τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὸν περίβλεπτον ἐκεῖνον Ναὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἔπεται ὅτι οὐ μόνον εὐδοκίμουν ἐν τῇ Μουσικῇ, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλην τινὰ τελειότητα προήγαγον αὐτὴν, ὅπερ δείκνυται ἐκ τῆς περὶ αὐτῶν φήμης παρὰ τοῖς ἄλλοις τότε ἔθνεσιν, ὡς ἐξόχων καὶ ἀρίστων μουσικῶν. Ὅτε, κατὰ τὸ 588 π. Χ. ἔτος, ὁ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ναβουχοδονόσορος Ναβουζαρδὰν εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, τὸν μὲν ναὸν τοῦ Σολομῶντος κατέκαυσε καὶ τὸν οἶκον τοῦ ἐσχάτου βασιλέως Σεδεκίου, (ὃν πρὸ ἑνὸς μηνὸς ὁ Ναβουχοδονόσορ αἰχμάλωτον λαβὼν, ἔσφαξεν ἐνώπιον αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τυφλώσας ἔρριψε διὰ βίου εἰς τὸ ἐν Βαβυλῶνι δεσμωτήριον·) τὰ δὲ τείχη τῆς πόλεως καὶ αὐτὴν ὅλην κατηδάφισε, τὸν δὲ Ἀρχιερέα καὶ πολλοὺς τῶν ἐν ἀξιώμασι καὶ ἑξήκοντα προκρίτους ἀπαχθέντας εἰς Βαβυλῶνα ὁ Ναβουχοδονόσορ ἀπέκτεινεν, οἱ ἐν αἰχμαλωσίᾳ τότε Ἰουδαῖοι μεμνημένοι ἀείποτε τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐπένθουν πικρῶς διὰ τὰς συμφορὰς αὐτῶν· καί τοι δὲ πολλάκις οἱ αἰχμαλωτεύσαντες αὐτοὺς Βαβυλώνιοι ἐδέοντο αὐτῶν, ὅπως ψάλλωσί τινας ἐκ τῶν ᾠδῶν Σιὼν, οἱ Λευῖται ὅμως ἠρνοῦντο λέγοντες, ὅτι ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν, ἐνταῦθα δὲ πῶς ᾄσομεν τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; Ἄσματα δέ τινα ἐπὶ παραμυθίᾳ τῶν τεθλιμμένων αὐτῶν ἀδελφῶν ποιοῦντες διὰ τὴν στέρη-

(1) Βασ. Α'. ιζ'.

σιν τῆς πατρίδος, ἔψαλλον ἰδίως τὰ παθήματα μόνον αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ Ναοῦ καταστροφὴν, ἐπικαλούμενοι τὸ παρὰ τοῦ Ὑψίστου ἔλεος. Ἀνάγνωθι τὸν συγκινητικώτατον ρλς'. ψαλμὸν τοῦ θεσπεσίου Δαβίδ.

§. 21. Ὅτι δὲ καὶ πρὸ τοῦ Κανόνος τοῦ παρ' Ἔσδρα θεσπισθέντος τῶν κδ'. θεοπνεύστων Γραφῶν, καὶ πρὸ τῆς μετοικεσίας ἀνεγίνωσκον οἱ Ἑβραῖοι, ἡ ἔψαλλόν τινας περικοπὰς ἐκ τῶν Προφητικῶν βίβλων, τοῦτο καὶ ἐκ τῶν προειρημένων δείκνυται, διότι βλέπομεν σαφῶς ἔν τε ταῖς Βασιλείαις καὶ τοῖς Παραλειπομένοις ᾀδομένους τινὰς τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ διδαχθέντας ἱεροψάλτας « ὑμνῳδοῦντας ἐν οἴκῳ Θεοῦ, καὶ τὸν Κύριον ὑμνοῦντας ἐν λόγοις Δαβὶδ καὶ Ἀσὰφ τοῦ Προφήτου » (1). Καὶ Ἰώσηπος δὲ ἱστορεῖ, τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ κατὰ πᾶν Σάββατον καὶ τὰς ἄλλας ἑορτὰς ψαλλομένους, ἔτι ζῶντος τοῦ Προφητάνακτος, λέγων· « Τοὺς εἰς Θεὸν ὕμνους τοῦ Δαυίδου κατά τε τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν καὶ τὰς ἄλλας ἑορτὰς ᾀδομένους ὑπὸ τῶν Λευϊτῶν ἔκπαλαι » (2). Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν διαγράφων ρλς'. ψαλμὸς μαρτυρεῖ, ὅτι καὶ πρὸ τῆς μετοικεσίας, ὡς εἴδομεν, ἔψαλλον οἱ Ἰουδαῖοι Λόγους Ὠδῶν, δηλονότι προφητικάς τινας ᾠδὰς εἰς Θεὸν, « Πῶς ᾄσωμεν (λέγει) τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; ». Ὅτι δὲ καὶ ἐκ τῆς Πενταteύχου ᾠδάς τινας ἔψαλλον, φανερόν· ᾔδον δὲ πιθανῶς καὶ τὴν Δεβόρρας ᾠδὴν (Κριτ. έ.), ἴσως καὶ τὴν τῆς χάριτος Ἄννης θεσπεσίαν ᾠδὴν, « τὸ ᾀδόμενον ᾄσμα τῆς χάριτος » (τὸ γὰρ Ἄννα σημαίνει χάριν), ὡς Φίλων εἶπε (3)· καὶ τὴν Ἰωνᾶ (Ἰων. β'.), καὶ τὴν Ἀββακοὺμ (Ἀββ. γ'.), καὶ εἴτινας ἄλλας ἐκ τῶν προφητῶν· αὐτὸς γὰρ ὁ Φίλων, ῥῆσιν τοῦ προφήτου Ἡσαΐου ἀναφέρων, εἰς πάντας τοὺς Προφήτας ἀνάγει τὸν λόγον καθολικώτερον, « καθάπερ (φησὶν) ἐν ταῖς προφητικαῖς ᾄδεται ῥήσεσι » (4). Ἴσως δὲ καὶ τινα τοῦ Σολομῶντος ἔψαλλον (5). Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Φίλων, γράφων περὶ τῶν Ἐσσαίων λέγει,

---

(1) Β'. Βασιλ. κβ'. Α'. Παραλειπ. ις'. 8. κέ. 1—16. (2) Ἀρχαιολ. ζ' ιδ' §. 3. (3) Τόμ. ά. σελ. 600. πρδ. σελ. 271. (4) Αὐτόθ. σελ. 604. (5) Τῶν τοῦ Δαβὶδ ψαλμῶν ὡς ἀνέκαθεν ψαλλομένων μνημονεύουσι καὶ αὐτοὶ οἱ Ῥαββῖνοι (Bava Bathra cap. 1.) καὶ ἄλλους δέ τινας ὕμνους μελῳδουμένους ἀριθμοῦσι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐννέα, τέσσαρας μὲν ἐκ τῆς Πενταteύχου (Ἐξόδ. κέ. Ἀριθ. κά. Δευτερ. λδ'. καὶ δν λέγουσιν ὅτι δῆθεν ἔψαλλον ἐν Αἰγύπτῳ, ὡς ὑπεσήμηνεν Ἡσ. λ'. 29), τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκ τῶν ἄλλων βιβλίων τῆς Γραφῆς.

ὅτι διάφορα παρ' αὐτοῖς σώζονται ποιήματα τῶν ἀρχαίων ποιητῶν. Καὶ τὰ μὲν ἔπη, ἐκ π λλῶν μέτρων καὶ μελῶν συγκείμενα, ᾄδουσι πορευόμενοι εἰς τὸν Ναόν· τοὺς δὲ ὕμνους, ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου, ὅτε προσφέρουσι θυσίας καὶ σπονδὰς τῷ Κυρίῳ· ἄλλα δὲ ἔπη ψάλλουσιν ἐν καιρῷ ἡσυχίας καὶ ἀναπαύσεως, καὶ ἄλλα ἦν ὡρισμένα τοῖς χοροῖς. « Καὶ ἔπειτα ὁ ἀναστὰς ὕμνον ᾄδει πεποιημένον εἰς τὸν Θεὸν, ἢ καινὸν αὐτὸς πεποιηκὼς, ἢ ἀρχαῖόν τινα τῶν πάλαι προφητῶν » (1). Καὶ « εἶτα ᾄδουσι πεποιημένους εἰς τὸν Θεὸν ὕμνους, πολλοῖς μέτροις καὶ μέλεσι, τῇ μὲν συνηχοῦντες, τῇ δὲ καὶ ἀντιφώνοις ἁρμονίαις ἐπιχειρονομοῦντες, καὶ ἐπορχούμενοι, καὶ ἐπιθειάζοντες τοτὲ μὲν τὰ προσόδια, τοτὲ δὲ τὰ στάσιμα, στροφάς τε τὰς ἐν χρείᾳ καὶ ἀντιστρόφους ποιούμενοι » (2). Ὥστε ἐκ τοῦ ἀρχαίου τούτου ἱστορικοῦ Ἰουδαίου καὶ τοῦτο μανθάνομεν, ὅτι ἡ ψαλμῳδία τῶν Ἑβραίων ἄλλοτε ἦν σύμμιγμά τι πολλῶν φωνῶν πρὸς ἕνα ἦχον, ἄλλοτε δὲ ἁρμονικὴ μετὰ ποικίλων φωνῶν καὶ ἤχων. Τίσι δὲ καὶ πόσοις μουσικοῖς σημείοις ἐχρῶντο, ἄδηλον· διότι τὰ ἐν τῷ ἑβραϊκῷ τῆς Π. Δ. κειμένῳ ὁρώμενα ἤδη σημεῖα τῶν τόνων, καί τοι ὡς μουσικὰ ὑπολαμβάνουσί τινες, ἀλλὰ ταῦτα φαίνονται εἰσηγμένα πολλῷ ὕστερον παρὰ τῶν ἐπιγενεστέρων Ἰουδαίων. Ἓν δὲ μόνον σωζόμενον, σ ε λ ἀ μὲν τῇ Ἑβραΐδι γλώττῃ καλούμενον, ὑπὸ δὲ τῶν Ο'. Δ ι ά ψ α λ μ α ἑρμηνευόμενον, ἀμφισβητεῖται, εἴπερ ἦν ἐν χρήσει ὡς σημεῖον μουσικῆς.

§. 22. Ἐπανελθόντες οἱ Ἰσραηλῖται ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτῶν, ἐπὶ Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου, βασιλέως τῶν Περσῶν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Δαβὶδ καταγομένου Ζοροβάβελ καὶ τοῦ Ἀρχιερέως Ἰησοῦ, καὶ ἀνοικοδομήσαντες τὸν Ναὸν, εἰσήγαγον αὖθις τὴν χρῆσιν τῆς τοιαύτης Μουσικῆς ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς αὐτῆς τάξεως καὶ μεγαλοπρεπείας, διαρκέσασαν μέχρι τῆς ἐπὶ Τίτου τελείας καταστροφῆς τῆς τε Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ Ναοῦ, ὁπότε καὶ διεσπάρησαν πανταχοῦ. Καὶ ταῦτα περὶ τῆς Ἑβραϊκῆς μουσικῆς.

§. 23. Ἴδωμεν δὲ ἤδη τὴν Μουσικὴν τῶν ἐνδόξων προγόνων ἡμῶν διασωθεῖσαν, καθώσπερ καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἐκκλησίας. Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ Ἑλληνικὴ μουσικὴ, δύο τινὰ εἰσὶ συμφυῆ, ὡς προείρηται, καὶ συνδεδεμένα πρὸς

(1) Περὶ βίου Θεωρητ. §. 10. (2) Αὐτόθ. §. 11.

ἄλληλα. Εἰ δέ γε τὸ θεῖον τοῦτο δῶρον, τὸ ἐθνικὸν κληροδότημα, τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἡ τοῦ Χριστοῦ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ τοῦ Α'. μ. Χ. αἰῶνος διετήρησε, διασώσασα καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς τῶν θείων Ἀποστόλων Συγγράμμασι, καὶ ἐν τοῖς τῶν διαδεξαμένων αὐτοὺς Ἀποστολικῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐν τοῖς τῶν μετέπειτα θεοφόρων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, καὶ ἐφεξῆς ἄχρις ἡμῶν, φυσικῷ δήπου καὶ δικαίῳ λόγῳ ἔδει, ὅπως καὶ τὴν ἀδελφὴν τῆς γλώσσης, τὴν Μουσικὴν, ἐγκολπώσηται καὶ περιθάλψῃ ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς, ὡς μηδαμῶς μηδέποτε δυναμένας ἀμφοτέρας ἀπ' ἀλλήλων διίστασθαι.

§. 24. Ὥσπερ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, οὕτω καὶ πᾶσαι αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος μετέβησαν καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἀλλαχοῦ, καθότι ἡ Ἑλλὰς διὰ τῶν ἐπιγείων Μουσῶν καὶ Χαρίτων, τῶν πολλῶν αὐτῆς Συγγραφέων, μετεδίδου εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὰ διδάγματα τῆς ἀνθρωπίνης αὐτῆς σοφίας, ἥτις Θεόθεν βεβαίως ἐδόθη αὐτῇ. Ἡ εἰς Ἀσίαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀνάβασις, καὶ ἡ αὐτόθι τῶν ἀμέσως αὐτοῦ διαδόχων ἐγκατάστασις, μεγάλη καὶ σοφωτάτη ἐγένετο Ἀκαδημία, ἐξ ἧς ἥ τε τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα καὶ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι διεδόθησαν πανταχοῦ τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, καὶ κατέστη τοῖς πλείστοις τῶν μεγάλων τούτων χωρῶν λαοῖς « χεῖλος ἓν καὶ μία φωνὴ πᾶσιν » ἡ Ἑλληνική. Ὥστε γέγονε δήπου ὅ,τι φιλογενέστερον ἔγραψε μὲν ὁ Πλάτων, ἐπανέλαβε δὲ καὶ Φίλων αὐτὸς, ὅτι « Μόνη ἡ Ἑλλὰς ἀψευδῶς . . . ἀποτίκτει φυτὸν οὐράνιον, καὶ βλάστημα θεῖον, ἠκριβωμένον λογισμὸν, οἰκειούμενον ἐπιστήμῃ. »

§. 25. Ἐκ τῶν ἱερῶν τῆς Νέας Γραφῆς βίβλων μανθάνομεν, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς Μουσικῆς, ἡ ψαλμῳδία, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἦν εἰσηγμένη εἰς τὴν χριστιανικὴν λατρείαν, ὡς βλέπομεν τὸν μέγαν διδάσκαλον τῶν ἐθνῶν Παῦλον προτρέποντα τοὺς πιστοὺς τῶν πρώτων Ἐκκλησιῶν, ἵνα « πληρῶνται ἐν Πνεύματι, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι ᾄδοντες τῷ Θεῷ. » Καὶ, « ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ. » (1) Οὕτω καὶ ἐν ταῖς τῶν Ἀποστόλων διαταγαῖς ῥητῶς διατέτακται αἶνον πρὸς Θεὸν ἀναπέμπειν. « Μάλιστα δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαβ-

(1) Ἐφεσ. ε. 18. 19. Κολασ. γ'. 16.

βάτου, καὶ ἐν τῇ τοῦ Κυρίου Ἀναστασίμῳ, τῇ Κυριακῇ, σπουδαιοτέρως ἁπαντᾶτε, αἶνον ἀναπέμποντες τῷ Θεῷ » (1). Οἱ δὲ χριστιανοὶ ἐχρῶντο ἢ ψαλμοῖς τῆς Π. Διαθήκης, ἢ ὕμνοις ἰδίοις ἐπὶ τούτῳ συντεταγμένοις ἐπ' εὐχαριστίᾳ πρὸς Θεὸν τὸν Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· τὸ γὰρ τοῦ Ἀποστόλου τοῦτο « ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις κτλ., » φαίνεται, πλὴν τῶν τοῦ Δαβὶδ, καὶ ἰδίους ὕμνους σημαῖνον, συντεθειμένους ὑπὸ τῶν πρώτων χριστιανῶν. Καὶ ἀλλαχοῦ ῥητῶς λέγει, « Ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει κτλ. » (2). Καὶ ὁ Πλίνιος δὲ (τῷ 98 ἔτει) ἱστορεῖ, ὕμνον εἰς Χριστὸν, ὡς εἰς Θεὸν, ψαλλόμενον ἐξ ὑπαμοιβῆς (3). Καὶ ὥσπερ ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ οἱ εὐσεβεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες, δι' ἃς ἔλαβον παρὰ Θεοῦ εὐεργεσίας, συνέταξαν τὰς εὐχαριστηρίους αὐτῶν Ὠδὰς, ὡς ὁ μέγας Μωϋσῆς, ἡ Ἄννα ἡ προφῆτις, ὁ Ἰωνᾶς καὶ οἱ τρεῖς Παῖδες, οἱ μὲν διασωθέντες ἐκ τῆς καμίνου, ὁ δὲ ἐκ τοῦ κήτους, μάλιστα δὲ πάντων ὁ θαυμάσιος Δαβὶδ, ὃς τοὺς πλείστους τῶν αὐτοῦ ψαλμῶν μετὰ μέλους συνθεὶς προσφέρει τῷ Θεῷ πρὸς εὐχαριστίαν, ὧν παρ' αὐτοῦ ἐν διαφόροις καιροῖς ἀπήλαυσε πολλῶν καὶ μεγάλων εὐεργετημάτων, οὕτω καὶ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ὅτε ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία διέταξε τὰς πανηγύρεις τῶν μεγάλων Δεσποτικῶν ἑορτῶν πρὸς ἀνάμνησιν τῶν μεγίστων δωρεῶν καὶ χαρίτων, ἃς ἐπεδαψίλευσεν ἡμῖν ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ οἰκονομίας, ὡς λέγει ὁ Κύρου Θεοδώρητος, « Φροντίσιν ἡμᾶς καὶ λύπαις μετὰ τὴν ἁμαρτίαν συζεύξας ὁ δημιουργήσας Θεὸς, παρέσχεν ἡμῖν παραμυθίας ψυχῆς ἀφορμὰς, τὰς θείας ἐν μέσῳ τεθεικὼς ἑορτάς· αἱ γὰρ τούτων ὑποθέσεις, καὶ τῶν θεοσδότων ἡμᾶς ἀναμιμνήσκουσι δωρεῶν, καὶ τὴν παντελῆ τῶν ἀνιαρῶν προμηνύουσι λύσιν » (4)· τότε πολλοὶ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίαν Πατέρων καὶ Διδασκάλων, κατὰ ζῆλον καὶ μίμησιν τῶν ἀρχαίως Ὠδῶν καὶ τῶν ψαλμῶν τοῦ Προφητάνακτος, οὐ μόνον πανηγυρικοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ ᾄσματα ἔμμετρα καὶ ᾠδὰς καὶ μέλη συνέταξαν, ὑμνολογοῦντα τὸν Θεὸν μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστίας, καὶ διὰ τῆς μουσικῆς μελῳδίας εὐφραίνοντα τὸν εὐσεβῆ τοῦ Κυρίου λαόν.

---

(1) Διαταγ. Ἀποστ. Βιβλ. β'. κεφ. 59. (2) Α'. Κορινθ. ιδ'. 26. ἴδε καὶ Θεοφύλακτ. αὐτόθι. (3) Plin. Epist. L. X. 97. (4) Ἐπιστ. Ἑορταστικ. έ. Περὶ ἑορτῆς πνευματικώτερον ἐκφράζεται ὁ ἱερὸς Χρυσορρήμων· « Ἑορτὴ (λέγει) οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ εὐφροσύνη· εὐφροσύνην δὲ πνευματικὴν καὶ νοερὰν οὐδὲν ἄλ-

§. 26. Πάντες, ὡς εἰπεῖν, οἱ θεῖοι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι, ὡς καὶ πᾶς σχεδὸν ὁ τῶν πάλαι καὶ ἔπειτα ἐν ἀσκήσει διαλαμψάντων Ὁσίων μυρίανδρος χορὸς, πρὸς τῇ ἄλλῃ σοφίᾳ, καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἐπιστήμονες ἦσαν, ὡς παιδιόθεν μετὰ τῶν ἄλλων μαθημάτων καὶ ταύτην σπουδάζοντες (1), καθ' ἣν καὶ ᾠδὰς καὶ ὕμνους ἐμελοποίουν. Οὕτως οὖν ὁ Ἀποστολικὸς Ἱερόθεος ὁ Ἀθηνῶν, ἐν τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου « θεῖος ἦν ὑμνολόγος, καὶ ἐνθεαστικωτάτας ὑμνῳδίας » ὑμνολόγει (2)· « Καὶ ψαλμοὺς δὲ τότε ἔλεγον ἐμμελεῖς καὶ ᾠδάς» (3). Τὰ δὲ Ἀντίφωνα καὶ τοὺς δύο χοροὺς ὁ Ἀποστολικὸς Ἰγνάτιος ἔταξεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ (4)· τούτους δὲ παυθέντας μετὰ τῶν ἱερῶν ὕμνων ὑπὸ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ἀνενέωσαν πάλιν ἐν Ἀντιοχείᾳ, τῷ 331 ἔτει, ὁ Φλαβιανὸς καὶ Διόδωρος (5). Τὰ δὲ ἐν τοῖς ψαλλομένοις Ἀντιφώνοις « Ταῖς πρεσβεί.ς τῆς Θεοτόκου », καὶ τὸ, «Σῶσον ἡμᾶς Υἱὲ Θεοῦ» ἀρχῆθεν καὶ ταῦτα συντεθειμένα, Ἀκροστίχια και Ἀκροτελεύτια καλούμενα, ὑπέψαλλεν ὁ λαὸς, ὡς ἐν ταῖς τῶν Ἀποστόλων διαταγαῖς (Β'. νζ'.) ἀναγινώσκομεν, « Ἕτερός τις » (εἴ τις) « τοὺς τοῦ Δαβὶδ ψαλλέτω ὕμνους, καὶ ὁ λαὸς τὰ ἀκροστίχια ὑποψαλλέτω. » Ταῦτα τὰ Ἀκροστίχια ἐννοεῖ καὶ ὁ ἱερὸς Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐν Ἐκκλησιαστ. Ἱεραρχ. γ'. Καὶ Εὐσέβιος δὲ ἐπιμαρτυρεῖ λέγων, « τοὺς εἰωθότας

λο ποιεῖ, ἀλλ' ἡ συνειδὸς πράξεων ἀγαθῶν· ὁ δὲ συνειδὸς ἔχων ἀγαθὸν,καὶ πράξεις τοιαύτας ἀεὶ ἑορτάζειν δύναται » (Λόγ. ά. εἰς τὴν Πεντηκοστήν.)

(1) Δίδυμος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, κομιδῇ νέος τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν γραμμάτων μαθὼν, ἀπέβαλε τὰς ὄψεις ὑπὸ νόσου· διὰ δὲ τὴν εὐφυΐαν ἐξ ἀκοῆς μόνης ἐδιδάχθη πᾶσαν τὴν ἐγκύκλιον καὶ φιλόσοφον παίδευσιν, γραμματικὴν, ποιητικὴν, ῥητορικὴν, διαλεκτικὴν, γεωμετρίαν, μουσικὴν, ἀστρονομίαν, καὶ μάλιστα τὰς ἱερὰς Γραφάς. Διὸ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατηχητικῆς προέστη Σχολῆς· ἤκμαζε κατὰ τὸ 370. Διήκουσαν δὲ τούτου καὶ Ἱερώνυμος καὶ Ῥουφῖνος. Καὶ Παλλάδιος ἐν τῷ Λαυσαϊκῷ μετ'ἐπαίνων μνημονεύει αὐτοῦ, καὶ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι. Συνέγραψε πολλά· σώζονται δ' ὀλίγα, ἐν οἷς καὶ σχόλια εἰς τοὺς ψαλμοὺς καὶ εἰς τὸν Ἰὼβ, καὶ εἰς τὴν Πεντάτευχον ἐν ταῖς σειραῖς ἐκδεδομένα. Ὁ δὲ Σωζόμενος (Ἐκκλησ. ἱστ. γ'. 15.) καὶ αὐτὰ τὰ πρῶτα τῶν γραμμάτων στοιχεῖα τυφλὸν ἐκμαθεῖν τὸν Δίδυμον ἱστορεῖ. « Λέγεται τοὺς χαρακτῆρας τῶν γραμμάτων σανίδι καταχαραχθέντας εἰς βάθος ἐκμαθεῖν τοῖς δακτύλοις ἁπτόμενος· συλλαβὰς δὲ καὶ ὀνόματα καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς καταλήψει νοῦ καὶ συνεχεῖ ἀκροάσει κτλ. » Σημείωσαι, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τοιοῦτος ὑπῆρχεν ὁ τρόπος τῆς τῶν τυφλῶν ἐκπαιδεύσεως, οἷος σχεδὸν καὶ ὁ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἐξευρεθείς. (2) Διονύσ. Ἀρεοπ. π. θείων ὀνομ. γ'. σελ. 282 (3) Μάξιμ. Σχολ. εἰς Διον. Ἀρεοπ. καὶ Παχυμ. Παραφράσ. αὐτόθι. (4) Σωκρ. ἱστ. ἡ. (5) Θεοδώρ. Ἐκκλ. ἱστ. β'. 19.

λέγεσθαι πρὸς ἡμῶν (ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ) ὕμνους, ἑνὸς μετὰ ῥυθμοῦ κοσμίως ἐπιψάλλοντος, οἱ λοιποὶ καθ' ἡσυχίαν ἀκροώμενοι, τῶν ὕμνων τὰ Ἀκροτελεύτια συνεξηχοῦσιν » (1). Ὁ δὲ μάρτυς Ἰουστῖνος, τῷ 120 ἔτει, συνέγραψε τὸ μηκέτι σωζόμενον ψάλτης. Καὶ ὁ ἱερὸς Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρείας, τῷ 180, συνέταξεν ἔμμετρα ἔπη καὶ ᾄσματα, καὶ ἔμμετρον ᾠδὴν εἰς Χριστόν. Ὁ ἱερὸς Ἱππόλυτος, τῷ 200, ἐποίησεν ᾠδὰς εἰς πᾶσαν τὴν Γραφήν. Ὁ δὲ Γάϊος, τῷ 210, ἱστορεῖ, ὅτι « ψαλμοὶ καὶ ᾠδαὶ ἀδελφῶν ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ πιστῶν γραφεῖσαι, τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν, ὑμνοῦσι θεολογοῦντες » (2). Ἀλλὰ καὶ ὁ δυσσεβὴς Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς, τῷ 280, παύσας, ὡς προείπομεν, τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ᾄδομένους ὕμνους, ἔταξε γυναῖκας ψαλμῳδεῖν ᾠδὰς εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀθλιότητα, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα (3). Καὶ ὁ ἅγιος Μεθόδιος, τῷ 290, ἐπίσκοπος Πατάρων, καὶ ὁ ἱερομάρτυς Λουκιανὸς, τῷ 296, ἐμμελῆ συνέταξαν ᾄσματα. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ὕμνων τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τῶν πιστῶν συντεθέντων ἐστὶ καὶ τὸ « Φῶς ἱλαρὸν, » καὶ τὸ « Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ· » γέγραπται δὲ καὶ ἐν ταῖς τῶν Ἀποστόλων Διαταγαῖς (Η'. 35.) Ἀπὸ τοῦ Ἀγγελικοῦ τούτου αἴνου ὠνομάσθη Δοξολογία, ὁ ψαλλόμενος, ἢ ἀναγινωσκόμενος οὗτος ὕμνος κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ὄρθρου. Περὶ τούτου ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ πρὸς Κολασσαεῖς ὁμιλίᾳ Γ'. οὑτωσὶ λέγει· « Οὐρανὸς ἡ γῆ γέγονεν, ἐπειδὴ τὰ τῆς γῆς ἔμελλεν οὐρανὸς δέχεσθαι· διὰ τοῦτο εὐχαριστοῦντες λέγομεν, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. » Καὶ ὁμιλίᾳ Θ'. εἰς τὴν αὐτήν· « Τίς ὁ ὕμνος τῶν ἄνω; Τί λέγει τὰ Χερουβίμ; Ἴσασιν οἱ πιστοὶ, τί ἔλεγον οἱ Ἄγγελοι κάτω· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ· διὰ τοῦτο μετὰ τὰς ψαλμῳδίας ὕμνοι, ἅτε τελειότερόν τι πρᾶγμα. » Ἐκ τούτου δείκνυται τρανῶς, ὅτι πάντες οἱ θεῖοι Μελῳδοὶ καὶ Ὑμνογράφοι κατὰ μίμησιν τῶν Ἀγγέλων τῶν ἐν τῇ Γεννήσει τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων, « Δόξα ἐν ὑψίστοις κτλ. » συνέταξαν τὰ ἱερὰ ᾄσματα. Ὥστε φαί-

(1) Ἐκκλ. ἱστ. β'. 17. Καὶ σημ. Κοτελερ. « Ἀκροστίχια δὲ καὶ Ἀκροτελεύτια, τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἑλληνικώτερον Ἐφύμνια, λέγονται τὰ ἄκρα τῶν ἔν τισι ψαλμοῖς στίχων, οἷον τὸ τοῦ ρλέ. ψαλμοῦ, Ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ὅπερ ὑπέψαλλε συνυπηχῶν καὶ ὁ λαός » (Βλ. Μ. Ἀθανασ. Τόμ. ά. σελ. 558. Com.). (2) Εὐσέβ. Ἐκκλησ. ἱστ. έ. 28. (3) Συνόδ. Συλλεγ. Τόμ. ά. σελ. 124.

νεται σαφῶς, ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔτι ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων αὐτῶν (1), πλὴν τῶν τοῦ Δαβὶδ ψαλμῶν καὶ τῶν ἐννέα Ὠδῶν τῆς Γραφῆς, ἔψαλλε καὶ ὕμνους εἴς τε τὴν ἁγίαν Τριάδα, καὶ τὸν Χριστὸν, καὶ ᾠδὰς εἰς τοὺς Μάρτυρας καὶ ἄλλους Ἁγίους, εἰς δόξαν Χριστοῦ· διότι « Πᾶς αἶνος εἰς Θεὸν ἀναφορὰν ἔχει, » κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ 90 ψαλμοῦ, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ, Αἶνος ᾠδῶν Δαβὶδ (2). Ἐπειδὴ δὲ ἐπληθύνοντο οἱ Μάρτυρες, ἀναλόγως ἐπληθύνοντο καὶ αἱ ᾠδαὶ καὶ οἱ ὕμνοι, ὅθεν συνετάχθη καὶ ἡ Ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας, ψαλλόντων τῶν ψαλτῶν ἀπὸ διφθέρας (3) τοὺς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας δεδοκιμασμένους ὕμνους (4). Περὶ δὲ τοῦ « Φῶς ἱλαρὸν, » τοῦ ἐπιλυχνίου τούτου ὕμνου, εἰ καὶ πολλοί τινες ἐνόμισαν, ὅτι ποίημα τοῦ μάρτυρος Ἀθηνογένους (296) λέγει τοῦτον ὁ Μ. Βασίλειος, ἀλλ' ὅμως ὁ πατὴρ διακρίνει τὸν ὕμνον τοῦ Ἀθηνογένους ἀπὸ τῆς ἐπιλυχνίου εὐχαριστίας, ἣν εἰς τοὺς πάλαι Πατέρας ἀπονέμει, ἐν οἷς λέγει, « Καὶ ὅστις μέν ἐστιν ὁ πατὴρ τῆς ἐπιλυχνίου ἐκείνης εὐχαριστίας, εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν, ὁ μέν τοι λαὸς ἀρχαίαν ἀφίησι τὴν φωνήν.—Εἰ δέ τις τὸν ὕμνον τοῦ Ἀθηνογένους ἔγνω, ὃν ὥσπερ τι ἄλλο ἐξιτήριον τοῖς ὑμνοῦσιν αὐτῷ καταλέλοιπεν, ὁρμῶν ἤδη πρὸς τὴν διὰ πυρὸς τελείωσιν, οἶδε καὶ τὴν τῶν Μαρτύρων γνώμην, ὅπως εἶχον καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος » (5). Καὶ φαίνεται ἄρα ὅτι καὶ τὸ Φως ἱλαρὸν, τῶν Ἀποστολικῶν ἀνδρῶν ὑμνῳδία ἐστὶν, ὅπερ βεβαιοῖ καὶ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος λέγων, « ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ εἰς ἡμᾶς τοῦτο κατελθεῖν » (6). Καὶ ὁ θειότατος Τρισάγιος Ὕμνος ἀρχαιότατός ἐστι· σύγκειται δὲ

---

(1) « Ἀποστολικὴ παράδοσις (λέγει ὁ ἱερὸς Μάξιμος) τοὺς νυκτερινοὺς τῶν ψαλμῳδιῶν κανόνας παρέδωκε » (Σχόλ. εἰς Διονύσ. Ἀρεοπ. Τόμ. β'. σελ. 129.) (2) Σειρ. εἰς τοὺς ψαλμ. Τόμ. β'. σελ. 871. Corder. (3) Ὁ Κανὼν τῆς ἐν Δαυδικείᾳ (362 ἔτει) Συνόδου διατάσσει οὐδένας ἄλλους ψάλλειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πλὴν τῶν ὡρισμένων ψαλτῶν, καὶ ἀπὸ διφθέρας, ἤτοι ἀπὸ βιβλίου. « Περὶ τοῦ μὴ δεῖν πλέον τῶν κανονικῶν ψαλτῶν, τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἑτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν Ἐκκλησίᾳ » (Καν. ιέ.) (4) Ἡ ἑορτὴ τῶν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀθλησάντων, ἡμέρα ἡ γενέθλια τῶν Μαρτύρων καλουμένη, καὶ διορισθεῖσα οὐχ ἵνα ἐκεῖνοι τὸν ἔπαινον παρ' ἡμῶν λάβωσιν, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς διὰ τῶν ἐπαίνων διανιστῶμεν πρὸς μίμησιν, ὡς ὁ θεῖος διδάσκει Χρυσόστομος (παρὰ Φωτ. ἐν Μυριοβίβλῳ 274), ἐτελεῖτο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐν τοῖς κοιμητηρίοις, ἢ ἐν ταῖς κρύπταις, μετὰ ψαλμῳδίας καὶ ἀναγνώσεως ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ προσευχῶν εἰς τοὺς Μάρτυρας, ἵνα ὡς πᾶσαν πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίαν ἔχοντες πρεσβεύσωσιν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. (5) Π. τοῦ ἁγ. Πνεύμ. §. κθ'. (6) Ἐκκλησ. ἱστ. ιή. 54.

λή.

ἔκ τε τοῦ θεοπνεύστου ῥητοῦ, « ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεὸν, τὸν Ἰσχυρὸν, τὸν Ζῶντα » (1), καὶ ἐκ τοῦ τρισσοῦ τῆς τῶν Σεραφὶμ δοξολογίας Ἅγιος (Ἡσ. Ϛ'. 3)· Ἅγιος ὁ Θεὸς (ὁ Πατὴρ). Ἅγιος Ἰσχυρὸς (ὁ Υἱός). Ἅγιος Ἀθάνατος (τὸ Πνεῦμα, τὸ ζῶν καὶ ζωῆς χορηγόν) » (2). Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ Θεόδωρος ὁ Ἡρακλείας (τῷ 335), λέγων· « Ἐκ τούτου (τοῦ Ψαλμοῦ) καὶ ὁ ἔνθεος ὕμνος εἴληπται, τὸ Ἅγιος ὁ Θεός » (3). Καὶ Καισάριος δὲ (τῷ 360), ὁ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου ὁμαίμων μνημονεύει τοῦ τρισαγίου (4). Καὶ διὰ θαύματος ἐβεβαιώθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ τρισάγιος ὕμνος, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ νέου καὶ Πρόκλου Πατριάρχου (τῷ 436), ὅτε, διὰ τοὺς βλασφημοῦντας εἰς τὸ Τρισάγιον (5), παιδίον εἰς ὕψος ἀρθὲν, ἐμυήθη καὶ ὑπ' Ἀγγελικῆς διδασκαλίας τὸν ὕμνον (6). Διὸ καὶ Ἀκάκιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Φῆλιξ ὁ Ῥώμης (τῷ 480) « Ἀγγέλων ὑμνῳδίαν, καὶ χερουβικὸν τοῦτον ὕμνον, καὶ τρισάγιον Θεολογίαν», ἀποκαλοῦσιν ἐν ταῖς πρὸς τὸν Κναφέα ἐπιστολαῖς αὐτῶν (7). Καὶ ἡ ΣΤ'. ἁγία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (Καν. πά.), μετὰ τῶν πάλαι καὶ πρὸ αὐτῆς ἁγίων Πατέρων, ἀναθεματίζει τοὺς ἐν τῷ Τρισαγίῳ μετὰ τὸ Ἀθάνατος, προστιθέντας τὸ « ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς», οἷον Πέτρον τὸν δυσσεβῆ Κναφέα,καὶ Ἀναστάσιον τὸν Αὐτοκράτορα,τὸν ὁμόφρονα αὐτῷ (8). Τοῦτον δὲ τὸν Τρισάγιον ὕμνον Θεοδόσιος ὁ Αὐτοκράτωρ οὕτω ψάλλεσθαι διέταξε κατὰ πάσας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Οἰκουμένης. Καὶ πᾶσαι γοῦν (πλήν τινων) αἱ λοιπαὶ χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι τὸν Ἀγγελικὸν τοῦτον ὕμνον καὶ νῦν ἀναμέλπουσιν· ἀλλὰ καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, τῇ Μ. Παρασκευῇ, Ἑλληνιστὶ τοῦτον ἐκφωνεῖ· τὸν δὲ λοιπὸν χρόνον καθ' ἑκάστην ὑμνολογεῖ αὐτὸν κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην λατινικὴν μετάφρασιν. Ἀρχαῖον ὡσαύτως ἐστὶ καὶ τὸ Δόξα Πατρί· καὶ τὸ, Δεῦτε προσκυνήσωμεν, κτλ.

§. 27. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ὑπῆρχον ἔκπαλαι

---

(1) Ψαλμ. μά. 2. (2) Βλ. Δαμασκ. Ὀρθ. πίστ. πρβλ. καὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ Δοξαστ. τοῦ Ἑσπεριν. τῆς Πεντηκοστ. (3) Σειρ. εἰς τοὺς ψαλμ. Τόμ. ά. σελ. 777. (4) Διαλόγ. ά. Ἐρωτήσ. κθ'. (5) Κωδην. Π. Κωνστ. (6) Δαμασκ. Π. Ὀρθ. Πίς. Βιβλ. Γ'. κεφ. ι'. (7) Βλ. Συνόδ. Συλλογ. τόμ. β'. σελ. 245, 250. (8) Εὐάγρ. Ἐκκλ. ἱς. γ'. 44. Περὶ τοῦ Τρισαγίου Βλ. καὶ Θεοφάν. χρον. 115. Θεόδωρ. Ἀναγνώς. Βιβλ. ά. Νικηφ. Ἐκκλ. ἱς. ιδ'. 46: πρβλ. καὶ Φωτ. Ἀναγν. 288. καὶ Δοσιθ. Δωδεκάβ. σελ. 312.

μελωδοί, οἵτινες, πλὴν τῶν ἐξ ἀρχαίων χρόνων ἐν χρήσει ψαλμῶν καὶ τῶν ἐκ στίχων τῆς ἁγίας Γραφῆς συντεθειμένων συντόμων δοξολογιῶν καὶ ὕμνων, εἰσήγαγον εἰς αὐτὴν καὶ ᾄσματα συντεταγμένα ὑπ' αὐτῶν. Τοιοῦτοι ἦσαν Λακτάντιος τῷ 303 ἔτει, Ἱλάριος ὁ Πικτώνων Ἐπίσκοπος τῷ 355, Ἀμβρόσιος ὁ ἱερὸς Μεδιολάνων Ἐπίσκοπος τῷ 374 (1), Οὐϊκτωρῖνος τῷ 396, καὶ εἴτις ἄλλος τῶν ἀρχαίων. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ αἱρετικοὶ συντάττοντες ᾠδάς θρησκευτικὰς, ἐπειρῶντο, ἵνα διὰ τῆς τοῦ μέλους ἡδονῆς θέλγοντες τοὺς ἀμαθεστέρους ἑλκύωσιν εἰς τὰ ἑαυτῶν διδάγματα, ἀλλ' οἱ ὀρθόδοξοι ἅγιοι Πατέρες πρὸς τὰς ᾠδὰς ταύτας ἀντέταττον ἄλλας, ψαλλομένας ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν. Οὕτω, Βαρδησάνης τις, ὀπαδὸς τῆς Οὐαλεντιανιανῆς αἱρέσεως, ἐξ Ἐδέσσης τῆς Μεσοποταμίας (2), εἰδήμων τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ τῆς τῶν Σύρων γλώσσης (3), ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου ἀκμάσας, κατὰ τὸν Εὐσέβιον (4), εἶχεν υἱὸν Ἀμμόνιον καλούμενον, ἐν Ἀθήναις σπουδάσαντα τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα καὶ πολλὰ βιβλία γράψαντα (5)· πρῶτος οὗτος ὁ Ἀμμόνιος, ὥς φησιν ὁ Ἐκκλησιαστικὸς ἱστοριογράφος Σωζόμενος (6), ὃς καὶ Ἁρμόνιον ὀνομάζει αὐτὸν, προσαρμόσας τὰς ἑαυτοῦ δόξας πρὸς τὴν λύραν, συνέμιξεν αὐτὰς εἰς τὰ ἴδια συγγράμματα, εἰσαγαγὼν δὲ εἰς τὴν πάτριον τῶν Σύρων γλῶσσαν μέτρα καὶ νόμους τῆς Μουσικῆς, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς χοροὺς ἵνα ψάλλωσιν, ὡς πολλάκις οἱ Σύροι ἔψαλλον, χρώμενοι οὐ τοῖς συγγράμμασιν Ἁρμονίου, ἀλλὰ ταῖς μελῳδίαις αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ ἁγιώτατος Ἐφραὶμ ὁ Σύρος, ὁρῶν τοὺς ἑαυτοῦ συμπολίτας, θελγομένους ὑπὸ τοῦ ῥυθμοῦ τῆς μελῳδίας ταύτης καὶ κατὰ μικρὸν ἐθιζομένους ταῖς ἐκείνου δοξασίαις, συνέταξε καὶ αὐτὸς ἄλλους ὕμνους συμφώνους τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, οὓς μόνους ἔψαλλον οἱ Σύριοι, ἀπομαθόντες τὰ μέλη τοῦ Ἁρμονίου. Ἐκτὸς τοῦ προῤῥηθέντος αἱρετικοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, καὶ Ἄρειος τῷ 315, συνέταξεν ᾄσματα, Ναυτικά τε καὶ Ἐπιμύλια καὶ Ὁδοιπορικὰ κτλ (7). Καὶ Ἀπολλινάριος, καὶ πρὸ αὐτοῦ Οὐαλεντῖνος (2),

(1) Ἴδ. τὴν 85 Ἐπιστολὴν αὐτοῦ. (2) «Ἐκ Μεσοποταμίας μὲν τὸ γένος ἦν τῶν κατὰ τὴν Ἐδεσσηνῶν πόλιν κατοικούντων.» Ἐπιφάν. ἐν Αἱρέσ. νς'. ά. (3) «Βαρδησάνης ἱκανώτατός τις ἀνὴρ, ἔν τε τῇ Σύρων φωνῇ διαλεκτικώτατος». Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστ. Δ'. λ'. (4) Αὐτόθ. (5) Θεοδώρητ. Αἱρετικ. κακομωθ. Α'. κδ'. (6) Ἐκκλ. ἱς. Γ'. ιϛ'. (7) Φιλοστόργ. ἱστ. Β'. 6'.— Μ. Ἀθανάσ. Τόμ. ά. σελ. 407—312. (1) Tertul. de Carne Christ. C. 17.

καὶ Ἱέραξ τις (1) καὶ οἱ Δονατισταὶ (2). Ὁ δὲ ἱερὸς Χρυσόστομος, πρὸς τὰς τῶν Ἀρειανῶν ᾠδὰς, ἄλλας ἀντέταττεν ἵνα ψάλλωνται ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων.

§. 28. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ψαλμῳδία (3), περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ'. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς, κανονικωτέραν ἔλαβε μόρφωσιν, τουτέστι, πλὴν τῶν Ἀναγνωστῶν, κατεστάθησαν καὶ Ψάλται, λαμβανόμενοι καὶ οὗτοι, ὡς οἱ Ἀναγνῶστται, ἐκ τῶν νεωτέρων Κληρικῶν, οἵτινες ποτὲ μὲν ἐψαλλον μόνοι, ποτὲ δὲ ἀμειβόμενοι ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῆς κοινότητος (4). Τοῦτο δηλοῦται καὶ ἀπὸ τῆς ἑξῆς ῥήσεως τοῦ Οὐρανοφάντορος· «Ἀναστάντες τῶν προσευχῶν (οἱ Χριστιανοὶ) εἰς ψαλμῳδίαν καθίστανται· καὶ νῦν μὲν διχῇ διανεμηθέντες» (εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς δύο Ἐκκλησιαστικοὺς χορούς) «ἀντιψάλλουσιν ἀλλήλοις.—Ἔπειτα πάλιν ἐπιτρέψαντες ἑνὶ ἄρχειν τοῦ μέλους» (ὡς ψάλλομεν τὸν χερουβικὸν ὕμνον), «οἱ λοιποὶ ὑπηχοῦσι κτλ.» (5). Ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης δείκνυται προσέτι, ὅτι καὶ τότε ὑπήχουν ἐν ταῖς ψαλμῳδίαις, ὅ ἐστιν, ὑπῆρχον ὡς τὴν σήμερον οἱ λεγόμενοι ἰσοκράται, καὶ μάλιστα παῖδες, ὡς ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ λέγει· «Ὀλίγοι λοιπὸν μετ' ἐμοῦ καὶ τῆς προσευχῆς, καὶ οὗτοι ἱλιγγιῶντες, χασμώμενοι, μεταστρεφόμενοι συνεχῶς, καὶ ἐπιτηροῦντες, πότε τοὺς στίχους ὁ ψαλμῳδὸς συμπληρώσει, πότε ὡς δεσμωτηρίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς προσευχῆς ἀφαιρεθήσονται. Οἱ δὲ δὴ παῖδες οἱ σμικρότατοι οὗτοι, οἱ τὰς δέλτους ἐν τοῖς διδασκαλείοις ἀποθέμενοι καὶ συμβοῶντες ἡμῖν, ὡς ἄνεσιν καὶ τέρψιν τὸ πρᾶγμα μετέρχονται κτλ.» (6). Καὶ ὁ θεῖος δὲ Χρυσόστομός φησι. «Καὶ ὁ ψάλλων ψάλλει μόνος· κἂν πάντες ὑπηχῶσιν, ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ἡ φωνὴ φέρεται» (7). Ὥστε καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρω ῥήσεις τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ εἰς ταύτην τὴν τοῦ Χρυ-

---

(1) Ἐπιφαν. Αἱρέσ. ξζ'. (2) Αὐγουστ. Ἐπιστ. 119. (3) Ἰδ. Ἐκκλ. ἱς. Κ. Κοντογ. Τόμ. Α'. σελ. 476. (4) Ὅτε ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος προσελθὼν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἐν Μεδιολάνοις, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, τῷ 387, ἐν ἡλικίᾳ 32 ἐτῶν, διενοεῖτο, ἵν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀφρικὴν, εἶχε τότε συνοδοιπόρον, μετὰ τῶν ἄλλων φίλων αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐκ Ταγάστης Εὐόδιον, ἄνδρα εὐσεβῆ καὶ πρώην ἐπιστάτην τοῦ Αὐτοκράτορος. Μελλόντων οὖν ἐπιβιβασθῆναι πάντων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοίου ἐν Ὠστίᾳ κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τιβέρεως, ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μονίκα, ἀσθενὴς οὖσα, ἐτελεύτησε. Τότε δὴ καὶ ὁ Εὐόδιος λαβὼν ψαλτήριον, ἤρξατο ψάλλειν παρὰ τῇ νεκρᾷ τὸ «Ἔλεον καὶ κρίσιν ᾄσομαί σοι, Κύριε», καὶ πάντες συνέψαλλον αὐτῷ ἀμοιβαδόν. Ἰδ. Εὐαγγ. Κήρ. ἔτ. Α'. σελ. 506 – 514. (5) Ἐπιστολ. ξγ'. (6) Ὁμιλ. ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ. (7) Εἰς Α'. Κορινθ. ὁμιλ. λς'.

σορρήμονος βλέπομεν τρανῶς, ὅπερ καὶ παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον γίνεται, ὅτι ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀκολουθίαις μονωδικὸν τὸ εἶδος τῆς ψαλμῳδίας, νῦν μὲν ἑνὸς, νῦν δὲ καὶ πολλῶν ὁμοῦ συμψαλλόντων ὁμοφθόγγως καὶ ὁμοτόνως, τῆς αὐτῆς φωνῆς ἐξηχούσης ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος. Τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ καὶ, μετὰ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, μεταγενέστερος ἄλλος ὁμώνυμος, Ἰωάννης ὁ **Καμενιάτης** τῷ **904** ἔτει, Θεσσαλονικεὺς, κληρικὸς ἑλλόγιμος, ὅστις διαγράφων τὴν πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς πατρίδος αὐτοῦ εὐημερίαν αὐτῆς, λέγει καὶ ὅτι ἐν αὐτῇ «παῖδες περὶ λόγους ἐσπούδαζον, ἐξ ὧν ἐπιστήμη καὶ τέχνη τὸ κράτος ἔχουσι,» προστιθεὶς «καὶ τῶν τῷ Θεῷ κεκληρωμένων τὰ σπουδάσματα, καὶ τὰ περὶ τῆς ἁρμονίου (ἴσ. γρ. ἐναρμονίου) μουσικῆς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ᾀσμάτων, καὶ τῶν ᾀδόντων τὰ ψυχοτερπῆ μέλη, καὶ τὴν μοῦσαν ἐκείνην, τὴν ἐκ παντὸς στόματος ὑφ' ἓν τῷ Θεῷ ἀναπεμπομένην τοὺς ὕμνους» (1).

§. 29. Καὶ οἱ ἀρχαιότατοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς, οὐχ ἵνα τὴν ἀκοὴν κατακηλαίνωσι, συνέταξαν μετὰ μέλους τοὺς ὕμνους, τοὺς Κανόνας καὶ τὰ Τροπάρια, περιέχοντα ἐν περιλήψει τὴν τῆς ἑορτῆς ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἐπ' ὠφελείᾳ μᾶλλον πνευματικῇ τοῦ χριστωνύμου λαοῦ τοῦ Κυρίου· «Ἵνα, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, τῷ προσηνεῖ καὶ λείῳ τῆς ἀκοῆς τὸ ἐκ τῶν λόγων ὠφέλιμον λανθανόντως ὑποδεξώμεθα, κατὰ τοὺς σοφοὺς τῶν ἰατρῶν, οἳ τῶν φαρμάκων τὰ αὐστηρότερα πίνειν διδόντες τοῖς κακοσίτοις, μέλιτι πολλάκις τὴν κύλικα περιχρίουσι· διὰ τοῦτο τὰ ἐναρμόνια ταῦτα μέλη ἐπινενόηται, ἵνα οἱ νεκροὶ τὸ ἦθος τῷ μὲν δοκεῖν μελῳδῶσι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ τὰς ψυχὰς ἐκπαιδεύωνται» (2). Ὅτι δὲ, πλὴν τῶν τοῦ Δαβὶδ ψαλμῶν καὶ τῶν ἐννέα ᾠδῶν καὶ τῶν ὕμνων, οὓς ἔψαλλεν ἡ Ἐκκλησία ἔτι ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων αὐτῶν, ὡς προεῖρηται (§. 26.), ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ, καὶ πρὸ τῶν ἱερωτάτων Κοσμᾶ καὶ Ἰ. τοῦ Δαμασκηνοῦ, Τροπάρια καὶ Κανόνες συντεταγμένοι, βεβαιοῖ τοῦτο ὁ 360 καὶ ἐπέκεινα ἔτη προγενέστερος αὐτῶν ἱερὸς Ἀμφιλόχιος (τῷ 370) μεμνημένος «Τροπαρίων καὶ Κανόνων εὐήχων μελισμοῦ» (3). Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα Τροπαρίων καὶ Κανόνων καὶ Ὠδῶν καὶ Ὕμνων ἐμνήσθημεν, φέρε δὴ εἴπωμεν περὶ πάντων τῶν συνήθων ἐν ταῖς

(1) §. ς'. Ἰδ. τὸ βιβλ. παρ' Ἄλλατ. ἐν τοῖς Συμμίκτοις σελ. 180—316. (2) Ἑρμην. εἰς τὸν ἁ. ψαλμόν. (3) περὶ τοῦ μὴ ἀπελπίζ.

Ἱεραῖς Ἀκολουθίαις ὀνομασιῶν, Ὠδῆς, Κανόνος, Εἱρμοῦ, Τροπαρίων, Καταβασιῶν, Ἀπολυτικίου, Καθίσματος, Ὑπακοῆς, Ἀναβαθμῶν, Κοντακίου καὶ Οἴκου.

§. 30. Ὠδὴ (ἐκ τοῦ ἀείδω=ᾄδω, ἀοιδὴ=ᾠδὴ), κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, «φωνή ἐστι μουσικὴ καὶ ἐναρμόνιος, διὰ μόνου προφερομένη τοῦ στόματος, χωρὶς συνηχήσεως ὀργάνου». Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ θεῖος Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Δ'. ψαλμοῦ. Παρ' Ἑβραίοις οἱ πρὸς Θεὸν ὕμνοι ἐψάλλοντο καὶ δι' ὀργάνου, ὡς εἴδομεν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς ἀπέβαλε τὰ ὄργανα αὐτῶν, ὡς λέγει διὰ τοῦ Προφήτου Ἀμὼς, «Ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι», ἀπηγόρευται διὰ τοῦτο παρ' ἡμῖν τοῖς ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς ἡ τῶν ὀργάνων χρῆσις ἐν ταῖς Ἱεραῖς Ἀκολουθίαις, καὶ μόνον διὰ τῆς φωνῆς ἀναφέρομεν τοὺς ὕμνους ἡμῶν πρὸς τὸν Κύριον. Ἐννέα (1) δέ εἰσιν ἅπασαι αἱ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ὠδαὶ, θεσπισθεῖσαι ὑπὸ τῶν θείων Πατέρων πρὸς ὕμνον καὶ τιμὴν τῆς Ὑπεραγίας Τριάδος, ὡς τοῦ ἀριθμοῦ 9 περιέχοντος τρὶς τὸν 3. Καὶ ὡς ἐν τῇ Οὐρανίῳ Ἱεραρχίᾳ ἐννέα εἰσὶν Ἀγγέλων Τάγματα, ὑμνοῦντα ἕκαστον τὸν Θεὸν, οὕτω κἂν τῇ κάτω Ἱεραρχίᾳ τοσαῦτά εἰσιν, ἵνα καὶ τούτων ἕκαστον ὑμνολογῇ τὸν Κύριον, κατὰ τὸν Προφητάνακτα, «Ἐν τῷ Ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν» (2). Καὶ ἡ μὲν Α'. καὶ Β'. τῶν Ὠδῶν συνετάχθη παρὰ τοῦ Προφήτου Μωϋσέως· ἡ δὲ Γ'. ποίημά ἐστι τῆς Προφήτιδος Ἄννης, μητρὸς τοῦ Προφήτου Σαμουήλ· ἡ Δ'. Ἀββακοὺμ τοῦ Προφήτου· ἡ Ε'. τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου· ἡ Ϛ'. Ἰωνᾶ τοῦ Προφήτου· ἡ δὲ Ζ'. καὶ Η'. ποίημα τῶν ἐν τῇ καμίνῳ βληθέντων καὶ ἀβλαβῶν διαμεινάντων τριῶν ἁγίων Παίδων, Ἀνανία, Ἀζαρία καὶ Μισαήλ. Ταύτην τὴν Ὠδὴν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς θεῖον ὕμνον καὶ δοξολογίαν ἅμα καὶ εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἀνέκαθεν διακρατεῖ, καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἡμέρᾳ θεοπρεπῶς ὅλην μελῳδεῖ. Καὶ κατὰ πᾶσαν δὲ ἡμέραν τοῦ ἔτους ἐν πᾶσι τοῖς Εἱρμοῖς τῆς Ζ'. Ὠδῆς τῶν Κανόνων ἁπάντων, «τὸν διαιωνίζοντα τοῦτον ὕμνον» ὑπόθεσιν ποιεῖται. Καὶ πάντες δὲ οἱ Ἱεροὶ τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες,

---

(1) Περὶ τῶν ἐννέα Ὠδῶν βλ. τὰ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου προλεγόμενα ἐν τῷ Ἑορτοδρομίῳ αὐτοῦ, ἔνθα διεξοδικώτερον ἑρμηνεύονται αὗται. (2) Ψαλμ. κή. 8.

ὅσοι τῆς ᾠδῆς ἐμνημόνευσαν, καὶ ταύτην, ὡς καὶ τὰς ἄλλας, θεόπνευστον λέγουσι. Περὶ ταύτης ὁ πάγχρυσος τά τε χείλη καὶ τὴν ψυχὴν διδάσκαλος τῆς εὐσεβείας οὐτωσὶν ὑψηλῶς ἐκφράζεται λέγων, «Οἱ τρεῖς (παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ) νίκην ἤραντο, τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην καὶ παράδοξον ἅδοντες ᾠδὴν, τὴν καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐξ ἐκείνου πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ᾀδομένην, καὶ ᾀσθησομένην δὲ καὶ εἰς τὰς μετὰ ταῦτα γενεάς» (1). Καὶ ὁ ἱερὸς δὲ Θεοδώρητος λέγει· «Τὸν θεῖον τοῦτον ὕμνον, ὃν οἱ μακάριοι τρεῖς Παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ ὑφαίνοντες, συνεκάλουν καὶ τοὺς Ἀγγέλους καὶ πάσας τὰς δυνάμεις Κυρίου· πᾶσα γὰρ ἡ θεόπνευστος Γραφὴ τῆς δε τῆς διδασκαλίας ἀνάπλεως» (2). Τοῦτον τὸν ὕμνον καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ψάλλει κατὰ καιροὺς ὡρισμένους. Ἡ δὲ Θ'. Ὠδὴ, ὕμνος οὖσα πρὸς Θεὸν καὶ εὐχαριστία, ἐκ δύο σύγκειται μερῶν, τοῦ μὲν ὑπὸ τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας ποιηθέντος, ὅτε ἀπελθοῦσα εἰς τὴν Ὀρεινὴν ἠσπάσατο τὴν ἐξαδέλφην αὐτῆς Ἐλισάβετ, καὶ ἐμεγάλυνε τὸν Κύριον, ὅτι ἐπιβλέψας ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ, ἐποίησεν αὐτῇ μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, προφητεύσασα ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσιν αὐτὴν πᾶσαι αἱ γενεαί· τοῦ δὲ ἑτέρου, ὑπὸ τοῦ Προφήτου Ζαχαρίου, ὅστις, λυθείσης τῆς γλώσσης αὐτοῦ μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου, προφητεύει περὶ μὲν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι λύτρωσις αὐτός ἐστι καὶ κέρας σωτηρίας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, περὶ δὲ τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου, ὅτι Πρόδρομος ἔσεται τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἑτοιμάσει τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, κηρύττων μετάνοιαν.

Κανὼν δέ ἐστιν ἡ στάθμη, ᾗ χρῶνται οἱ ἐργαζόμενοι λίθους ἢ ξύλα καὶ ἄλλα, ἵνα κατασκευάσωσιν αὐτὰ εὐθέα καὶ ἴσα κατὰ τὸ ὡρισμένον μέτρον· μεταφορικῶς οὖν Κανόνες ὠνομάσθησαν καὶ τὰ πρὸς δοξολογίαν Θεοῦ συντεθειμένα ᾄσματα· ἕκαστος γὰρ Κανὼν ὡρισμένον ἔχει μέτρον, ὡς περιέχων ἐννέα Ὠδὰς, ἐξαιρουμένης τῆς Β'. Ὠδῆς, ἥτις μόνον ἐν τῇ Τριῳδίῳ ὑπάρχει (3). Λέγει δὲ καὶ ὁ Βαλσαμὼν, «Κανὼν λέγεται, ὅτι ὡρισμένον καὶ τετυπωμένον ἔχει τὸ μέτρον ἐννέα ᾠδαῖς συντελούμενον» (4).

Ὁ δὲ Εἱρμὸς τῶν τροπαρίων ἑκάστης Ὠδῆς προτασσόμενος, ἀρχὴ τούτων ἐστὶ, προβαίνων ἐν ἁρμονίᾳ συντεθειμένῃ μετὰ φωνῆς ἐμμελοῦς καὶ ὡρισμένῳ μέτρῳ καὶ ποσότητι λέξεων, καὶ

(1) Χρυσ. Τόμ. γ'. σελ. 462. Venet. (2) Εἰς τὰ Ἄπορ. Γενέσ. Ἐρωτ. β' (3) Βλέπε τὴν αἰτίαν ἐν Ἑορτοδρομ. σελ. κ'. (4) Ἰδ. Δουκαγγ. Λεξικ. σελ. 582.

διδοὺς ἀκολούθησίν τινα καὶ τάξιν μέλους τοῖς μετ'αὐτὸν τροπαρίοις, διότι κατὰ τὸ αὐτὸ μέλος τοῦ Εἱρμοῦ ψάλλονται καὶ ταῦτα. Γίνεται δὲ ἡ λέξις ἐκ τοῦ εἴρω (ψιλουμένου)=συμπλέκω, ὡς κατὰ τάξιν τινὰ καὶ μελουργίαν συμπλεκόμενος· ἢ, Εἱρμὸς δηλοῖ ἀκολούθησιν, ὡς λέγομεν, «καθ' Εἱρμὸν ὁ λόγος προβαίνει».

Τροπάρια δὲ λέγονται τὰ μετὰ τὸν Εἱρμὸν ἀκολουθοῦντα. Κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, «Τροπάρια λέγονται ὡς πρὸς τοὺς Εἱρμοὺς τρεπόμενα, καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ μέλους πρὸς ἐκείνους ποιούμενα, ἢ καὶ ὡς τρέποντα τὴν φωνὴν τῶν ᾀδόντων κτλ.» (1)· διότι κατὰ τὴν τοῦ εἱρμοῦ ποσότητα τῶν λέξεων καὶ τῶν τόνων καὶ τῆς ἁρμονίας τοῦ μέλους, οὕτω καὶ αὐτὰ τρέπονται καὶ ἀκολουθοῦσι πρὸς ἐκεῖνον ἀναφερόμενα. Ἡ λέξις Τροπάριον ἐλήφθη μᾶλλον ἐκ τῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ δράματα Στροφῶν καὶ Ἀντιστροφῶν τῶν χορῶν· ὡς γὰρ ἐκεῖνοι ἔλεγον Στροφὴν ἐκ τοῦ Στρέφω, οὕτω κατ' ἀναλογίαν καὶ οἱ ἡμέτεροι ἐκ τοῦ συνωνύμου Τρέπω, ὠνόμασαν Τροπάρια, οἱονεὶ Στροφάρια, τὰ ἐκκλησιαστικὰ ταῦτα ᾄσματα, ὡς πρὸς τὸ μέλος τοῦ Εἱρμοῦ στρεφόμενα καὶ κατ' ἐκεῖνο ᾀδόμενα. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὄνομα Χορὸς, ἤτοι τὸ σύστημα τῶν ψαλλόντων, ἐκ τῶν Χορῶν τῶν παλαιῶν δραμάτων ἐλήφθη.

Καταβασίαι ὠνομάσθησαν αὐτοὶ οὗτοι οἱ Εἱρμοὶ, ὅτι μετὰ τὸ τέλος ἑκάστης Ὠδῆς ψαλείσης, οἱ τῶν δύο χορῶν ψάλται καταβαίνοντες ἀφ' οὗ ἵσταντο τόπου, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ναοῦ ἐρχόμενοι, ἔψαλλον συμφώνως ἀμφότεροι τοὺς Εἱρμούς. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ἔθος πρὸ πολλοῦ ἤδη πέπαυται· ἅπαξ δὲ μόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ὅτε ἄρχονται αἱ Καταβασίαι τῆς ἑορτῆς τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καταβαίνουσι καὶ τῶν δύο χορῶν οἱ ψάλται ἀπὸ τῶν στασιδίων, καὶ ψαλείσης μόνης τῆς πρώτης Καταβασίας «Χριστὸς γεννᾶται» ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, πάλιν ἀναβαίνουσιν. Ὡσαύτως ἅπαξ τοῦ ἔτους, μόνον κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς τε μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ τῆς Διακαινησίμου, μετὰ τὸ τέλος ἑκάστης Ὠδῆς, ψάλλεται ἀμέσως καὶ ὁ Εἱρμὸς αὐτῆς, ἀντὶ Καταβασίας, τὰς δὲ λοιπὰς ἑορτὰς αἱ Καταβασίαι ἄρχονται μετὰ τὸν Κανόνα ψαλέντα, ἢ ἀναγνωσθέντα.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τροπάριον ὠνόμασται οὕτως, ὡς ψαλ-

(1) MEURS Glossar pag. 583.

λόμενον μετὰ τὸ προηγούμενον ῥητὸν τοῦ Προφήτου καὶ Θεοδόχου Συμεών, «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου Δέσποτα κτλ.», ἐν τῇ ἀπολύσει τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὅτε καὶ ὁ λαὸς ἐκ τοῦ Ναοῦ ἀπολύεται. Ψάλλεται δὲ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ ὄρθρου, καὶ, πλὴν τῶν Κυριακῶν, μετὰ τὴν Δοξολογίαν, καὶ εἰς τὸ Γ'. Ἀντίφωνον, καὶ ἀντὶ τοῦ Εἴδομεν τὸ φῶς ἐν ταῖς Δεσποτικαῖς ἑορταῖς.

Καθίσματα δὲ λέγονται τὰ ἐν τῷ Ὄρθρῳ μετὰ τὸ Ἀπολυτίκιον ψαλλόμενα, ἢ καὶ ἀναγινωσκόμενα τροπάρια, καθημένων τῶν ψαλτῶν πρὸς ἄνεσιν μικρὰν τῆς προηγηθείσης ἀναγνώσεως τοῦ Ψαλτηρίου· ἐπὶ τούτῳ διήρηται καὶ τὸ ψαλτήριον εἰς εἴκοσι Καθίσματα, ἵνα καὶ οἱ αὐτὸ ἀναγινώσκοντες κάθηνται ἐνίοτε πρὸς ἀνάπαυσιν· ἀλλ' ἤδη τὰ Καθίσματα οἱ ψάλται ἱστάμενοι ψάλλουσιν, ὡς μὴ κεκοπιακότες· ἄλλος γὰρ ἀναγινώσκει τὸ ψαλτήριον.

Ὑπακοὴ λέγεται τὸ μετὰ τὰ Καθίσματα ἐν ταῖς Ἀναστασίμοις τῶν ἡμερῶν, ἢ καὶ ἐν ταῖς Δεσποτικαῖς Ἑορταῖς ἀναγινωσκόμενον ἢ ᾀδόμενον τροπάριον, διὰ τὴν ὑπακοὴν τοῦ νέου Ἀδὰμ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ τὸν παρακούσαντα τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσταγμα παλαιὸν Ἀδὰμ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐπαναγαγόντος ἀξίωμα, ἢ καὶ διὰ τὴν τῶν παραγενομένων ἐν τῷ Χριστοῦ τάφῳ Μυροφόρων γυναικῶν ὑπακοήν, αἵτινες, καὶ μᾶλλον ἡ Θεοτόκος, ἰδοῦσαι αὐτὸν καὶ ὑπακούσασαι ἐν τῷ κήπῳ αὐτοῦ τοῦ νέου Ἀδὰμ, ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τὴν χαρὰν, «χαίρετε» φήσαντος αὐταῖς, τὴν τῆς λύπης καὶ τῆς ἀρᾶς ἀντίθετον, διὰ τῆς ὑπακοῆς ἀπολαύσασαι, ὅπερ διὰ τὴν παρακοὴν ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα ἐστέρηνται.

Οἱ δὲ Ἀναβαθμοὶ, ἐκ τῶν τοῦ Δαβὶδ Ἀναβαθμῶν λεγομένων ψαλμῶν συνετάχθησαν, καὶ κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν ἐτάχθησαν ᾄδεσθαι, παραδηλοῦντες ὅτι, καθώσπερ ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι δουλείας εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπανέστρεψεν, οὕτω καὶ ὁ νέος ἡμεῖς, ἐκ τῆς δουλείας τοῦ πονηροῦ ἀπαλλαγέντες, διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν, πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐπανήλθομεν.

Κοντάκιον ὠνόμασται ἐκ τοῦ Κόντον, ὃ δηλοῖ εἰλιγμένον χαρτίον· τοιοῦτον γὰρ χαρτίον, ὥς φησι Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος, ἐπέδωκεν ἡ Θεοτόκος τῷ ποιητῇ τῶν Κοντακίων ἁγίῳ Ῥωμανῷ κατ' ὄναρ ἐν τῇ νυκτὶ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, ὅπερ φαγὼν αὐτὸς, εὐθὺς ἐξεφώνησε μελῳδῶν τὸ, Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει κτλ.»

μς'.

Οἶκος λέγεται τὸ μετὰ τὸ Κοντάκιον ἀναγινωσκόμενον Τροπάριον, κατὰ μεταφορὰν ἐκ τοῦ οἴκου περιέχοντος τὴν περιουσίαν· περιληπτικῶς γὰρ καὶ τοῦτο περιέχει ἐν ἑαυτῷ ἅπαντα τὰ τοῦ Ἁγίου καὶ τῆς Ἑορτῆς. Ἢ ὡς οἱ ἀστέρες ἐν τοῖς κατ' οὐρανὸν καλουμένοις οἴκοις αὐτῶν περιφερόμενοι κινοῦνται, οὕτω καὶ οἱ πολύφωτοι ἀστέρες Ἅγιοι, διαμένουσι καὶ κινοῦνται διαλάμποντες ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ νοητοῦ τῆς Ἐκκλησίας στερεώματος, καὶ ἐν ταῖς Οὐρανίαις Μοναῖς αὐλιζόμενοι.

§. 31. Ταύτας οὖν τὰς πνευματικὰς Ὠδὰς, καὶ τοὺς Θεοτερπεῖς Ὕμνους, καὶ τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια Ἄσματα, ὅσαι χεῖρες πνευματοφόρων ἀνδρῶν καὶ θεοφιλῶν Ὑμνογράφων συνταξάμεναι, ἐγκατέλιπον τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ὡς θυμαστόν τινα καὶ ἐξαίσιον πλοῦτον ἐν τοῖς ἱεροῖς Τεύχεσιν ἀποτεθησαυρισμένον. Καὶ ταῦτα δὲ, καὶ πᾶσαν τὴν τῆς δημοσίας λατρείας θεοπρεπεστάτην διατύπωσιν ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀκολουθίαις, αἱ τῶν θείων Πατέρων καὶ τῶν ἁγίων Συνόδων διατάξεις ἐκράτυνάν τε καὶ ἐκανόνισαν. Οὕτως ἡ ἁγία Ζ'. Οἰκουμενικὴ καὶ θεοσύλλεκτος Σύνοδος, κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι θεσπισθέντων Κανόνων λέγει· « Τῶν κανονικῶν διατάξεων τὰς ὑποτυπώσεις δεχόμενοι ἀσμένως, (τὰ) τοῦ θεοφάντορος Δαβὶδ ᾄδομεν πρὸς τὸν Δεσπότην Θεὸν, λέγοντες· « Ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην, ὡς ἐν παντὶ πλούτῳ, κτλ. ». Καὶ διαμένουσι τοίνυν μέχρις ἡμῶν καὶ διαμενοῦσιν ἄχρι συντελείας τῶν αἰώνων, ἄνευ τροπῆς τινος ἢ ἀλλοιώσεως, ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, τῇ ἀπ' ἀρχῆς ἀείποτε ἀναλλοιώτῳ διατελούσῃ, καὶ μηδεμίαν μηδέποτε περὶ τὰ καίρια οὐσιώδη τροπὴν λαβούσῃ, μηδὲ εἰς τοὐπιὸν ληψομένῃ, ὡς ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν ἀκραδάντως τεθεμελιωμένῃ, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (1).

---

(1) Ἐν τοῖς ἑπομένοις δυσὶ Παραγράφοις, χάριν τῶν φιλομούσων Ἀναγνωστῶν, καταλέγομεν ὀνομαστὶ καὶ κατὰ χρονολογίαν τοὺς ἀπὸ τοῦ Α'. μετὰ Χριστὸν αἰῶνος Ὑμνογράφους τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ποιητὰς Τροπαρίων καὶ Κανόνων, ὧν ἱκανοὺς εἴδομεν καὶ ἐν τοῖς προηγηθεῖσι 26—29. § Τῶν δὲ ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ ἑξῆς ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ποικίλα καὶ ἔξοχα μουσικὰ μαθήματα μελουργησάντων, ἃ καὶ ἐκδοθήσονται ἐν τοῖς τῆς Μουσικ. Βιβλιοθήκης Τόμοις, οὐδαμῶς ἐνταῦθα μνησθησόμεθα, ὡς ἐν τῷ Πίνακι ἑκάστου Τόμου καταλεχθησομένων, ἔνθα καὶ ἡ βιογραφία αὐτῶν.

§. 32. Ὅτι μὲν καὶ αὐτὸς ὁ Οὐρανοβάμων Παῦλος καὶ πάντες οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν Μουσικῆς ἐγκρατεῖς, καταδείκνυται ἔκ τε τῶν διαταγῶν αὐτῶν, (§. 26), καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Παύλου, προτρέποντος, ἵνα ὑμνῶμεν τὸν Θεὸν ἐν ψαλμοῖς καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες κτλ. (§. 25). Καταλεγέσθωσαν δὲ ἤδη οἵ τε Ἀποστολικοὶ ἄνδρες καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς τὴν Μουσικὴν ἐπιστάμενοι. Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, τῷ 50—100 ἔτει, ὁ θεοφάντωρ μαθητὴς τοῦ Διδασκάλου τῶν Ἐθνῶν θείου Παύλου, καὶ ὁ τοῦτῳ σύγχρονος ἱερώτατος Ἱερόθεος, ὁ Ἀθηνῶν Ἐπίσκοπος· Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος καὶ ἰσαπόστολος, 100—120. Πολύκαρπος ὁ Σμύρνης Ἐπίσκοπος, τῷ 108, καὶ θεῖος μαθητὴς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος καὶ Μάρτυς, τῷ 120. Εἰρηναῖος, ὁ θεσπέσιος μαθητὴς τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, περὶ τὸ 126—203. Ὁ θεῖος Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, τῷ 180. Ἱππόλυτος ὁ ἱερομάρτυς, μαθητὴς τοῦ Εἰρηναίου. Ὠριγένης ὁ μέγας, ὁ ἀδαμάντινος, ἤκμαζε τῷ 231. Γάϊος, πρεσβύτερος Ῥωμαῖος, Εἰρηναίου καὐτὸς μαθητὴς, τῷ 212. Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς, μαθητὴς τοῦ Ὠριγένους, ἐγένετο Ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας, τῷ 240, ἐτελεύτα τῷ 265. Ἀνατόλιος ὁ ἱερώτατος, τῷ 270. Μεθόδιος ὁ ἅγιος Μάρτυς καὶ Ἐπίσκοπος Πατάρων, τῷ 290. Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, ἤκμαζε τῷ 314. Ἀθανάσιος ὁ Μέγας, τῷ 329. Κύριλλος ὁ θεσπέσιος Ἱεροσολύμων Ἱεράρχης, τῷ 350. Ἱλάριος ὁ ἱερώτατος Πικτώνων Ἐπίσκοπος, τῷ 354. Φάβιος Μάριος Βικτωρῖνος, τῷ 362. Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ ἁγία Σύνοδος μέμνηται καὶ περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ψαλμῳδίας, διατάττουσα τίνας δεῖ ψάλλειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (§. 26. σημ. 3). Ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος, τῷ 368, Κύπρου Ἀρχιεπίσκοπος. Ἐφραὶμ ὁ Σύρος, τῷ 370, ὁ τρισμακάριστος. Βασίλειος ὁ Μέγας, τῷ 370, καὶ Γρηγόριος ὁ Νύσσης, αὐτάδελφος αὐτοῦ. Γρηγόριος ὁ μέγας ὁ καὶ Θεολόγος, σύγχρονος καὶ συμμαθητὴς τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἀμφιλόχιος ὁ ἱερώτατος Ἰκονίου Ποιμὴν, σύγχρονος τῶν ἀνωτέρω. Δίδυμος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους (οὗ ἐμνήσθημεν ἐν τῇ 1. σημ. τῆς 26 §). Ἀμβρόσιος, ὁ ἱερώτατος Ἐπίσκοπος Μεδιολάνων, τῷ 374. Διόδωρος ὁ Ἀντιοχεὺς, τῷ 378, ὁ καὶ διδάσκαλος τοῦ θείου Χρυσοστόμου. Ἱερώνυμος ὁ μακάριος, ἐγεννήθη τῷ 329, ἐτελεύτα τῷ 480. Ῥουφῖνος, Πρεσβύτερος τῆς Ἀκυληΐας, ἤκμαζε περὶ τὸ 380. Αὐγουστῖνος ὁ ἱερώτατος, τῷ 396, Ἐπί-

μή.

σκοπος Ἱππῶνος, ἐτελεύτα τῷ 430. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἐγεννήθη τῷ 344, ἐκοιμήθη τῷ 407. Παλλάδιος ὁ θαυμάσιος, τῷ 401. Πολυχρόνιος, τῷ 410, Σύρος τὸ γένος, Ἀπαμείας Ἐπίσκοπος. Συνέσιος ὁ Κυρηναῖος καὶ αὐτῆς τῆς Κυρήνης Ἐπίσκοπος, τῷ 410. Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, τῷ 412, μαθητὴς τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου. Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, καὶ τῆς Ἐκκλησίας φωστὴρ, τῷ 412. Νεῖλος ὁ ἁγιώτατος, μαθητὴς τοῦ θείου Χρυσοστόμου περὶ τὸ 430. Θεοδώρητος ὁ Κύρου Ἐπίσκοπος, τῷ 428. Πρόκλος ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἐτελεύτα τῷ 446. Ἀνατόλιος Πατριάρχης Κ Π, τῷ 450. Ἀνδρέας ὁ Πυῤῥὸς, Ἄνθιμος καὶ Τιμοκλῆς, τῷ 457 (1). Ῥωμανὸς, ὁ ποιητὴς τῶν Κοντακίων, τῷ 496. Συμεὼν ὁ ὅσιος Πατὴρ, τῷ 527, ὁ Θαυμαστορείτης. Μαυρίκιος ὁ Αὐτοκράτωρ, τῷ 572. Δωρόθεος ἀρχιμανδρίτης, Παλαιστινὸς, τῷ 601. Σωφρόνιος ὁ ἁγιώτατος, τῷ 629, Πατριάρχης Ἱεροσολύμων. Ἀνδρέας ὁ ἱερώτατος, τῷ 639, Κρήτης Ἀρχιεπίσκοπος. Γεώργιος ὁ Πισίδης, τῷ 640. Μάξιμος ὁ θεῖος ὁμολογητὴς, τῷ 645. Γερμανὸς, Πατριάρχης Κ Π, καὶ ὁμολογητὴς τῆς εὐσεβείας, τῷ 715. Κοσμᾶς ὁ Ἱεροσολυμίτης, τῷ 740, ὁ καὶ ἐπίσκοπος Μαϊουμᾶ, ἐξ Ἰταλίας καταγόμενος, ἤτοι ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλλήνων, « καὶ πνέων μουσικὴν ὅλως τὴν ἐναρμόνιον » (Σουΐδ.). Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, σύγχρονος καὶ μαθητὴς τοῦ ἱεροῦ Κοσμᾶ εἰς τὰ ἐγκύκλια καὶ εἰς τὴν μουσικήν. Ἠλίας Κρήτης, ὁ ἔκδικος, τῷ 787. Νικηφόρος ὁ ἐν ἁγίοις Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τῷ 806. Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, τῷ 813, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Θεσσαλονίκης Ἐπίσκοπος. Θεόδωρος καὶ Θεοφάνης ἀδελφοὶ, οἱ ὁμολογηταὶ, οἱ καὶ γραπτοὶ τὸ ἐπώνυμον, τῷ 818. Θεόφιλος ὁ Αὐτοκράτωρ, τῷ 830. Οὗτος ἐποίησε τὸ « Ἄκουε Κόρη, » καὶ τὸ « Ἐξέλθετε ἔθνη. » Μιχαὴλ ὁ Σύγκελος, τῷ 830. Μεθόδιος Πατριάρχης Κ Π, ὁ ὁμολογητὴς, τῷ 842. Μητροφάνης ὁ Σμύρνης, ὁ συμπληρώσας τοὺς Τριαδικοὺς Κανόνας, τῷ 850. Ἐφραὶμ Καρίας. Φώτιος, τὸ μέγα ὄνομα, Πατριάρχης Κ Π. τῷ 858. Βασίλειος Αὐτοκράτωρ, ὁ Μακεδὼν, τῷ 867. Ἰωσὴφ ὁ ὅσιος Ὑμνωδὸς, ὁ ἐκ Σικελίας, ὁ ἐπικληθεὶς Ὑμνογράφος, τῷ 840—883. Γεώργιος Νικομηδείας τῷ 880, καὶ ἀρχαιότερος τούτου Γεώργιος ὁ Ἀμάστριδος. Λέων Αὐτοκράτωρ, ὁ Σοφὸς, τῷ 889. Μάρ-

(1) Θεόδ. Ἀναγν. ἐν Ἐκλογ.

κος Μοναχὸς, σύγχρονος αὐτοῦ. Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς, τῷ **901**. Ἰωάννης Καμενιάτης, Θεσαλονικεὺς, τῷ **904**. Κωνσταντῖνος Αὐτοκράτωρ, τῷ **911**, ὁ Πορφυρογέννητος, υἱὸς τοῦ σοφοῦ Λέοντος. Σουΐδας ὁ γραμματεὺς καὶ Λεξικογράφος, τῷ **980**. Ἰωάννης ὁ Μαυρόπους, Ἐπίσκοπος Εὐχαΐτων, τῷ **1030**. Ἀρσένιος, Βαβύλας, Κλήμης, Βύζας ὁ καὶ Βυζάντιος, Βασίλειος ὁ Πηγοριώτης, Ἰωάννης Μοναχὸς, ὁ ὅσιος Στέφανος ὁ Σαββαΐτης, Σέργιος καὶ Στέφανος, οἱ Ἁγιοπολῖται, Συμεὼν ὁ Λογοθέτης, Γεώργιος ὁ Σκυλίτσης, Λέων ὁ Μάγιστρος, Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς (1), Νικήτας ὁ Στηθάτος, τῷ **1050**. Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς τῷ αὐτῷ ἔτει. Νικήτας ὁ Σερρῶν καὶ εἶτα Ἡρακλείας, τῷ **1077**. Θεοφάνης ὁ Κεραμεὺς, Ἀρχιεπίσκοπος Ταυρομενίας, τῷ **1130—1152**. Θεόδωρος ὁ Πτωχοπρόδρομος, μεταξὺ τοῦ **1143** καὶ **1180**. Εὐστάθιος ὁ πολυμαθέστατος, ἀκμάσας τῷ **1170**, ἐτελεύτα τῷ **1196**. Θεόδωρος ὁ Βαλσαμὼν, τῷ **1180**. Θεόδωρος Αὐτοκράτωρ, ὁ Λάσκαρις, τῷ **1198**. Γερμανὸς Πατριάρχης Κ Π, ὁ Νέος ἐπωνομασθεὶς, τῷ **1226**. Νικηφόρος ὁ Βλεμμίδης, τῷ **1255**. Νικηφόρος ὁ Καβάσιλας, τῷ **1350**, ἀδελφιδοῦς τοῦ θεσπεσίου Νείλου τοῦ Θεσσαλονίκης. Νικηφόρος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος, τῷ **1333**. Οὗτος (ἐν Συνόψ. τῆς Γραφ.) κεφαλαιωδῶς ἀριθμεῖ τοὺς ἐξόχους Μελῳδοὺς τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν ἑφεξῆς Ἰαμβείων·

« Οἱ τὰ μέλη πλέξαντες ὕμνων ἐνθέων,
Ἡ λύρα τοῦ Πνεύματος Κοσμᾶς, ὁ ξένος (2).
Ὀρφεὺς νεαρὸς, ἡ Δαμασκόθεν χάρις,
Καὶ Θεόδωρος, Ἰωσὴφ (θ') οἱ Στουδῖται,
Ὄργανα τὰ κράτιστα τῆς μουσουργίας.
Ξένη τε σειρὴν (3), Ἰωσὴφ ὑμνογράφος·
Μέλος παναρμόνιον, Ἀνδρέας Κρήτης.
Καὶ Θεοφάνης ἡ μελιχρὰ κινύρα,
Γεώργιος (4), Λέων τε (5), Μάρκος (6), Κασσία » (7).

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ὁ θεσπέσιος, τῷ **1354**. Φιλόθεος Πατριάρχης Κ Π. τῷ **1354**. Μανουὴλ Αὐτοκράτωρ, ὁ Παλαιολόγος, τῷ **1373**. Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, τῷ **1416**. Μάρκος ὁ Ἐφέσου ὁ

(1) Ἴδ. περὶ τούτων Κ. τοῦ ἐξ Οἰκον. περὶ τῶν Ο'. Ἑρμην. Τόμ. Δ'. σελ. 762. ἐν τῇ σημ. (2) Ὡς ἐκ τῆς Ἰταλίας ἕλκων τὸ γένος. (3) Ὡς ἐκ Σικελίας. (4) Ὁ Νικομηδείας. (5) Ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ σοφός. (6) Ὁ Ἱδροῦντος. (7) Ἡ Μοναχὴ, ἡ καὶ Κασσιανὴ, καὶ ἄλλως Ἰκασία, παραφθαρὲν ἐκ τοῦ Ἡ Κασσία.

Εὐγενικὸς, τῷ 1436. Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, Πατριάρχης Κ Π, τῷ 1454. Μανουὴλ ὁ μέγας Ῥήτωρ, τῷ 1500. Παχώμιος Μοναχὸς ὁ καὶ Ῥουσάνος τὸ ἐπώνυμον, τῷ 1530.

§. 33. Καὶ ἄλλους γε πολλοὺς τῶν ἀρχαίων Ὑμνῳδῶν παρελίπομεν, θηρεύοντες, ὅσον ἐνῆν, τὸ εὐσύνοπτον. Ὅτι δὲ καὶ οἱ μετὰ Γεννάδιον τὸν Σχολάριον ἄχρι τῆς ἐποχῆς ἡμῶν ἐπὶ παιδείᾳ διαπρέψαντες ἔκ τε τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ἅπαντες σχεδὸν καὶ τὴν Μουσικὴν ἠπίσταντο, τοῦτο πάντῃ ἀδιαφιλονείκητον. Πῶς γὰρ ἂν ἀδαεῖς Μουσικῆς ὑπολάβοιμεν τοὺς κατὰ πάντα μιμητὰς τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ἁγίων Πατέρων, καὶ ἐπ' ἀρετῇ καὶ ἁγιότητι βίου καὶ ἐπὶ σοφίᾳ περικλεεστάτους καὶ πολυγραφωτάτους. οἷον, τὸν Ἐπίσκοπον Κυθήρων (1571), Μάξιμον τὸν Μαργούνιον, Μελέτιον τὸν Πηγᾶν (1575), Γαβριὴλ τὸν Φιλαδελφείας (1587), Ἱερεμίαν Β'. (1572), Γεώργιον τὸν Κορέσιον (1641), Μελέτιον τὸν Συρίγου (1639), Νεκτάριον (1660), Δοσίθεον (1669), Χρύσανθον τὸν Νοταρᾶν (1707), Πατριάρχας Ἱεροσολύμων, Ἀλέξανδρον τὸν Μαυροκορδάτον (1627—1719), Μελέτιον τὸν Ἀθηνῶν (1703), Ἀθανάσιον Κ Π. τὸν Ε'.(1710), Ἠλίαν τὸν Μηνιάτην (1711), Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν (1716), Νεόφυτον τὸν Καυσοκαλυβίτην (1750), Νικηφόρον τὸν Θεοτόκην (1760), Ἀθανάσιον τὸν Πάριον (1790), Ἄνθιμον Πατριάρχην Ἱεροσολύμων (1793), Κωνστάντιον Α'. τὸν ἀπὸ Σιναίου Πατριάρχην Κ Π (1830), καὶ πλείστους ἄλλους, οὓς παραλείπομεν (1); Τοσοῦτοι γοῦν καὶ τοιοῦτοι σοφώτατοι Μελῳδοὶ, οὓς ἡ θεία χάρις ποικιλογήρεις ἀνέδειξε λογικὰς ἀηδόνας, καταφωνούσας τὸν ἀειθαλῆ καὶ εὐῴδη τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Παράδεισον, διασκεδάζουσι τὸν κόρον καὶ ἀποτελοῦσι τὴν ψυχὴν, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, νεαρωτέραν καὶ ἀκμάζουσαν· « Ἐν μὲν γὰρ τῇ ὁμαλότητι, πολλάκις που καὶ ἀκηδιᾷ ἡ ψυχὴ, καὶ ἀπομετεωρίζεται· ἐν δὲ τῇ ἐναλλαγῇ καὶ τῷ ποικίλῳ τῆς ψαλμῳδίας, νεαροποιεῖται αὐτῆς ἡ ἐπιθυμία, καὶ ἀνακαινίζεται τὸ νηφάλιον »(2).

---

(1) Βλ. Κατάλογον τῶν ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς Μελοποιῶν ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων συνταχθέντα παρὰ τοῦ ἀοιδίμου Διδασκάλου καὶ ἐξηγητοῦ Χρυσάνθου Προύσης, καὶ ἐκδοθέντα ἔν τε τῷ μεγάλῳ Θεωρητικῷ καὶ ἐν τῇ Κρηπίδι Θ. τοῦ Φωκαέως. Καὶ τούτων δὲ τῶν Μελοποιῶν, ὅσων τὸν βίον εἰδαμεν, ὡς καὶ τῶν ἐν ταῖς προηγουμέναις παραγράφοις ἀριθμηθέντων καταγράψομεν ἐν περιλήψει εἰς τὸ τέλος ἑκάστου Τόμου τῆς δὲ τῆς Μουσικῆς Βιβλιοθήκης, ὡς προείπομεν. (2) Ὅρ. κατὰ Πλάτ. λζ'.

§. 34. Πάντες οἱ ἀρχαῖοι Ὑμνῳδοὶ ἐτόνιζον καὶ ἔψαλλον τοὺς ὕμνους καὶ τὰ διάφορα αὐτῶν μέλη κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους, ἢ ἤχους, τοὺς ἐξ ἀρχῆς παρὰ τῶν Ἀποστολικῶν ἀνδρῶν διαταχθέντας, καὶ διὰ τῆς παραδόσεως μέχρις ἡμῶν κεκρατηκότας, ὡς ἐκ τῶν ἑξῆς καταδεικνύεται. Πάντα τὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Προσόμοια λεγόμενα Τροπάρια καὶ οἱ Εἱρμοὶ, καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἄλλων τοιούτων μελῳδρίων (καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀρχαιότατοι ὕμνοι), σύγκεινται ἐκ κώλων καὶ κομμάτων ἄλλοτε μὲν ἴσων καὶ ὁμοίων κατ' ἀκολούθους ὁμοζυγίας συντεθειμένα, ἄλλοτε δὲ εἰς ἄνισα καὶ ἀνόμοια κῶλα καὶ ποικίλας στροφὰς διῃρημένα, καὶ συναπαρτίζουσιν οἷον στίχους λογοειδεῖς, ἐκ τῶν συλλαβῶν συμμέτρως κατὰ τόνους ῥυθμιζομένους. Τούτων τοίνυν ἕκαστον ψάλλεται κατὰ τὸν ἦχον, ἢ νόμον, καθ' ὃν καὶ ἐμελουργήθη· εἰ δέ τις ψάλλει τοῦτο τὸ Τροπάριον, ἢ ἐκεῖνον τὸν Εἱρμὸν, κατ' ἄλλον ἦχον διάφορον τοῦ καθ' ὃν ὁ πρῶτος μελουργὸς ἐῤῥύθμισεν αὐτὰ, καὶ αἱ λέξεις τότε καὶ ἡ προσῳδία καὶ ἡ ἔννοια κατακερματίζονται, καὶ ὁ ῥυθμὸς ἀπόλλυται, καὶ ἡ ἁρμονία τοῦ μέλους λυομένη, ἀηδίαν ἐμποιεῖ καὶ τῷ ψάλλοντι καὶ τοῖς ἀκούουσιν. Οὕτω καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ Βασιλείου ψαλλόμενα μέλη τοῖς αὐτοῖς ἤχοις καὶ νόμοις ἐψάλλοντο, καθ' οὓς καὶ τὰ ἐπὶ τῶν Ἀποστολικῶν ἀνδρῶν μελῳδήματα. Ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ Ἀναστάσιμα Τροπάρια τὸν αὐτὸν ἔχουσι ῥυθμὸν, ὃν καὶ τὰ τοῦ Ἀνατολίου πρὸ 300 ἐτῶν μελοποιηθέντα. Καὶ τὰ τοῦ Ῥωμανοῦ δὲ τοῦ μελῳδοῦ Κοντάκια, καὶ τὰ ἐπὶ Δωροθέου τοῦ Παλαιστινοῦ Πασχάλια Τροπάρια, καὶ τὰ τοῦ ἱεροῦ Ἀνδρέου Κρήτης πλεῖσθ' ὅσα πλήρη πνευματικῆς εὐφροσύνης καὶ χάριτος, ἐτονίσθησαν καὶ ἐψάλλοντο, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον, ὡς τοῦτο δείκνυται ἐξ ὧν γράφει ὁ μνημονευθεὶς Δωρόθεος· ἐν γὰρ τῇ κβ'. Διδασκαλίᾳ αὐτοῦ γέγραπται, « Ἑρμηνεία τινῶν ῥητῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ψαλλομένων μετὰ Τροπαρίων εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα »· ἔνθα ἐξηγεῖ τὸ, Ἀναστάσεως ἡμέρα . . . Πάσχα Κυρίου Πάσχα κτλ (1). Ἐκ τούτων δὲ τοῦ Γρηγορίου καὶ ὁ ἱερὸς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐμελοποίησεν ὃν καὶ ἤδη ψάλλομεν Εἱρμὸν τῆς

(1) Γρηγ. Ναζ. λόγ. μά, μβ'.

Α'. Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τοῦ Πάσχα ἐν ἤχῳ ά. (1) κτλ. Ἐν δὲ τῇ κγ'. Διδασκαλία, καὶ ἄλλα ῥητὰ τοῦ Γρηγορίου ἐξηγεῖ, ψαλλόμενα εἰς τοὺς Μάρτυρας, καὶ ἰδίως τὸ καὶ νῦν ψαλλόμενον « Ἱερεῖα ἔμψυχα » (2). Ὥστε λίαν καταφανές ἐστιν, ὅτι καὶ πρόπαλαι καὶ ἐπὶ τοῦ Δωροθέου καὶ ἐφεξῆς, οὐ μόνον καὶ τὸ ὄνομα καὶ ἡ χρῆσις τῶν Τροπαρίων ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀκολουθίαις τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἤχους, ἢ νόμους, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς καὶ ταῦτα ἐψάλλοντο, καθ' οὓς καὶ μέχρι τῆς σήμερον ψάλλονται. Καί τοι δὲ οὐδεμία ἀνάγκη, ἵνα καὶ ἐκ τῶν ἀποσκιρτησάντων ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀρχαίων Αἱρετικῶν φέρωμεν ἀπόδειξιν, ἀλλ' ὅμως λέγομεν, ὅτι καὶ τούτων αἱ Ὠδαὶ τὸν αὐτὸν ἐτήρουν ῥυθμόν· οὕτω τὸ τῶν Ἀρειανῶν σωζόμενον κόμμα, « Ποῦ εἰσιν οἱ λέγοντες τὰ τρία μίαν δύναμιν» (3), συμπίπτει ἀκριβῶς πρὸς τὸ τοῦ β'. ἦχου, « Ἐξήνθησεν ἡ ἔρημος, ὡσεὶ κρίνον, Κύριε, » καθ' ὃ πάντως καὶ ἐψάλλετο.

§, 35. Διὰ τίνων δὲ σημείων ἐτόνιζον οἱ ἀρχαῖοι Μελῳδοὶ τὰ ποιήματα αὐτῶν, τοῦτο ἤδη διὰ βραχέων θεωρητέον. Μεταγενέστεροι Συγγραφεῖς λέγουσι, μετά τινος ἀληθείας, εὑρετὴν τῆς σημειογραφίας Πτολεμαῖον τὸν Φιλάδελφον, τῷ 285 ἔτει Π. Χ. καὶ ὅτι οὗτος εὑρὼν τοὺς νόμους, ἢ ἤχους, συγκεχυμένους, διέταξε τοὺς σοφοὺς Ἑλληνιστὰς τῶν Ἑβραίων τοὺς μεταφραστὰς τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, ἵνα συντάξωσι πάντα τὰ μέλη, ἐξ ὧν ἐποίησαν Βιβλίον καλούμενον Μουσικὸν, μὴ σωζόμενον, ἐξ οὗ καὶ πᾶσα ἡ τέχνη τῆς Παπαδικῆς ἐγνωρίσθη (4). Βεβαιό-

(1) Σώζεται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, ὡς σημειοῖ ὁ ἀοίδιμος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης (ἰδ. Ἑορτοδρ. σελ. 424. σημ.) Κανὼν τῆς Κυριακῆς τοῦ ἁγίου Πάσχα εἰς ἦχον β'. πρὸς τὸ « Δεῦτε λαοί », μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ θεσπεσίου Κοσμᾶ, διδασκάλου τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ. Ἄδεται δὲ λόγος (φησὶν) ἐκ Πατέρων εἰς ἡμᾶς ἐλθών, ὅτι πρῶτον ὁ θεῖος Κοσμᾶς ἀνέγνω τὸν ἴδιον Κανόνα, ὃν καὶ ἐπῄνεσεν ὁ μαθητὴς, εἶτα δὲ καὶ οὗτος ἀνέγνω τὸν παρ' αὐτοῦ ποιηθέντα, ἀλλ' ὅτε ἤκουσεν ὁ θεῖος Κοσμᾶς τὸ Τροπάριον « Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτὸς, οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια, » τότε ὑπερθαυμάσας καὶ ἐκπλαγεὶς· « Καὶ σὺ, ἔφη, ἀδελφὲ Ἰωάννη, τὸ πᾶν ὅλον ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις συμπεριέλαβες, καὶ οὐδὲν ἀφῆκες ἔξωθεν· ἤττημαι γοῦν ἐγὼ καὶ τὴν ἧτταν ὁμολογῶ· ὅθεν ὁ μὲν σὸς Κανὼν ἐχέτω τὰ πρωτεῖα καὶ ἀριστεῖα, καὶ ψαλλέσθω δημοσίως ἐν ταῖς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαις, ὁ δ' ἐμὸς ἐν σκότει καὶ γωνίᾳ μενέτω, ὡς μὴ ὢν φωτὸς ἄξιος διά τε τὰ νοήματα καὶ διὰ τὸν πενθικὸν καὶ κλαυθμηρὸν ἦχον, καθ' ὃν ἐμελοποιήθη, ἀνάρμοστον πάντῃ ὄντα ἐν τῇ λαμπροτάτῃ καὶ κοσμοχαρμοσύνῳ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναστάσεως. » (2) Ἰδ. Παρακλητ. ἦχ. πλ. ά. (3) Σωκρ. ς'. 8. καὶ Σωζόμ. ή. 8. (4) Ἰδ. Θεωρητ. μέγ. Χρυσάνθ. ἐν Καταλόγ.

τερον δὲ φαίνεται, ὅτι οἱ πρῶτοι τῆς Ἐκκλησίας Μουσουργοὶ δεδώκασιν εἰς τὰ σημεῖα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς καὶ τὴν μορφὴν καὶ τὸ ὄνομα, μέρος μὲν ἐκ τῶν διαγραμμάτων τῆς παλαιᾶς τῶν Ἑλλήνων Μουσικῆς, τὸ πλεῖστον δὲ καὶ ἐκ τῶν προδιατυπωθέντων γραμματικῶν τῆς Προσῳδίας σημείων, ὡς τοῦτο τεκμαιρόμεθα ἔκ τινων ἰδίων ὀνομασιῶν αὐτῶν, καὶ ἐκ τῆς εἰς τόνους καὶ πνεύματα διαιρέσεως αὐτῶν. Οἱ πρῶτοι δὲ οὗτοι τῆς Ἐκκλησίας Ὑμνῳδοὶ μετερρύθμησαν τὰ σημεῖα καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ὀνομάτων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἴσως ἵνα διαφέρωσιν ὁπωσδήποτε τῆς διδασκαλίας τῆς τῶν εἰδωλολατρούντων ἔτι τότε λοιπῶν Ἑλλήνων Μουσικῆς. Ἀλλὰ ταῦτα τὰ σημεῖα κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν ἁπλούστατα, οἱ δ' ἐφεξῆς Μουσοποιοὶ ἐπλάτυναν κατὰ μικρὸν τὴν περὶ τούτων διδασκαλίαν, καὶ μάλιστα ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς ἐπενόησε τὸν τρόπον τοῦ γράφειν τὰ μέλη διὰ συμβολικῶν χαρακτήρων· ἀκολούθως δὲ ἐπηυξήθησαν καὶ τὰ μεγάλα λεγόμενα σημεῖα, ἅπερ ἦσαν τόποι τινὲς πολλῶν φωνῶν δύναμιν ἔχοντες, ὡς ἦσαν καὶ τὰ παλαιὰ τῆς στενογραφίας σημεῖα, «ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων δύναμιν ἔχοντα» (1).

§. 36. Ὅτι δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ ἡ αὐτή ἐστι καὶ ἡ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ μελῳδικωτάτου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, αὕτη δὲ πάλιν ὁμοία περὶ τὰ καθόλου τῇ πρώτῃ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Μουσικῇ, μὴ διαφερούσῃ τῆς Ἑλληνικῆς τοσοῦτον, ὅσον τινὲς τῶν Εὐρωπαίων ὑπέλαβον μὴ εἰδότες αὐτὴν, τοῦτο καὶ ἐκ τῶν προειρημένων δείκνυται, καὶ ἐκ τῶν ἐφεξῆς τρανώτατον γίνεται. Κατὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπῆλθον ἀπ' ἀρχῆς καὶ καταιγίδες αἱρετικῶν, καὶ πρηστῆρες ψευδαδέλφων, καὶ διωγμῶν τοσούτων λαίλαπες, καὶ δορυκτητόρων χείμαρροι, καὶ παντοῖα ἑτερόδοξα Ἔθνη, βίᾳ καὶ ξίφει καὶ πειθοῖ καὶ λόγοις καὶ δωρεαῖς, πόλλ' ἐμόγησαν συνελάσαι αὐτὴν πρὸς τὰς ἑαυτῶν δοξασίας, ἀλλὰ τὸ Ὀρθόδοξον Ἔθνος ἡμῶν, οὐδὲν τῶν ξενικῶν τούτων ἐπιτηδευμάτων ζηλῶσαν, ὡς ἄλλοι πολλοὶ τοῦτο ἔπαθον, ἔμεινεν ἐν

(1) Ἐκ τοῦ περὶ Προφορ. τῆς Ἑλλ. Γλ. Βιβλ. Κωνστ. τοῦ ἐξ Οἰκον. σελ. 457. Σημ. Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς τῆς Παναγίας ἐν Χάλκῃ, σώζεται χειρόγραφος Ἀπόστολος, μετὰ σημείων μουσικῶν ὅμοιος ἴσως πρὸς τὸν ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ἀμοργοῦ εὑρισκόμενον, ἢ καὶ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Βιβλιοθηκαρίου τῆς Βοδλειανῆς Κὸξ εὑρεθὲν χειρόγραφον ἐν Ἱεροσολύμοις.

τῇ θεοκτίστῳ τῆς Ἐκκλησίας Κιβωτῷ διασῶζον, ὥσπερ τὸ ὀρθόδοξον τῆς πίστεως αὐτοῦ φρόνημα, οὕτω καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν Μουσικὴν τῶν προγόνων αὐτοῦ, τρεφόμενον τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς ἐν ταῖς ἁγίαις Γραφαῖς, ἐξ ὧν καὶ οἱ θεῖοι Ὑμνῳδοὶ ἐμελοποίουν τὰς θεοπρεπεῖς τῆς Ἐκκλησίας Ὠδάς. Καὶ αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀποστόλων Παῦλος, ὡς πάνυ ἐγκρατὴς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἠπίστατο πάντως καὶ τὴν Μουσικήν· καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς τὴν πάτριον αὐτοῦ Ἑλληνικὴν Μουσικὴν, καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι Πατέρες ἐξ Ἑλλήνων τὸ γένος ἕλκοντες, ὧν καὶ προηγουμένως ἐμνήσθημεν, τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς καὶ οὗτοι ἦσαν εἰδήμονες. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς, ὁ ἐξ Ἰταλίας εἰς Συρίαν αἰχμάλωτος ἀπαχθεὶς καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐξωνηθεὶς, τίνα μουσικὴν ἐδίδαξε τὸν θεῖον αὐτοῦ μαθητήν; τὴν Ἑλληνικὴν βεβαίως· τὴν γὰρ Ἰταλίαν Ἕλληνες ᾤκουν, καὶ μεγάλη Ἑλλὰς αὐτὴ ὠνομάζετο. Ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ γένη τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς, καὶ αὐτοὶ οἱ νόμοι ἢ ἦχοι μαρτυροῦσιν Ἑλληνικὴν τὴν καταγωγὴν αὐτῆς· ἔχει γὰρ καὶ ἡ ἡμετέρα τὸ διατονικὸν καὶ χρωματικὸν καὶ ἐναρμόνιον τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, καὶ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς ἤχους εὑρίσκομεν παρά τισι τῶν ἀρχαίων Μουσικῶν τῆς Ἐκκλησίας, Λύδιον καὶ Φρύγιον καὶ Δώριον καὶ Μιξολύδιον κτλ, ἑλληνικώτερον ὠνομασμένους, ὡς εἶχε κἀκείνη τὰς Λυδίους καὶ Φρυγίους ὀνομασίας αὐτῆς. Ὁ δὲ ἀοίδιμος Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς, ὁ κατὰ τὸν ΙΑ'. αἰῶνα περὶ Μουσικῆς Ἑλληνικῆς συγγράφων, οὐ διήρει τὴν Ἐκκλησιαστικὴν, ὡς διαφέρουσαν ἐκείνης.

§. 37. Καθώσπερ τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ πάντα τῆς παιδείας τὰ φῶτα παρὰ τῶν Ἑλλήνων παραλαβόντες οἱ Εὐρωπαῖοι ἔμαθον, οὕτω καὶ τὴν Μουσικὴν αὐτῶν· καὶ ἰδοὺ ἡ δεῖξις. Τῆς μὲν Δύσεως ὁ πληθυσμὸς τὸ πάλαι κατὰ μέγα μέρος συνέκειτο ἐκ φυλῶν βαρβάρων καὶ νεηλύδων, αἵτινες περὶ τὴν πτῶσιν τῆς Δυτικῆς Αὐτοκρατορίας, σμηνηδὸν ἐκ περάτων εἰς Εὐρώπην συνερρεύσαν ἄγνωστοι, πλανήτιδες, ἀκέφαλοι, φερέοικοι, ἀμαθεῖς, ἄνευ ἱστορίας καὶ στερεῶν παραδόσεων· ἀλλ' οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ λαοὶ οὐκ ἦσαν ἐπήλυδες, ἀλλ' ἰθαγενεῖς. Δυνάμει τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διετέλει ὢν ἀρχαιονόμος καὶ ἀρχαιότροπος, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος, συντηρητικὸς τῶν πατρώων καὶ ἀφιλόκαινος· διέσωζε τὸν ἐθνικὸν πλοῦτον καὶ διετήρει τὰς

παραδόσεις, καὶ μετεδίδου τὰ ἤθιμα αὐτοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας μανθάνομεν, ὅτι ὁ ἱερώτατος Ἀμβρόσιος, Ἐπίσκοπος Μεδιολάνων, τῷ 374, ἔτει, εἰσήγαγεν ἐν τῇ Δύσει, ὃν παρὰ τῶν Ἀνατολικῶν ἔλαβε μουσικὸν χορόν. Ὁ δὲ Βοέτιος, ὁ πρῶτος μουσικὸς Συγγραφεὺς τῆς αὐτοῦ πατρίδος Ῥώμης, τὴν τῶν Ἑλλήνων Μουσικὴν ἐμυήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ'. αἰῶνος, μάλιστα δὲ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν χορὸν, ὃν ὁ μέγας Γρηγόριος ἐν πάσαις ταῖς δυτικαῖς Ἐκκλησίαις εἰσήγαγε, διὸ καὶ Γρηγοριανὸν μέλος καλεῖται πρὸς τιμὴν αὐτοῦ. Βλέπομεν δὲ προσέτι, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ μετ' αὐτὴν, πλεῖσται οἰκογένειαι Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν ἐξ Ἠπείρου, Κορώνης, Μεθώνης, Λακωνίας καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν, μεταναστεύσασαι εἰς Σικελίαν, Καλαυρίαν, Κορσίδα καὶ ἀλλαχοῦ, διέσωσαν καὶ τὴν πάτριον αὐτῶν θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ ἐδίδασκον τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας τῶν ἑαυτῶν προγόνων. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν Εὐρώπῃ ἀσμένως ἀποδεχόμενοι τοὺς μετανάστας τούτους, καθίδρυον παντα-χοῦ Σχολεῖα πρὸς ἐκμάθησιν, ὧν ἐκεῖνοι μεθ' ἑαυτῶν ἔφερον γνώσεων. Οὕτως, ὅτε ὁ Ἀκούρσιος διερμηνεύει ἐν Βονωνίᾳ τὰς Ἑλληνιστὶ συντεταγμένας Νεαρὰς τῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νομοθεσίας, ἡ Σύνοδος τῆς Βιέννης, καὶ συμφώνως ὁ Πάπας Κλήμης ὁ Ε'. τῷ 1311 ἔτει, διατάττουσιν, ἵνα καθιδρυθῶσι δημόσια Ἐκπαιδευτήρια Ἑλληνικῆς εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἐν ἑκάστῃ δὲ πόλει μεταφράζωσι δύο καθηγηταὶ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Λατινίδα τῶν Ἀττικῶν Συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας τὰ Συγγράμματα. Κατὰ ταύτην τὴν ἑκατονταετηρίδα λήγουσαν, ἤτοι τῷ 1397, καὶ Μανουὴλ ὁ Χρυσολωρᾶς, ὡς ἄλλος Πλάτων, προσκαλεῖται ἐν Φλωρεντίᾳ παρὰ τῆς δημοκρατίας διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματικῆς καὶ Ῥητορικῆς. Εἶτα δὲ καὶ εἰς Παυΐαν, Βενετίαν καὶ Ῥώμην, πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας. Καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν δὲ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, οἱ σοφοὶ τοῦ Βυζαντίου, πρὸς οὓς ὁ νεώτερος πολιτισμὸς ὀφείλει τὴν διατήρησιν τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἐπιστημῶν, διεβίβασαν ἐν Εὐρώπῃ τῆς πάλαι γνώσεως τὴν λαμπάδα, τὰς παραδόσεις καὶ τὴν συνέχειαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ ἰδοὺ, Λάσκαρις (Ἰωάννης) ὁ Ῥυνδακηνὸς, κάθηται ἐπὶ τῆς τραπέζης τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς Καρόλου τοῦ Η'. καὶ Λουδοβίκου ΙΒ'. Καὶ οὗτος δὲ καὶ Δημήτριος ὁ Χαλκοκονδύλης, καὶ Θεόδωρος ὁ Σπανδονῆς, καὶ Παῦλος ὁ Ταρ-

χανιώτης διδάσκουσιν ἐν Φλωρεντίᾳ· Λαυρέντιος ὁ Βάλλας, Γεώργιος ὁ Καστελλῶνος, Δημήτριος ὁ Γραικὸς καὶ Γεώργιος ὁ Τραπεζούντιος καταφεύγουσιν εἰς Ἰταλίαν, οὓς ὁ Πάπας Νικόλαος Ε'. ἄσμενος ὑποδεχθεὶς, καὶ πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος συναθροίσας τὰς Ἑλληνικὰς βίβλους, μισθοῖς ἁδροῖς καὶ βραβείοις ἔπεισεν, ἵνα μεταφράσωσιν αὐτὰς εἰς τὴν Λατινίδα φωνήν. Ἀντώνιος ὁ Κοντοβράκης πρῶτος ἐδίδαξε τὰ ἐγκύκλια τῶν μαθημάτων ἐν Γερμανίᾳ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐν Γαλλίᾳ. Ἀργυρόπουλος ὁ Βυζάντιος ἐν Ῥώμῃ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Λάσκαρις ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας.

§. 38. Πάντων τῶν ἐθνῶν ἡ Μουσικὴ μία ἐν γένει ἐστί· διαφέρει δ' ὅμως ἐν τῷ τοῦ μέλους σχηματισμῷ, ὃν ἰδίως ἕκαστον ἔθνος ἔχει κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθιμα αὐτοῦ. Τὴν ἐθνικὴν Μουσικὴν ἡμῶν, ἣν ἅγιοι ἄνδρες, Βασιλεῖς, Πατριάρχαι, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, Διάκονοι καὶ Λαϊκοὶ ἐκαλλιέργησαν ἀλληλοδιαδόχως καὶ προήγαγον εἰς μέγα βαθμὸν ἐντελείας, αὐτὴν ταύτην καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι παρέλαβον, παρ' οἷς καὶ αἱ πλεῖσται τῶν μουσικῶν λέξεων αὐτόχρημά εἰσιν Ἑλληνικαί. Ὥστε, καίτοι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Μουσικὴ, ὡς ἐκ τῶν ῥηθέντων δείκνυται, ἐκ τῆς ἡμετέρας ἔχει τὴν καταγωγὴν αὐτῆς, διαφέρει ὅμως κατὰ τὸ εἶδος ἑκατέρα. Οὕτως ἡ μὲν Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν Μουσικὴ, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καθ' ἣν αἱ ἱεραὶ ψαλμῳδίαι ἤρξαντο ψάλλεσθαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ κανονικῶν ψαλτῶν μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ κατανύξεως, παρίσταται διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθέντων, ὡς προείπομεν (§. 35.), συμβολικῶν χαρακτήρων· ἡ δ' Εὐρωπαϊκὴ, μετὰ τὰς πολλὰς, ἃς ὑπέστη ἀλλοιώσεις, καὶ τὰ διάφορα εἴδη γραφῆς, ἐκανόνισε καὶ παρεδέχθη, κατὰ τὸν ΙΕ'. αἰῶνα, τὴν καὶ μέχρι τοῦδε κοινῶς ἐν ἁπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ ὑπάρχουσαν μουσικὴν σημειογραφίαν. Ἡ πρὸς ἄλληλα δὲ τῶν δύο τούτων εἰδῶν διαφορά ἐστιν, ὅτι ἡ μὲν ἡμετέρα Μουσικὴ διὰ τῶν συμβολικῶν τούτων χαρακτήρων ἁρμόζει κυρίως ἄσμασι διὰ τῆς φωνῆς ψαλλομένοις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς αἶνον τοῦ Κυρίου, διὸ καὶ μονοτονωτέρα· ἡ δὲ τῶν Εὐρωπαίων, ταῖς μουσουργικαῖς παραστάσεσι καὶ τῇ δι' ὀργάνων ἁρμονίᾳ, ὡς ἀποφεύγουσα τὴν μονῳδίαν τῆς ἡμετέρας, διὰ τοῦτο οὐδ' εὐαρεστεῖ τῇ ἀκοῇ εἷς μόνος ψάλλων παρ' ἐκείνας. Ὥστε, αὕτη μὲν εἰσήγαγεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν μέλη ψαλλόμενα ὑπὸ πολλῶν φωνῶν καὶ ὑπὸ μουσικῶν ὀργάνων· ἡ δὲ ἡμετέρα διεσώθη καὶ

διασωθήσεται πρέπουσα μόνον τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς ᾄσμασι καὶ ταῖς θρησκευτικαῖς ἡμῶν ὑμνῳδίαις, ἔχουσα καί τι ἀνώτερον, οὗπερ στερεῖται ἡ Εὐρωπαϊκὴ, ὅτι ἐν τῇ διὰ τῆς φωνῆς μελῳδίᾳ ἀκούεται καὶ ἄλλο τι, ὅπερ ἀΰλως πως ἐκφράζεται ἐκ τῆς σημασίας τῶν λέξεων.

§. 39. Μετὰ τὴν ἅλωσιν, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ ἡ Μουσικὴ πανταχοῦ ὑποθαλπομένη, θαυμασίως προέβαινε, καὶ ἐπιστημονικῆς διαμορφώσεως τυχοῦσα καὶ κανονικῆς ἀείποτε διευθετήσεως, ἐτελειοποιήθη κατά τε ῥυθμοποιΐαν καὶ τὴν τῆς ἁρμονίας μεγαλοπρέπειαν. Ἀλλ' ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δυστυχῶς, μένουσα κατὰ τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῆς μέρος πάντῃ ἀκαλλιέργητος, παρήκμαζε βαθμηδὸν ἀπογυμνουμένη τῆς ἀρχαίας αὐτῆς καλλονῆς καὶ χάριτος, ὡς συμμιγνυμένη μετὰ ξένων μελῶν καὶ ποικίλων νεωτερισμῶν διαστρεφόντων τὴν θαυμασίαν αὐτῆς ἐμμέλειαν, ἀλλὰ καὶ λέξεις ξένας προσελάμβανε, διασωζομένας ἐν αὐτῇ καὶ μέχρι τῆς σήμερον. Οὕτως ἀπωλέσασα κατ' ὀλίγον τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς εὐπρέπειαν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ ἡμῶν, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς τούτοις χρόνοις, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν τριῶν Διδασκάλων ἐφευρεθεῖσαν νέαν μέθοδον, ἐξηλλοιώθη καὶ παρεμορφώθη διά τε τὰς συχνὰς πρὸ τοῦ τύπου ἀντιγραφὰς, διὰ τὰς ὑπὸ τοσούτων ἐκδοτῶν μετατυπώσεις, καὶ διὰ τὰς ἰδιοτρόπους ξενοφωνίας, τὰς παρεισφρησάσας εἰς τὰ ἱερὰ τῆς Ἐκκλησίας ᾄσματα, ἕνεκα τῆς ἀπειρίας, ἢ καὶ τῆς αὐταρεσκείας ἱεροψαλτῶν τινων, οἵπερ, ὅπως δῆθεν τὴν ἑαυτῶν τέχνην καὶ φωνὴν ἐπιδείξωνται, οἰκεῖα μελῳδοῦσιν ᾄσματα, καὶ ἤχους ῥυθμίζουσιν, ἀπὸ διφθέρας ψάλλειν μὴ καταδεχόμενοι, ὅλῳ δὲ τῷ σώματι δονούμενοι καὶ περιφερόμενοι, ἀτάκτους τε φωνὰς ἐπὶ τὸ θεατρικώτερον ἀφιέντες, καὶ περιφρονοῦντες τὸ γνήσιον καὶ σεμνὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἀρχαῖον μέλος, συμμιγνύουσιν αὐτῷ ξένους ἄλλους μελισμοὺς, πάθη πονηρὰ μᾶλλον διεγείροντας, ἀντὶ τοῦ κινεῖν μετανοίας αἰσθήματα. Ἀλλ' ἀκουσάτωσαν, πῶς ὁ θεῖος Χρυσόστομος καταδικάζει τὴν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἐπὶ τὸ θεατρικώτερον ἀποκλίνουσαν ψαλμῳδίαν, λέγων· « Εἰσί τινες τῶν ἐνταῦθα, οὓς οὐδὲ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ἀγνοεῖν οἶμαι, οἵτινες καταφρονοῦντες μὲν τοῦ Θεοῦ, τὰ δὲ τοῦ Πνεύματος λόγια ὡς κοινὰ ἡγούμενοι, φωνὰς ἀτάκτους ἀφιᾶσι, καὶ τῶν μαινομένων οὐδὲν ἄμεινον διάκεινται, ὅλῳ τῷ σώματι δονούμενοι καὶ περιφερόμενοι, καὶ ἀλλότρια τῆς πνευματικῆς καταστάσεως ἐπιδεικνύμενοι τὰ ἤθη.

νή.

Ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε! δέον σε δεδοικότα καὶ τρέμοντα τὴν Ἀγγελικὴν δοξολογίαν ἐκπέμπειν, φόβῳ τε τὴν ἐξομολόγησιν τῷ Κτίστῃ ποιεῖσθαι, καὶ διὰ ταύτης συγγνώμην τῶν ἐπταισμένων αἰτεῖσθαι· σὺ δὲ τὰ μίμων καὶ ὀρχηστῶν ἐνταῦθα παράγεις, ἀτάκτως μὲν τὰς χεῖρας ἐπανατείνων, καὶ τοῖς ποσὶν ἐφαλλόμενος, καὶ ὅλως περικλώμενος τῷ σώματι . . . Ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς θεάτροις ἀκουσμάτων τε καὶ θεαμάτων τὸν νοῦν συνεσκοτίσθης, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἐκεῖσε πραττόμενα τοῖς τῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρεις τόποις· διὰ τοῦτο ταῖς ἀσήμοις κραυγαῖς τὸ τῆς ψυχῆς ἄτακτον δημοσιεύεις. Πῶς οὖν τολμᾷς τῇ ἀγγελικῇ ταύτῃ δοξολογίᾳ τὰ τῶν δαιμόνων ἀναμιγνύειν παίγνια » (1); Καὶ ὁ Ἱερώνυμος δὲ, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου λόγων τούτων· « Πληροῦσθε ἐν Πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις » κτλ, λέγει· « Ἀκουέτωσαν ταῦτα οἱ νεανίσκοι, ἀκουέτωσαν οἱ ἔργον ἔχοντες νὰ ψάλλωσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ψάλλωμεν τῷ Θεῷ διὰ τῆς φωνῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς καρδίας, οὐδὲ νὰ ἁπαλύνωμεν, ὡς οἱ τραγῳδοὶ, τὸν λάρυγγα διὰ γλυκέος φαρμάκου, ὅπως ἀκούωνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θεατρικὰ μέλη καὶ ᾄσματα, ἀλλὰ διὰ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, διὰ τῶν ἔργων, διὰ τῆς ἐπιστήμης τῶν Γραφῶν. Καὶ εἴ τις δὲ ὑπάρχει, ὡς συνήθως ἐκεῖνοι ἀποκαλοῦσι, κακόφωνος, ἐὰν ἔχῃ καλὰ ἔργα, γλυκὺς οὗτος παρὰ τῷ Θεῷ εἶναι ψάλτης. Οὕτω δὲ ψαλλέτω ὁ δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, ὅπως μὴ ἡ φωνὴ τοῦ ψάλλοντος, ἀλλὰ τὰ ῥήματα τὰ ἀναγινωσκόμενα ἀρέσκωσιν· ὅπως τὸ πονηρὸν πνεῦμα, τὸ ὂν ἐν Σαοὺλ, ἐξελαύνηται ἀπὸ τῶν κατεχομένων ὁμοίως ὑπ' αὐτοῦ, καὶ μὴ εἰσάγηται εἰς τοὺς ποιήσαντας τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ σκηνὴν τῶν ἐθνῶν » (2). Ἀλλὰ καὶ ὁ Μ. Βασίλειος ἐν τῷ πρὸς τοὺς νέους Παραινετικῷ, συμβουλεύων αὐτοῖς, ἵνα ὦσι τὰς ψυχὰς καθαροὶ, τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἡδονὰς ἀτιμάζοντες, ἀπαγορεύει τὴν τὰς ψυχὰς διαφθείρουσαν μελῳδίαν, καὶ συνίστησι τὴν ἑτέραν, τὴν ὑγιᾶ καὶ σεμνὴν καὶ ἀμείνω, τὴν τὸν νοῦν πρὸς Θεὸν καὶ τὴν καρδίαν ἀνυψοῦσαν καὶ φέρουσαν· « Κάθαρσις ψυχῆς, φησι, τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἡδονὰς ἀτιμάζειν . . . Μὴ διὰ τῶν ὤτων διεφθαρμένην μελῳδίαν τῶν ψυχῶν καταχεῖν· ἀνελευθερίας γὰρ καὶ ταπεινότητος ἔκγονα πάθη ἐκ τοῦ τοιούτου τῆς μουσικῆς εἴδους ἐγγίνεσθαι πέφυκεν· ἀλλὰ τὴν ἑτέραν (Μουσικὴν) μετα-

(1) Χρυσοστόμ. λόγος εἰς Ὡσηέ. 1. (2) Hieronym. Comm. Ephes. v. 19.

διωκτέον ἡμῖν, τὴν ἀμείνω καὶ εἰς ἄμεινον φέρουσαν . . . Τοσοῦτόν ἐστι τὸ διάφορον ὑγιοῦς ἢ μοχθηρᾶς μελῳδίας ἀναπλησθῆναι· ὥστε τῆς νῦν δὴ κρατούσης ταύτης ἧττον ἡμῖν μεθεκτέον ἢ οὐστινοσοῦν τῶν αἰσχίστων ».

§. 40. Ἡ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ψαλμῳδία, παράκλησίς ἐστι πρὸς Θεόν· Διὸ καὶ ὁ ψάλλων ὀφείλει, ἵνα ἔχῃ ἦθος ταπεινὸν καὶ κατανενυγμένον· αἱ δὲ κραυγαὶ ἐμφαίνουσιν ἦθος θρασὺ καὶ ἀνευλαβές. Ταύτας, καὶ ἄλλα ἀνάρμοστα τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπαγορεύων καὶ ὁ ΟΕ'. Κανὼν τῆς ΣΤ'. Οἰκουμενικῆς ἁγίας Συνόδου, λέγει· « Τοὺς ἐπὶ τῷ ψάλλειν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις παραγινομένους, βουλόμεθα, μήτε βοαῖς ἀτάκτοις κεχρῆσθαι καὶ τὴν φύσιν πρὸς κραυγὴν ἐκδιάζεσθαι, μήτε τι ἐπιλέγειν τῶν μὴ Ἐκκλησίᾳ ἁρμοδίων τε καὶ οἰκείων· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ κατανύξεως τὰς τοιαύτας ψαλμῳδίας προσάγειν τῷ τῶν κρυπτῶν ἐφόρῳ Θεῷ· εὐλαβεῖς γὰρ ἔσεσθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ τὸ ἱερὸν ἐδίδαξε λόγιον. » Ἐπαινετὰ καὶ παντὸς λόγου ἄξιά εἰσι καὶ ἅπερ λέγει ὁ σοφώτατος Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ἐν τῷ γ'. περὶ Χριστιανισμοῦ γράφων. « Ὥσπερ οὖν τὸ σεμνὸν καὶ σύμμετρον τῆς Μουσικῆς εὐπρόσιτον διὰ τὸ ἀκμαιοτέρας κατασκευάζειν τὰς καρδίας, οἷον ἀνασπῶσαν τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος· ἁρμονία γὰρ τῷ πνεύματι οἰκειότατον, μέσην ἔχουσα φύσιν, σώματός τε παχύτητος, καὶ πνεύματος ἀϋλότητος· οὕτω πάλιν ὑπέρμετρος Μουσικὴ, καὶ τῷ ἡδεῖ παρὰ τὸ μέτρον ἐνασχολουμένη, οὐχ ἡδύνει, ἀλλ' ἐκλύει . . . διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φωνὰς μόνον τῶν ἀνθρώπων ἀποδεχόμενοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς φύσει ἐνυπαρχούσας καὶ ἀπεριέργους, τὰ δι' ὀργάνων κρούματα καὶ ἐμπνεύματα ἀποδιοπομποῦσιν ὡς περιεργωδέστερα οἱ θεῖοι Πατέρες. » Ἅπερ ἤδη τῶν καθ' ἡμᾶς Μουσικῶν τινες, ὡς προείρηται, διὰ τῶν ὀργανοειδῶν, οὕτως εἰπεῖν, ἀσμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ποικίλων λαρυγγισμῶν, ἀπομιμοῦνται ψάλλοντες ἐν φωναῖς ὑψηλαῖς καὶ ἀσήμοις, κεφαλὴν καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ ἅπαν τὸ σῶμα εἰς ἄτακτον κίνησιν καὶ περιφορὰν καταναγκαζούσαις (1).

(1) Ὁ ἀοίδιμος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ἐν τῷ ἱερῷ Πηδαλίῳ (σελ. 464) ἑρμηνεύων τὸν ἀνωτέρω ΟΕ'. Κανόνα τῆς ΣΤ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν τῇ ὑποσημειώσει, « Τὰ δὲ τερερίσματα, λέγει, καὶ νενανίσματα τὰ ψαλλόμενα, δὲν φαίνονται νὰ ἦναι παλαιά, ἀλλὰ νεωτερικά· καθότι εἰς τὰ ἐπιγραφόμενα τῷ Δαμασκηνῷ Ἰωάννῃ καὶ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς Μουσικοῖς πονήματα, δὲν εὑρίσκονται τοιαῦτα ἄσημα λόγια καὶ κρατήματα. Φαίνεται δὲ νὰ ἤρχισαν ἀπὸ τὸν καιρὸν

§. 41. Ταύτας οὖν τὰς ἰδιοτρόπους ξενοφωνίας καὶ τοὺς ἀλλοκότους νεωτερισμοὺς, οἵτινες παρεισφρήσαντες εἰς τὰ ἱερὰ τῆς Ἐκκλησίας ἄσματα, ἐξηλλοίωσαν καὶ παρεμόρφωσαν τὸ ἀρχαῖον σεμνὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς μέλος, καταργῆσαι ὅλως ἐπιθυμοῦσα, καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς εὐκοσμίαν ἐπαναγαγεῖν βουλομένη ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ διηνεκῶς μεριμνῶσα περὶ παντὸς ἀφορῶντος τὴν πνευματικὴν τῶν τέκνων αὐτῆς ὠφέλειαν, ἐξέδοτο Πατριαρχικὸν Συνοδικὸν Κανονισμὸν, πῶς δεῖ ψάλλειν τοὺς Ἱεροψάλτας θεσπίζοντα, καὶ τὴν ἀρχαίαν Πατριαρχικὴν Μουσικὴν Σχολὴν ἀσφαλῶς ἐστερέωσεν. Ἡ Πατριαρχικὴ ἢ Ἐθνικὴ αὕτη Μουσικὴ Σχολὴ, ὥσπερ καὶ ἡ Πατριαρχικὴ Ἑλληνικὴ Σχολὴ, ὑπῆρχε πάντως ἀκμάζουσα καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, καὶ πρὸς τοῦτο οὐδεὶς βεβαίως ὁ ἀντιλέξων, ἐὰν ὀρθῶς σκέπτηται· καὶ γὰρ οὐ μόνον καὶ βασιλεῖς (1) καὶ Κλῆρος ἱερὸς καὶ Ἄρχοντες, ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι τῶν ἐκ τοῦ λαοῦ ἀκριβῶς ἠπίσταντο τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν, ὧν οὐκ ὀλίγα τῶν μελουργημάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐσώθησαν. Ἐξαιρουμένων δὲ τῶν Βασιλέων καὶ τῶν Ἀρχόντων, οἵτινες ἠδύναντο ἐκμανθάνειν τὴν Μουσικὴν, διδασκόμενοι ἰδίᾳ παρὰ τῶν ἀρίστων Διδασκάλων, τῶν κατὰ καιροὺς Πρωτοψαλτῶν ἢ καὶ Λαμπαδαρίων τῆς Ἁγίας Σοφίας, οἷοι κλείζονται Νικηφόρος ὁ Ἠθικὸς, Ἰωάννης ὁ Γλυκὺς, Ξένης ὁ Κορώνης, Μανουὴλ ὁ Ἀγαλλιανὸς, Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης, Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς, Γρηγόριος Μπούνης ὁ Ἀλιάτης, Μανουὴλ ὁ Χρυσάφης καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι, ὑπῆρχον βεβαίως καὶ Σχολεῖα Μουσικῆς, καὶ ἰδίως Πατριαρχικὴ Σχολὴ, ἔνθα πολλοὶ ἐδιδάσκοντο τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην καὶ δυσμάθητον γραφὴν, διότι καὶ οἱ Ναοὶ ἦσαν

Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλου. Περὶ τοῦ κρατήματος τε-ρι-ρὲμ, ἴδ. Βιογραφ. Κωνσταντ. Πατριάρχ. τοῦ ἀπὸ Σιναίου, ἐκδοθεῖσαν παρὰ Θ. Ἀοιστοκλέους.

(1) Ἐν §. 31 ἠριθμήσαμεν καὶ Βασιλεῖς ποιητὰς Κανόνων καὶ Τροπαρίων καὶ ἄλλων ἀσμάτων, καὶ αὐτοὺς τούτους βλέπομεν χοροστατοῦντας, οἷον Θεόφιλον τὸν Αὐτοκράτορα, ὅστις, κατὰ τὸν Κεδρηνὸν, μελίζων σιχηρὰ καὶ διαδοὺς τοῖς ψάλταις, προέτρεπεν αὐτοὺς ἵνα ψάλλωσιν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐν φαιδραῖς Πανηγύρεσιν ἔψαλλε χειρονομῶν τῇ πολυτέχνῳ χειρονομίᾳ· Λέοντα τὸν σοφὸν καὶ Κωνσταντῖνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, οὗτινος καὶ Κοινωνικὸν σώζεται, καὶ ἄλλους· ὁ δὲ Λέων ὁ Ἴσαυρος, κατὰ τὸν Χωνειάτην, ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καθ' ἣν χοροστατῶν αὐτὸς ἔψαλλε τὸν Εἱρμὸν τοῦ Κανόνος «Τῷ Παντάνακτος ἐξεφαύλισαν πόθῳ,» ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Μιχαὴλ τὸν Ἀμορραῖον συνομοτῶν, ἐν τῷ Ναῷ τῆς Θεοτόκου τοῦ Φάρου.

πολλοὶ καὶ μέγιστοι, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ψάλλοντες διὰ τοῦτο πολλοί· περὶ τούτων, ὡς καὶ περὶ πάντων τῶν ἄλλων τῶν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Κυρίου ἀσχολουμένων, αὐτοὶ οἱ τῶν ἱερῶν Ναῶν δομήτορες Βασιλεῖς προηγουμένως ἐφρόντιζον, καθιστάντες αὐτοὺς καὶ συντηροῦντες δι' αὐτάρκων χορηγιῶν. Οὕτως ἐν Νεαρᾷ Γ'. Ἰουστινιανοῦ εὑρίσκομεν αὐτὸν λέγοντα· «Ὡς ἕκαστος τῶν τὰς ἁγίας Ἐκκλησίας οἰκοδομησαμένων ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης Πόλεως, οὐκ οἰκοδομίας ἐφρόντισε μόνης, ἀλλὰ καὶ τὴν χορηγίαν αὐτάρκη δοῦναι . . . καὶ αὖθις ψάλτας τε καὶ ἀναγνώστας καθιστάναι.» Ἀλλ' ἡ μὲν Πατριαρχικὴ Ἑλληνικὴ Σχολὴ εὐτυχῶς διεσώθη (1), καὶ νῦν ἔτι ἀκμάζουσα σώζεται· Πατριαρχικῆς δὲ Μουσικῆς Σχολῆς οὐδὲ τοὔνομα ἠκούετο, ἡ διδασκαλία ὅμως οὐδέποτε ἐπαύσατο γινομένη παρά τε τῶν κατὰ καιροὺς Ἱεροψαλτῶν τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ καὶ τῶν ἄλλων Μουσικοδιδασκάλων.

§. 42. Ἐκ τῶν καλλιτεχνιῶν μόναι, ὡς ἀνήκουσαι εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ἐθεωροῦντο ἡ Καλλιγραφία (2), μηδόλως ὅμως διδασκομένη ὡς μάθημα ἴδιον, καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσική. Ὁ μαθητὴς τῶν προγενεστέρων Σχολείων, ἐν τῇ χωρικῇ οὕτως εἰπεῖν ἐκείνῃ κατὰ τὴν ἁπλότητα κοινωνίᾳ, ὁσάκις ἦν αὐτῷ δυνατὸν, κατῴκει περὶ τὸν Ναὸν, ἔνθα καὶ ἡ Σχολὴ, ὡς ἔνι τινι Μονῇ, ἢ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Σχολῇ, ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἰωαννίνοις, Κυδωνίαις, Πάτμῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ὑπῆρχον μεγάλαι Σχολαί· ζῶν δὲ μετ' ἄκρας λιτότητος καὶ ἁπλότητος ἠγάπα τὸν Διδάσκαλον αὐτοῦ, φροντίζων μόνον περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτοῦ καὶ οὐδόλως ὑπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου περισπώμενος· ἐν δὲ ταῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀνέσεσιν αὐτοῦ, ἀσμένως ἠσχολεῖτο καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν, ὑπηρετῶν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Βήματος ἐν καιρῷ τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, ἢ κανοναρχῶν, ψάλλοντος πολλάκις αὐτοῦ τοῦ Διδασκάλου, καὶ ἀναγινώσκων περικοπὰς Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν καὶ ἄλλα τινὰ ἐπ' Ἐκκλησίας ἀναγνώσματα. Οἱ δὲ γονεῖς φοιτῶντες εἰς τὸν Ναὸν καὶ τὰ τέκνα ἑαυτῶν τοιαῦτα ἐκτελοῦντα καθήκοντα βλέποντες,

(1) Ἴδε ἐν Βιογραφ. Κωνσταντίου Πατριάρχ. περὶ τῆς Βυζαντινῆς Πατριαρχικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς. (2) Εἴδομεν ὀγκώδεις Τόμους Μουσικοὺς χειρογράφους, οὕτω καλλιγραφικώτατα γεγραμμένους, ὥστε θαυμάζει τις τὸ λίαν ἐπιδέξιον τῆς καλλιγραφούσης χειρὸς τῶν ἀόκνων καὶ ἀκαμάτων ἐκείνων Ἀντιγραφέων.

στερεώτερον συνδεδεμένην ἠσθάνοντο τὴν μετὰ τῆς Σχολῆς καὶ τοῦ Ναοῦ σχέσιν αὐτῶν. Τὴν σχέσιν ταύτην τῆς Ἐθνικῆς παιδείας πρὸς τὴν θρησκείαν, ἐξ ἧς πηγάζει ὁ τῆς Ὀρθοδοξίας Ἐθνικὸς χαρακτὴρ, συντρέχουσα ἡ Ἐκκλησία καὶ στενῶς συνδέουσα, διέσωζε τὴν κιβωτὸν τῆς παιδείας καὶ διεδίδου τὰ φῶτα αὐτῆς, πρὸς οὐδὲν οὔτε πολιτικὸν, οὔτε κληρικὸν ἴδιον καὶ ἀντίθετον τῇ κοινωνίᾳ συμφέρον ἀποβλέπουσα, ἀλλὰ μάλιστα ὡς ἀδελφὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τὴν Ἑλληνικὴν θεωροῦσα παιδείαν. Ὁ δὲ μαθητὴς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων εὑρίσκει μὲν ἐν τῇ Σχολῇ σήμερον μείζονα ποικιλίαν γνώσεων καὶ θεωριῶν καὶ δοκιμωτέραν μέθοδον, ἐκτὸς ὅμως αὐτῆς εὑρίσκει ἀπείρους ἄλλους πολυειδεῖς περισπασμοὺς πάντῃ ἀγνώστους τοῖς πατράσιν ἡμῶν· τὸν δὲ κατὰ τὰς ἀνέσεις αὐτοῦ χρόνον καταδαπανῶν εἰς ἀνάγνωσιν μυθιστορημάτων καὶ ἄλλων ἀσκόπων βιβλίων, βραδὺς καθίσταται βαθμηδὸν καὶ εἰς τὴν τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἐκπλήρωσιν. Ἐν τούτοις ὢν καὶ εἰς τοιαῦτα ἀσχολούμενος, πῶς ἂν μνησθείη καὶ Μουσικῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς, πρὸς αὐλὸν κορυβαντιῶν καὶ ἐκβακχευόμενος; Διὰ ταῦτα μεγίστη ψυχρότης καὶ ἀδιαφορία πρὸς ἐκμάθησιν τῆς καλῆς ταύτης τέχνης ἐνυπάρχει παρὰ τῇ καθ' ἡμᾶς νεολαίᾳ. Ἐκ δὲ τῶν ἤδη Ἱεροψαλτῶν ὀλίγοι εἰσὶν οἱ δόκιμοι, καὶ κινδυνεύει, μήποτε ἐκλιπόντων καὶ τούτων ἀπολεσθῇ τὸ καλὸν τοῦτο τῶν ἡμετέρων πατέρων κληροδότημα. Ἀλλὰ θείᾳ χάριτι, ἡ κοινὴ Μήτηρ ἡμῶν, ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ ἀεννάως προνοοῦσα καὶ μεριμνῶσα ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ὠφελείας τῶν ἑαυτῆς τέκνων, ἡ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς διατηρήσασα καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν Μουσικὴν, τὰ δύο ταῦτα προγονικὰ ἀγαθὰ, προλαμβάνει τὸ κακὸν, καὶ ἀποδιοπομπεῖ τὸν ἐπικείμενον φόβον τῆς παντελοῦς ἀγνοίας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Καὶ ἰδοὺ ἡ ἔνθερμος καὶ εὐεργετικὴ φιλογένεια τῆς τε Θειοτάτης **Α. Παναγιότητος** καὶ τῆς ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην **Πατριαρχικὴν** Σχολὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, τὴν κατὰ τὸ **1815** ἔτος μόλις ἀναφανεῖσαν, καὶ μετ' ὀλίγον σιγήσασαν, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης Πατριαρχείας Ἀνθίμου τοῦ ς'. μικρὸν διαρκέσασαν, πρὸ δύο δὲ ἐτῶν αὖθις συστᾶσαν, ἀνεγείρει ἤδη καὶ ἐπὶ ἀκραδάντοις βάσεσι στερεοῖ, Κανονισμὸν, ὡς προέφημεν, τελειότερον ἐκδοῦσα, Ἐφορίαν προεδρευομένην ὑπὸ Συνοδικοῦ Ἀρχιερέως συστήσασα, καὶ Διδασκάλους ἐν αὐτῇ κατ' ἐκλογὴν διορίσασα, πρός τε συστηματικὴν καὶ

συνεχῆ διδασκαλίαν τῆς ἱερᾶς καὶ καλῆς τέχνης, καὶ πρὸς διά-
δοσιν καὶ διάσωσιν τοῦ ἀρχαίου, γνησίου, σεμνοῦ καὶ μεγαλοπρε-
ποῦς μέλους. Ἵνα δὲ βαθμηδὸν ἐκλείψωσιν ὅλως αἱ ἰδιότροποι
ξενοφωνίαι, καὶ πάντα τὰ ἱερὰ ᾄσματα τῆς Ἐκκλησίας ψάλλων-
ται συμφώνως καὶ ἀπαραλλάκτως, οἱ ἐν τοῖς θείοις Ναοῖς τῆς
Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς Ἱεροψάλται,
συνερχόμενοι κατὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν, ὡς τὸ 13 ἄρθρον τοῦ
Κανονισμοῦ διατάσσει, ἐν τῇ Σχολῇ, παρούσης καὶ τῆς Ἐφορίας
μετὰ τοῦ Προέδρου, ψάλλουσι κατὰ χοροὺς προμεμελετημένα ὡ-
ρισμένης Ἀκολουθίας Τροπάρια καὶ μαθήματα. Τρὶς δὲ τῆς ἑβδο-
μάδος, κατὰ τὸ Πρόγραμμα τῆς Σχολῆς, γινομένης τακτι-
κῶς τῆς διδασκαλίας, φοιτῶσιν ἤδη ἐν αὐτῇ δι' εἰσιτηρίων εἰσα-
χθέντες μαθηταὶ, διῃρημένοι εἰς τάξεις, ἐν οἷς καὶ Ἱεροδιάκονοι,
καὶ τῶν ψαλτῶν τινες μήπω ἐγκρατεῖς τῆς τέχνης, καὶ παῖδες
ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων κατ' ἐκλογὴν ἡδύφωνοι.

§. 43. Ἡ τῆς Σχολῆς ἀνέγερσις, ἀφορμὴ ἐγένετο καὶ ἑτέ-
ρου καλοῦ, τῆς ἐκδόσεως ἁπάντων σχεδὸν τῶν Μουσικῶν μαθη-
μάτων ἐκδεδομένων καὶ ἀνεκδότων ἐν ἑνὶ Περιοδικῷ Μουσικῷ
τῷ δε Συγγράμματι. Ἐπειδὴ ἔδοξε τῷ Συλλόγῳ τῶν Διδασκά-
λων, ἵνα ὁρισθῶσι τὰ διδαχθησόμενα μαθήματα, τετραμελὴς περὶ
τούτου Ἐπιτροπὴ διορισθεῖσα παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἁγίου
Χίου, Προέδρου τοῦ μουσικοῦ Διδασκαλείου ἐν τῇ συστάσει τῆς
Σχολῆς, καὶ ἱκανῶς συσκεφθεῖσα, ἀπεφάνθη, ὅπως εἰσαχθῶσιν
εἰς τὴν Σχολὴν τὰ ἑξῆς Μουσικὰ Βιβλία καὶ μαθήματα, ἅπερ καὶ
ἐνεκρίθησαν παρά τε τοῦ Σ. Προέδρου καὶ τοῦ Συλλόγου τῶν Δι-
δασκάλων· οἷον, Σύντομον στιχηραρικὸν μέλος, ἤτοι Ἀναστασι-
ματάριον καὶ Δοξαστάριον Πέτρου Λαμπαδαρίου τῆς Α'. ἐκδό-
σεως: Ἀργὸν Στιχηράριον Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τῶν λοι-
πῶν, ἀνέκδοτον μέχρι τοῦδε, καὶ τὸ συντετμημένον παρὰ Ἰα-
κώβου πρωτοψάλτου Δοξαστάριον ἐκδεδομένον: Εἱρμολόγιον
τῶν Καταβασιῶν ἀργὸν καὶ σύντομον Π. Λαμπαδαρίου: Ἀνθολο-
γία, ἡ τετράτομος Πανδέκτη: Τὸ καλοφωνικὸν Εἱρμολόγιον, καὶ
κατ' ἐκλογὴν μαθήματα τῆς Παπαδικῆς, μελοποιηθέντα παρὰ
διαφόρων τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς Μουσικοδιδασκάλων, μέχρι τοῦ-
δε ἀνέκδοτα. Ἵνα δὲ καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν Μουσικὴ περι-
βάληται τὸν διερρηγμένον ὑπὸ τοῦ νεωτερισμοῦ ἀρχαῖον ἐκεῖνον
καὶ σεμνοπρεπῆ χιτῶνα, ἐκρίθη ἀναγκαῖον, ὅπως τὰ μαθήματα
ταῦτα ὦσιν εἰς τὸ ἑξῆς κεκαθαρισμένα ἀπὸ τῶν παρεισφρησάντων

ἐν πολλοῖς αὐτῶν διαφόρων ξενισμῶν, ἕνεκα τῶν πρὸ τοῦ τύπου, ὡς προείρηται, συνεχῶν ἀντιγραφῶν, τῶν τοσούτων ἔπειτα μετατυπώσεων, καὶ τῆς ἀπειρίας ἢ αὐταρεσκείας τινῶν ἱεροψαλτῶν. Πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην ἐκκαθάρισιν τὸ μόνον συντελοῦν ἐστιν ὁ παραλληλισμὸς τῆς ὑπὸ τῶν τριῶν Διδασκάλων ἐξηγήσεως μετὰ τῆς παλαιᾶς Π. τοῦ Πελοποννησίου, καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ Π. μετὰ τῆς ἔτι ἀρχαιοτέρας. Καὶ ἰδοὺ ἀπάσης τῆς ἐνιαυσίου Ἀκολουθίας τὰ μαθήματα ἀργὰ καὶ σύντομα, ἀπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ τρόπου ἐπὶ τὸ συνοπτικώτερον μεταπεποιημένα, καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον σεμνὸν Ἐκκλησιαστικὸν μέλος διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ καὶ τῆς παραθέσεως τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου κειμένου μετενηνεγμένα, τῇ συντόνῳ προσοχῇ καὶ ἐπιμόνῳ καρτερίᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ ἡμῶν, ἐκδίδονται ἤδη τὸ πρῶτον ἅπαντα ὁμοῦ ἐν τῇδε τῇ μεγάλῃ Δέλτῳ, ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, καταλλήλως ὀνομασθείσῃ, ὡς πολλὰ συμπληρούσῃ βιβλία Μουσικά, σὺν οἷς δὲ καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀμελοποίητα μέχρι τοῦδε περιεχούσῃ, καὶ εἰς Τόμους διῃρημένῃ, ἓν ὅλον ἀπαρτίζοντας.

§. 44. Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ αὕτη οὐ χρῄζει ἐπαίνου καὶ συστάσεως, οὖσα αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν αὐτοσύστατος, ὡς περιέχουσα ὕλην ἄφθονον καὶ ἐκλεκτήν, μαθήματα τῶν τε ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς Μουσικοδιδασκάλων ἀξιοσπούδαστα καὶ πολύτιμα, τὰ πλεῖστα μέχρι τοῦδε ἀνέκδοτα, καὶ τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν Μελοποιῶν ἄχρι τῆς ἐποχῆς τῶν τριῶν Διδασκάλων, καὶ τὸν βίον ὅλων αὐτῶν· ἔτι δὲ καὶ τὰ νεωστὶ μελοποιηθέντα παρ' ἡμῶν.

§. 45. Ἐπειδὴ δὲ πᾶς ἄνθρωπος φύσει ἀγαπᾷ τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον, ὑμεῖς οἱ τὴν πατρῴαν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν περὶ πλείστου ποιούμενοι καὶ εὐκλεῶς περὶ τὴν ἱερὰν καὶ καλλίστην ταύτην τέχνην ἀσχολούμενοι, καὶ εἴτις ἄλλος τῶν Μουσῶν θερμὸς ἐραστής, ἀσμένως τήν δε τὴν Βίβλον ἀποδεξάμενοι, ὡς ἐρίτιμόν τινα θησαυρὸν, προσφερομένην ὑμῖν, ἀνακουφίσετε πάντως τοὺς ἀπείρους ἀγῶνας καὶ κόπους, οὓς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ καταβάλλομεν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, μηνὶ Ἰανουαρίῳ 1869.

ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΑΙ.

Ὄντως ποταμὸς τυγχάνεις ΙΩΑΝΝΗ,
Ψηγματίας ἄλλος τις, ἢ χρυσορρόας,
Ἄρδων νοητῶς τῶν πιστῶν τὰς καρδίας,
Τῇ πλημμύρᾳ παντὶ δέ σου τῶν δογμάτων.

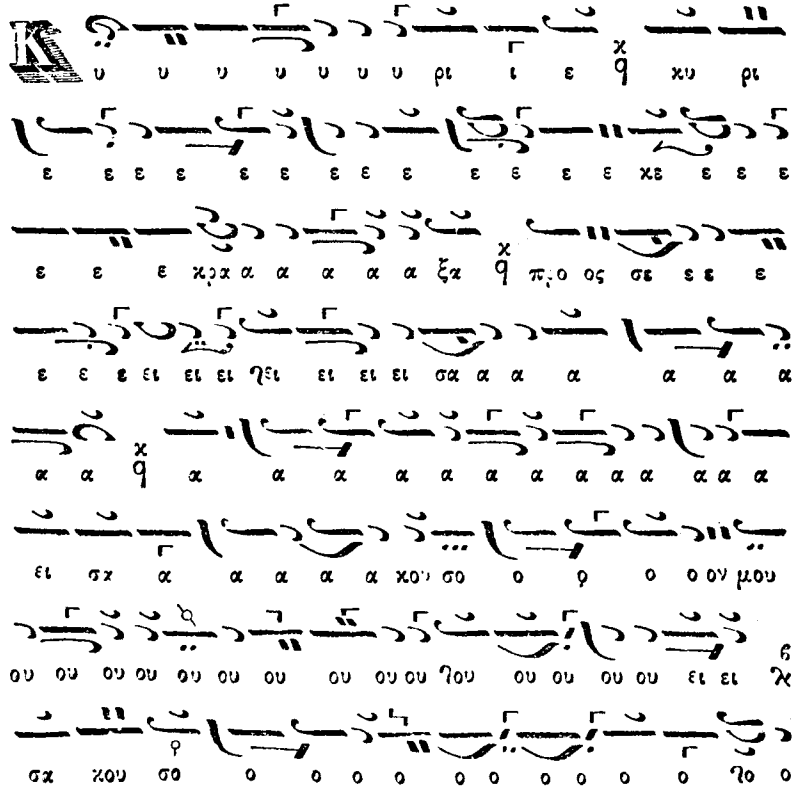
ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΑΤΑΡΙΟΝ

Μελοποιηθὲν

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ.

ΗΧΟΣ ἀ Κε. ῾

ο ο ο ο ο ο ο ο ον δο ξα α α α
α α ζον τε ε ε ε ες αυ τον ου ου θου ου ου ου ου ου
ου ου ου ου την εκ νε ε ε ε ε κρων
Α α α α να α α α α α α στα α α α θα α α
α σι ιν ο τι αυ το ο ος ε στι ιν ο ο ο
ο Θε ε ε ε ο ο ο ο ο ος η η η η η
θη η η η μων ο εκ της πλα α α νης του ου
ου ου θου ου ου ε ε εχ θρου ου θου ου ου ου τον κο
σμο ο ο ο ο θον λυ υ υ υ υ θυ υ υ υ τρω
ω σα α α α α α α θα α α α α α
α α με ε ε ε ε ε ε λε λυ τρω σα με νος
Ε ε ε ε ευ φρα α αν θη ευ φραν θη η τε
ου ρα α ου ου ρα νοι οι οι οι οι οι οι οι σα αλ πι

ι ι ι ηι ι ι ι σαλπι σα α τε τα α α
α α α θε ε ε ε με ε ε ε ε ε ε λι
ι ι ι ι ι ι ι α α α α α α α α τη
η η η η ηη η η ης γης βο η η η η η σα
α βο η σα τε τα α α ο ο ηο ο ο ο ηη ο
ο ο ο ο ο ο ο ο ρη η η η η ε ε ε ε
ε ε ευ φρο συ υ υ υ υ υ υ υ υ υ
νη η η η ην ι δου ου ου ου γα αρ ο Εμ μα
α α α νου η η η η ηλ τα α α ηα α ας
α α μα α α αρ τι ι ι ι ι ι ι ι ι
α α α ας η μω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ων
τω ω ω ω ω Στα α α α τω στα αυ ρω ω ω ω προ
ο ο ο ο ση η η η η η η η λω ω ω ω ω

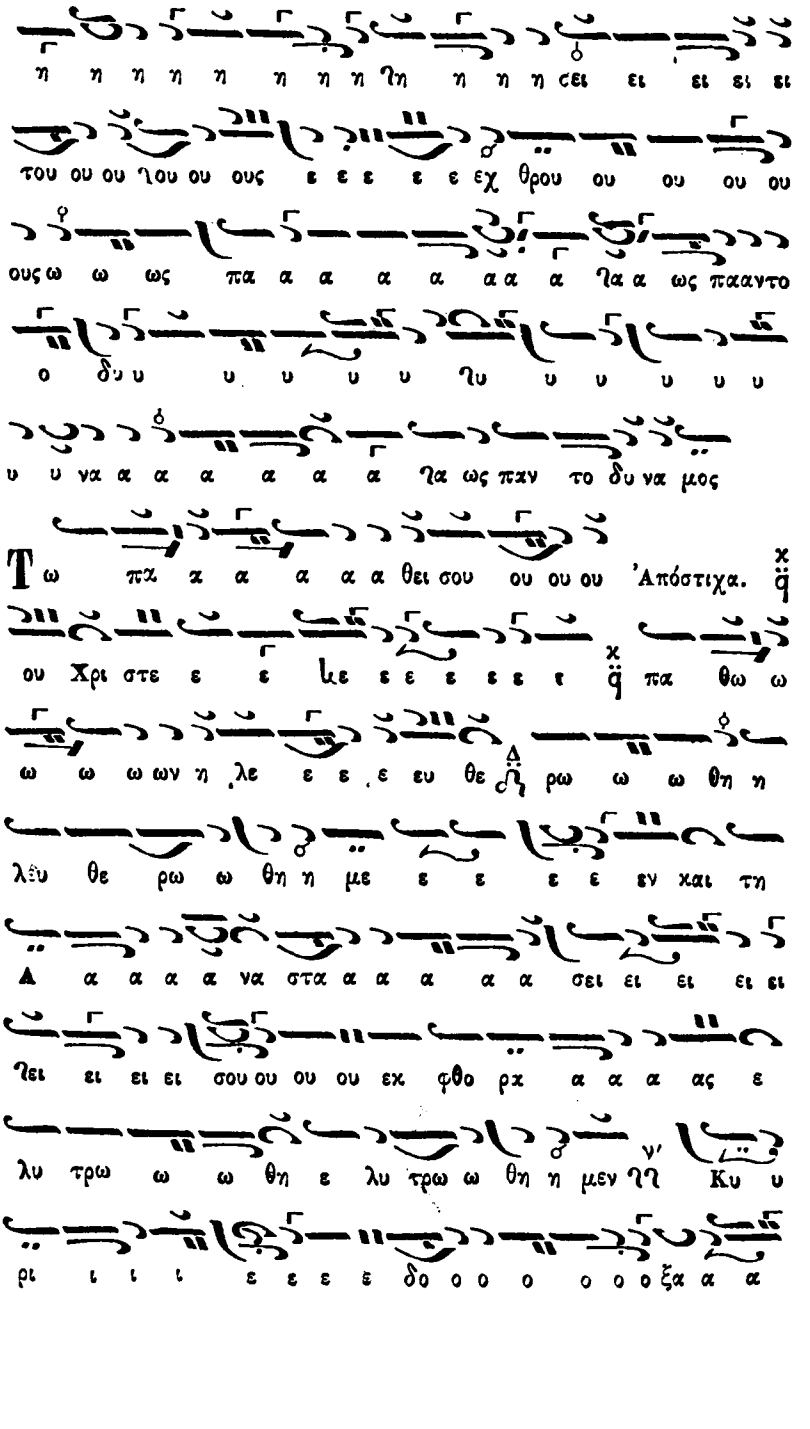
ω ω ω ωω ως φι λανθρω πος

Τον σαρ κι ι ι η ι ι ι ε ε ε ε κου
ου ε ε κου ου σι ι ι ι ι ι ω ω ω ω ως στκ
α α α α αυ ρω θε ε ε εν τα α α α α η
α α α δι ι ι ι η η η η η η η η η η η η
η η λ η η η η η η η η η η η η δι ι
η η μα α α α α α α α α α α α
α α α α α δι η η μα α α η α α α α α
αις π α α α α θο ο ο η ο ο ο ον τα
και αι αι αι τα α και αι τα α φε ε ε ε ε ε ε
ε εν τα και α α να α α α α στα α α η α α α αν
τα α α α α ε ε ε με ε εκ νε ε εκ νε ε ε
χρω ω ω ων υ υ υ υ μνη η η η η η
σω ω ω ω ω ηωω ω ω ω με εν λε ε ε ε ε

φι λαν θρω πος
Τον τω Πα τρι συ
ναι αι αι αι αι συ
ον Αθ ον εκ πα αρ θε ε λ
ον εν ι δι ι
ον και
χο ο ο
ναι ναι αρ
ον
ον
ον

τα α α α α α α α α α φρα α α α α
α α ια α α α α στω ω ω ω ω ως χαι αι
αι αι αι αι Σταυ ρο ο ο ο ον χαι θα α α α α
να α α α α α το ο ο ο ο ο ο θν δι η η
η η μα α α α ας ε ε ε ε ε χου σι ι ι
ι ι ι ως κα τα α δε ε ε ε ε ξα α α α
α α α α με χα τα δε ξα με ε νο ια ο ο ον
χαι αι αι αι αι α α λ να α α α α στα α α α
α α αν τα α α α εν δο ο ο ο ο ια ο ο ο ο ο
ξη η η η η η η η η υ υ υ υ μνη η
η η η σωω ω ω ω ω ιαω ω ω ω με εν λε ε ε
ε ε ε ε με ε ε ε ε ε ε γο ο ο
ο ο ο ο ια ο ο λε γον τες ζω ο ο δο ο

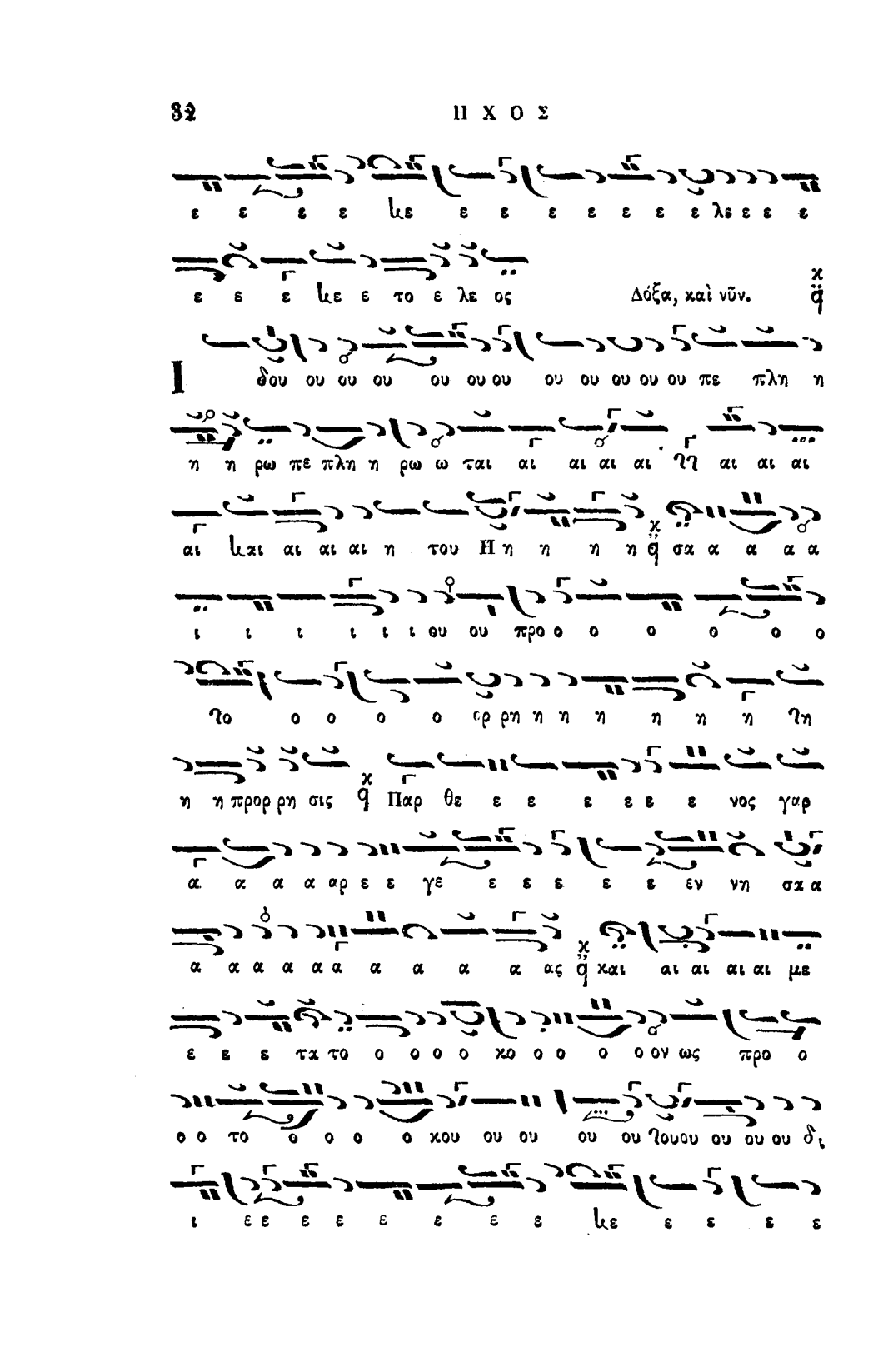
ο ο ο ηο ο ο ο ο ο ο τα Κυ υ υ υ
υ ρι ι ι ε ε ε ε ε δο ο ο ο
ο ο ξα α α α δο ο ξα α σοι ο ο σω ω ω
ω ω τη η η η η η η η η ηη η ηρ τωω ω
ω ων ψυ υ υ υ υ χω ω ω ω ηω ω ω
ω ω ω ω ων η η η η η η η ηη τωι ψυ
χων η μων
Δο ξα Πα α α α τρι ι ι ι ι ι χαι αι αι ιαι
αι αι αι Υι υι υι υι ω ω ω ω ω ω χαι αι αι ιαι
αι αι αι α γι ι ι ι ι ι ι ω Πνε ε ε ε
ευ μα α α α τι ι ι ι ι ι ι ι ι
Κ αι αι αι αι νυ υ υ υ υ υ υν χαι αι αι ιαι αι αι αι
α α α α ει ει ει ει ει ει χαι αι αι ιαι αι αι αι

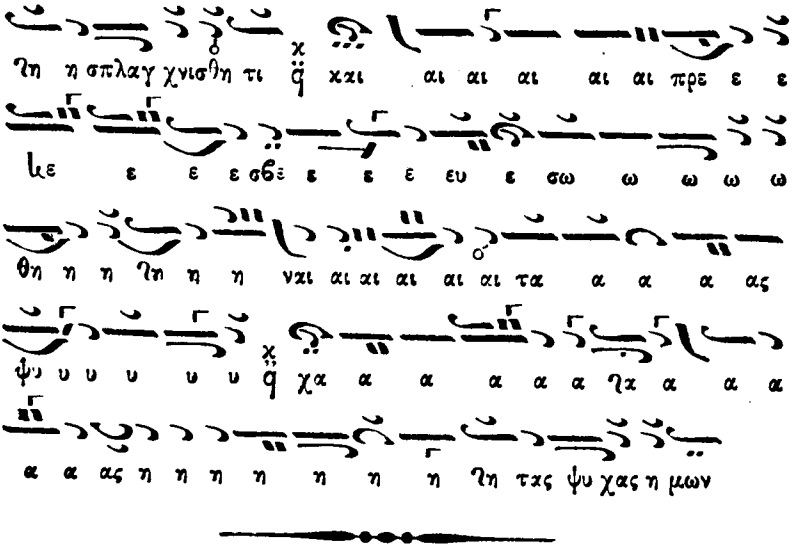

η η η η η η η η ηη η η η σει ει ει ει ει
του ου ου ηου ου ους ε ε ε ε ε εχ θρου ου ου ου ου
ους ω ω ως πα α α α α α α ηα α ως παντο
ο δυ υ υ υ υ υ ηυ υ υ υ υ υ
υ υ να α α α α α α ηα ως παν το δυ να μος
Τω πα α α α α α θει σου ου ου ου Ἀπόστιχα.
ου Χρι στε ε ε ιε ε ε ε ε ε ι πα θω ω
ω ω ω ων η λε ε ε ε ευ θε ρω ω ω θη η
λευ θε ρω ω θη η με ε ε ε ε εν χαι τη
Α α α α α να στα α α α α α σει ει ει ει ει
ηει ει ει ει σου ου ου ου εκ φθο ρα α α α ας ε
λυ τρω ω ω θη ε λυ τρω ω θη η μεν ηη Κυ υ
ρι ι ι ι ε ε ε ε δο ο ο ο ο ο ο ο ξα α α

α α ἁα α α α σοι
A γαλ λι α α α α α α σθω ω ω ω η η
η η η χτι ι ι ι ι ι σι ι ι ι ι ις ου ου
ου ου ου ου ρα νοι οι οι οι ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ευφραι αι νε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε σθω ω ω ω ω ω ω ἁω ευ φραι νε σθω σα
α α α αν χει ει ει ει ει ει ρας χρο τει ει ει
ει ἡει ει ει τω ω ω ω τα ε ε θνη μετ ε ε
ε ε ε ευφρο ο ο ο ο ο ο συ υ υ υ υ υ υ
ἡυ υ υ υ υ υ νης Χρι στο ο ο ο ος γαρ ο Σω
ω ο ο σω ω τη η η η η η η ηρ η ο σω
τηρ η η μω ω ω ω ω ω ω ων τω ω Στα α α αυ
ρω ω ω ω ω προ ο ο ο ο ση η λω ω προ ση λω

λανθρω πος
Βα σι λε ε ευς υ υ υ υ υ πα α α
α α αρ χω ω ω ω ων ου ου ου ου ουουρα α νουου
ου ου ουου ου ου ου και αι αι αι γη η η η
ης α α α α α α καα α α α τα α α
α αα α α α α α α λη η η η η η η
αη α κα τκ λη πτε ε κων ε ε ε ε στα α α αυ
ρω ω ω ω ω ω ω σαι αι αι αι δι ι ι α αα α
α φι ι ι ι ι ι λα α αν θρω ω ω ω ω ω
ως φι ι ι ι ι ι λα α α α αα α α
α α α α αν θρω ω ω ω ω ω ω αω ως φι

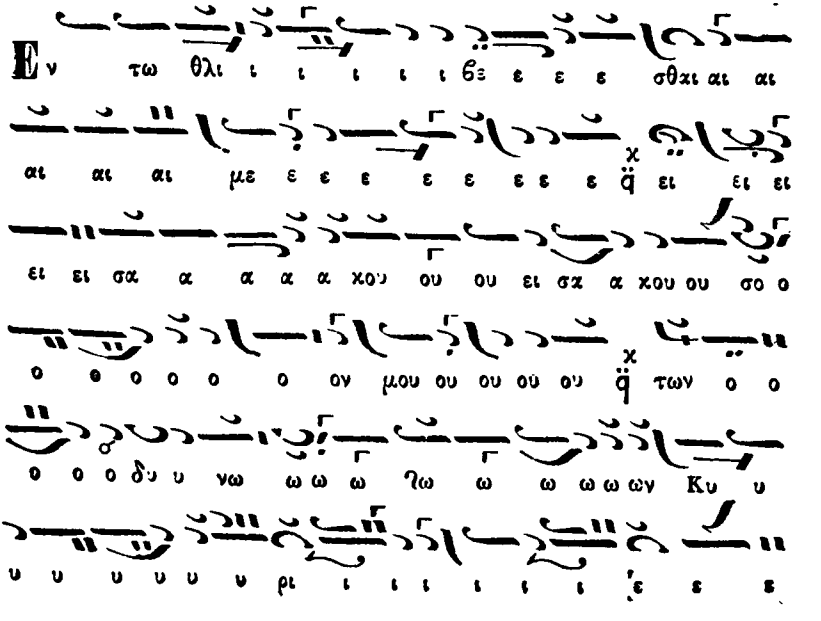
η ως η θου ου λη η η η η η η η η η θη η
η η η η χο ο ο σμον φω τι ι ι ι ι ι ηι
ι ι ι σαι χραυ γα α α α α α α ζο ο ο ο ο
ηο ο ο ον τα α χαι αι αι αι αι αι λε ε ε ε ε
ε ε ε ε γο ο ο χαι λε γο ον τα ηα α α α ηη
ο ο ο ο ο α α να α α α στα α α α ας
ε ε ε λε ε εχ τω ω εχ των νε ε χρω ω ω ων
Κυ υ υ υ υ υ ρι ι ι ε ε ε ε ε
ε ε ε λε ε χυ ρι ι ε ε δο ο ο ο ο ο ο ο
ηο ο ο ο ο ο ο ο ξα α α α α α α
ηα α α δο ξα σοι
Γυ ναι αι λαι αι αι αι χες Μυ υ υ υ ρο ο
μυ υ ρο ο φο ο ο ο ο ροι οι αι αι οι μυ υ

ε ε ε ε λε ε ε ε ε ε ε ε λε ε ε ε
ε ε ε λε ε το ε λε ος Δόξα, καὶ νῦν.
Ι θου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου πε πλη η
η η ρω πε πλη η ρω ω ται αι αι αι αι ηη αι αι αι
αι λκι αι αι αι η του Η η η η σα α α α α
ι ι ι ι ι ι ου ου προ ο ο ο ο ο ο
ηο ο ο ο ο ορ ρη η η η η η η ηη
η η προ ρ ρη σις Παρ θε ε ε ε ε ε νος γαρ
α α α α αρ ε ε γε ε ε ε ε ε εν νη σκ α
α α α α α α α α α α ας χαι αι αι αι αι με
ε ε ε τα το ο ο ο ο κο ο ο ο ο ον ως προ ο
ο ο το ο ο ο ο κου ου ου ου ου ηουου ου ου ου δι
ι ε ε ε ε ε ε ε ε λε ε ε ε ε

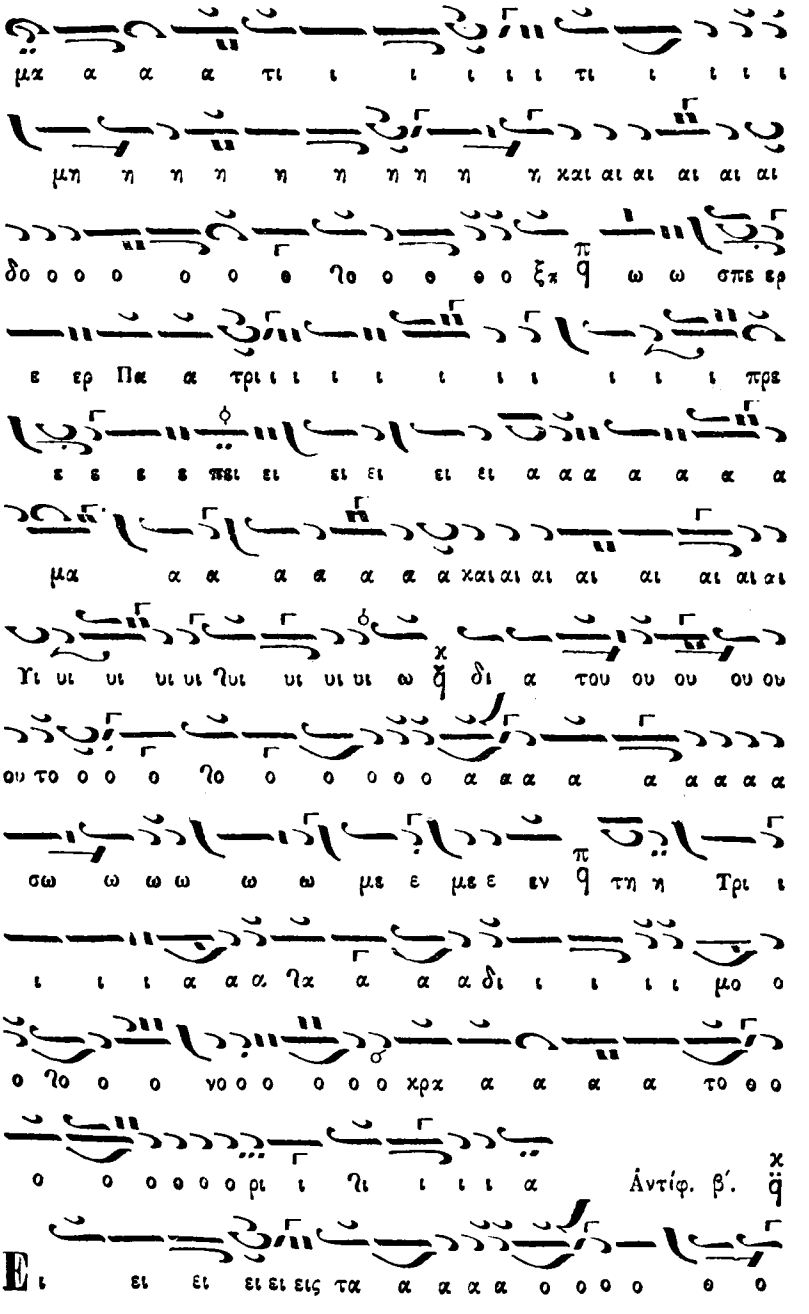

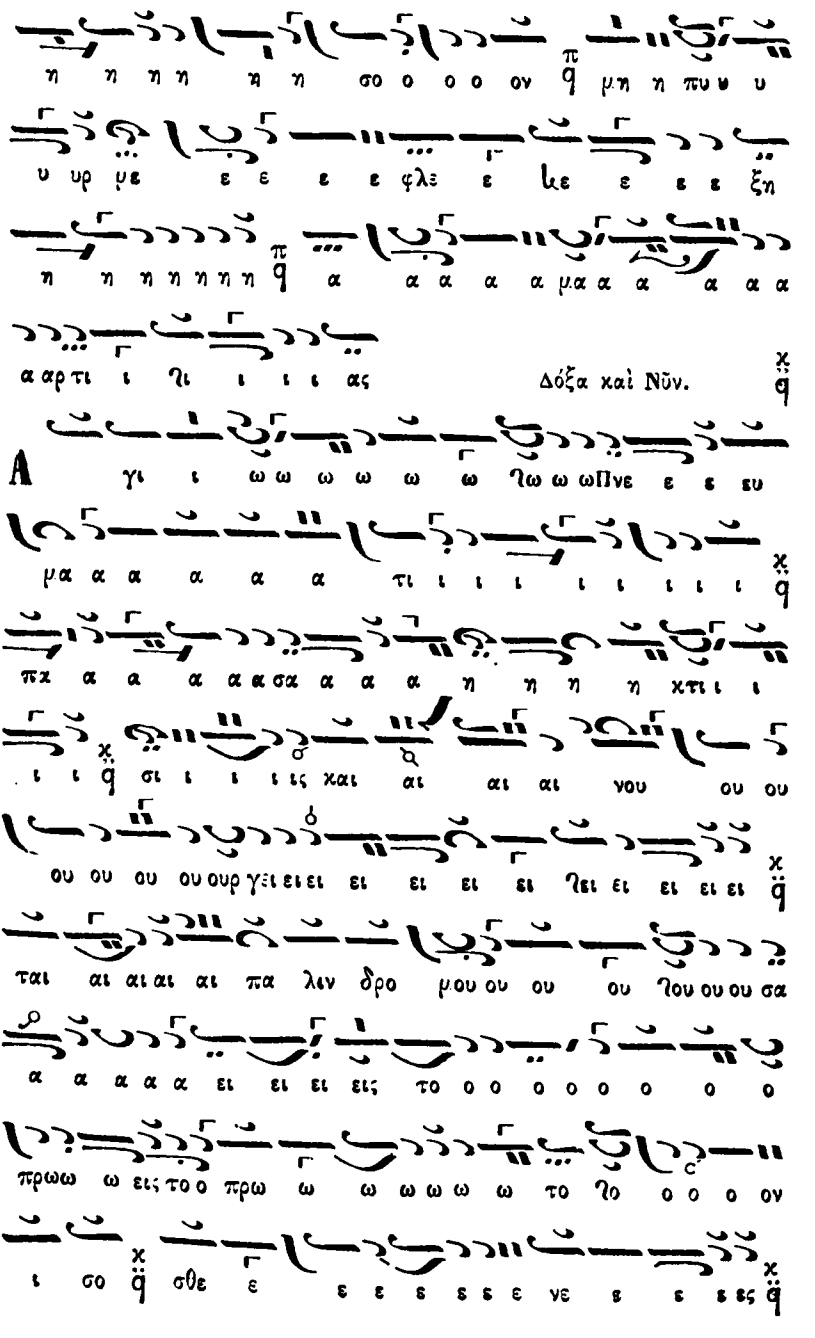
ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΡΘΡΟΝ.

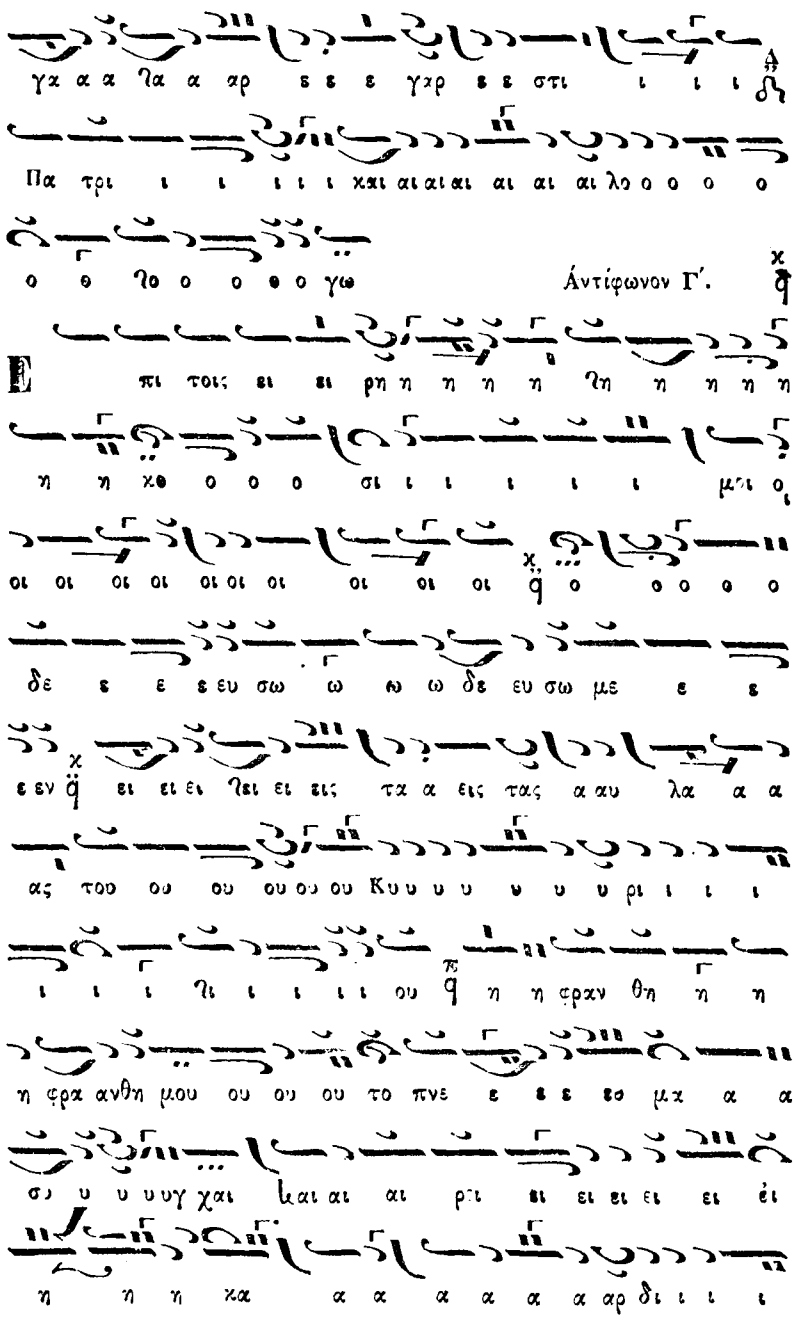
ΑΝΤΙΦΩΝΟΝ Α'. Ἦχος Κε.
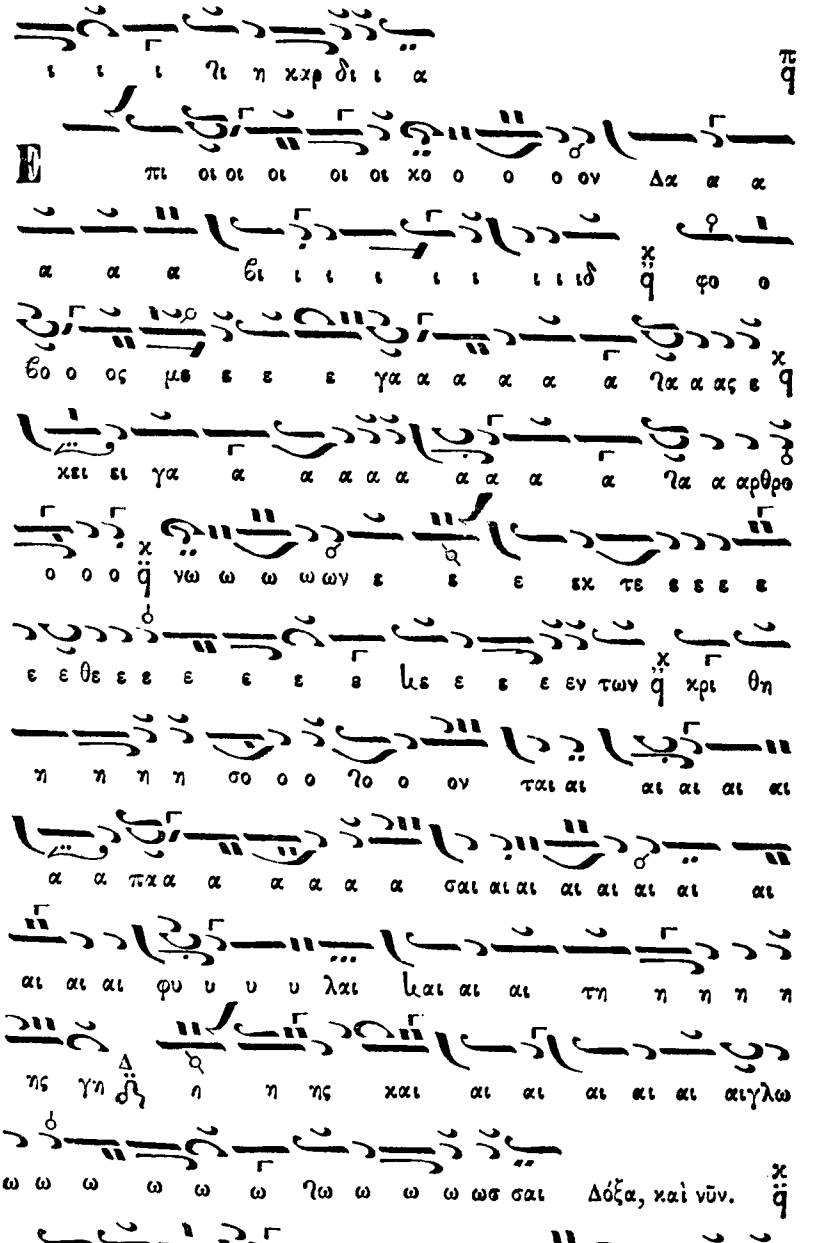

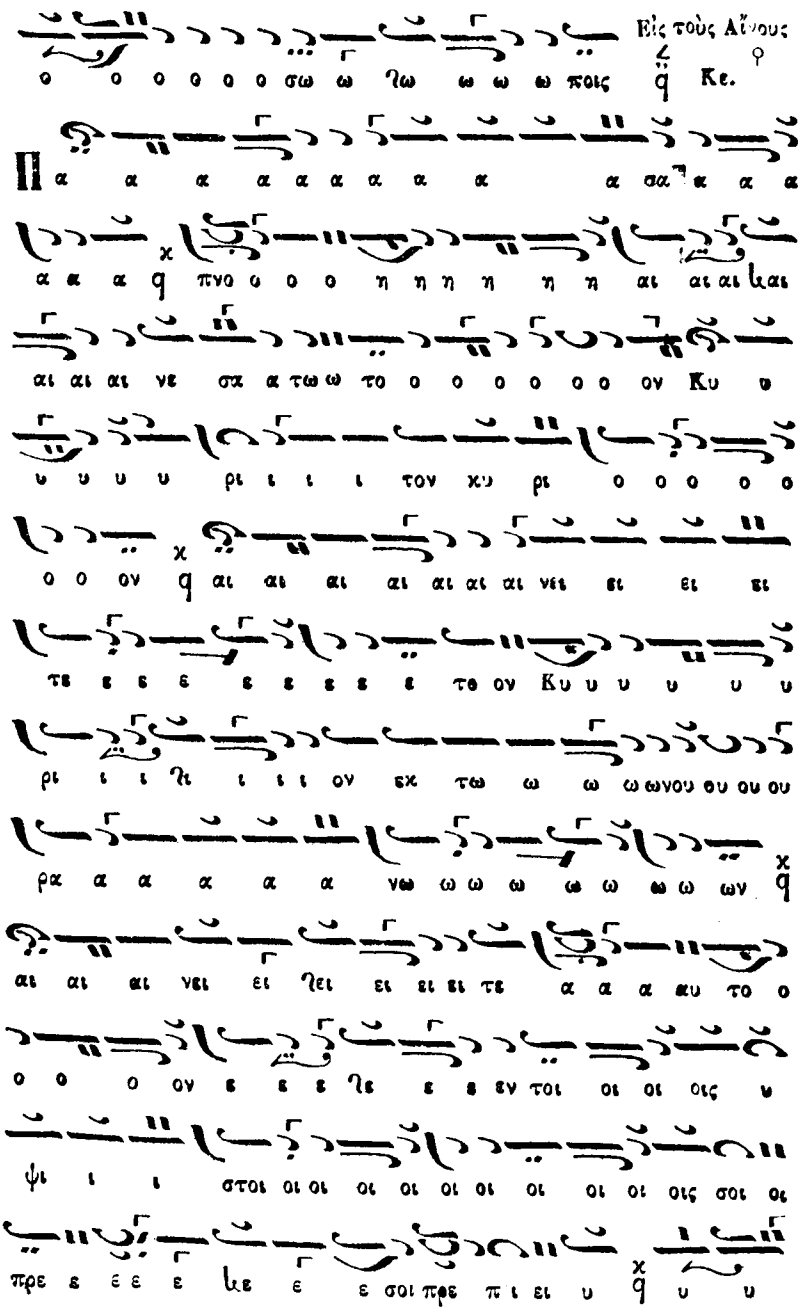
ε ε σοι οι οι οι οι οι οι οι οι χρα α α α α α
α ηα α σοι χρα α ζω
Τοι οις ε ε ε ε ε ε ιε ε ε ρη η η η μι
ι τοις ε ρη μι χοι οι οι τα τα τα τα οις
α α ηα α α α παα α α αυ στα ο ο ο ος ο ι
θει ει ει ο ο ο ος πο ο ηθ ο ο ο θος
εγ γι νε ε ε εγ γι ι νε ται αι αι ιαι αι α
αι αι αι αι αι ο ο ο ο ηθ ο ο σμου ου ου ου
ου ου ου ου ου ου ου ου ηαυ αυ αυ ου σι ι ι ι ι του ου ου ου
ου μχ α α α α α ται αι αι αι αι ιαι αι αι
αι αι αι αι αι ου θυ ου ου ου ου ου ου ε ε ε ε ε
ιε ε ε ε χτος Δόξα, καὶ νῦν.
Α γι ι ω ω ω ω ω ω ηω ω ω Πνε ε ε ευ

Ἀντίφ. β΄.

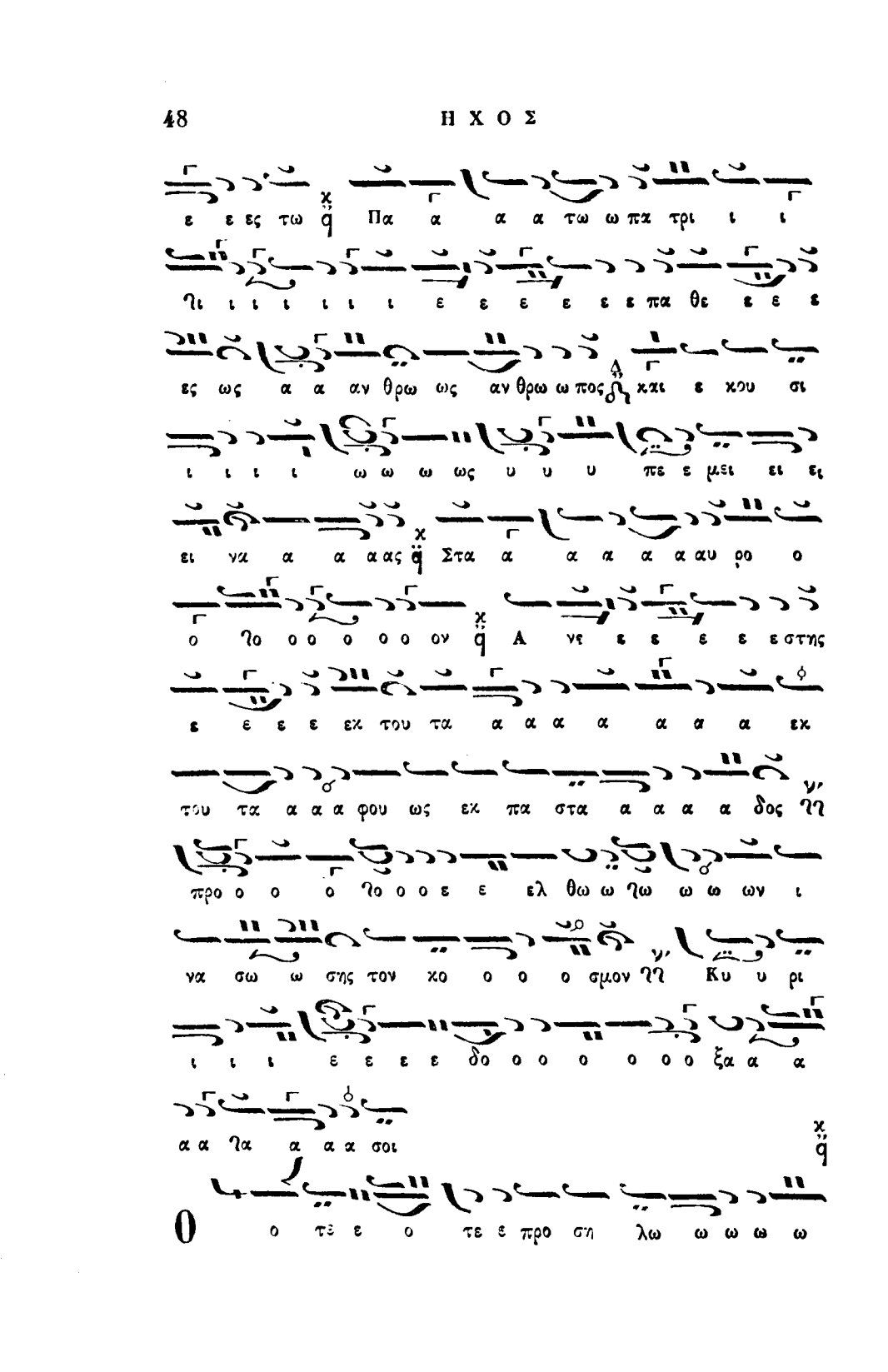

Δόξα καὶ Νῦν.

γχ α α ηα α αρ ε ε ε γχρ ε ε στι ι ι ι
Πα τρι ι ι ι ι ι χαι αι αι αι αι αι αι λο ο ο ο ο
ο θ ηο ο ο θ ο γω
Άντίφωνον Γ'.
πι τοις ει ει ρη η η η η ηη η η η η
μνι ο
η η χθ ο ο ο σι ι ι ι ι ι
οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι
ο ο ο ο
δε ε ε ε ευ σω ω ω ω δε ευ σω με ε ε
ε εν ει ει ει ηει ει εις τα α εις τας α αυ λα α α
ας του ου ου ου ου ου Κυ υ υ υ υ υ υ ρι ι ι ι
ι ι ι ηι ι ι ι ι ου η η φραν θη η η
η φρα ανθη μου ου ου ου το πνε ε ε ε εσ μα α α
σ υ υ υ υγ χαι ιαι αι αι ρι ει ει ει ει ει
η η η κα α α α α α α αρ δι ι ι ι

ι ι ι ηι η χχρ δι ι α
Ε πι οι οι οι οι οι χο ο ο ο ον Δα α α
α α α βι ι ι ι ι ι ι ιδ φο ο
βο ο ος μβ ε ε ε γα α α α α ηα α ας ε
χει ει γα α α α α α α α α ηα α αρθρο
ο ο ο νω ω ω ω ων ε ε ε εχ τε ε ε ε
ε ε θε ε ε ε ε ε ε ιε ε ε ε εν των χρι θη
η η η η σο ο ο ηο ο ον ται αι αι αι αι αι
α α πα α α α α α σαι αι αι αι αι αι αι αι
αι αι αι φυ υ υ υ λαι ιαι αι αι τη η η η η
ης γη ξη η η ης χαι αι αι αι αι αι αιγλω
ω ω ω ω ω ω ηω ω ω ω ωσ σαι Δόξα, καὶ νῦν.
Α γι ι ω ω ω ω ω ω ω ω ω Πνε ε ε ευ

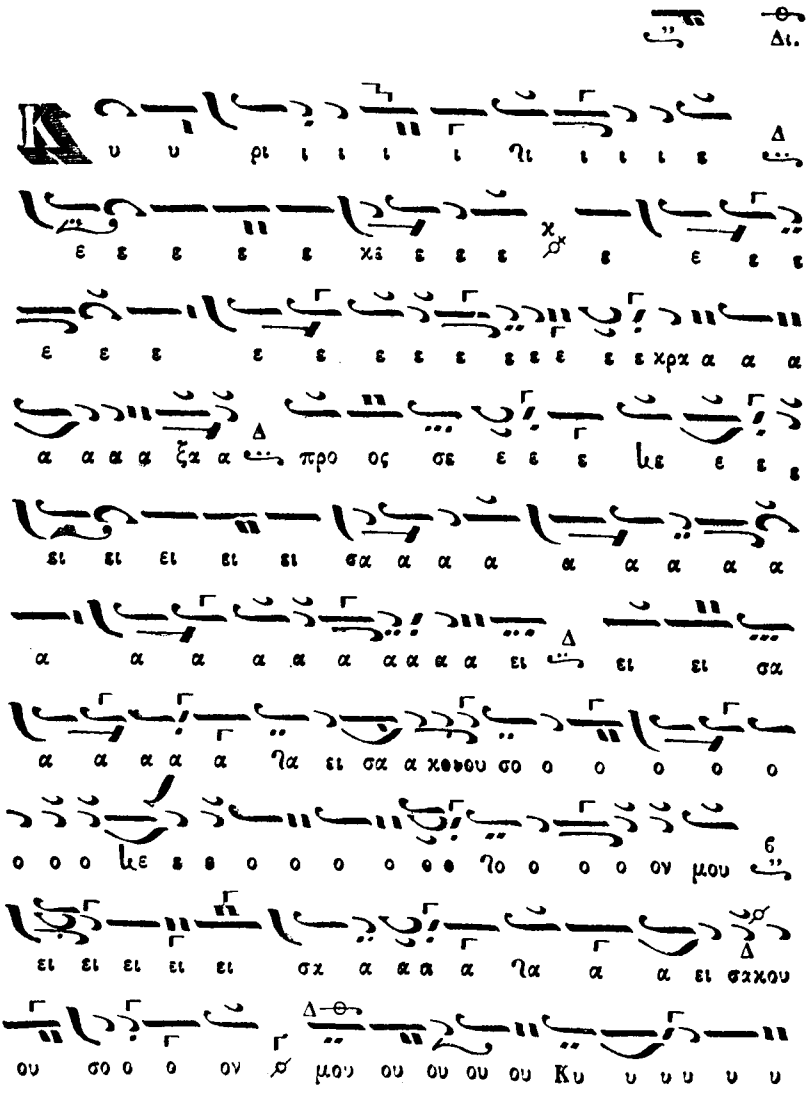

Εἰς τοὺς Αἴνους
Κε.

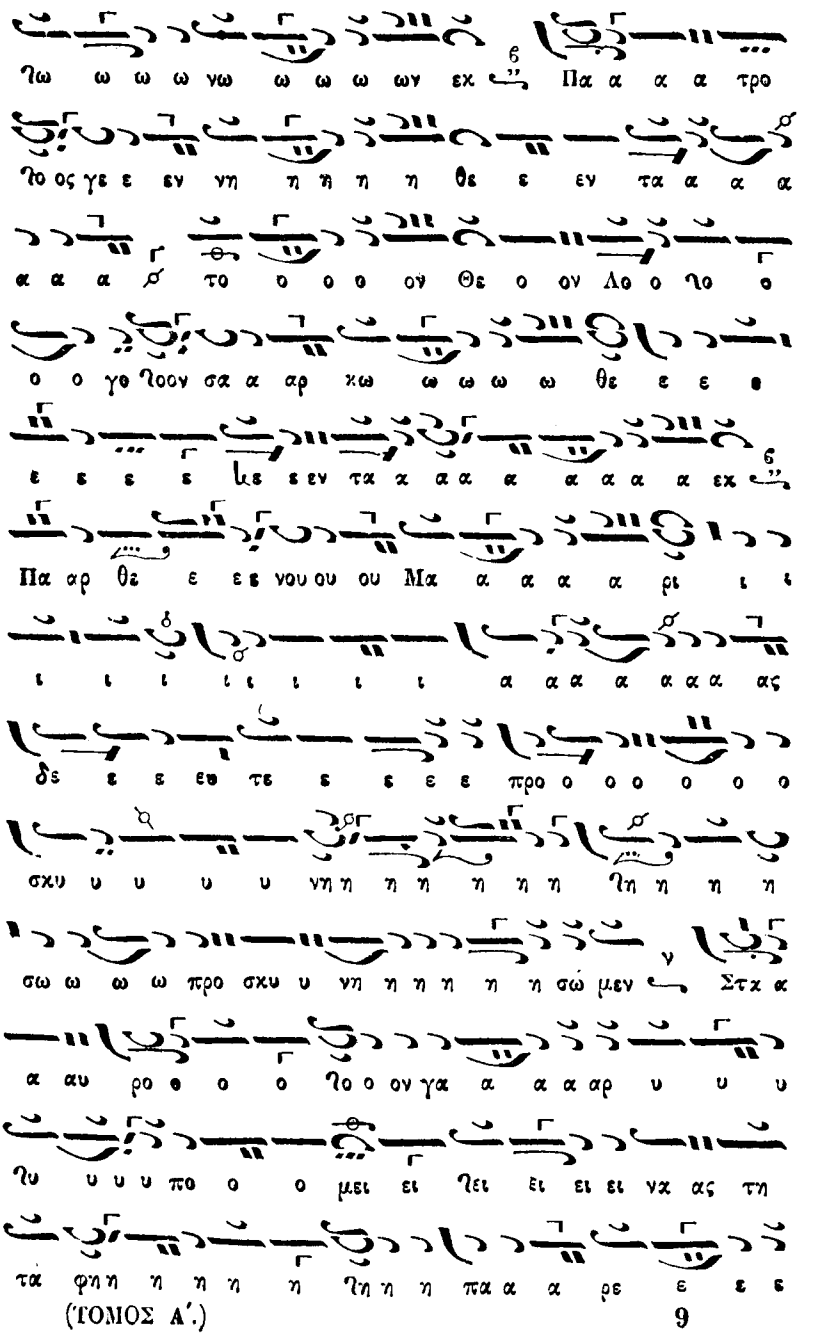
ε υ υ μνος τω θε ε ω ω ω ω ηω ω ω ω ω ω
ω ω ω
μνου ου ου ου ου ου μεν σου ου ου ου ου Χρι στε
ε ε ε ε ε το σω τη η η η η ρι το σω
τη η ρι ι ον ηη πα α α α θο ο ο ηο ο ο
ος ηη χαι δο ξ α ζο μεν σου ου τη η η ην
Α α α α να α α α α α α στα α α α α ηα
α α α σιν
Στα αυ ρο ο ο ο ο ο ο ηο ο ο ο ο ο
ον υ υ υ υ πο μει ει να α α α α α α ας
χαι τον α α α α α α α α α α α αν θρω
πο ο ο ον α α α α α α α να α α α α
α α α στη η η η η η η ηη α να στη η σας

ε ε ες τω Πα α α α τω ω πα τρι ι ι
ηι ι ι ι ι ι ι ε ε ε ε ε ε πα θε ε ε ε
ες ως α α αν θρω ως αν θρω ω πος και ε χου σι
ι ι ι ι ω ω ω ως υ υ υ πε ε μει ει ει
ει να α α α ας Στα α α α α αυ ρο ο
ο ηο ο ο ο ο ο ον Α νε ε ε ε ε στης
ε ε ε ε εκ του τα α α α α α α εκ
του τα α α α φου ως εκ πα στα α α α α δος ηη
προ ο ο ο ηο ο ο ε ε ελ θω ω ηω ω ω ων ι
να σω ω σης τον χο ο ο ο σμον ηη Κυ υ ρι
ι ι ι ε ε ε ε δο ο ο ο ο ο ο ξα α α
α α ηα α α α σοι
ο τε ε ο τε ε προ ση λω ω ω ω ω
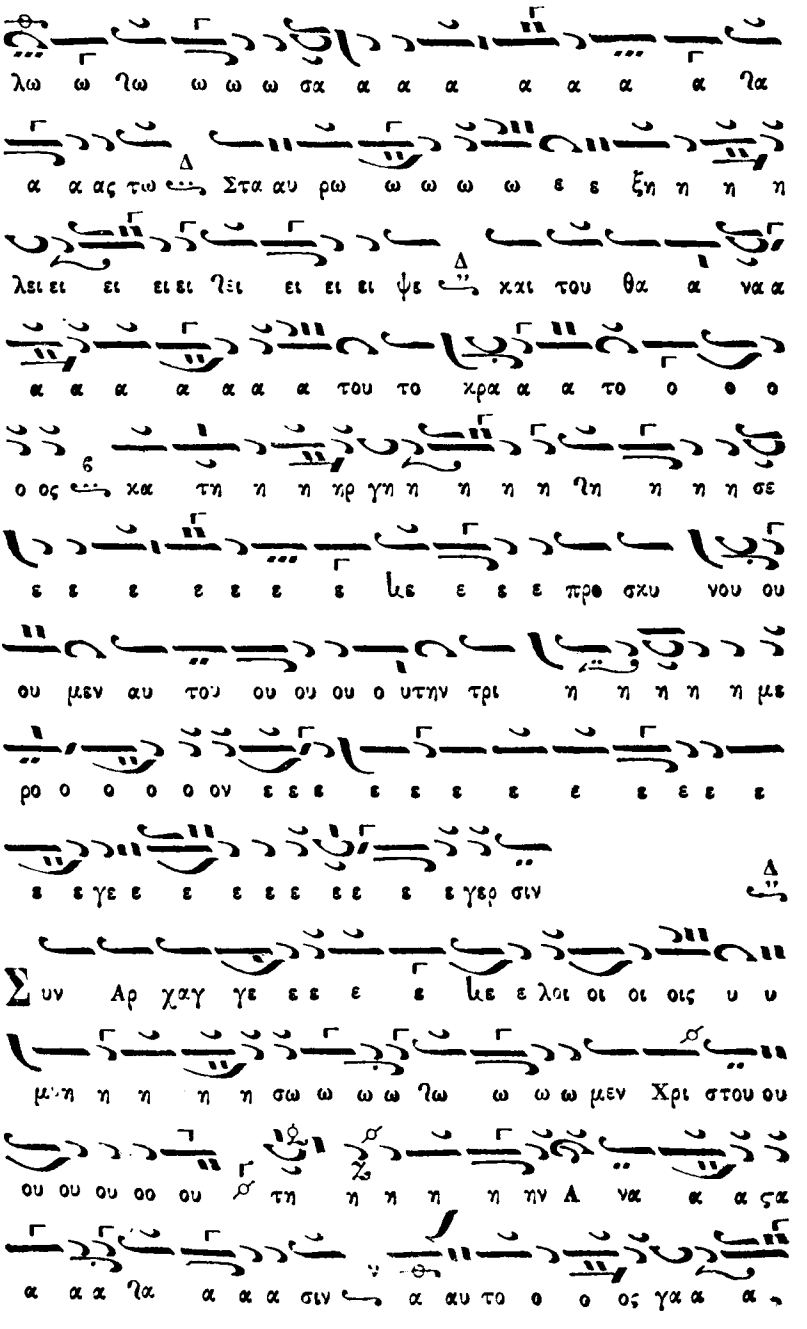
ΗΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

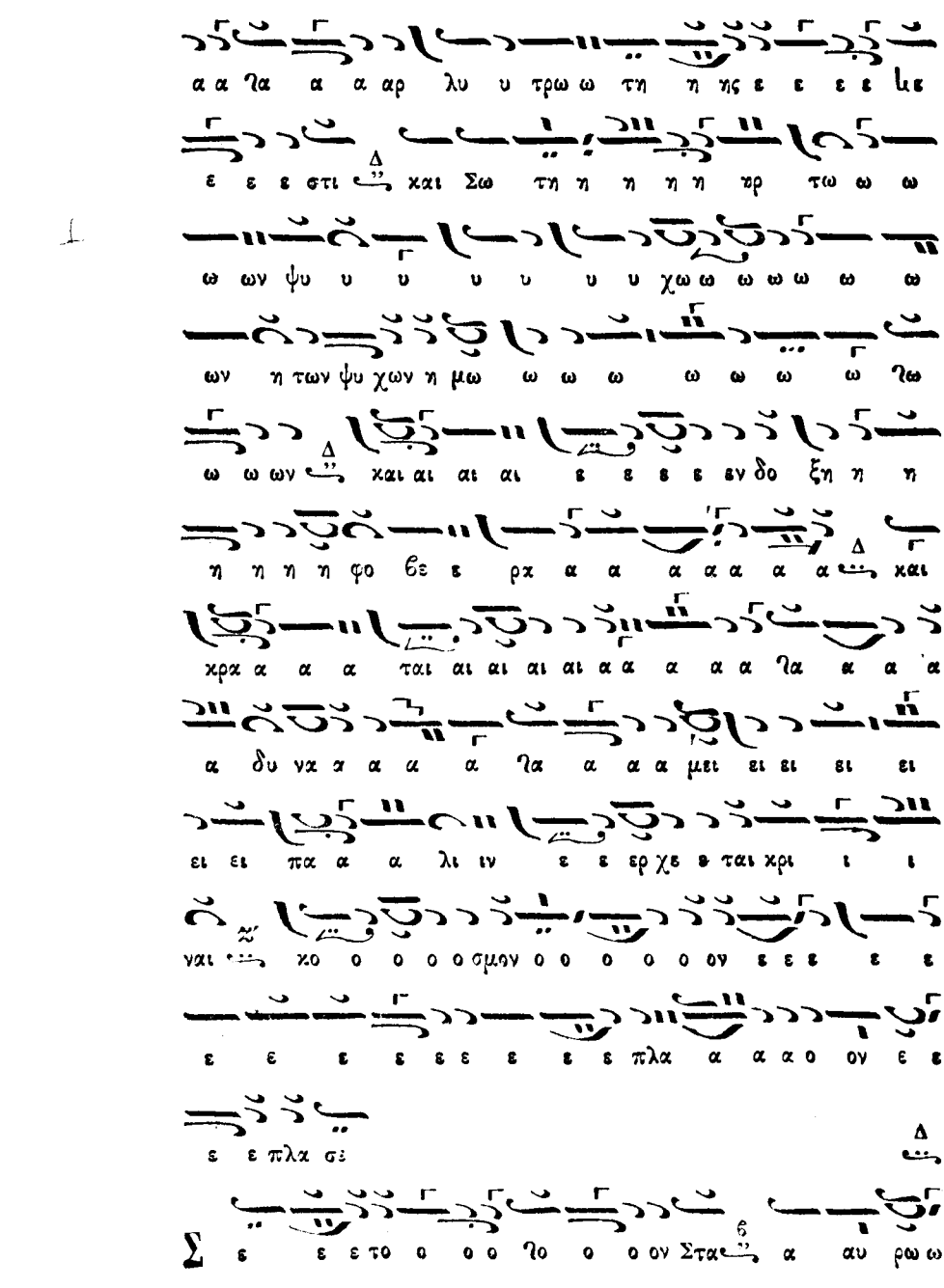
Τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας.

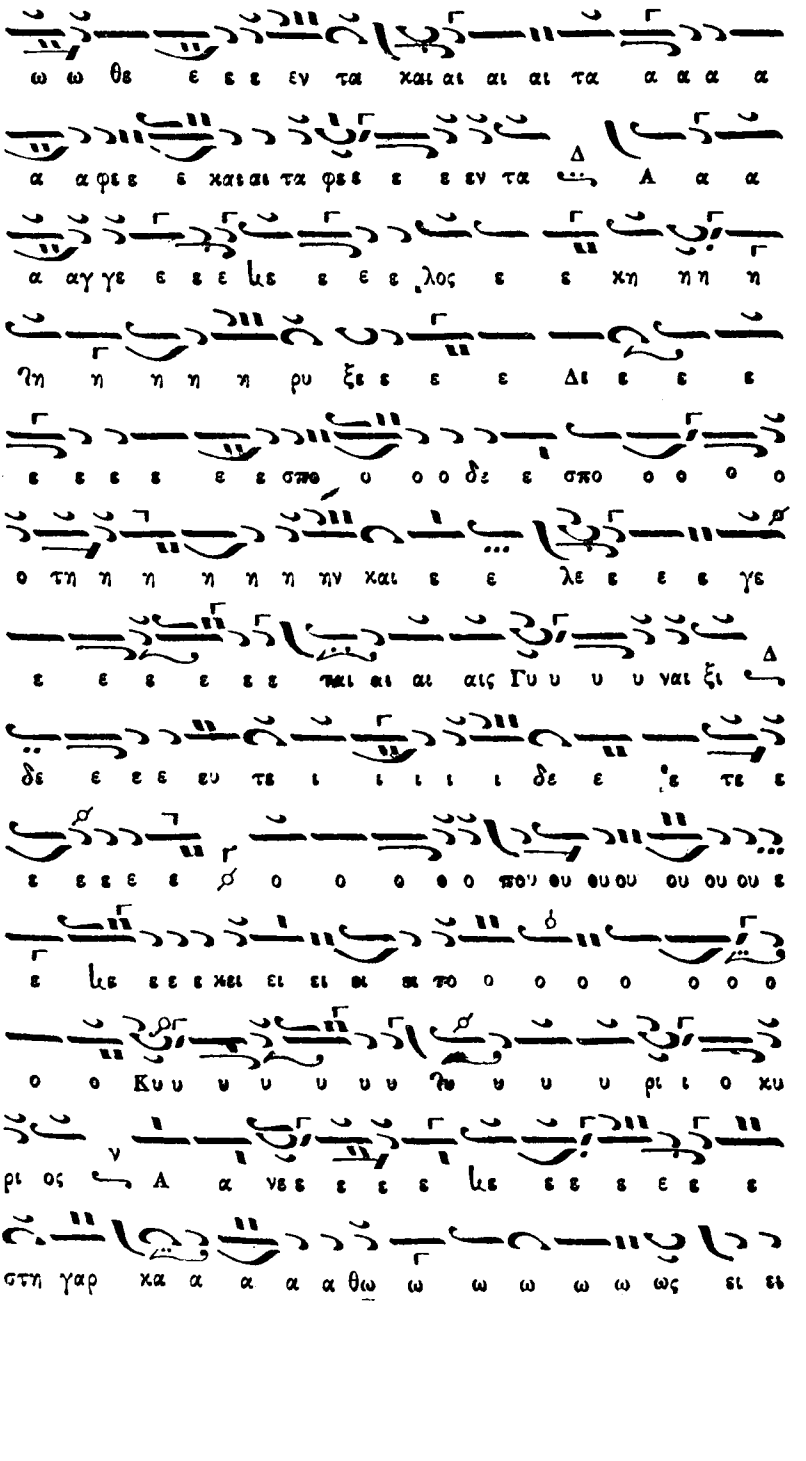

Ηω ω ω ω νω ω ω ω ων εχ Πα α α α τρο
Ηο ος γε ε εν νη η η η η θε ε εν τα α α α
α α α ρ το ο ο ο ον Θε ο ον Λθ ο Ηο ο
ο ο γο Ηοον σα α αρ κω ω ω ω ω θε ε ε ε
ε ε ε ε λε ε εν τα α α α α α α α α εχ
Πα αρ θε ε ε ε νου ου ου Μα α α α α ρι ι ι
ι ι ι ι ι ι ι ι α α α α α α α ας
δε ε ε εθ τε ε ε ε ε προ ο ο ο ο ο ο
σχυ υ υ υ υ νη η η η η η η Ηη η η η
σω ω ω ω προ σχυ υ νη η η η η η σώ μεν Στα α
α αυ ρο θ ο ο Ηο ο ον γα α α α αρ υ υ υ
Ηυ υ υ υ πο ο ο μει ει Ηει ει ει ει να ας τη
τα φη η η η η Ηη η η πα α α ρε ε ε ε

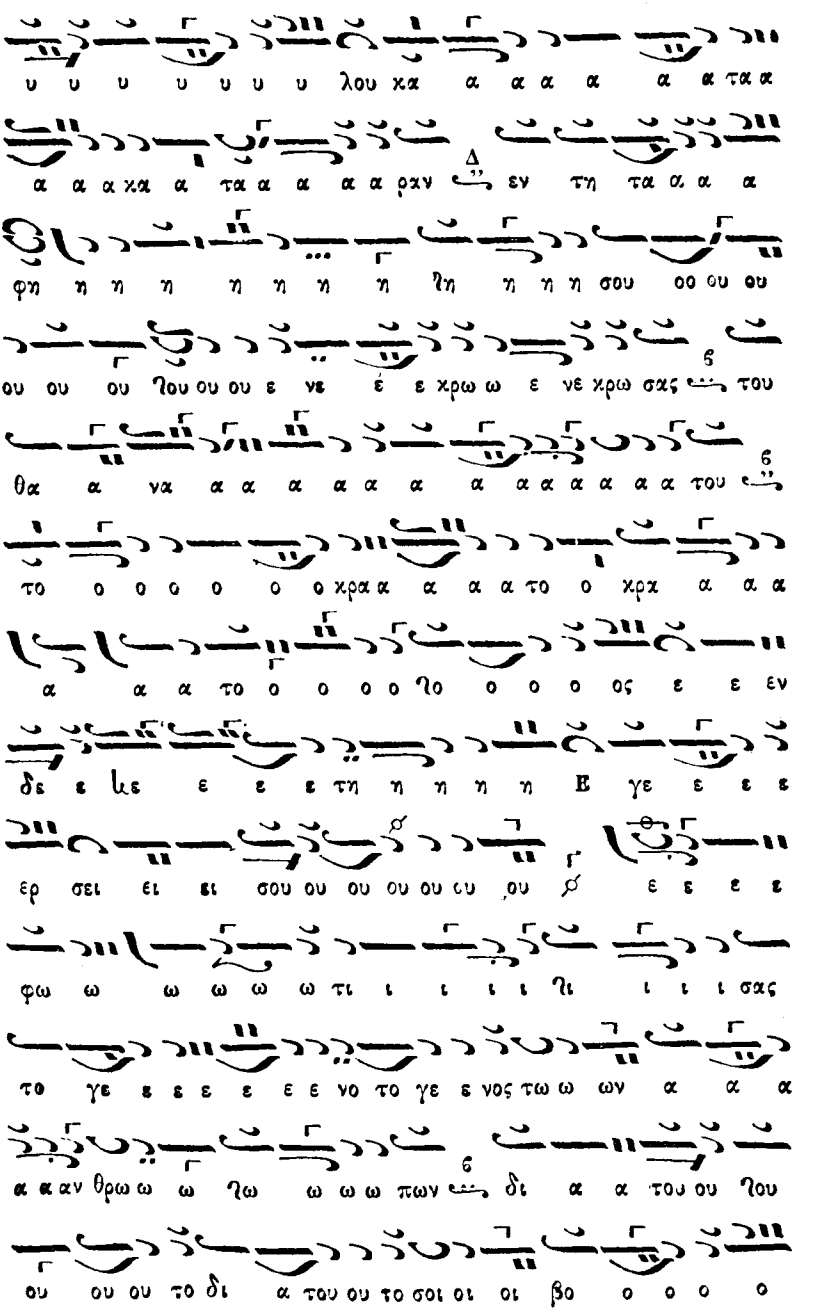
ε δο ο ο ο ο ο ο ο ο ο θη η η
η η η η η η η η ως αυ το ο ος
η θε ε ε ε λη η η η η η η η σε κκι
α να α α α α α στα α α α α α α α α
α α α ας ε ε ε ε ε ε χε νε ε ε ε ε χε νε ε
χρω ω ων ε ε με ε ε ε σω σε ε με τον πλα
νω ω ω ω ω με νο ο ο ο ο ον α α α α α
α α α α α α α α αν θρω ω ω ω ω α α
α αν θρω πον
Χρι ι στο ο ο ο ος ο ο ο ο Σω ω τη η η
η ηρ η η η η η η η μων το κα θ η η μω
ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω χε ε ε ρο ο
. ο ο ο γρα α χει ρο γρα φον πρω ο ο ο ο ση η

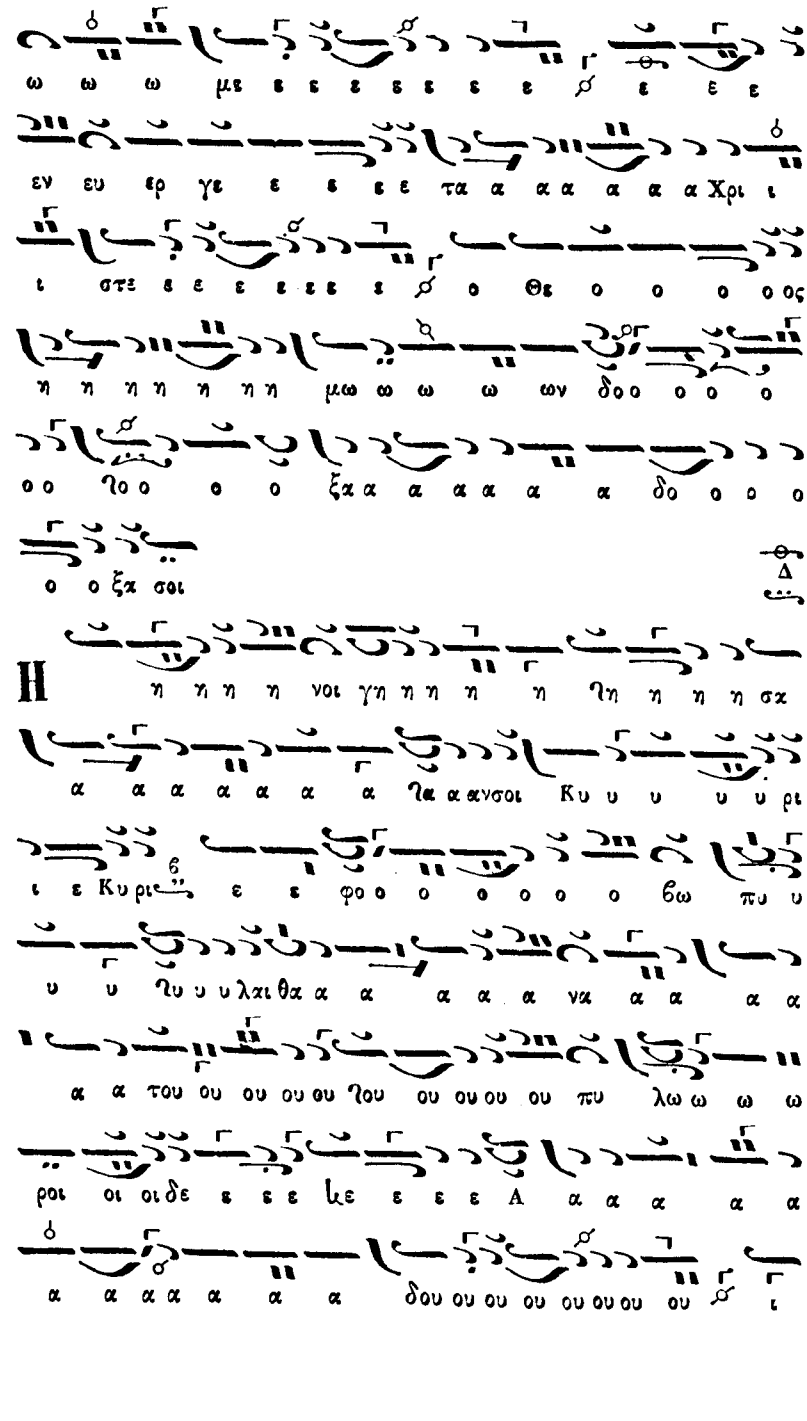

λω ω ϑω ω ω ω σα α α α α α α α ϑα
α α ας τω Στα αυ ρω ω ω ω ε ε ξη η η η
λει ει ει ει ϑει ει ει ει ψε χαι του θα α να α
α α α α α α α του το χρα α α το ο ο ο
ο ος χα τη η η ηρ γη η η η η ϑη η η η σε
ε ε ε ε ε ε ε λε ε ε ε προ σκυ νου ου
ου μεν αυ του ου ου ου ο υτην τρι η η η η η με
ρο ο ο ο ο ον ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε γε ε ε ε ε ε ε ε ε γερ σιν
Συν Αρ χαγ γε ε ε ε λε ε λοι οι οι οις υ υ
μη η η η η σω ω ω ω ϑω ω ω ω μεν Χρι στου ου
ου ου ου οο ου τη η η η ην Α να α α ζα
α α α ϑα α α α σιν α αυ το ο ο ος γα α α

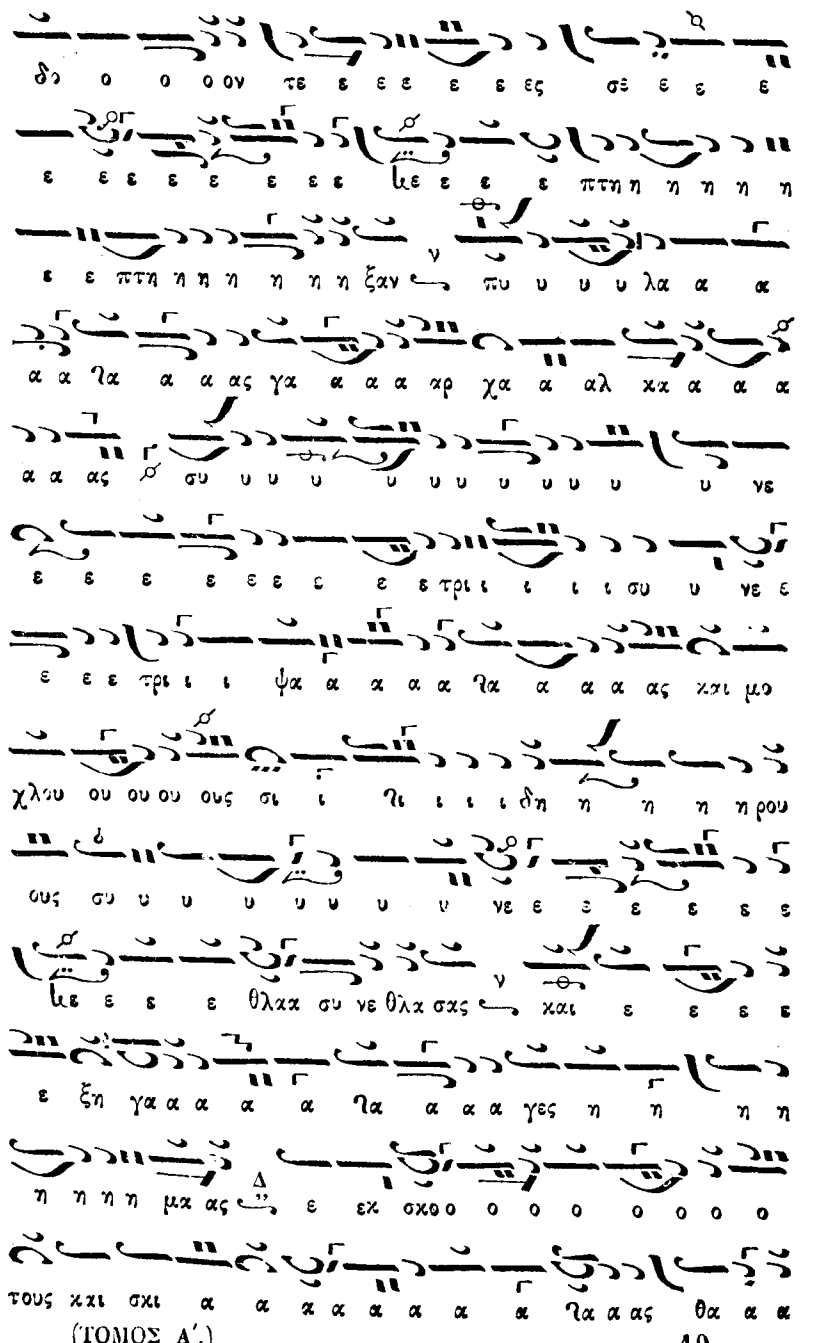

α α ζα α α αρ λυ υ τρω ω τη η ης ε ε ε ε ιε
ε ε ε στι χαι Σω τη η η η ηρ τω ω ω
ω ων ψυ υ υ υ υ υ υ χω ω ω ω ω ω
ων η των ψυ χων η μω ω ω ω ω ω ω ζω
ω ω ων χαι αι αι αι ε ε ε ε εν δο ξη η η
η η η η φο βε ε ρχ α α α α α α α χαι
χρα α α α ται αι αι αι αι α α α α α ζα α α α
α δυ να α α α α ζα α α α μει ει ει ει ει
ει ει πα α α λι ιν ε ε ερ χε θ ται χρι ι ι
ναι χο ο ο ο ο σμην ο ο ο ο ο ον ε ε ε ε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε πλα α α α ο ον ε ε
ε ε πλα σε
Σ ε ε ε το ο ο ο ζο ο ο ον Στα α αυ ρω ω

ω ω θε ε ε ε εν τα χαι αι αι αι τα α α α α
α α φε ε ε χαι αι τα φε ε ε ε εν τα Δ Α α α
α αγ γε ε ε ε λε ε ε ε λος ε ε χη η η η
ζη η η η η ρυ ξε ε ε ε Δε ε ε ε
ε ε ε ε ε ε σπο υ ο ο δε ε σπο ο ο ο ο
ο τη η η η η η ην χαι ε ε λε ε ε ε γε
ε ε ε ε ε ε ναι αι αι αις Γυ υ υ υ ναι ξι Δ
δε ε ε ε ευ τε ι ι ι ι ι δε ε ε τε ε
ε ε ε ε ε ο ο ο ο ο πο'υ θυ θυ ου ου ου ου ε
ε λε ε ε ε χει ει ει σι σι πο ο ο ο ο ο ο ο
ο ο Κυ υ υ υ υ υ ρι ι ο χυ
ρι ος Α α νε ε ε ε λε ε ε ε ε ε ν
στη γαρ χα α α α α θω ω ω ω ω ω ως ει ει

η πρ γη η η η γη η η η σας την του ου ξυ υ
ηω ω ω ω σουου ου θυ ου ου γου ου ου κα τη η η
Εν τω Στα α α αυ ρω ω ω ω ω ω ω
σω ο ο ο ο ον η μας
λε ε ε ε ε η η η η σο ο ο ε λε ε η η
ο τα α α α α α α Χρι ι ι στε ε ε ε ε ε ε
α α να α α α θη να τον Ζω ο ο δο ο ο ο
να ο ο ο ον α α α α α α θα α α α α α
ου ου γου ου ου ου μεν τον μο ο ο ο γο ο ο
ο ο ο σε προ ο ο σκυ υ υ υ υ νου ου ου ου ου
παν το δυ να μος δι ι ι ο ο γο ο ο ο σε δι
ο ο ο ο ο ο δυ υ υ υ υ υ υ να ως
ει ει ει ει πε ε ε ε ε ε εν ως παν το

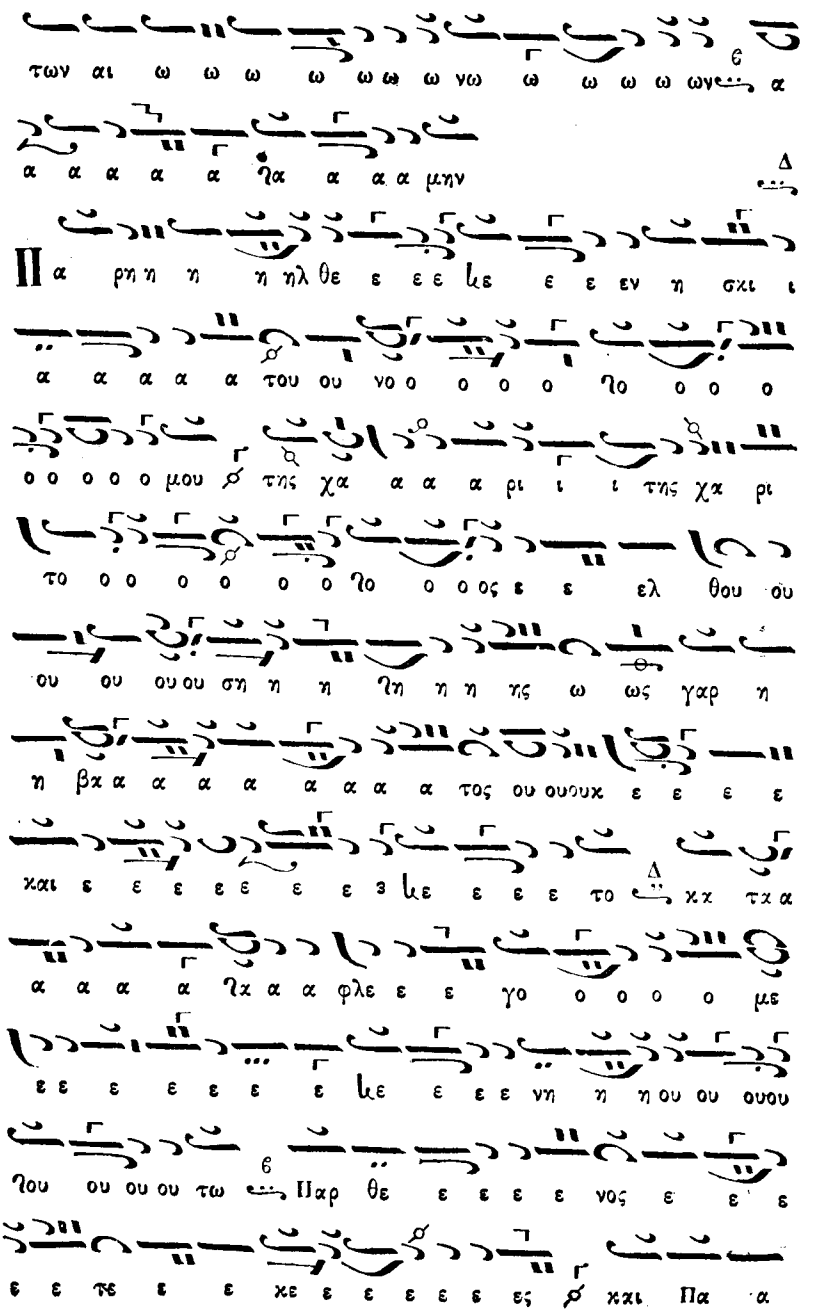

υ υ υ υ υ υ υ λου κα α α α α α τα α
α α α κα α τα α α α α ρκν Δ εν τη τα α α α
φη η η η η η η η η η η σου ου ου ου
ου ου ου ου ου ου ε νε ε ε κρω ω ε νε κρω σας του
θα α να α α α α α α α α α α α α α του
το ο ο ο ο ο ο κρα α α α α το ο κρα α α α
α α α το ο ο ο ο ο ο ο ος ε ε εν
δε ε με ε ε ε τη η η η η Ε γε ε ε ε
ερ σει ει ει σου ου ου ου ου ου ου ε ε ε ε
φω ω ω ω ω ω τι ι ι ι ι ι ι ι ι ι σας
το γε ε ε ε ε ε νο το γε ε νος τω ω ων α α α
α α αν θρω ω ω ω ω ω πων δι α α του ου ου
ου ου ου το δι α του ου το σοι οι οι βο ο ο ο ο

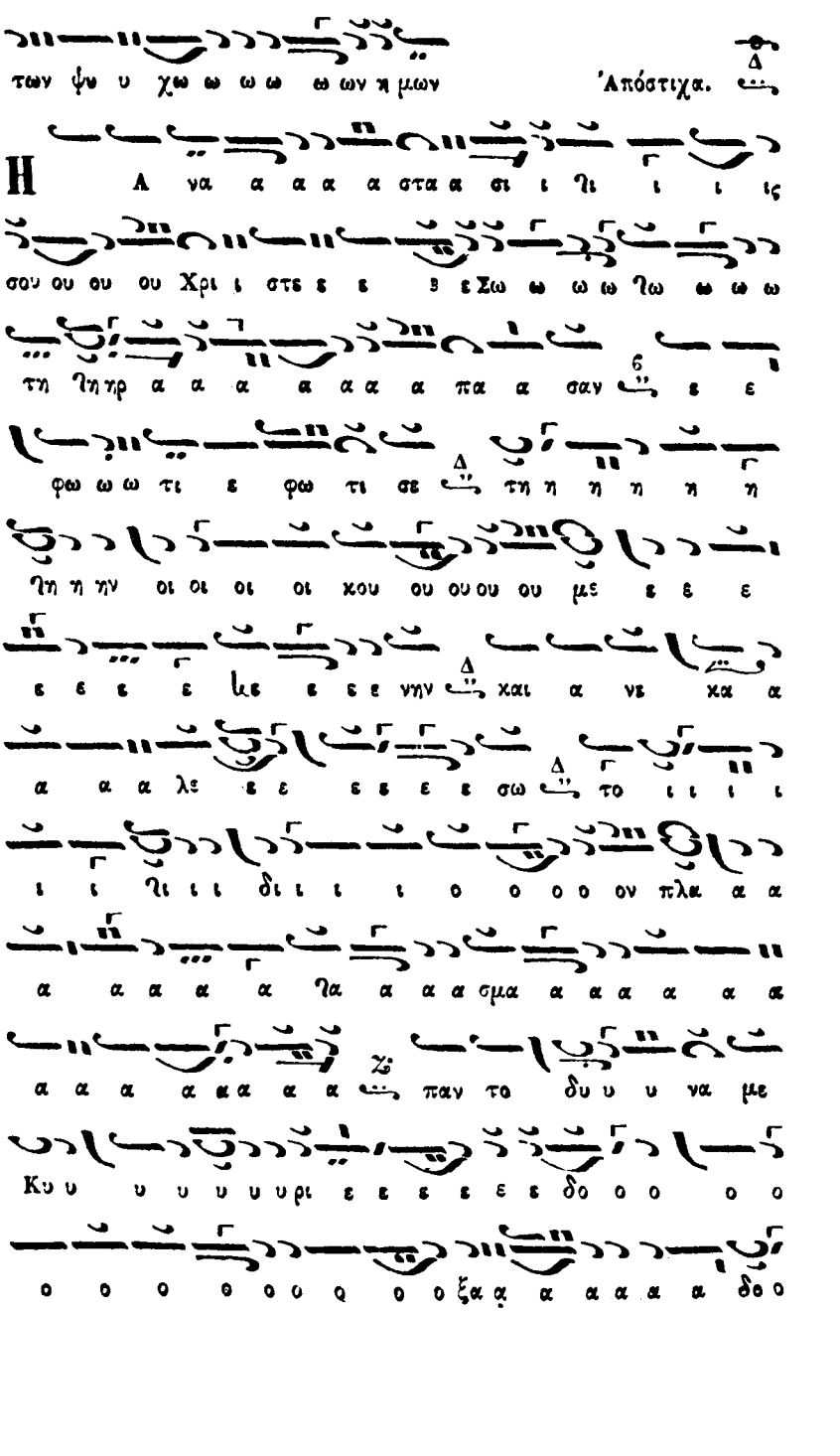

ω ω ω με ε ε ε ε ε ε ε ε
εν ευ ερ γε ε ε ε ε τα α α α α α α Χρι ι
ι στε ε ε ε ε ε ε ε ο Θε ο ο ο ο ο ος
η η η η η η η με ω ω ω ων δο ο ο ο
ο ο ξα σοι
Δ
η η η η νοι γη η η η η η η σα
α α α α α α α α α νσοι Κυ υ υ υ υ ρι
ι ε Κυ ρι ε ε φο ο ο ο ο ο βω πυ υ
υ υ υ υ υ λαι θα α α α α α να α α α α
α α του ου ου ου ου ου ου ου ου ου πυ λω ω ω
ροι οι οι δε ε ε ε κε ε ε ε Α α α α α α
α α α α α α α δου ου ου ου ου ου ου ου ι

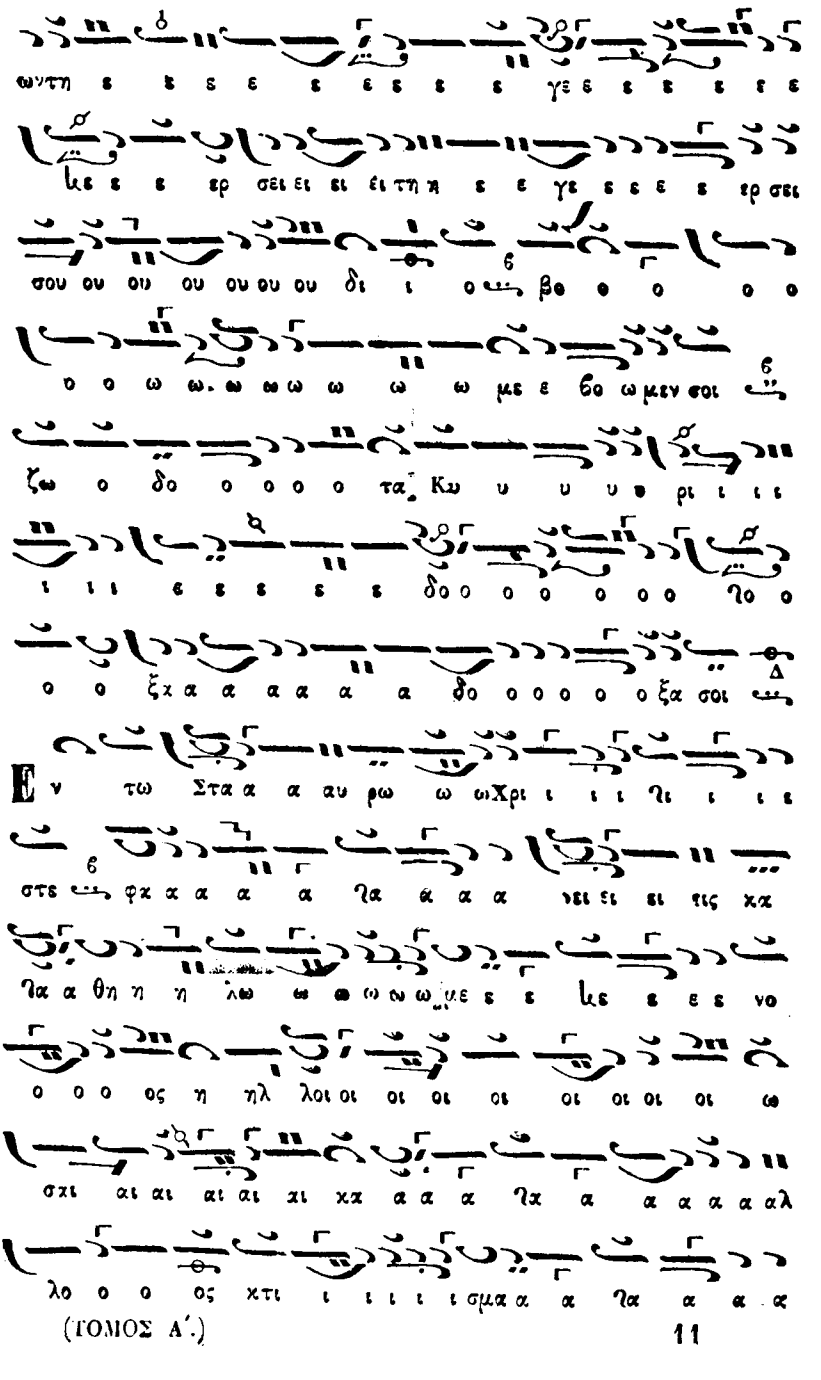

δ ο ο ο ον τε ε ε ε ε ες σε ε ε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε με ε ε ε πτη η η η η
ε ε πτη η η η η η η ξαν του υ υ υ λα α α
α α γα α α ας γα α α α αρ χα α αλ κα α α α
α α ας σου υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ νε
ε ε ε ε ε ε ε ε τρι ι ι ι ι συ υ νε ε
ε ε ε τρι ι ι ψα α α α α γα α α α ας και μο
χλου ου ου ου ους σι ι γι ι ι ι δη η η η η ρου
ους συ υ υ υ υ υ υ υ νε ε ε ε ε ε
με ε ε ε θλαα συ νε θλα σας του και ε ε ε ε
ε ξη γα α α α α γα α α α γες η η η η
η η η η μα ας του ε εκ σκθ ο ο ο ο ο ο ο ο
τους και σκι α α α α α α α α γα α ας θα α α

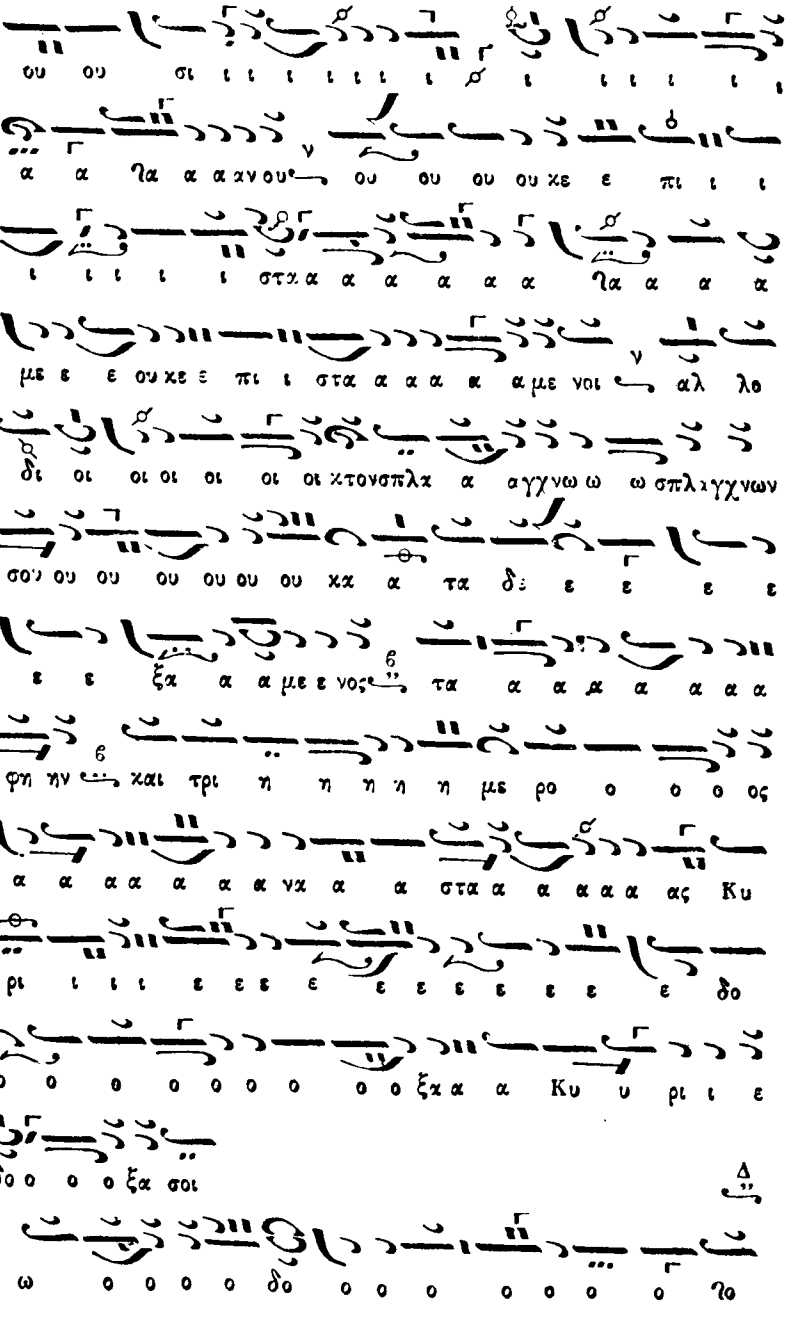
να α α α α α α α του σ και τους δε ε ε
ε ε σμου ου ου ου ους η η η η η μων
δι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ε ε ε ε ε ε ε ε
με ε ε ερ ρη η η η η η δι ι ε ε ε ε ε
ερ ρη ξας
Τον σω ω ω ω ω τη η ρι ι ι ι ι ι
ι ι ο ο ον υ υ υ υ υ υ ηυ υ υ υ μνο ο ον
α α α α α α δο ο ο ο ον τες εκ στο ο ο ο
ε εκ στο μα α α α α α α α α α α α α
τω ω ω ω ω ω ω ων α α να α α α α α
α α να με ε ε ε ε ε με ε ε ελ ψω ω
ω ω α α να α με ε ε ε ε ελ ψω με ε ε ε ε ε
εν δε ε ε ευ τε ε ε ε ε πα α α

ος
σθη
ρτι
μων
Πα
χαι
Πνε
μα τι
χαι
ους

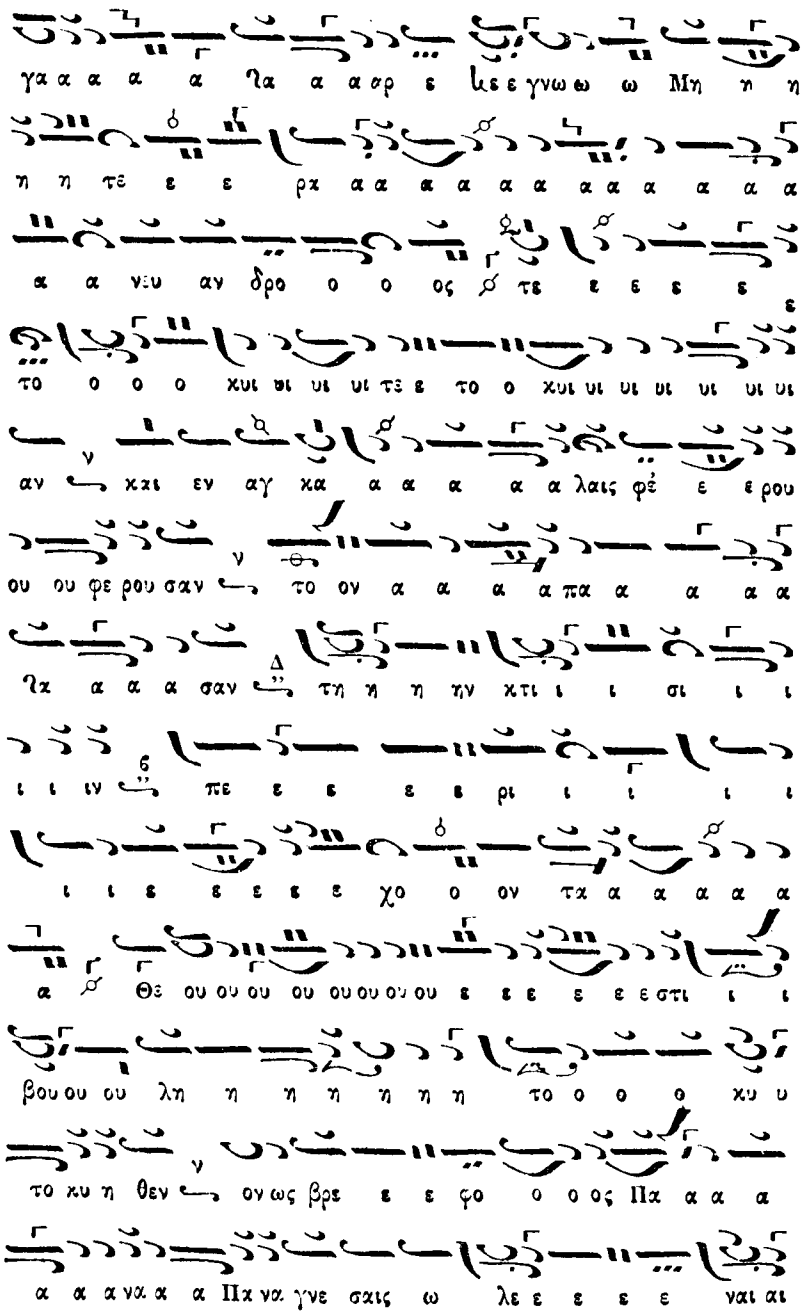

τωνναιωωωωωωωωνωωωωωωνα
αααααηαααμην
Παρηηηηηλθεεεεεεεεννησχιι
αααααπουουνοοοοοηοοοο
οοοοοοπουχτηςχααααριιιτηςχαρι
τοοοοοοοοηοοοοςεεελθουου
ουουουουσηηηηηηηηηηςωωςγαρη
ηβχαααααααατοςουουουχεεεε
καιεεεεεεεεεεεεεεεεεττχα
αααααηχαααφλεεεγοοοοομε
εεεεεεεεεεεεεεννηηηουουουου
ηουουουουτωΠαρθεεεεεεεεεεε
εεπεεεχεεεεεεεεεεεεεεεεε

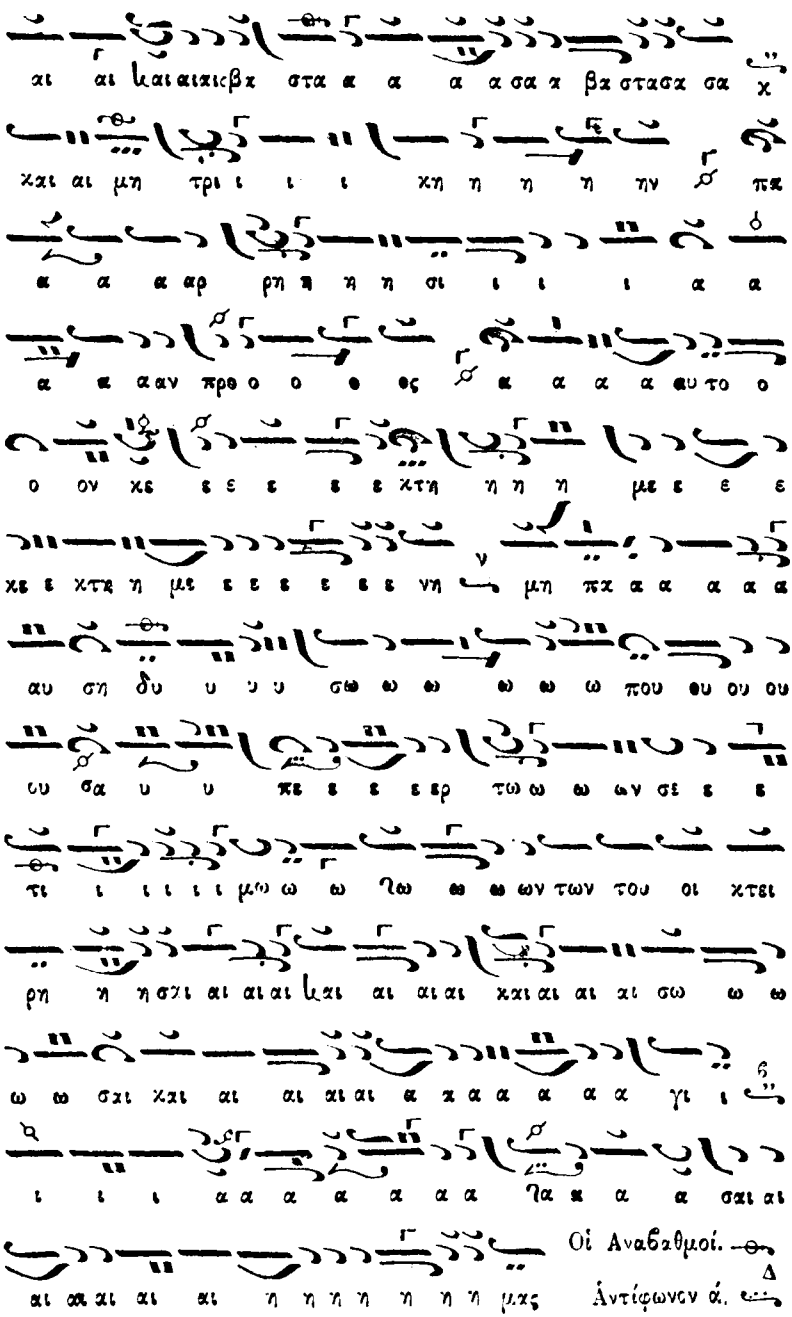

Ἀπόστιχα.
των ψυ υ χω ω ω ω ω ων η μων
Η Α να α α α α στα α σι ι ηι ι ι ις
σου ου ου ου Χρι ι στε ε ε ε ε Σω ω ω ω ηω ω ω ω
τη ηη ηρ α α α α α α πα α σαν ε ε
φω ω ω τι ε φω τι σε τη η η η η η η
ηη η ην οι οι οι οι χου ου ου ου ου με ε ε ε
ε ε ε ε λε ε ε ε νην χαι α νε χα α
α α α λε ε ε ε ε ε ε σω το ι ι ι ι
ι ι ηι ι ι δι ι ι ι ο ο ο ο ον πλα α α
α α α α α ηα α α α σμα α α α α α α
α α α α α α α παν το δυ υ υ να με
Κυ υ υ υ υ υ υ ρι ε ε ε ε ε ε δο ο ο ο ο
ο ο ο θ ο ο ο ο ο ξα α α α α α α δο ο

ωντη ε ε ε ε ε ε ε ε ε γε ε ε ε ε ε ε
λε ε ε ερ σει ει ει έι τη η ε ε γε ε ε ε ερ σει
σου ου ου ου ου ου ου δι ι ο βο ο ο ο ο
ο ο ω ω. ω ω ω ω ω ω με ε βο ω μεν σοι
ζω ο δο ο ο ο ο τα Κω υ υ υ ρι ι ι ε
ι ι ι ε ε ε ε ε δο ο ο ο ο ο ο ηο ο
ο ο ξχ α α α α α α δο ο ο ο ο ο ξα σοι
Εν τω Στα α α αυ ρω ω ωΧρι ι ι ι ηι ι ι ε
στε φχ α α α α ηα ά α α νει ει ει τις χα
ηα α θη η η λω ω ω ω ω με ε ε λε ε ε ε νο
ο ο ο ος η ηλ λοι οι οι οι οι οι οι οι οι ω
σχι αι αι αι αι αι χα α α α ηχ α α α α α αλ
λο ο ο ος χτι ι ι ι ι ι σμα α α ηα α α α

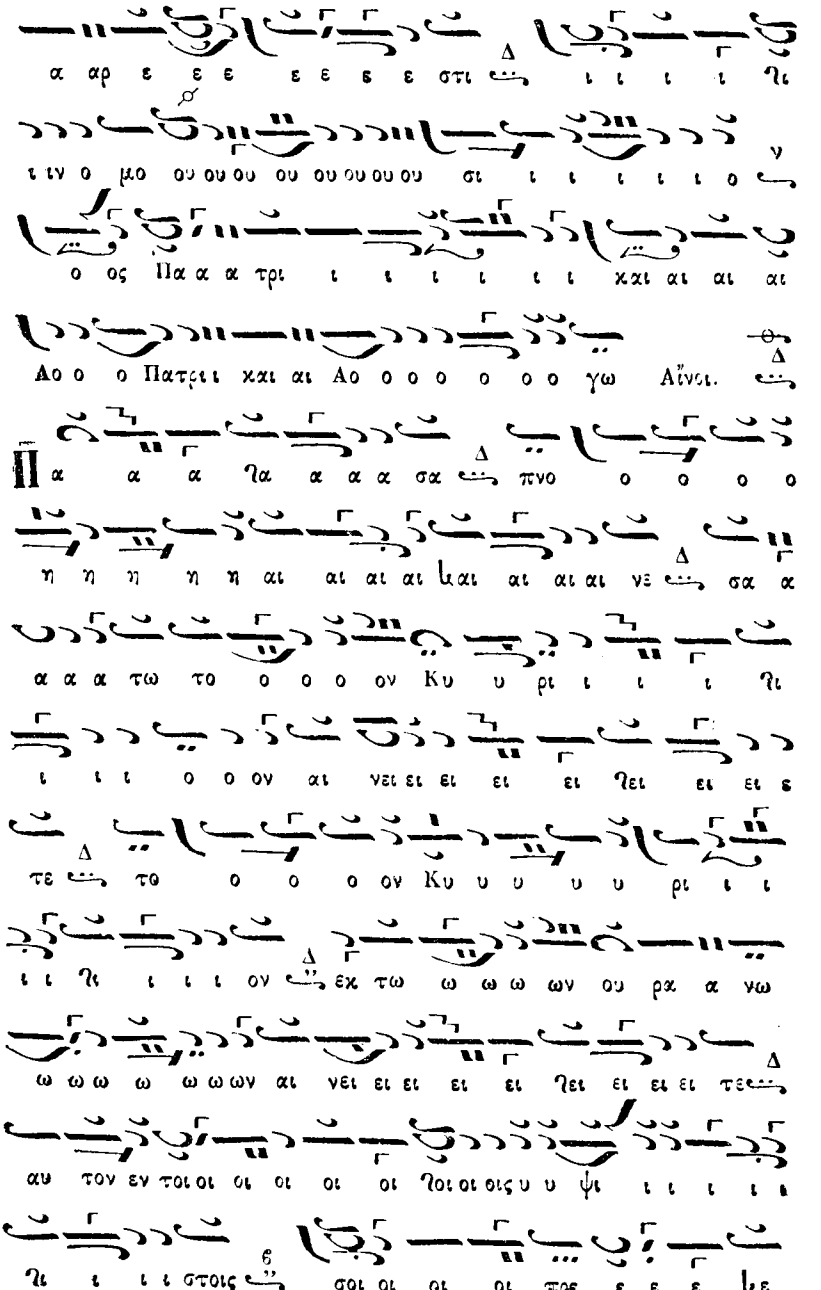

ου ου σι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι
α α ηα α α αν ου ου ου ου ου χε ε πι ι ι
ι ι ι ι ι στα α α α α α ηα α α α
με ε ε ου χε ε πι ι στα α α α α με νοι αλ λθ
δι οι οι οι οι οι οι χτονσπλχ α αγχνω ω ω σπλαγχνων
σου ου ου ου ου ου ου χα α τα δε ε ε ε
ε ε ξα α α με ε νος τα α α μ α α α α
φη ην και τρι η η η η η με ρο ο ο ο ος
α α α α α α α να α α στα α α α α α ας Κυ
ρι ι ι ι ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε δο
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ξα α α Κυ υ ρι ι ε
δο ο ο ο ξα σοι
Δ
Ζ ω ο ο ο ο δο ο ο ο ο ο ο ο ηο

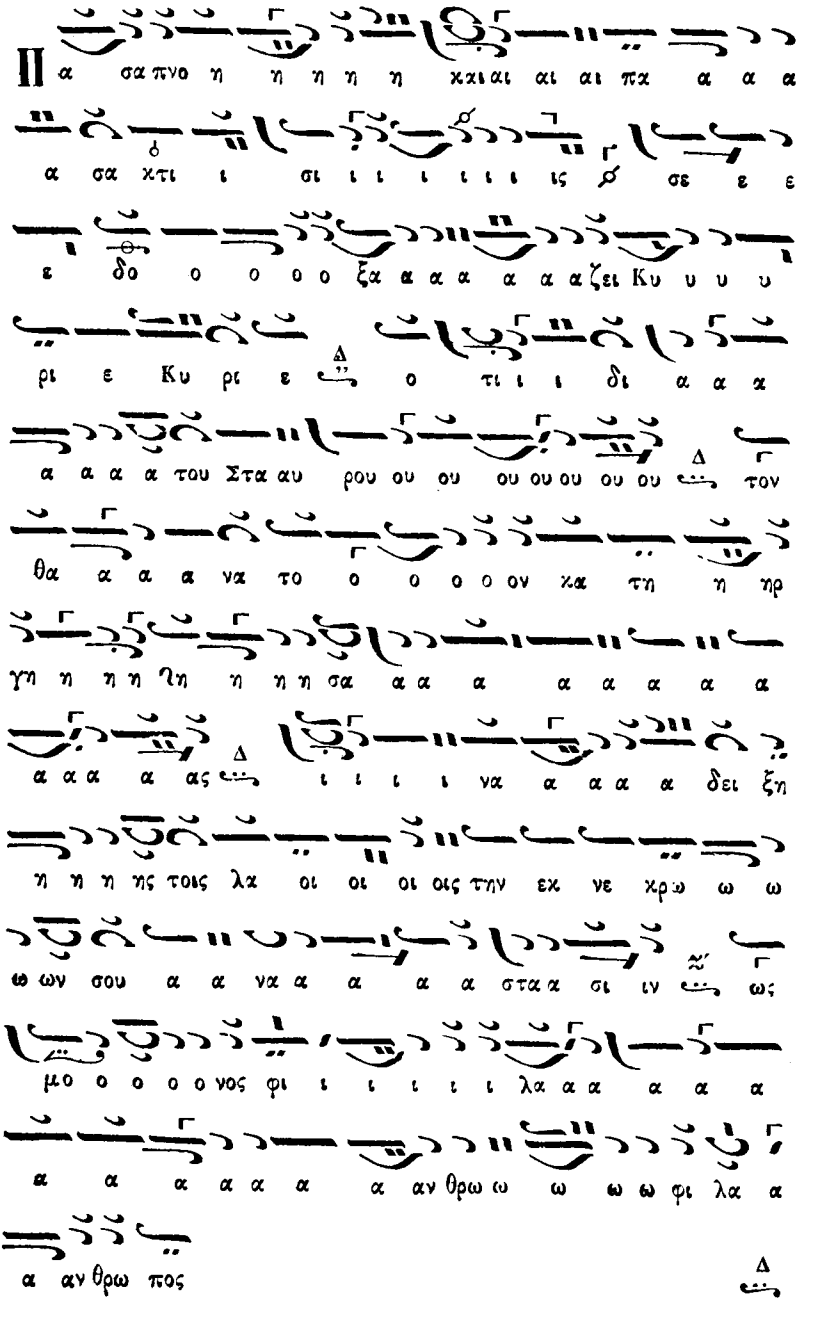
γε ε ε ε ε γερ σιν δω ω ω ω ω ω ω ω
ρη η η σχι αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι
ι λκ α σμο ο ηο ο ο ον α α α α α μα α α α
α α αρ τι ι ι ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω
ω ων χαι αι λαι αι αι αι το ο ο ο ο με ε ε γα α
α α α α α α ε ε ε ε ε ε λε ε ε ε
λε ε τομε ε γα α ε ε ε ε ε λε ος Δόξα καὶ νῦν.
Ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω λε ε ε
ω ω ω ω ω ω ηω ω ω ω ω ω ω θκ α α
α αυ μκ α α α ηκ α α α τος χκι αι αι αι αι
αι λαι αι αι αι νου πκ α α α α α α αν των τω
ω ω ων πκ α α λαι αι αι θκ α α α αυ μα α α
α α α α τω ω ω ω ω ηω ω ω ω ων τις

γα α α α α α α σρ ε ιε ε γνω ω ω Μη η η
η η τε ε ε ρα α α α α α α α α α α α
α α νευ αν δρο ο ο ος τε ε ε ε ε
το ο ο ο χυι ι ι ι τε ε το ο χυι ι ι ι ι ι ι
αν χαι εν αγ χα α α α α α λαις φέ ε ε ρου
ου ου φε ρου σαν το ον α α α α πα α α α α
α α α σαν τη η η ην χτι ι ι σι ι ι
ι ι ιν πε ε ε ε ρι ι ι ι ι
ι ι ε ε ε ε ε χο ο ον τα α α α α
α Θε ου ου ου ου ου ου ου ου ε ε ε ε ε ε στι ι ι
βου ου ου λη η η η η η η το ο ο ο χυ υ
το χυ η θεν ον ως βρε ε ε φο ο ο ος Πα α α α
α α α να α α Πα να γνε σαις ω λε ε ε ε ναι αι

Οἱ Ἀναβαθμοί.
Ἀντίφωνον ά.

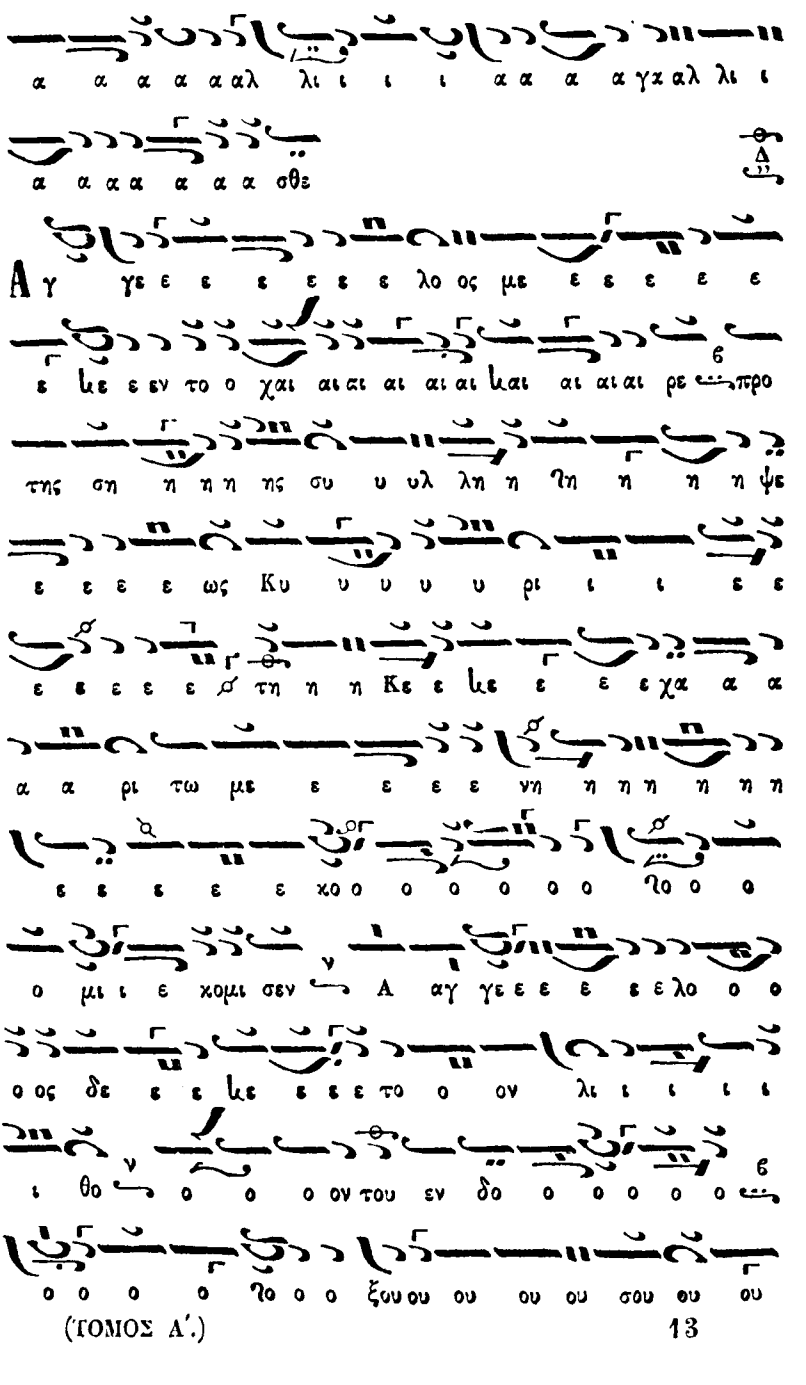
Εν τω ω ω ω ω ω ω ω ου ρα α α α α
να ω τα α α ο ο ο ο ομ μα α α τα ο ομ
μα τα α α α α α α α εκ πεμ πω ω ω ω ω
μου ου ου ου τη η ης κα α α α α αρ δι ι ι ι
ι ι ι ας προς σε ε ε ε σω ω ω προσε ε Σω
τη η η η η η η ηρ σω ω ω ω ω ω ω ω σο ο ο
ο ο ον με ε ε ε ε ε ε ε σηη η η ε ε ε ε ε
πι ι ι ι λα α α σηε ε πι ι λα α α α α α
αμ ψει
Ε λε ε ε ε η η η η η η η η η σον η
η η η η η η η μα α α α α ας του ου ου ους πται
αι αι αι αι ον τα α α α ας σοι οι οι πο ο
ο ο ο ο ο ολ λα α α α α α α α α α

α αρ ε ε ε ε ε ε ε στι ι ι ι ι ηι
τιν ο μο ου ου ου ου ου ου ου ου στι ι ι ι ι ι ο
ο ος Πα α α τρι ι ι ι ι ι ι χαι αι αι αι
Αο ο ο Πατρι ι χαι αι Αο ο ο ο ο ο ο γω Αἴνοι.
Πα α α α ηα α α α σα πνο ο ο ο ο
η η η η η αι αι αι αι ηαι αι αι αι νε σα α
α α α τω το ο ο ο ον Κυ υ ρι ι ι ι ηι
ι ι ι ο ο ον αι νει ει ει ει ει ηει ει ει ε
τε τω ο ο ο ον Κυ υ υ υ υ ρι ι ι
ι ι ηι ι ι ι ον εχ τω ω ω ω ων ου ρα α νω
ω ω ω ω ω ω ων αι νει ει ει ει ει ηει ει ει ει τε
αυ τον εν τοι οι οι οι οι οι ηοι οι οις υ υ ψι ι ι ι ι ι
ηι ι ι ι στοις σοι οι οι οι πρε ε ε ε ηε

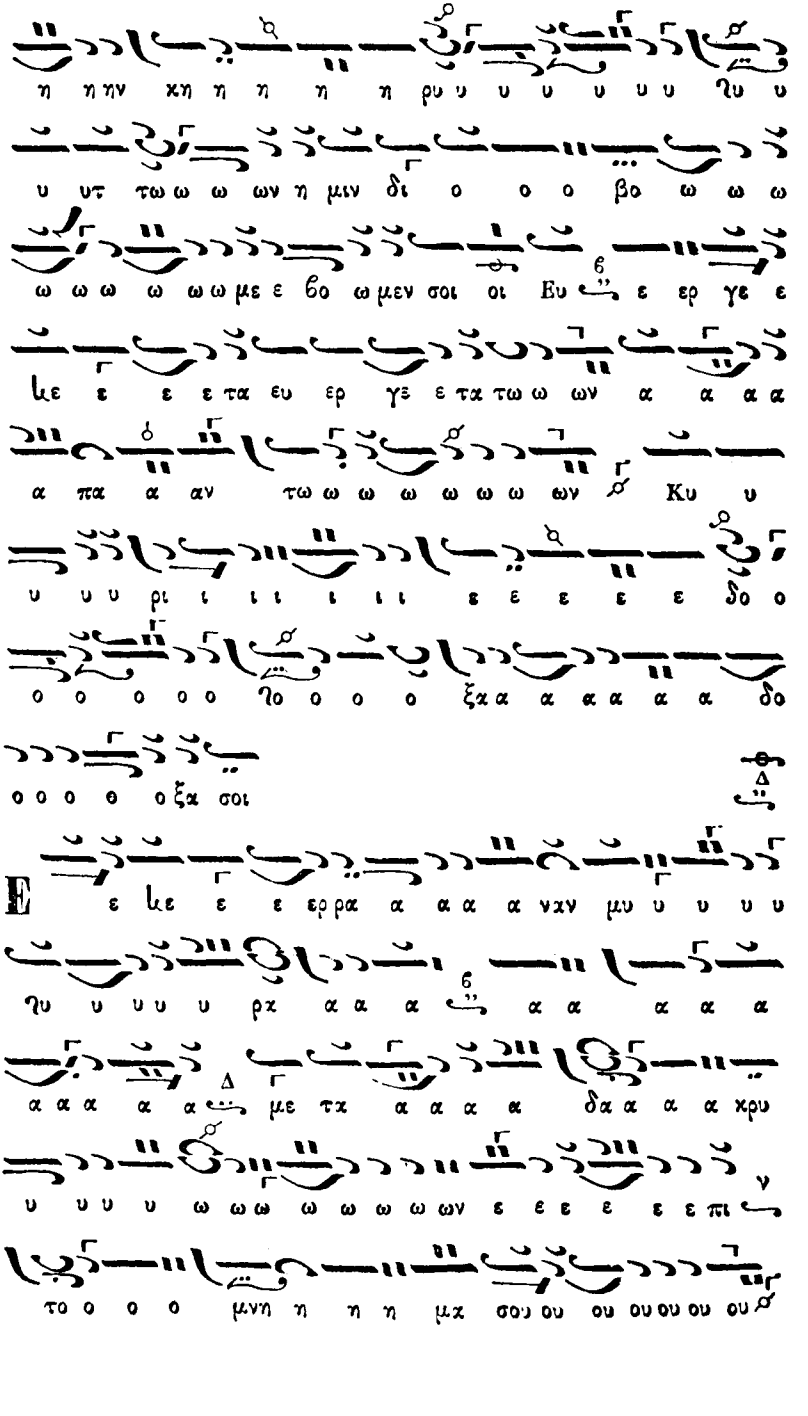

α σα πνο η η η η χαι αι αι πα α α α
α σα χτι ι σι ι ι ι ι ι ι ις σε ε ε
ε δο ο ο ο ο ξα α α α α α α ζει Κυ υ υ υ
ρι ε Κυ ρι ε ο τι ι ι δι α α α
α α α α του Στα αυ ρου ου ου ου ου ου ου ου τον
θα α α α να το ο ο ο ο ον κα τη η ηρ
γη η η η ληη η η η σα α α α α α α α α
α α α α ας ι ι ι ι να α α α α δει ξη
η η η ης τοις λα οι οι οι οις την εκ νε κρω ω ω
ω ων σου α α να α α α α στα α σι ιν ως
μο ο ο ο ο νος φι ι ι ι ι ι λα α α α α α
α α α α α α α αν θρω ω ω ω ω φι λα α
α αν θρω πος

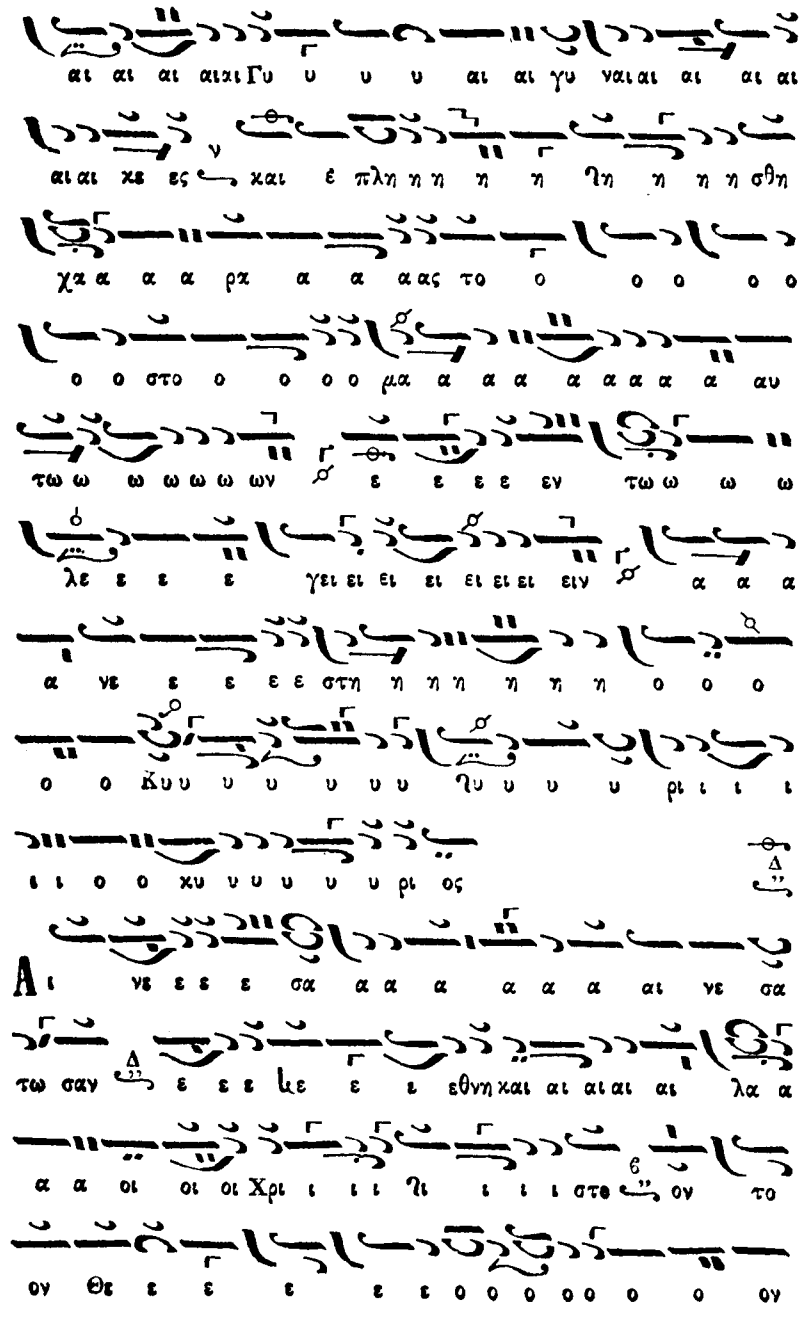
η η η η α α α α α α να στα α αν τα προ
ο ο σχυ νη η η η τω προ σχυ νη τω ω ω
σχν λε ε χε ε ε ε ε ε ε ε γο ο ον
τε ε ε με ε ε ες συν η η μι ι ι ι ι ι
ι ι ι ι ι ι ιν δο ο ο ξα τω πλη
η η η η θει των οι οι κτι ιρ μω ω ων σου Σω
τη η η η ηρ η μω ω ω ω ων δο ο ο ο ο ο ο
ο ο ο ο ο ο ο ξα α α α α α δο ο ο
ο ξα σοι
Χ αι αι ναι αι αι αι ρε ε ε ε τε λα οι οι οι
οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι και αι αι αι αι α α α
γα α α α α α αλ λι ι ι ι α α α α α σθε
έ ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε με ε

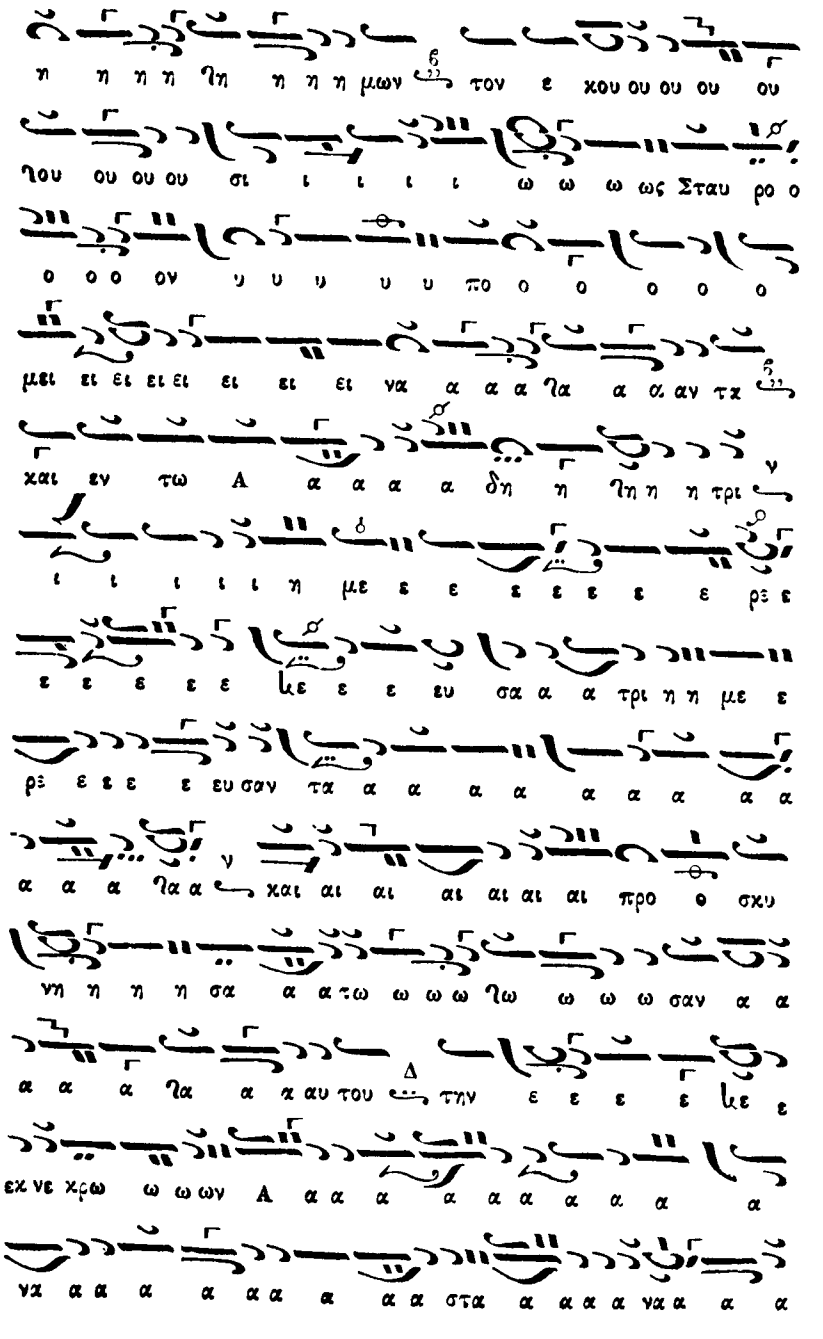
Α α α α α α αγ γε ε λος ε χα α α α θι
ε χχ θι σεν εις τον λι ι ι θο ο ο ο ο
ον του ου μνη η η μα τος α α α α αυ τος η η
μα α ηα α α ας ευ η η η ηγ γε λι ι
ι ι ι σχ α α α ηα α α α το ει ει πω ω
ω ω ω ω ωνε Χρι στο ος α νε ε ε ε
στη εχ νε χρω ω ω ω ω ω ω ω ω ων ο ο ο
Σωω ω τη η η η η η ηρ του ου ου χο ο ο ο
σμου και ε πλη η η η ρω χαι ε πλη ρω σε τα α
συ υ ηυ υ υ υμ πα τα α α α α ευ ω ω ω ω
ω δι ι ι ι ι ι ι ηι ι ι ι ας
χαι αι ιαι αι αι αι ρε ε ε ε τε λα ιο ιο ιο ιο
ιο ιο ιο ιο ιο ιο ροιοχαι αι αι αι αι αι α α α γα

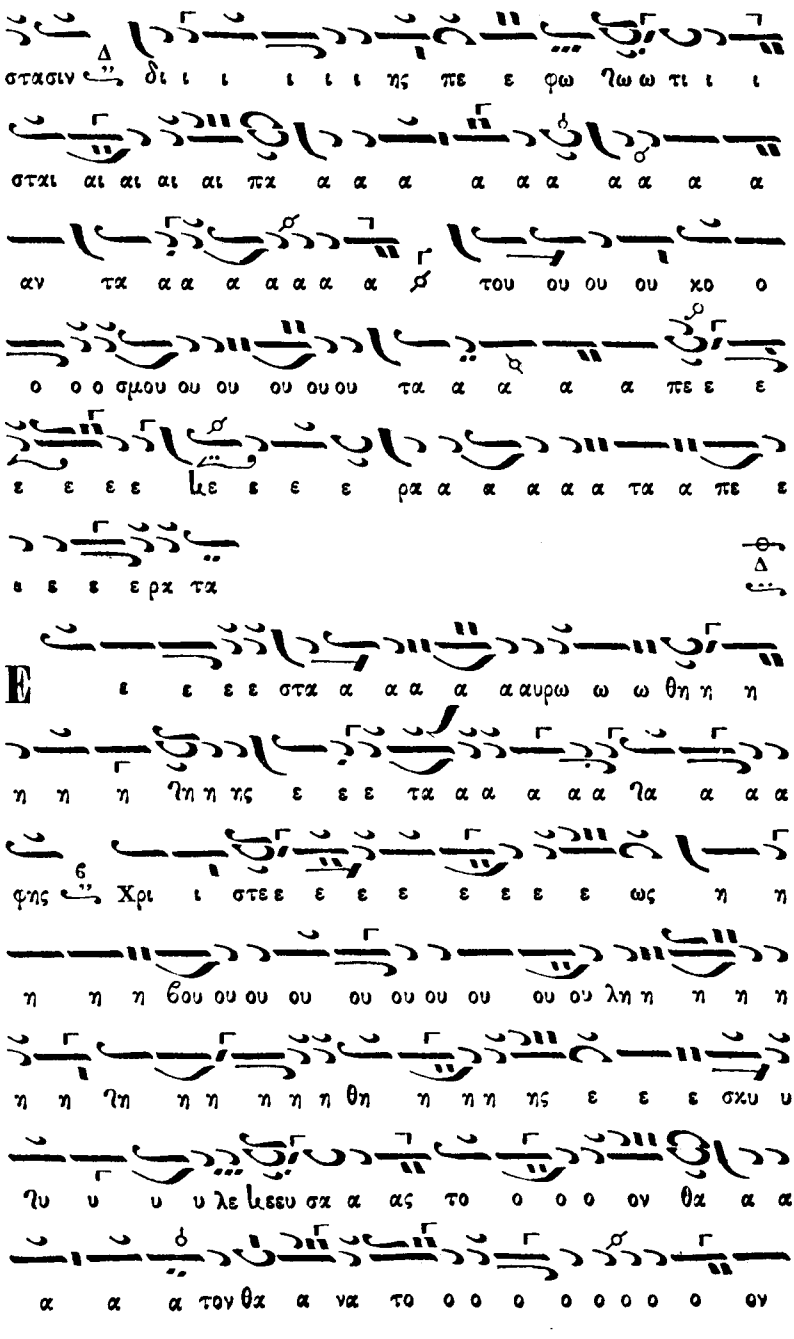

α α α α αλ λι ι ι ι α α α αγχαλ λι ι
α α αα α α α σθε
Αγ γε ε ε ε ε ε λο ος με ε ε ε ε ε
ε λε ε εν το ο χαι αι αι αι αι αι λαι αι αι αι ρε προ
της ση η η η ης συ υ υλ λη η ζη η η η ψε
ε ε ε ε ως Κυ υ υ υ υ ρι ι ι ε ε
ε ε ε ε ε τη η η Κε ε λε ε ε ε χα α α
α α ρι τω με ε ε ε ε νη η η η η η η
ε ε ε ε ε χο ο ο ο ο ο ο ζο ο ο
ο μι ι ε χομι σεν Α αγ γε ε ε ε ε λο ο ο
ος δε ε ε λε ε ε ε το ο ον λι ι ι ι ι
ι θο ο ο ο ον του εν δο ο ο ο ο ο
ο ο ο ο ζο ο ο ξου ου ου ου ου σου θυ ου

ου ου ου ου μνη η η η η η η η η μα α
α το ο ο ο ο ο ος εν τη ση η η η η η
Α να στα α α α α σει ει ει ει ει ει ει ε ε
ε ε ε χυ υ υ υ υ υ υ ηυ υ υ υ λι ι
ι ι ι ε ε χυ υ υ υ υ υ λι σεν ο ο με ε
ε ε ε λε ε εεν α α α α αν τι ι ι ηι ι ι
ι τη η ης λυ ηυ υ υ πη η η η η η η η ης ευ
φρο ο συ υ ηυ υ υ υ νής συ υ υ ηυ υ
υ υμ. βο ο συ υμβο λα α α μη η η η η η νυ υ
υ ηυ υ υ υ ων ο ο ο δε ε ε ε λε ε
ε ε α ο δε ε ε αν τι ι ι θα α α α α να α
α του ου ου ου ου ου ου ου Δε ε ε σπο ο ηο ο
ο ο τη η η η ην Ζω ο δο ο ο θ ο τη η η η

η η ην κη η η η η ρυ υ υ υ υ υ υ ηυ υ
υ υτ τω ω ω ων η μιν δι ο ο ο βο ω ω ω
ω ω ω ω ω ω με ε βο ω μεν σοι οι Ευ ε ερ γε ε
με ε ε ε τα ευ ερ γε ε τα τω ω ων α α α α
α πα α αν τω ω ω ω ω ω ων Κυ υ
υ υ υ ρι ι ι ι ι ι ε ε ε ε ε δο ο
ο ο ο ο ο ηο ο ο ο ξα α α α α α δο
ο ο ο θ ο ξα σοι
Ε ε με ε ε ερρα α α α α νκν μυ υ υ υ υ
ηυ υ υ υ υ ρκ α α α α α α α α
α α α α α με τκ α α α α δα α α α κρυ
υ υ υ υ ω ω ω ω ω ω ω ων ε ε ε ε ε ε πι
το ο ο ο μνη η η η μκ σου ου ου ου ου ου ου

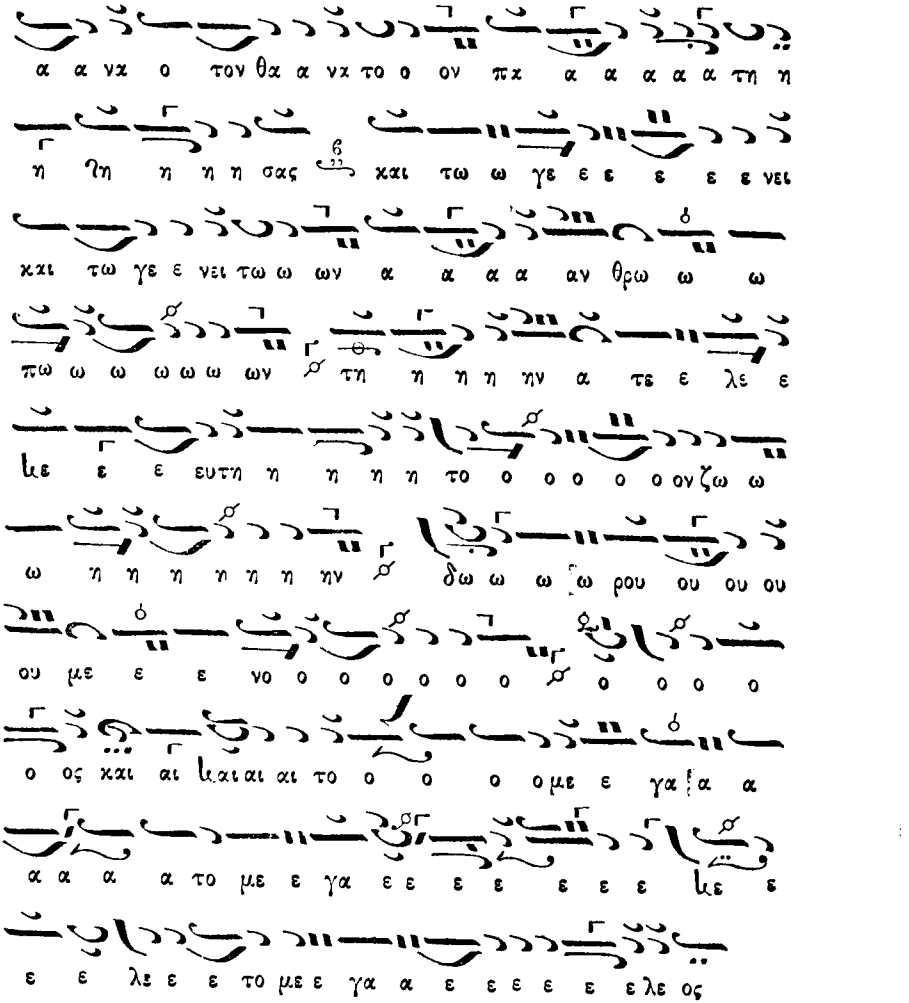

αι αι αι αιαιΓυ υ υ υ αι αι γυ ναιαι αι αι αι
αιαι χε ες χαι ε πλη η η η η ηη η η η σθη
χα α α α ρα α α α ας το ο ο ο ο ο
ο ο στο ο ο ο ο μα α α α α α α α α αυ
τω ω ω ω ω ω ων ε ε ε ε εν τω ω ω ω
λε ε ε ε γει ει ει ει ει ει ει ειν α α α
α νε ε ε ε στη η η η η η ο ο ο
ο ο Κυυ υ υ υ υ υ ηυ υ υ υ ρι ι ι ι
ι ι ο ο χυ υ υ υ υ υ ρι ος
Αι νε ε ε σα α α α α α α αι νε σα
τω σαν ε ε ε λε ε ι εθνη χαι αι αι αι αι λα α
α α οι οι οι Χρι ι ι ι ηι ι ι ι στε ον το
ον Θε ε ε ε ε ε ο ο ο ο ο ο ο ο ον

η η η η ηη η η η μων τον ε χου ου ου ου ου
ηου ου ου ου σι ι ι ι ι ω ω ω ως Σταυ ρο ο
ο ο ο ον υ υ υ υ υ πο ο ο ο ο ο
μει ει ει ει ει ει ει ει να α α α ηα α α αν τχ
χαι εν τω Α α α α α δη η ηη η τρι
ι ι ι ι ι η με ε ε ε ε ε ε ε ρε ε
ε ε ε ε ε κε ε ε ευ σα α α τρι η η με ε
ρε ε ε ε ευ σαν τα α α α α α α α α
α α α ηα α χαι αι αι αι αι αι αι προ ο σκυ
νη η η η σα α α τω ω ω ω ηω ω ω ω σαν α α
α α α ηα α α αυ του την ε ε ε ε κε ε
εκ νε χρω ω ω ων Α α α α α α α α α α
να α α α α α α α α α στα α α α α να α α α

στασιν δι ι ι ι ι ι ης πε ε φω ηω ω τι ι ι
στ αι αι αι αι πα α α α α α α α α α
αν τα α α α α α α του ου ου ου κο ο
ο ο ο σμου ου ου ου ου ου τα α α α α πε ε ε
ε ε ε ε με ε ε ε ρα α α α α α τα α πε ε
ε ε ε ε ρα τα
Ε ε ε ε στα α α α α αυρω ω ω θη η η
η η η ηη η ης ε ε ε τα α α α α α ηα α α α
φης Χρι ι στε ε ε ε ε ε ε ε ως η η
η η η βου ου ου ου ου ου ου ου ου λη η η η η
η η ηη η η η η η θη η η η ης ε ε ε σκυ υ
ηυ υ υ υ λε με εσυ σα α ας το ο ο ο ον θα α α
α α α τον θα α να το ο ο ο ο ο ο ο ο ον

σα α α αν τε ε ε ε ε ε ε ε ες τη ο
ρα α α α α νο ο πα ρα νο μοι οι σφρα γι ι ι ι ι
ο ηο ο ο οντω ω ω ω ως πα α
ε λε ος
ηε ε ε ε λε ε ε το με γα α ε ε ε ε
ε γα α α α α α α ε ε ε ε ε ε ε
ο ο ο ο ο ον και αι ηαι αι αι αι το ο ο με
ζω η η η η ην αι αι αι αι ω ω ω ω ω νι
με νο ο ος τω ω ω ω ω ω χο ο ο ηο ο ο ο σμω
ο ο της δω ω ω ρου ου ηου ου ου ου με δω χου ου
ο ηο ο ος χαι αι αι Δε ε ε ε ε ε σπο ο ο ηο ο
ε εν δο ο ο ο ο ο ξη η ω ς Θε ο ο ο ο ο
χαι α α α α νε ε ε στη η η η ηη η η η ης ε

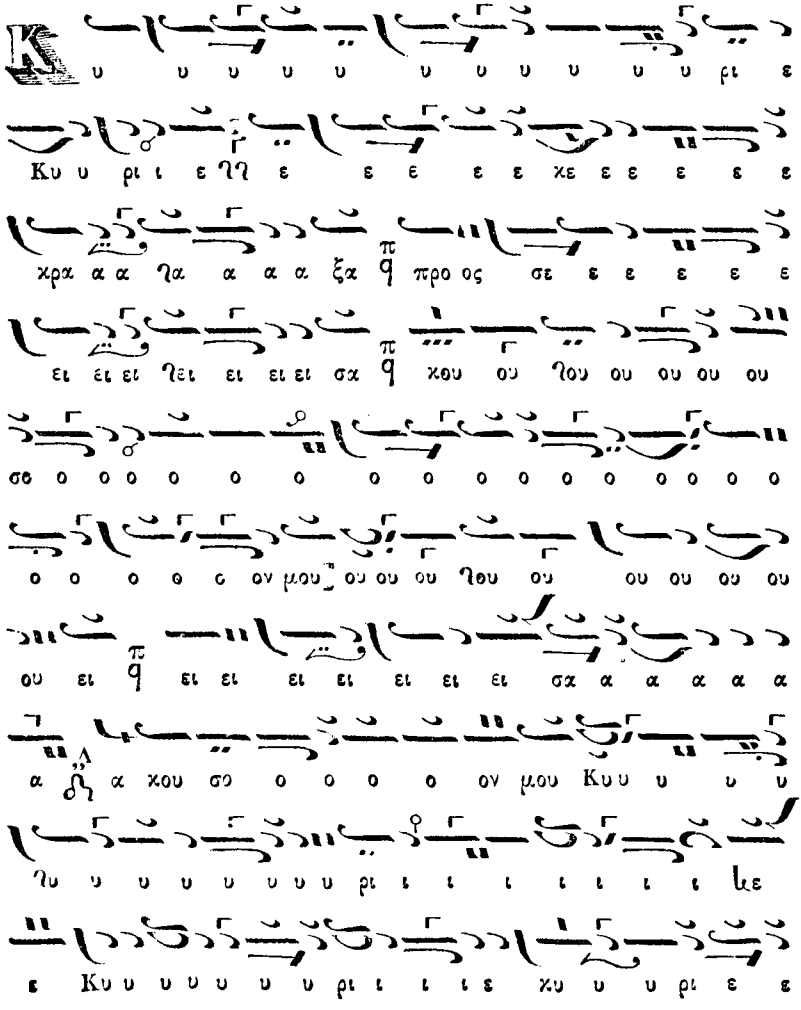
χαι αι αι αι ε ε ε ε ε λε ε ε χαι ε ε λε
γο ο ο ο ο ο ο ον σι ει ει ει ει ει ει πα α
α α α α α τε ε ο τι η μω ω ω ω ω ω ω ων
χοι οι οι μω ω ω ω με ε ε ε ε νω ω ω
η η η η ηλ θον οι οι οι οι Μα α α α α θη
η η η ται αι λαι αι αι αι χαι ε ε ε ε ε χλε
ε ε ε ψα α α α α αν α α α α α αυ το ο
ο ο ο ο ον χαι αι τι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι
ι ι ι σ λε ε ε ι ι ι ι ι ι ηι ι ι ι ι ι ι
ι ις χλε ε ε ε ε ε ε χε ε ε ε ε λε ε ε
ε ε πτει ει ει ει νε ε ε χρο ο ο ο ο ο ον σ
μα λι ι ι ι στα α α δε χαι αι αι αι λαι αι αι
γυ υ υ χαι αι γυ μνο ο ο ο ον α α α αυ το

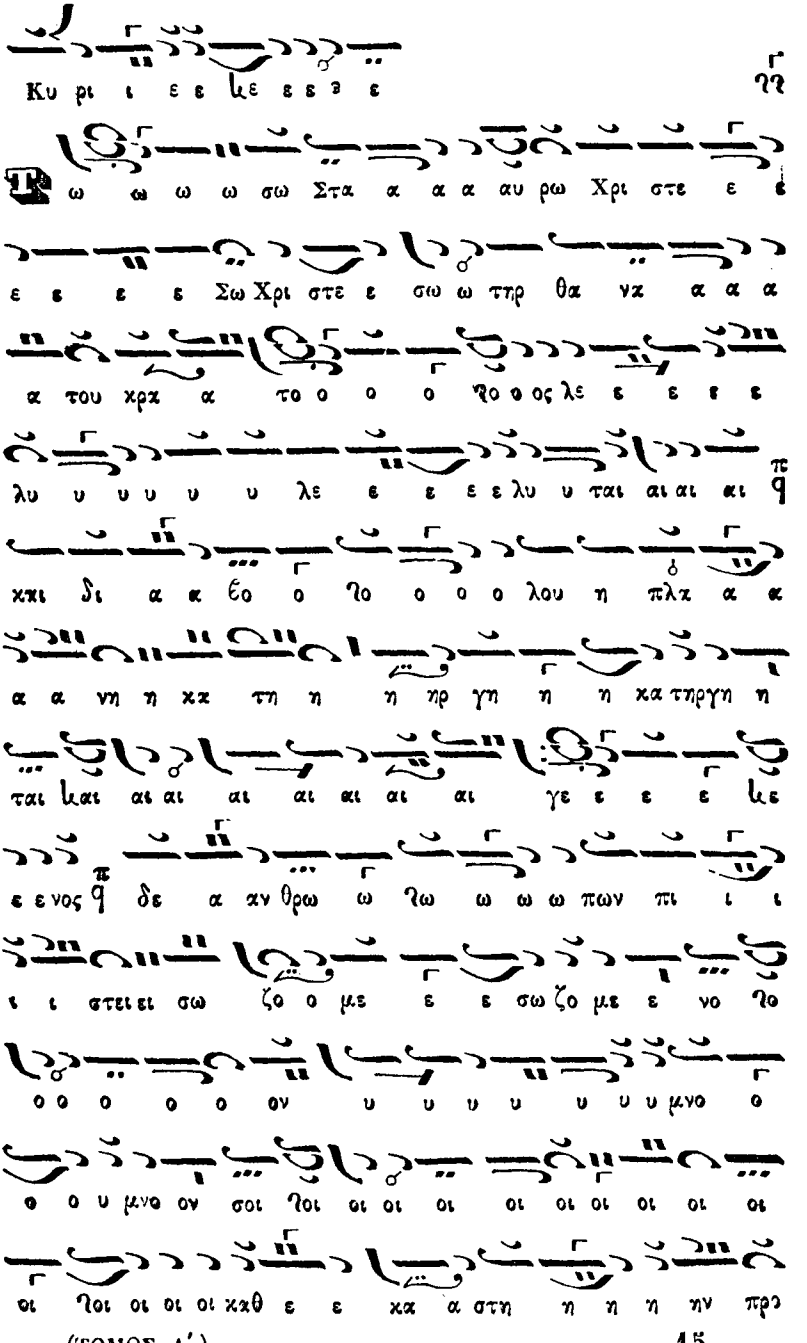

α α να ο τον θα α να το ο ον πα α α α α τη η
η η η η η σας και τω ω γε ε ε ε ε νει
και τω γε ε νει τω ω ων α α α α αν θρω ω ω
πω ω ω ω ω ω ων τη η η η ην α τε ε λε ε
λε ε ε ευτη η η η η το ο ο ο ο ο ον ζω ω
ω η η η η η η ην δω ω ω ρου ου ου ου
ου με ε ε νο ο ο ο ο ο ο ο ο ο
ο ος και αι λαι αι αι το ο ο ο με ε γα α α
α α α α το με ε γα ε ε ε ε ε ε ε λε ε
ε ε λε ε ε το με ε γα α ε ε ε ε ε λε ος

ΗΧΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας.

ἦχ Γα.

Κυ ρι ε ε λε ε ε ε
ω ω ω ω σω Στα α α α αυ ρω Χρι στε ε ε
ε ε ε ε Σω Χρι στε ε σω ω τηρ θα να α α α
α του χρα α το ο ο ο ρο ο ος λε ε ε ε ε
λυ υ υ υ υ υ λε ε ε ε ε λυ υ ται αι αι αι
χπι δι α α ξο ο ρο ο ο ο λου η πλα α α
α α νη η χα τη η η ηρ γη η η κα τηρ γη η
ται λαι αι αι αι αι αι αι αι γε ε ε ε λε
ε ε νος δε α αν θρω ω ρω ω ω ω πων πι ι ι
ι ι στει ει σω ζο ο με ε ε σω ζο με ε νο ρο
ο ο ο ο ο ον υ υ υ υ υ υ υ μνο ο
ο ο υ μνο ον σοι ρο οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι
οι ρο οι οι οι χαθ ε ε χα α στη η η η ην προ

σφε ε ε ε ε ε ε ε ρει ει ει μει ει ει ει νη
Πε ε φω τι ι σται τα α συμ πτ α α α αν τα
τη Α να στα α α α α σει ει ει ει ει σου ου
ου ου ηου ου ουκυ υ υ υ υ ρι ι ι ι ε Κυ υ
ρι ε ε ε ε ε ε ε

ε ε ε ρει ει ει ηει ει ει ει ει
ο ξα α α α α α α α ζω ηω
ω ω ω ω ω ω ω ω ω του Πα τρο ο ο ο
ος χαι του Υι υι υι υι ου ου τη η η η η η ην
δυ υ υ υ υ να α α α α α α την δυ υ υ
υ να α μι ι ι ιν π ϙ χαι αι Πνευ μα α τος α
γι ι ι ι ι ι ηι ι ι ι ου ϙ υ υ υ υ
υ μνω ω ω ω την ε ε ε ε ξσυ ου ου ου ου ου σι
ι ι ι ηι ι ι ι ι ι ι ι α ηα α α α
α α αν α δι αι αι αι αι αι αι αι ρε
ε το ον α α α α α χτι στο ο ο ο ο ον Θε ε
ο ο ο ο ο ο ο τη η η η η ηη η η η τα π ϙ
Τρι α α α α δα ο ο μο ο ο ο ο ο ο μο ο

αι δο ο ξα α α α

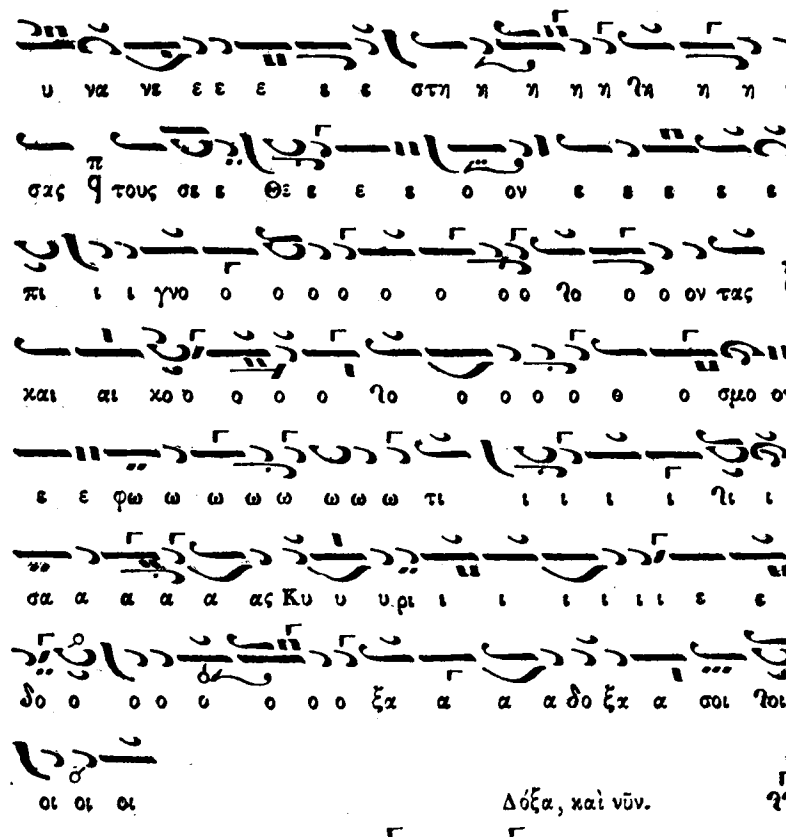
α βχ α ηχ α α α ας Χρι στο ο ο ο ο ος ε ε ε ευ
η η ηγ γε ε ε ευ η ηγ γε λι ι ι ι ι ι
σα ευ ηγ γε λι σα α το ηο ο ο ο ο θα α αρ
σει ει ηει ει ει ει ηη ει ει ει ει ει τε ε ε λε ε
ε ε ε ε ε ε ε λε ε ε ε γω ων νυ υν νε ε ε
ε q ε ε ε ε ε ε ε ε ε νι ι ι ι ι
ι ι χη η η η νυν νε ε ε νι ι ι ι ι χη η
χα ηα α α α α α α ηα α α ε q γω ω ω ω
ω ω ω ω ω ω ει ηει ει μι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι
ι ι ι ι ι ι ι ι η η η Α α α η η α ναα
α α α α α α στα α η α να στα α σι ηι ι ι ι
ι ις ε q γω ω ω ω ω η η η η ηη η η μα
ας α α α α α ηα α α α α α α να α α α

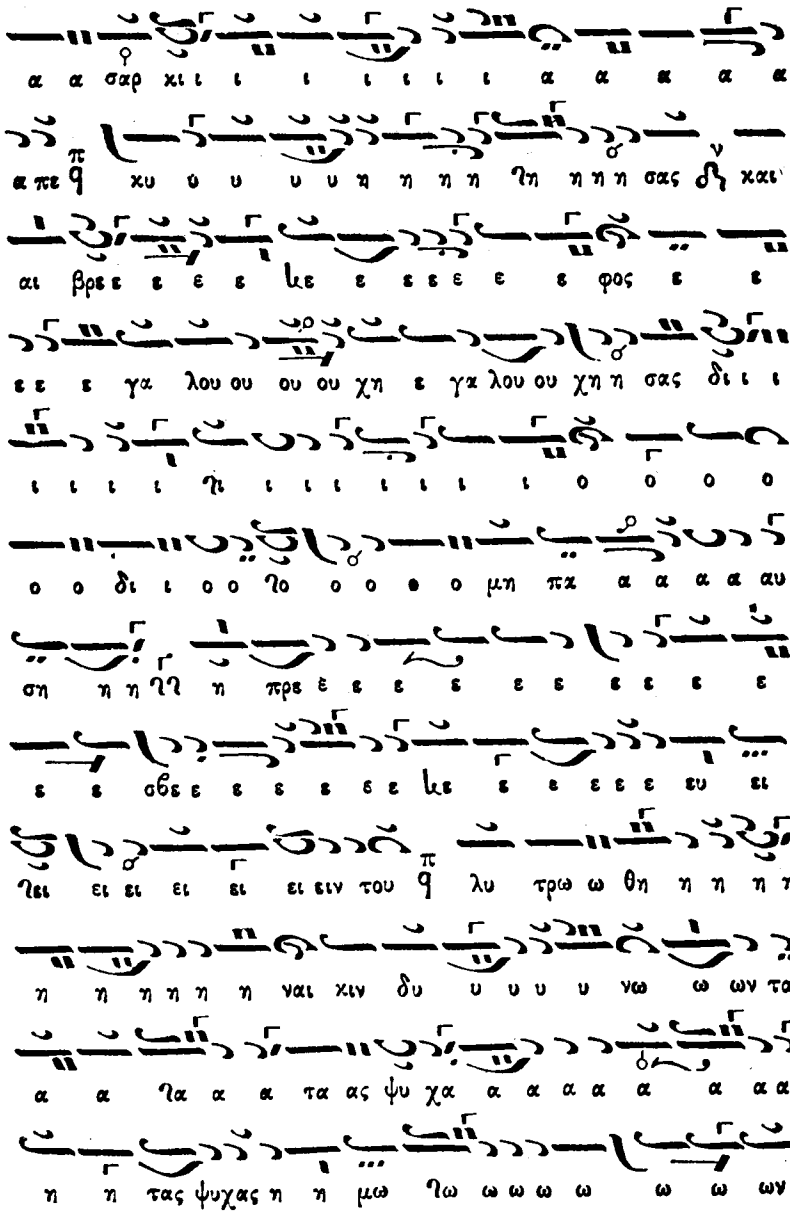
ων χ α α α α α αυ γα α α α α ζο ο ον
τε ε ε με ε ε ε ε ες Χρι στε ε ε ε ε ε ε ο
ο ο ο ο Θε ε ο ο ο ο ος η ο ο ο
ο ο ο φω τι ι ι σα α α α ας το ο ον οκ
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο σμο ο ο ο ο ο ον τη η
τρι η με ε ε ρω Α α να α α α α α α
α α α α α α α στα α α α α α α σει ει
ει α να α στα α α α α σει ει σου ου ου ου ου η ε
ξε λουου ου το ο ο ο ον λα α α α α ο ον
σουου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου εχ χειει ει
ει ρο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ος των ε ε εχ θρω
ι ι ι ι ω ω ω ω ω ω ω ω ων σου ου ου φι ι ι ι
λα α α α α α α αν θρω ω ω φι λανθρω ω πε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
Ο τω ω ω πα α α α θει ει ει Ἀπόστιχα.
ει σου ου ου Χρι ι ι ι ι ι στε ε ε ε ε
α μαν ρω ω ω ω ω ω ω ω ω σα ας το ο
ο ο ο ον η η η η η η λι ι ι ι τον
η λι ο ο ο ο ο ο ο ο ον και τῷ φω ω
τι ι ι ι ι ι της ση η η η ης Λ να
στα α σε ε α ναστα σε ε ω ω ω ω ω ω ω
ω ως φαι δρυ να ας τα α α α α α α α συ υ υ υ
υ υ υμ πα α α α α α α αν τα προ ο ο ο
σδε ε προ ο σδε ε ξαι αι αι αι αι η η η η
η η η μω ω ω ω ων ων τον ε σπε ρι νο ο ο
ο ον υ υ μνο ον φι ι ι ι ι ι ι λχ α α α

η ην μα α α α α α χρε ο ο ο θυ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ μι ι μα α χρο θυ υ μι ι
ι ι ι ι α λα α α αν νη χα α α α α α
τελθων ε εν Α α δη η η η νη η η δε q τρι
ι η η η η η η η νη η η η η η με ρο ο
ο νη ος α α α α α α α α α α α α νε ε
ε ε ε ε ε με ε ε ε ε ε στη νη η η η
η η ης ζω q ην τω ω χο ο ο ο ο σμω δω ω
ω ω ρου ου ου ου με δω ρου ου με ε νο ο ο ο ο
ο ο δω ρου με ε νο νο ο ο ο ο ο νο ος
χαι αι αι αι αι αι το ο ο με ε ε με ε ε το
με ε γα ε ε ε ε ε ε ε λε ε ε το ε λε ε
ο νο ο ο ος νη

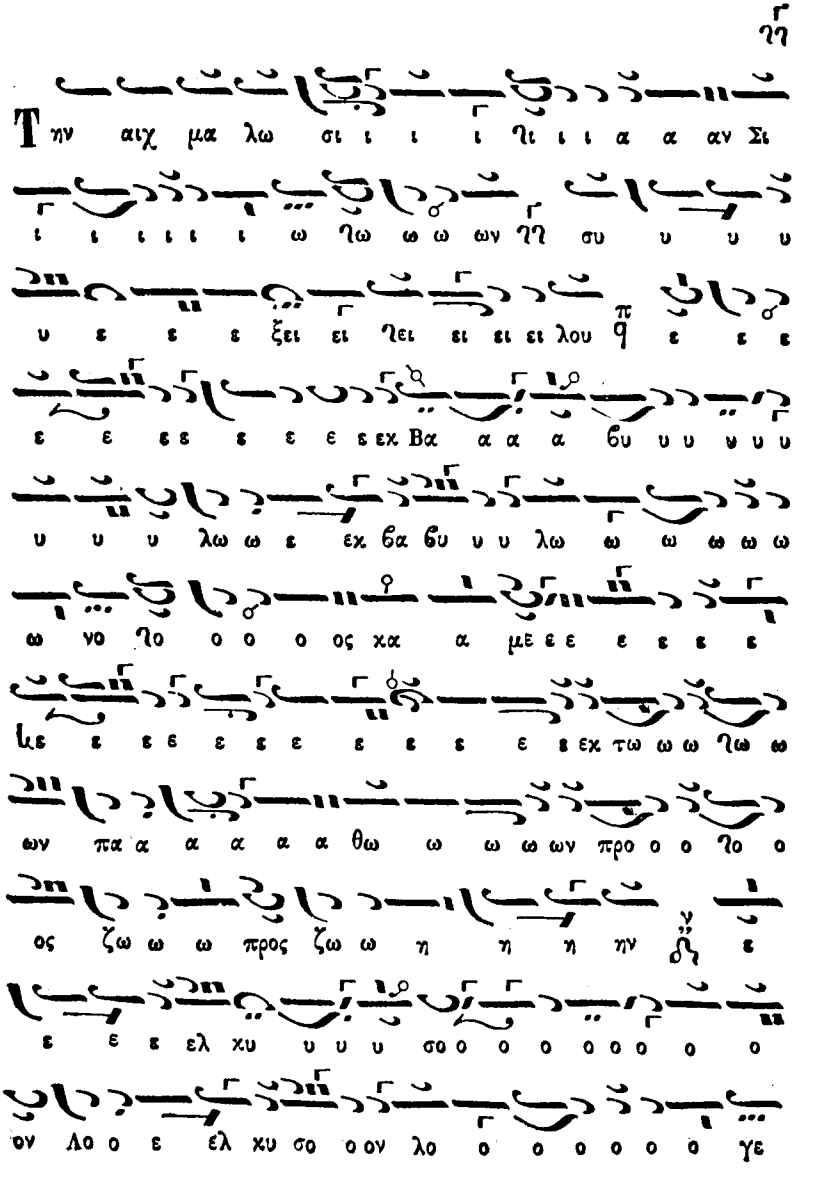
I ι να το ξο ο ο γεε ε ε ε ε με ε
ε νο ο ος η η η η η η η μω γω ω ω ω ω
ω ω ων εκ π του ου θα α α να α α α α α
του Χρι ι ι στε ε ε ε ε ε ε ε λυ υ υ υ
ου υ υ υ υ τρω ω ω ω ω ω ω ση γη η η ης
θα α α α γα α α να το ο ο ο ο ο ον υ
πη η νε ε ε εγ χα α α α α α γα α ας και
πρω το ο ο ο ο ο ο το ο ο ο ο πρω ω το
ο ο ο ο το ο χο γο ο ο ο γη ο ο ο ο
ο ο ο ο ο ο ο ος ε ε ε ε ε με ε ε εκ νε ε
χρω ω ω ω ω ω ώ γω ω ω ώ ω ω
ων α α α α α α α α να α α α α γα α α α στας
σε αυ τω ω ω ω ω σω υ υ υ υ υ υ υ υ

υ να νε ε ε ε ε ε στη η η η η η η η η
σχς π τους σε ε Θε ε ε ε ο ον ε ε ε ε ε
πι ι ι γνο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ον τας π
χαι αι χο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο σμο ον
ε ε φω ω ω ω ω ω ω ω τι ι ι ι ι ι ι ι
σα α α α α ας Κυ υ υ.ρι ι ι ι ι ι ι ε ε
δο ο ο ο υ ο ο ο ξα α α α δο ξα α σοι ηοι
οι οι οι
Δόξα, καὶ νῦν.
Α α α α α α α α α α α α α σπο ο
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ρως εχ θει ει ει ει
ει ει ου Πνε ε ε ε ευ μα α α α α α α α
α τος π βου ου λη η η η η η η η η η η η
σει π δε ε ε ε Πα α α α α τρο ο ο ο

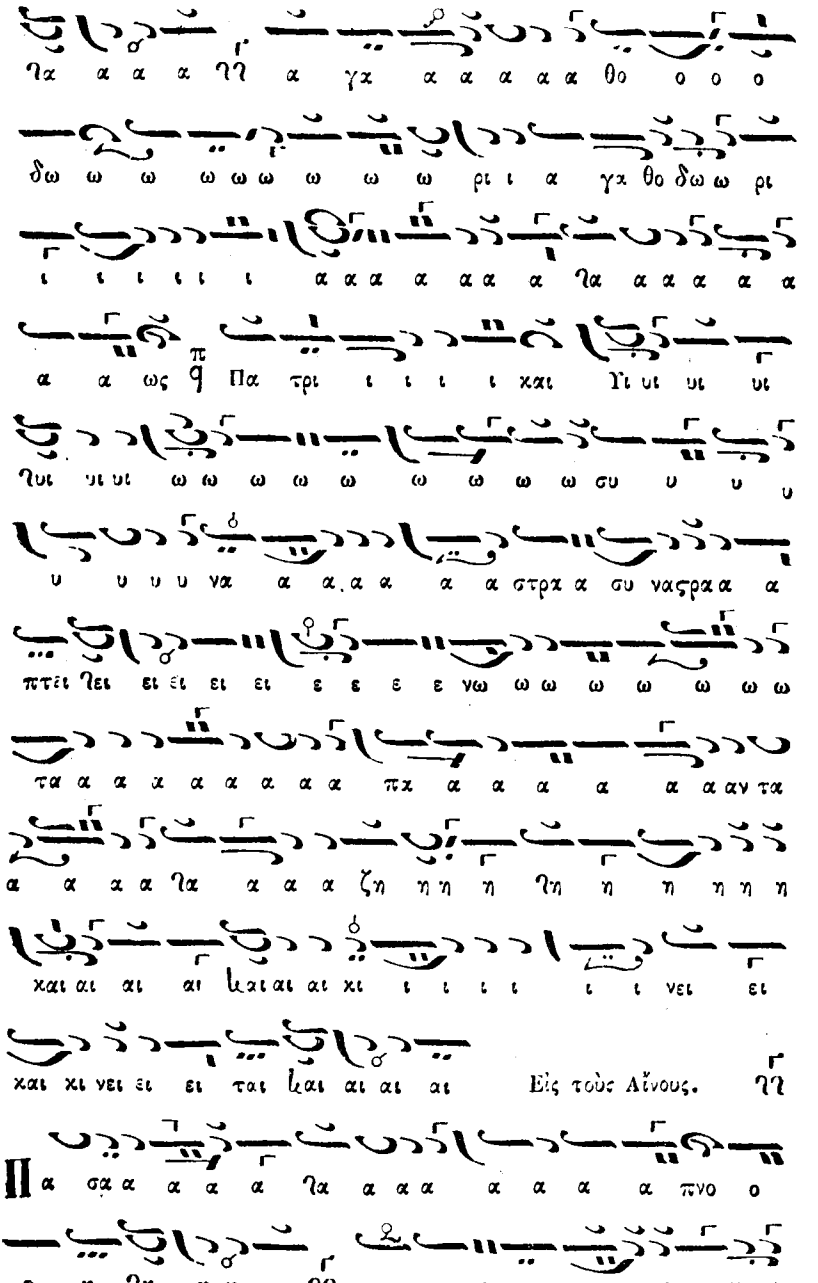

α α σαρ κι ι ι ι ι ι ι α α α α α
α πε η κυ υ υ υ υ η η η η ση η η η σας δη κατ
αι βρε ε ε ε κε ε ε ε ε ε φος ε ε
ε ε ε γα λου ου ου ου χη ε γα λου ου χη η σας δι ι ι
ι ι ι ι ηι ι ι ι ι ι ι ι ο ο ο ο
ο ο δι ι ο ο ηο ο ο ο ε ο μη πα α α α αυ
ση η η ηη η πρε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε σβε ε ε ε ε ε κε ε ε ε ε ευ ει
ηει ει ει ει ει ειν του η λυ τρω ω θη η η η η
η η η η η η ναι κιν δυ υ υ υ υ νω ω ων τα
α α ηα α α τα ας ψυ χα α α α α α α ας
η η τας ψυχας η η μω ηω ω ω ω ω ω ω ων

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΡΘΡΟΝ.

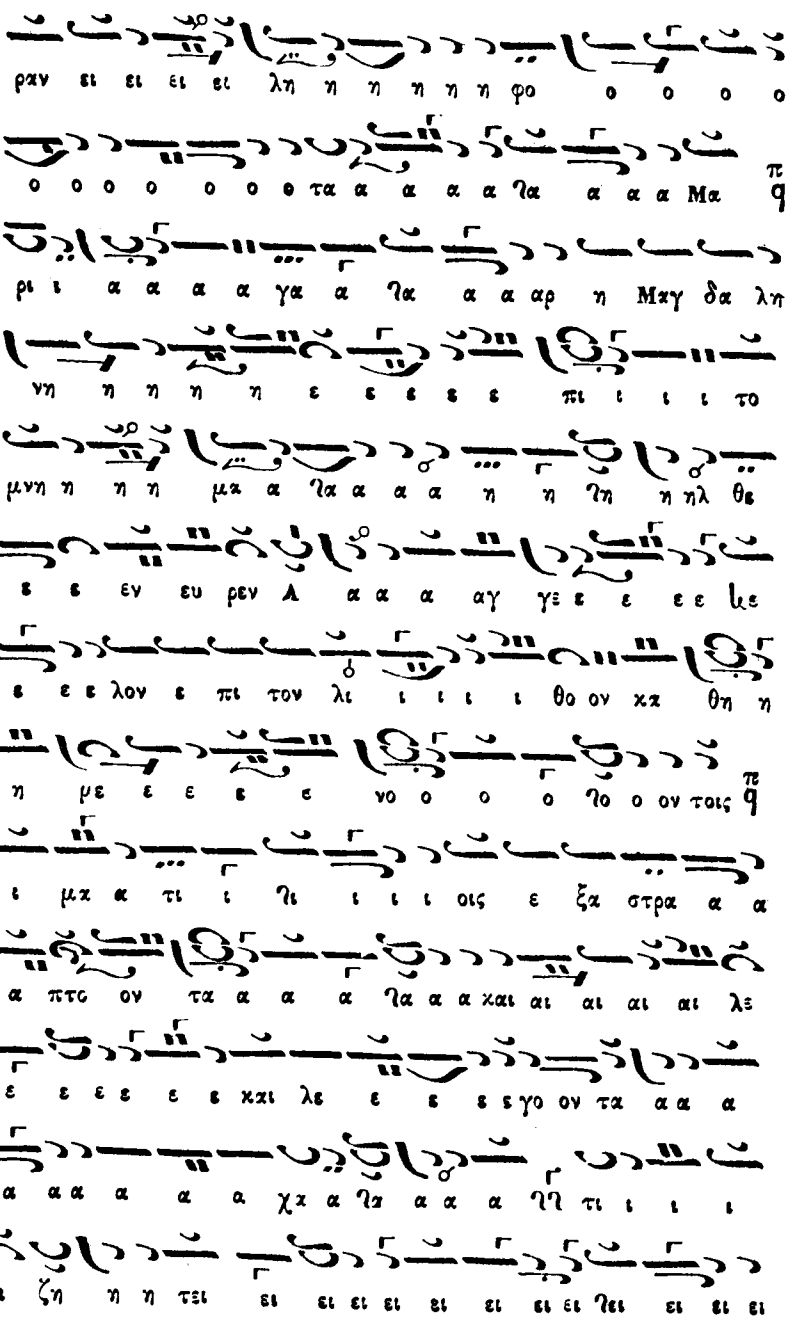
ΑΝΤΙΦΩΝΟΝ Α'.

Δόξα, καὶ νῦν.
Πνευ

Εἰς τοὺς Αἴνους.

ων του q σω ω ηω ώ ω ω σαι αι αι αι τ α
α α συ υ υ υμ πα τα συ υμ πα αν τα α α α α α
α α α α α αυ αυ το ηο ο ο ον νη προ ο
σχυ υ υ υ ηυ υ υ νη η η η η η η η η
σω ω ω ω ω ω μξ ιε ε ε εν νη
ι η γη σα α α α αν το ο ο πα α α α α
α α α α ηα α α αν τα q τα θχυ μα α α α α
α α σι ι ι τα θα αυ μα α α α α σι ι α
ηα α α α νη οι φυ υ υ υ υ λα κε ες σου ου
ου ου ηου ουουκυ υ υ υ υ ρι ι ι ι ι ι ε
χυ υ υ υ ρι ι ε ε ε ε ε αλ λχ α α α
α το συ νε ε ε ε δρι ι ι ι ι ο ο
ο ο ηο ο ον τής μα ται αι ο ο ο τη τος πλη ρω

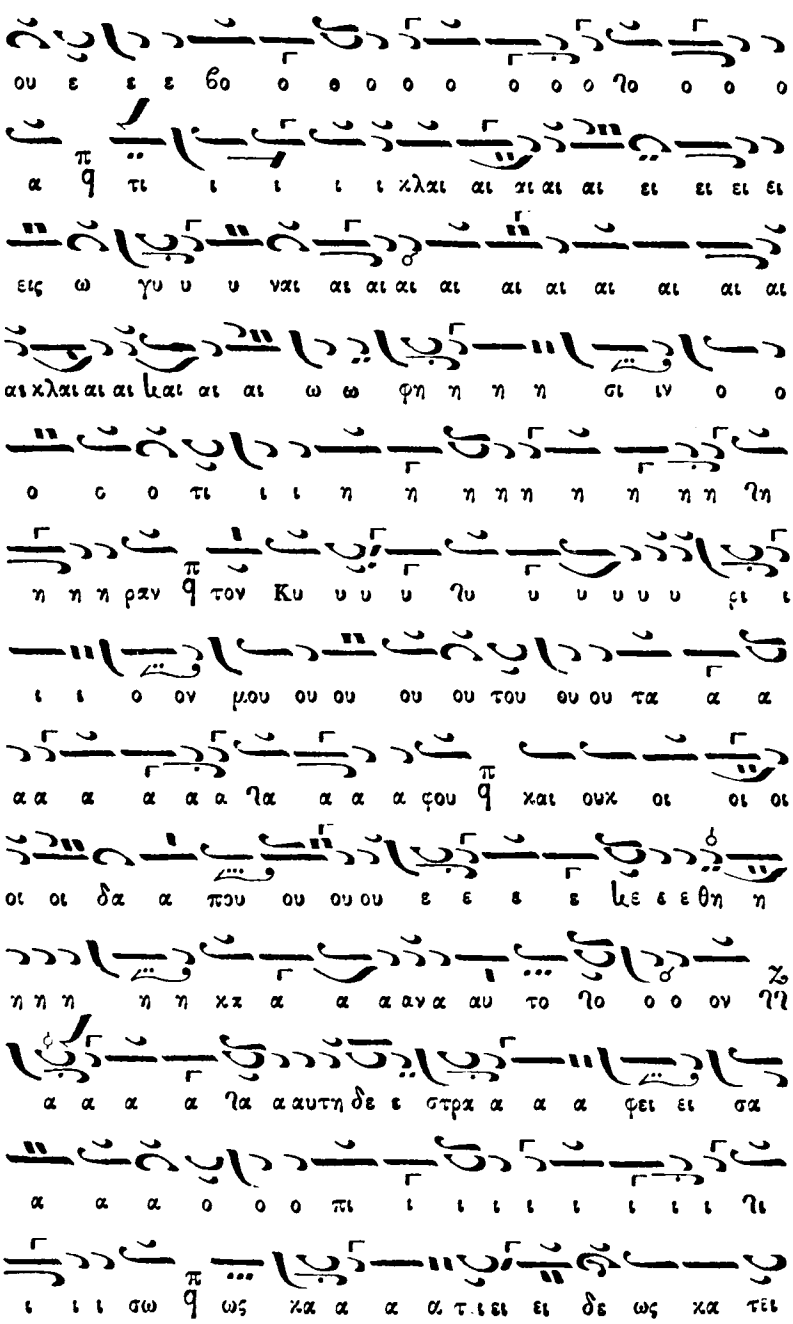

ρχν ει ει ει ει λη η η η η η φο ο ο ο ο
ο ο ο ο ο ο θ τα α α α α γα α α α Μα
ρι ι α α α α γα α γα α α αρ η Μαγ δα λη
νη η η η η ε ε ε ε ε πι ι ι ι το
μνη η η η μα α γα α α α η η γη η ηλ θε
ε ε εν ευ ρεν Α α α α αγ γε ε ε ε με
ε ε ε λον ε πι τον λι ι ι ι ι θο ον κα θη η
η με ε ε ε ε νο ο ο ο γο ο ον τοις
ι μα α τι ι γι ι ι ι οις ε ξα στρα α α
α πτο ον τα α α α γα α α και αι αι αι αι λε
ε ε ε ε ε ε και λε ε ε ε ε γο ον τα α α
α α α α α α χα α γα α α α γη τι ι ι ι
ι ζη η η τει ει ει ει ει ει ει ει γει ει ει ει

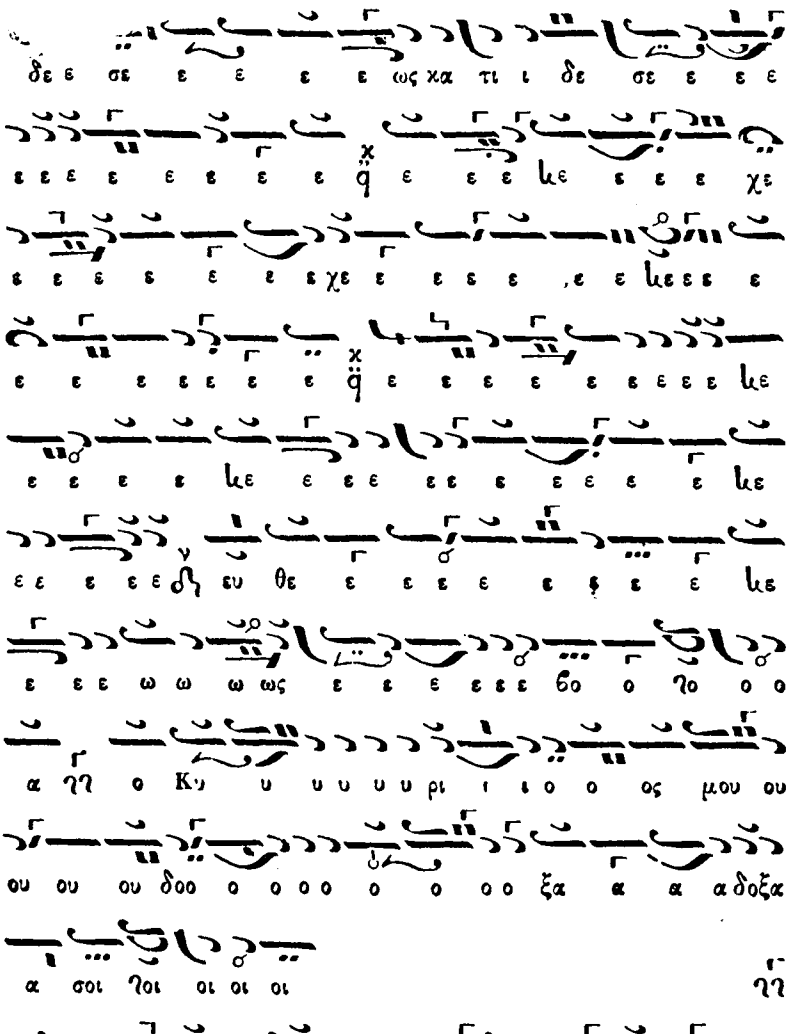
γα α ηα α α αρ εκ των νε χρω ω ω ηω
ω ω ω ω ω ων σω τη η ρι ι ι ηι ι ι ι α α α
α αν τω γε ε νει των αν θρω ω ω ω πω ων δω
ρου ου ου ου ου ου με ε νο ο ο ο ηο ος ι
να α σε πα α α α α σα α α χτι ι ι ι ι ι
ι ι ι ηι ι ι ι σις θο ξο λο ο γει ει ει
ει ει ει τον μο ο ο ο νον α να μα αρ τι
ι α να μαρτη η το ηο ο ο ο ηη ο ο ο ο
ο ο ο ηο ο ο ον ε ε ε ε ε λε ε η η η η
ε λε η σον η η η μα α ηα α α ας ηη
υ υ υ υ υ υ μνον ε ε ε ε ω ω ω
θι ι ι ε ω θι ι νο ηο ο ο ο ο ο ο ον αι
Μυ υ ρο ο ο ο φο ο ροι οι οι οι οι Γυ υ υ

νχι αι ἀι αι αι αι αι αι αι λαι αι αι αι χες τχ α
δα α α α α α λα α α α α α χρυ α α α
α α προ ο ο σε ε ε ε ε ε ε ε ε φε ε ε
λε ε ε ρο ον Κυ υ υ υ υ υ ρι ι ι ε χυ ρι
ι ε λε ε ε ε γγ ε ε ε ε ε ευ ω ω
ω ω δι α ας γαρ α ρω ω ω ω ω ω
μα α ρω ω με α τα α χα α α α α α
α α α α α α τε ε ε ε ε ε χου ου
ου ου κα α τε ε ε ε χου ου σαι λαι αι αι αι αι
το μνη η η η η η η μα α σου ου ου ου κα τε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε λε ε ε ε ε ε ε
ε λα α α α α α λα α κα τε λα βον το α α
α α α χρι α α α λα α αν το ον σου ου ου ου ου

ε ε ε ε ε χρω ω ηω ω ω ω ω ων τον θα
α α α α να α α α α α α το ο ο ον γα α α
α αρ πα τη η η η η σα α α α α ηα α α
ας α α νε ε ε ε ε ε στη η η η
η η η ω ω ω ω ω ω ω ω; Θε ε ε ε ε ιε ε ε
ε ος πα α α ρε ε ε ε χω ω ων πα α
α α α α α α α ηα α σι ι ι ι ι ι το ο ο με
ε ε ιε ε ε το με ε γα ε ε ε ε ε ε
ε ε λε το με γα ε λε ε ο ηο ο ο ος η
Ε ξα στρα πτω ων Α αγ γε ε ε ε ιε ε ε λος
ε πι το ο μνη η η η η η η μα ε πι το ο μνη
η η η η μα α σου ηου ου ου ου ου ου ου ου ου ου
ου ου ηου ου ουου το ο ο ο ζω ω το ο ζω ω ο

α να α α κκι πκ αν το ο δυ υ υ υ υ υ υ
υ υ νκ α πκν το δυνκ α μο να ο ο ος νη
Ει ει ει ει ει εις το ο μνηη η η η νη η η η
η η η η μα α α σε ε κε ε ε ε ε πι ε
ε ε ζη η η η τη σε ε ε ε εν ε ε ελ
θου συ ου ου ου ου ου ου ου ου νου ου ου ου σκ τη η μι ι
ι ι α α τω ω ω ω ων Σα α αβ βκ α α
α α α α α α να α α α τω ων Μα α α α να α
αρι ι ι α α α η η η η η η η η η Μα
α α α α α α γδκ α α α α λι ι νη νη η η
η νη μη η η η η η ε ευ ρουου ου ου ου ου
νου ου ου ου ου ου ου ου σα α α δε ε κε ε ε ε
ο λο φυ υ ρε ε ε ε κε ε ε το χλχ α αυθ

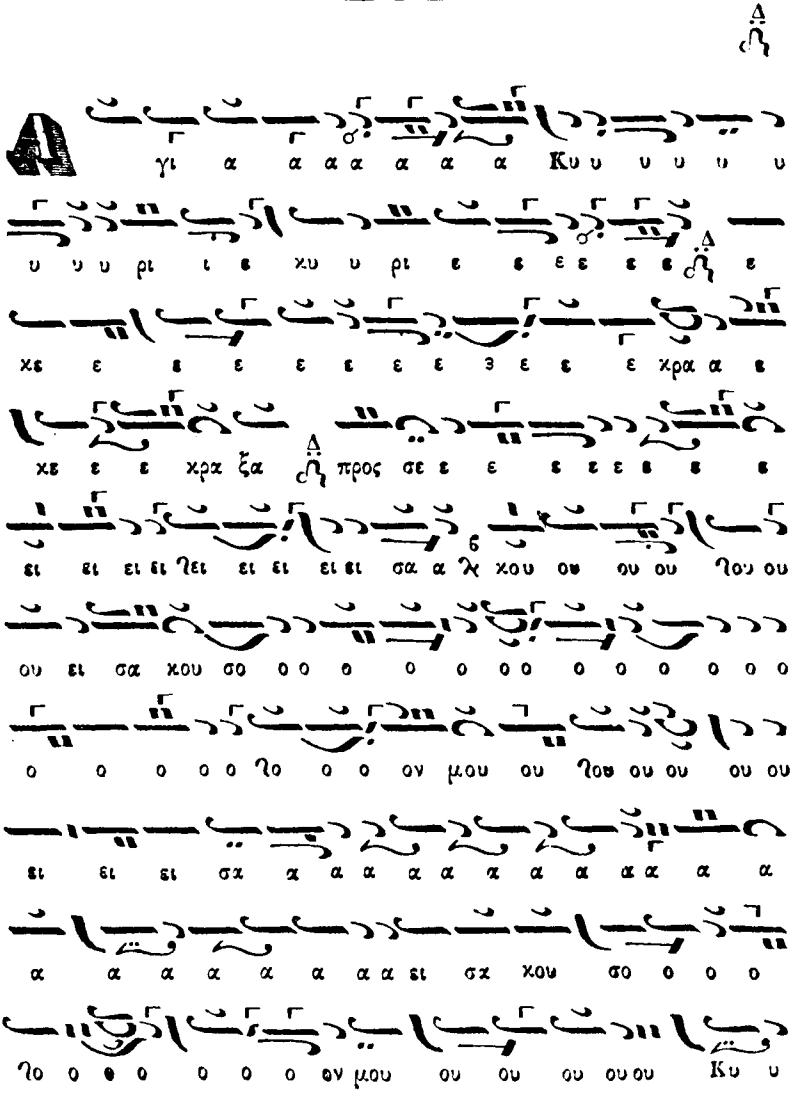

ου ε ε ε βο ο θ ο ο ο ο ο ο ηο ο ο ο
α q τι ι ι ι ι κλαι αι αι αι αι ει ει ει ει
εις ω γυ υ υ ναι αι αι αι αι αι αι αι αι αι
αι κλαι αι αι λαι αι αι ω ω φη η η η σι ιν ο ο
ο ο ο τι ι ι η η η η η η η η η η ηη
η η η ραν q τον Κυ υ υ υ ηυ υ υ υ υ υ ρι ι
ι ι ο ον μου ου ου ου ου του θυ ου τα α α
α α α α α α ηα α α α φου q και ουκ οι οι οι
οι οι δα α πσυ ου ου ου ε ε ε ε λε ε ε θη η
η η η η κε α α α αν α αυ το ηο ο ο ον ηη
α α α α ηα α αυτη δε ε στρ κ α α α φει ει σα
α α α ο ο ο πι ι ι ι ι ι ι ι ι ηι
ι ι ι σω q ως κα α α α τ ι ει ει δε ως κα τει

δε ε σε ε ε ε ε ως χα τι ι δε σε ε ε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε χε
ε ε ε ε ε ε ε χε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε ω ω ω ως ε ε ε ε ε ε βο ο ηο ο ο
α ηη ο Κυ υ υ υ υ υ ρι ι ι ο ο ος μου ου
ου ου ου δοο ο ο ο ο ο ο ο ξα α α α δοξα
α σοι ηοι οι οι οι ηη
Ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε βρχι αι αι αι
αι αι αι αι αι αι αι αι οι συ νε ε ε ε συ
νεχλει σι σα ηα α α α α α α ηα α αν ε ε ε εν

ω ω ω ωων ο ε ε ε ε ε ε ε ε ε χω ω ω
ω ων το ο ο με ε ε λε ε ε το με ε γα ε ε
ε ε ε ε ε ε λε το με γα ε λε ε ο ηο
ο ο ος

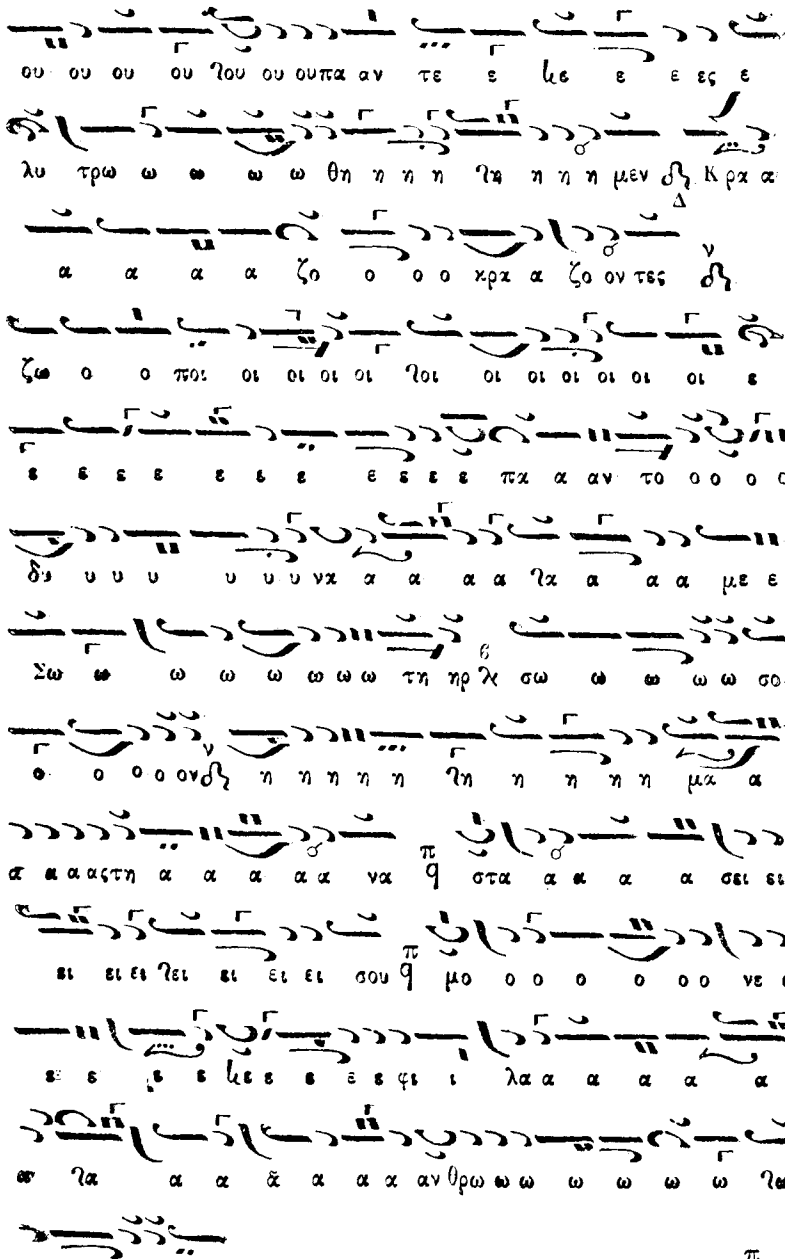
ΗΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

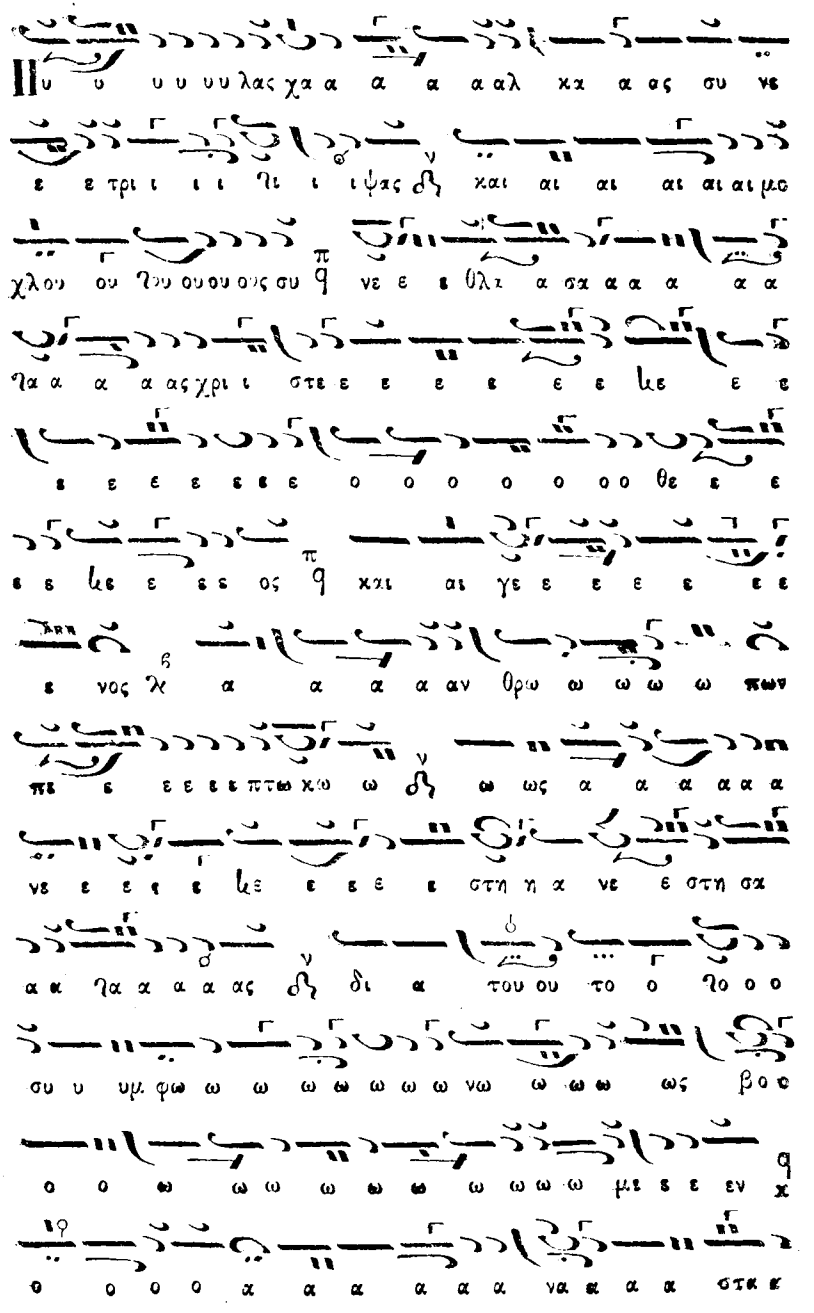
Τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας.

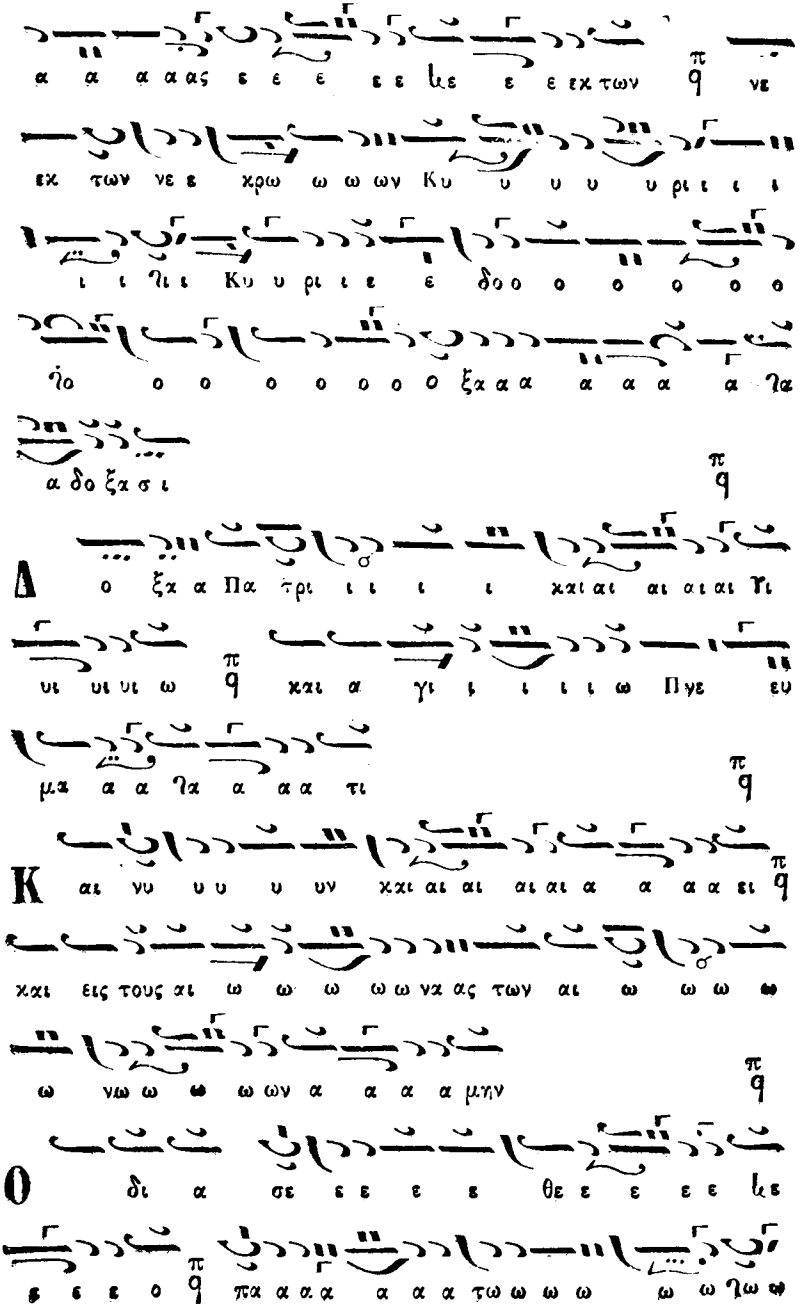

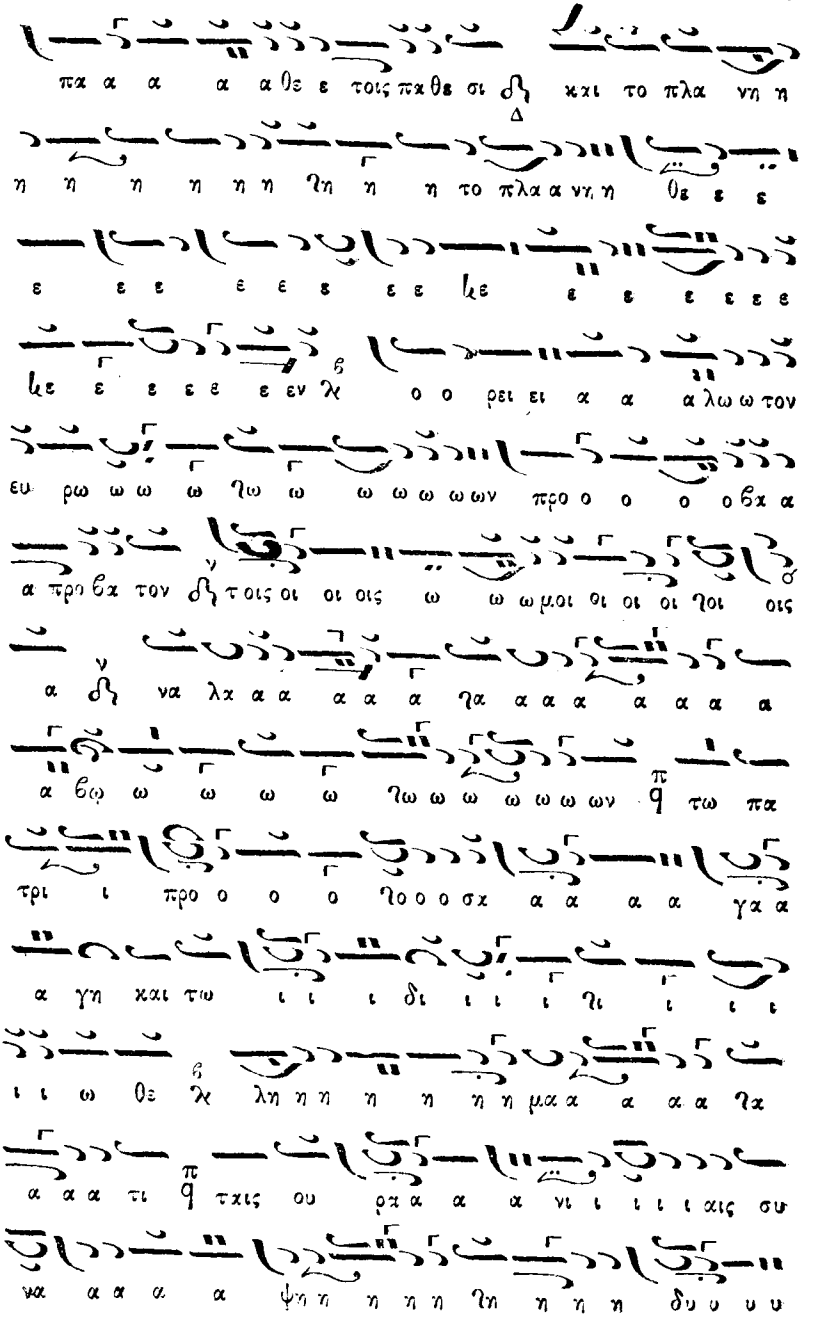
ηω ω ως θε ε ε ε ος δι ε ε ε ε ε ερ
ρη η η η η ηη η η η ξης δι ι ο ο ο ο ο
προ σκυ υ υ υ υ νου ου ου ου ου μεν την εκ νε
χρω ω ων σου ου ου ουηου ου ου α βη να α α α ηα
α α α α στα α α α α α α α νκ στα σιν
εν α γαλ λι α α σει ει ει ει ει ει ει βο
ω ω ηω ω ω ων τε ε ε ες πα α α
α α αν το δυ υ υ να α α α ηα α α με κυ υ υ υ
υ υ υ ρι ι ι ι ι ι ηι ι ι ι ε ε δο ο ο
ο ο ο ο ο ηο ο ο ο ο ο ο ο ξι α α
α α α α ηκ α α δο ξα σοι
υ λας α α α α α δου ου ου ου ου ηου ου ου ου ου
συ νε ε ε ε ε τ,ι ι ι ι ι ι ψα α α

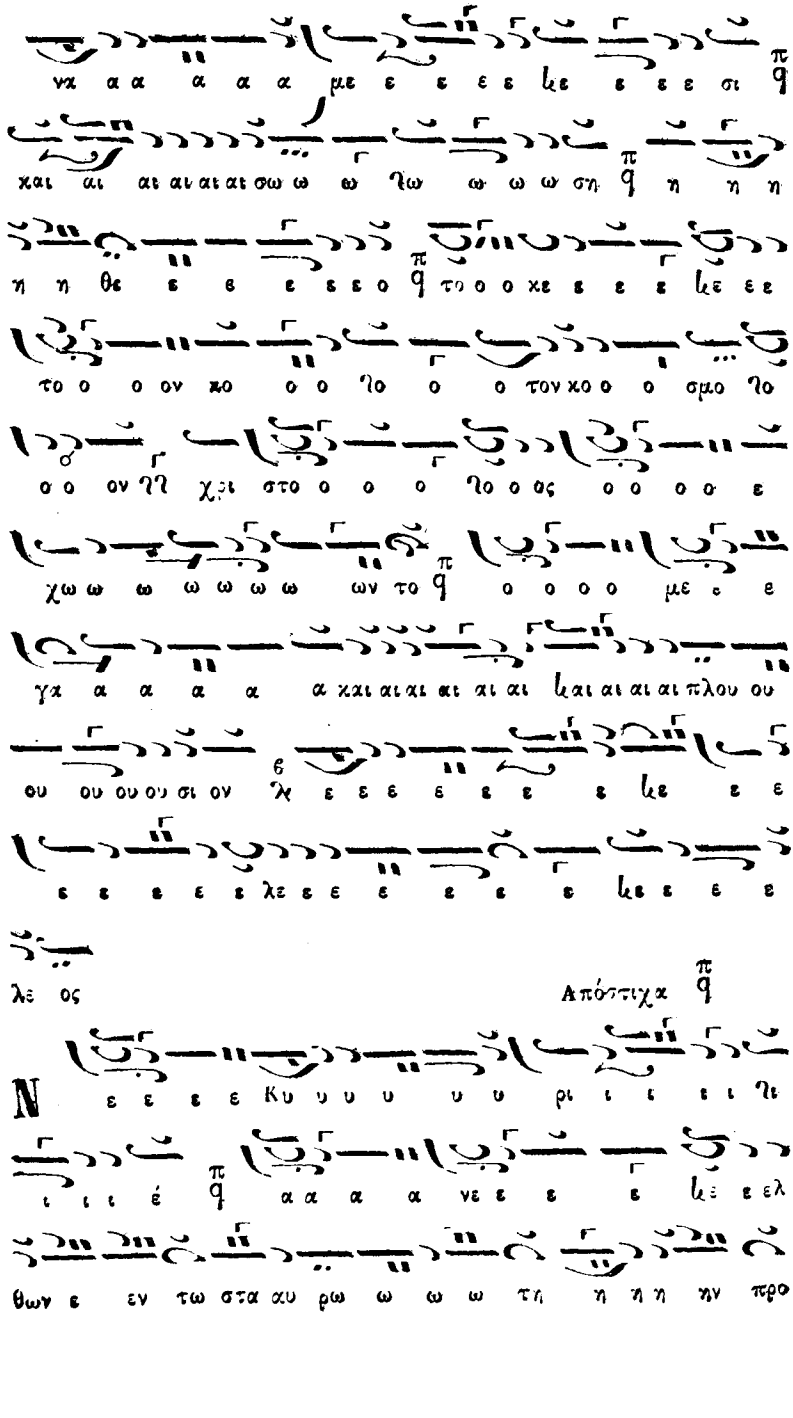
ηα σ ο υ ο ο ο ος χαι αι αι αι αι αι αι αι αι
αι αι το δη με γα ε ε ε ε ε ε ε λε
ε ε ε ε ε ε ε λε ε ε ε ε ε ε ε λε ε
το ε λε ος
ε ευ τε α α νυ υ υ υ υ μνη α νυ μνη σω ω μεν
λα οι οι οι οι οι οι οι τη η η η η τον ου ου
ου Σω τη η ρο ο ο ηο ο ος τρι η η η
η η η ηη η η η η η με ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε ρο ον ε ε ε ε ε ε ε ε γε
ε ε ε ε γε ερ σι ιν δι ι ι ι η η ης ε
ε λυ τρω ω ω ω ω ω ηω ω ω θη ε λυ τρω ω θη
μεν των του α α α α α α δου ου ου δη ου ου
α α α α α α λυ υ υ υ υ ηυ υ υ υ τω ων δε

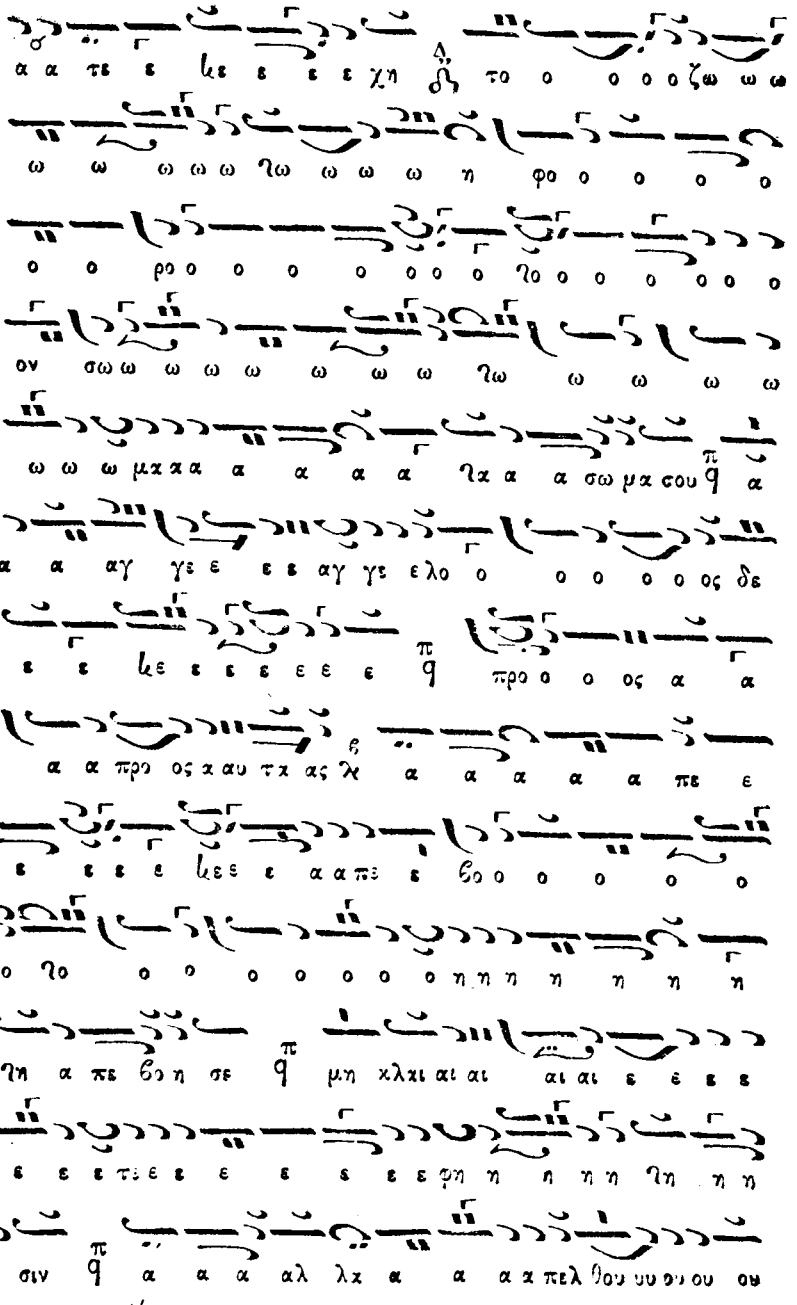

ου ου ου ου ηου ου ουπα αν τε ε ηε ε ε ες ε
λυ τρω ω ω ω ω θη η η η ηη η η η μεν δη Κρα α
α α α α ζο ο ο ο κρα α ζο ον τες δη
ζω ο ο πο ι ο ι ο ι ο ι ηοι ι ο ι ο ι ο πο ι ο ι ο ι ο ι ε
ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε πα α αν το ο ο ο ο
δι υ υ υ υ υ υ να α α α α ηα α α α με ε
Σω ω ω ω ω ω ω τη ηρ λ σω ω ω ω ω σο
ο ο ο ο ονδη η η η η η ηη η η η η μα α
α α α αζτη α α α α α να δη σται α α α α σει ει
ει ει ει ηει ει ει ει σου δη μο ο ο ο ο ο ο νε ε
ε ε ε ε ηε ε ε ε φι ι λα α α α α α
ω ηα α α α ă α α α ανθρω ω ω ω ω ω ω ηω
ω φι λαν θρω πε

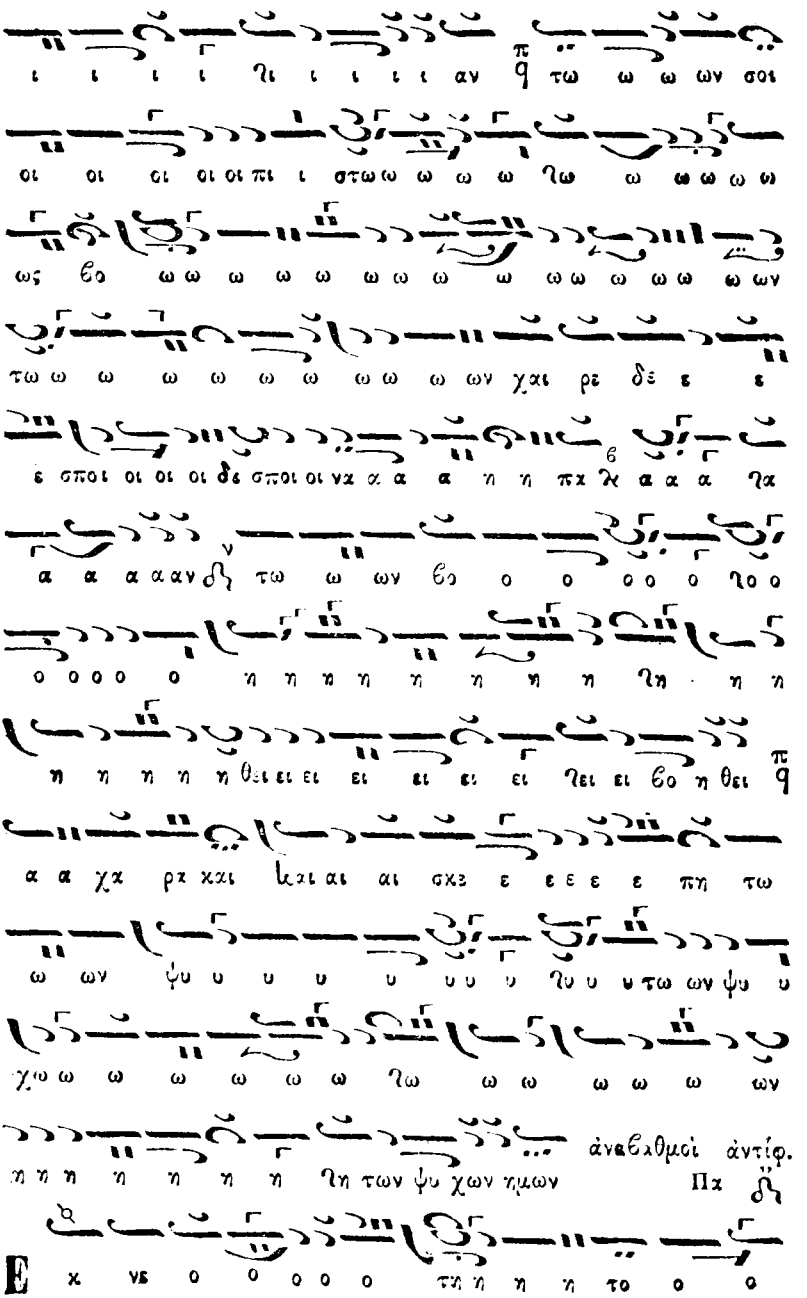

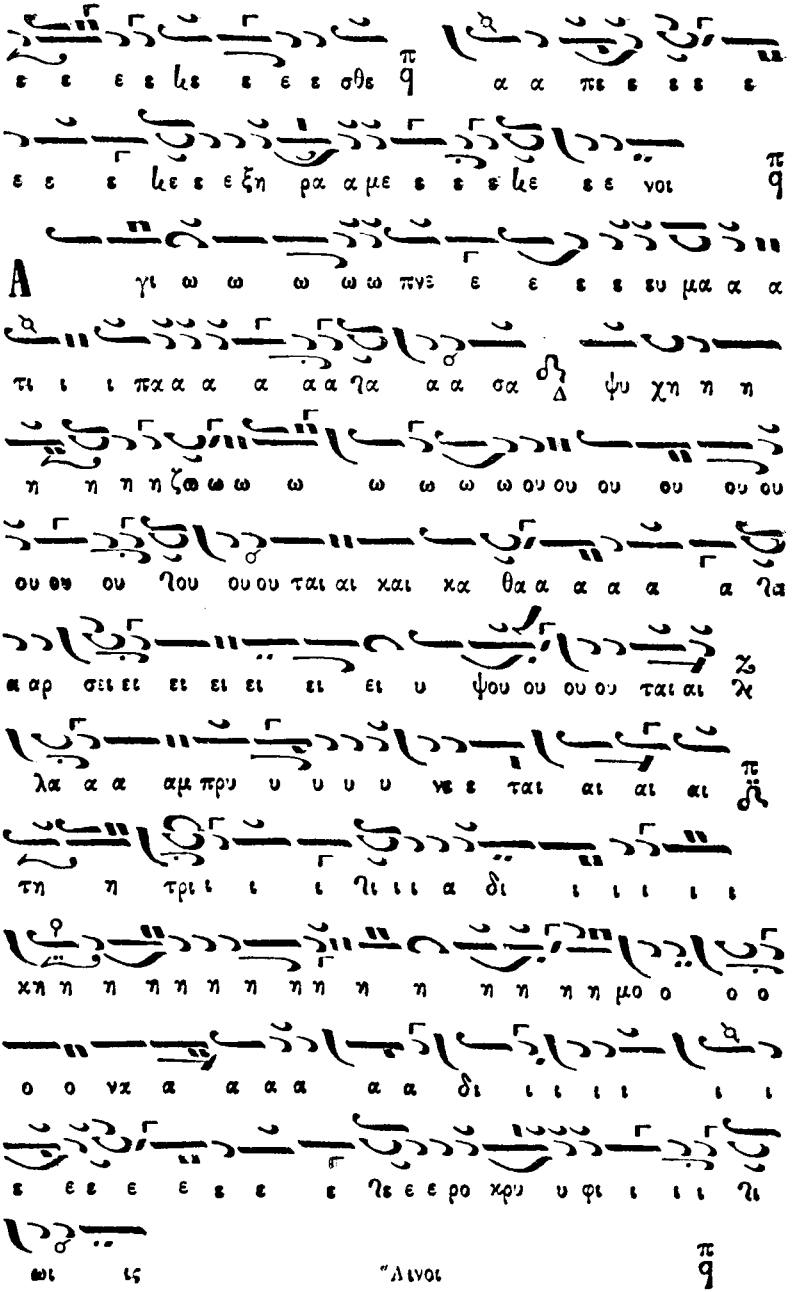

α α α α ας ε ε ε ε ε λε ε ε εκ των π q νε
εκ των νε ε χρω ω ω ων Κυ υ υ υ υ ρι ε ι ι
ι ι ηι ι Κυ υ ρι ε ε δοο ο ο ο ο ο ο
ηο ο ο ο ο ο ο ο ξα α α α α α α
α δο ξα σι π q
Δ ο ξα α Πα τρι ι ι ι ι χαι αι αι αι αι γι
υι υι υι ω π q χαι α γι ι ι ι ι ω Πνε ευ
μα α α ηα α α α τι π q
Κ αι νυ υ υ υ υν χαι αι αι αι α α α α ει π q
χαι εις τους αι ω ω ω ω ω να ας των αι ω ω ω ω
ω νω ω ω ω ων α α α α μην π q
Ο δι α σε ε ε ε ε θε ε ε ε ε λε
ε ε ε ο π q πα α α α α α α τω ω ω ω ω ω ηω ω

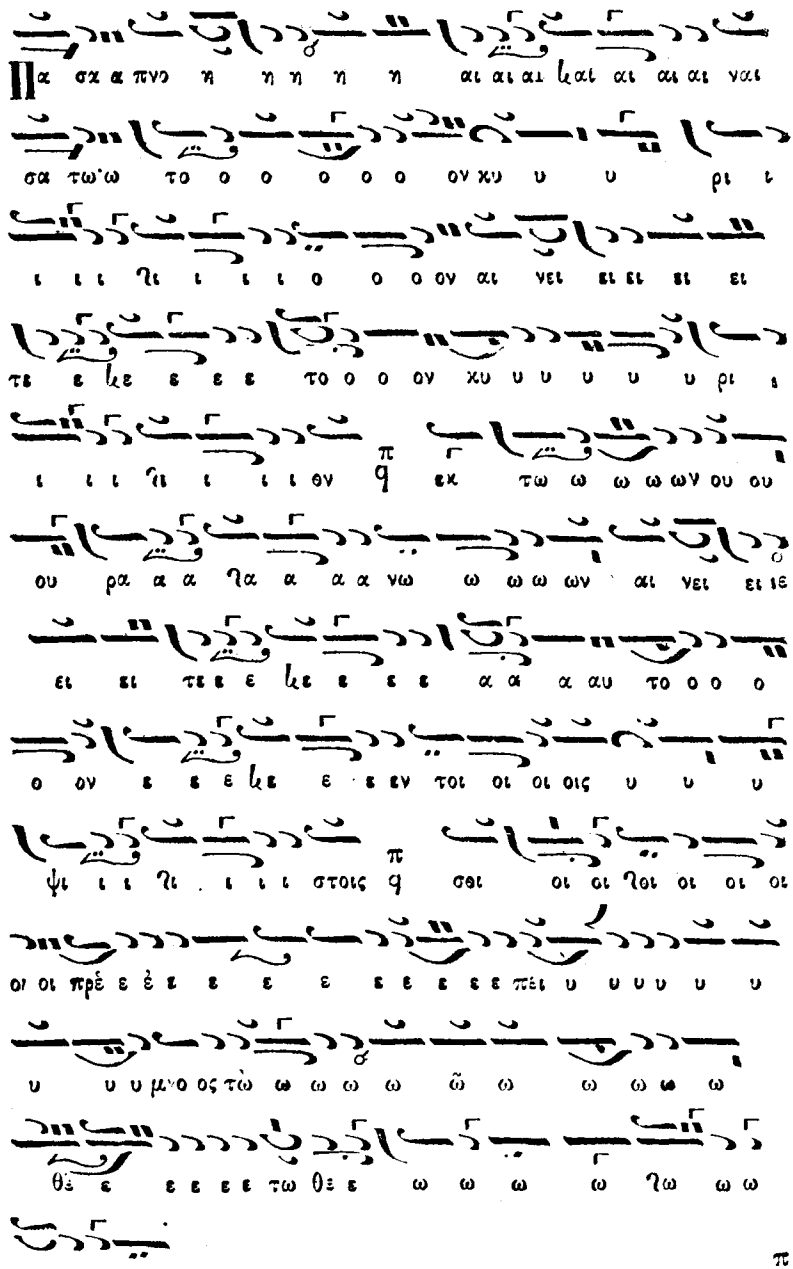

πα α α α α θε ε τοις πα θε σι κκι το πλα νη η
η η η η η η η η η το πλα α νη η θε ε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε ε ε εν λ ο ο ρει ει α α α λω ω τον
ευ ρω ω ω ω ω ω ω ω ω ων προ ο ο ο ο βχ α
α προ βχ τον τοις οι οι οις ω ω ω μοι οι οι οι οι οις
α να λχ α α α α α α α α α α α α
α βω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ων τω πα
τρι ι προ ο ο ο ο ο ο σχ α α α α γα α
α γη και τω ι ι ι δι ι ι ι η ι ι ι
ι ι ω θε λ λη η η η η η μα α α α α α
α α α τι τ ξ τις ου ρα α α α νι ι ι ι ι αις συ
να α α α α ψη η η η η η η η η δυ υ υ υ

να α α α α με ε ε ε κε ε ε ε σι
χαι αι αι αι αι σω ω ω ω ω ω ω ση η η η
η η θε ε ε ε ε ο το ο ο χε ε ε ε κε ε ε
το ο ο ον κο ο ο ω ο ο τον χο ο ο σμο ω
ο ο ον ω χρι στο ο ο ω ο ος ο ο ο ε
χω ω ω ω ω ω ω ων το ο ο ο ο με ε ε
γα α α α α α και αι αι αι αι αι κ αι αι αι αι πλου ου
ου ου ου ου σι ον λ ε ε ε ε ε ε κε ε ε
ε ε ε ε ε λε ε ε ε ε ε ε κε ε ε ε
λε ος
Απόστιχα
Κυ υ υ υ υ υ ρι ι ι ε ι ω
ι ι ι έ α α α α νε ε ε ε κε ε ελ
θων ε εν τω στα αυ ρω ω ω ω τι η η η ην προ

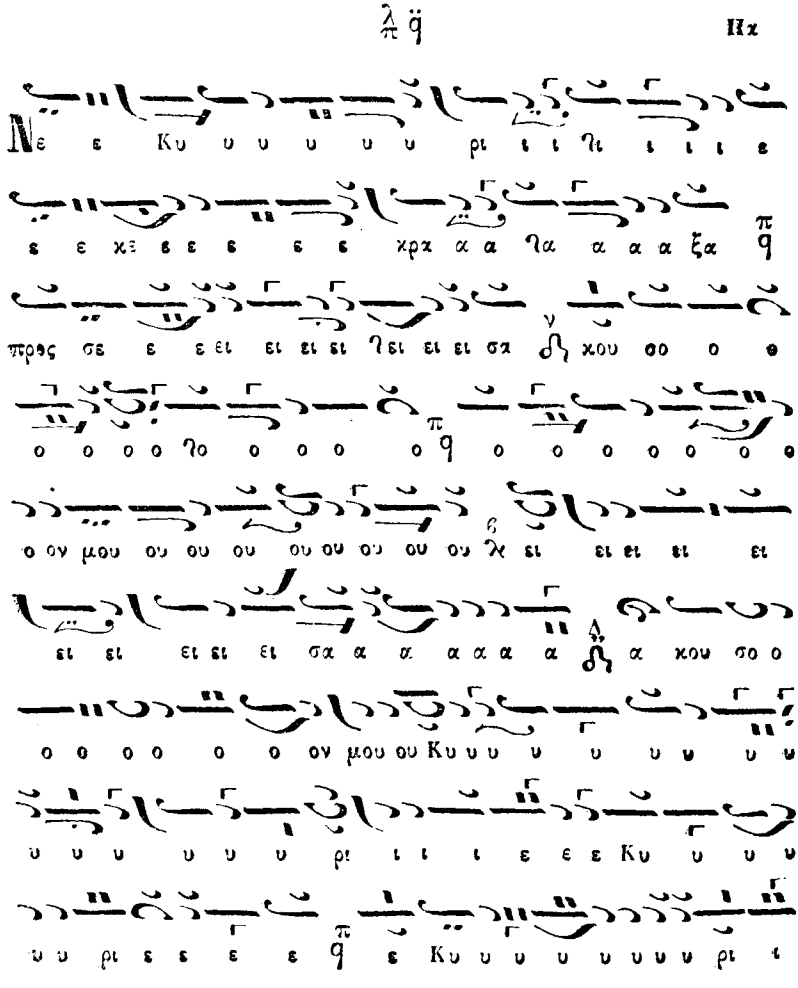

ἀναβλθμοὶ ἀντίφ.
Πλ

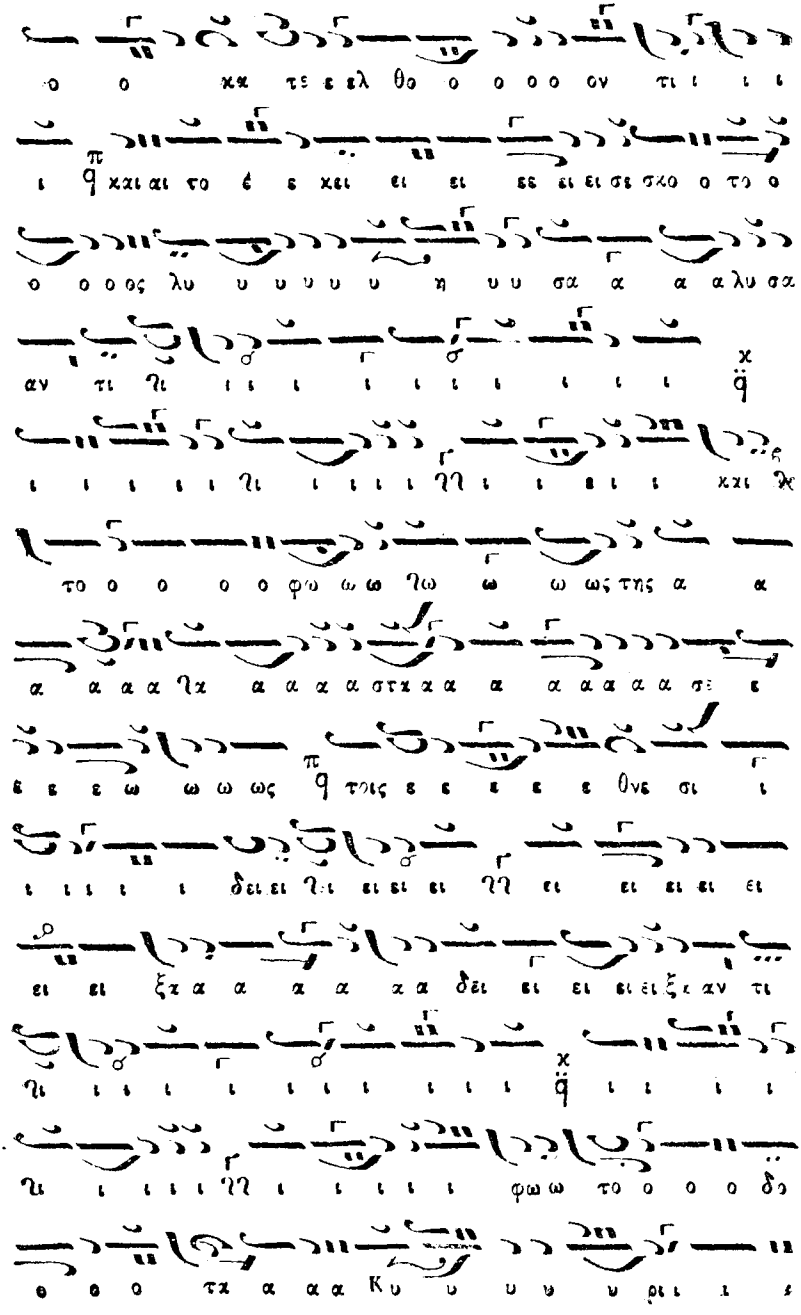

ε ε ε ε λε ε ε ε σθε α α πε ε ε ε
ε ε ε λε ε ε ξη ρα α με ε ε ε λε ε ε νοι
γι ω ω ω ω ω πνε ε ε ε ε ευ μα α α
τι ι ι πα α α α α α α α σα ψυ χη η η
η η η η ζω ω ω ω ω ω ω ω ου ου ου ου ου ου
ου θυ ου ζου ου ου ται αι χαι χα θα α α α α ζα
α αρ σει ει ει ει ει ει ει υ ψου ου ου ου ται αι
λα α α αμ πρυ υ υ υ υ νε ε ται αι αι αι
τη η τρι ι ι ι ζι ι ι α δι ι ι ι ι ι
χη η η η η η η η η η η η η η η μο ο ο ο
ο ο νχ α α α α α α δι ι ι ι ι ι ι
ε ε ε ε ε ε ε ε ζε ε ε ρο χρυ υ φι ι ι ι ζι
ωι ις Δινοι

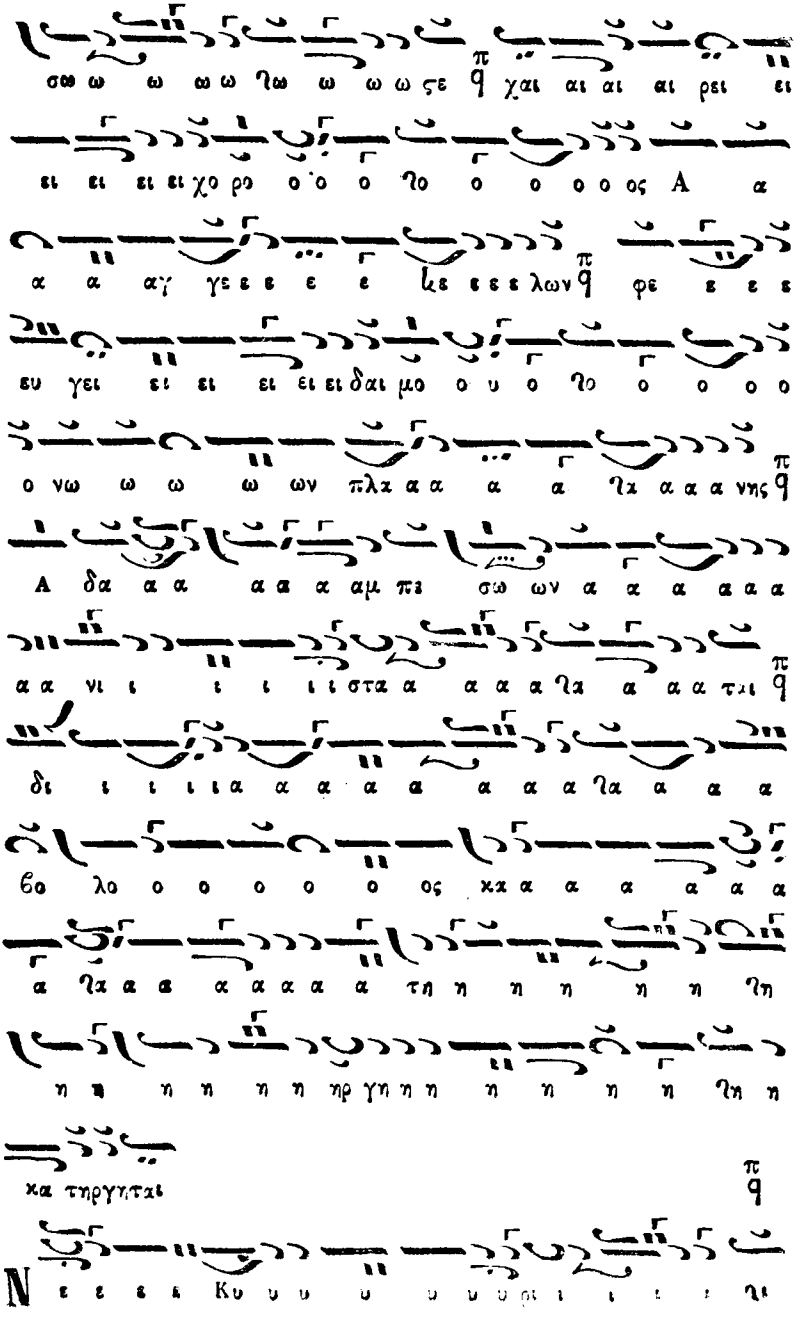
ΗΧΟΣ ΠΛΑΓΙΟΣ. ΤΟΥ ΠΡΟΤΟΥ

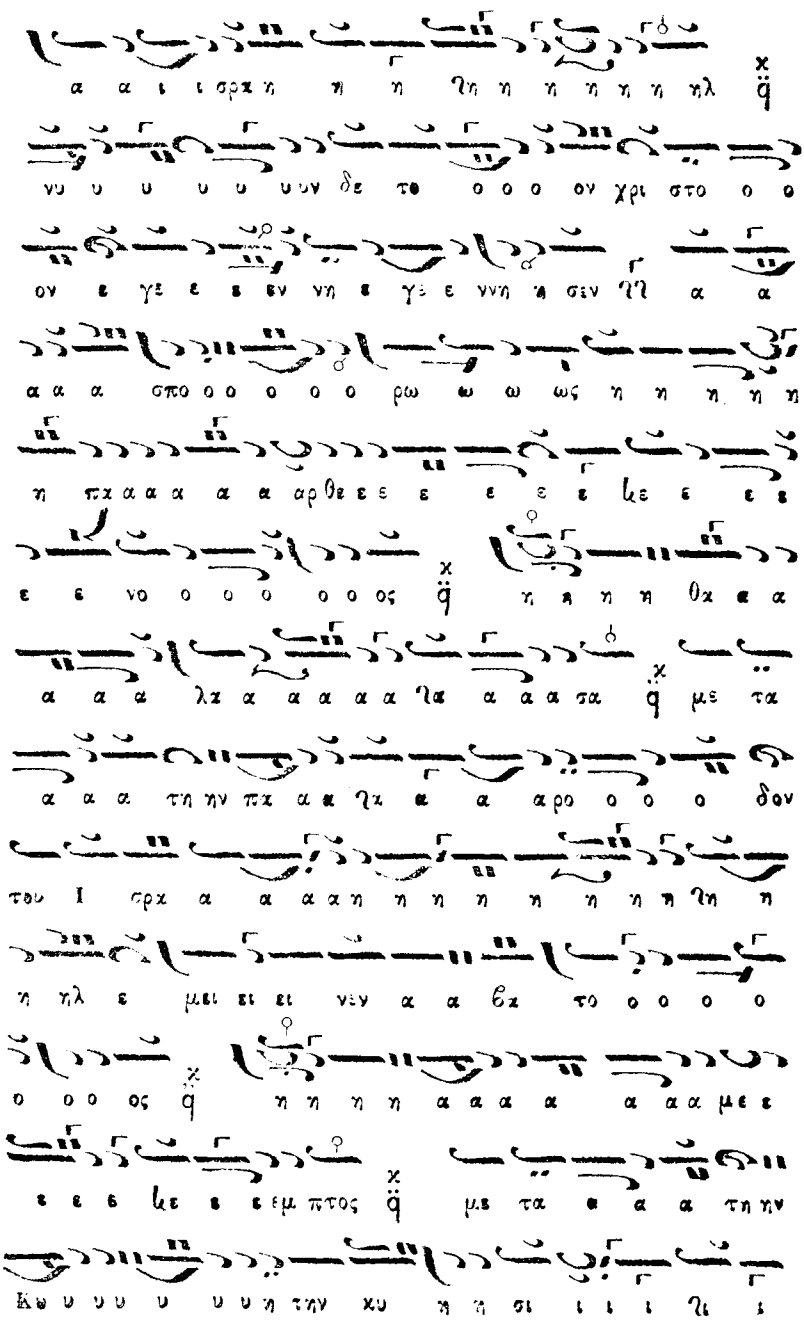
Τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας.

ι ι ηι ι Κυ υ ρι ι ε ε δο ο ο ο ο ο ο
ο ηο ο ο ο ο ο ο ο ξχ α α α α α α ηα
α α δο ξα σοι
Το ο ο ον α α α α αρχη γο ο ο ο ον
της Σω τη ρι ι ι ι ι α α α ηα α ας η η
η η η μω ω ω ων χρι στο ο ο ο ο ον
δο ξο ο ο ο ο ο ο λο ο ο ο ο ο ο
ο ηο ο δο ξο ο λο ο γη η η η η η η ηη
η η η η η η η σω ω ω ω ω ω ηω
δο ξο λο γη σω μεν αυ του υ ου ου ου ου ου γαρ εχ νε
χρω ων α α α α α να α α στα α α α α
α α α ηα α α αντος χο ο σμο ο ο ο ο ο
ε ος εχ πλα α α α α α νη ης σε ε ε ε ε ε

σω ω ω ω ω ηω ω ω ω ςε χαι αι αι αι ρει ει
ει ει ει ει χο ρο ο ο ο ηο ο ο ο ο ος Α α
α α αγ γε ε ε ε ιε ε ε ε λων φε ε ε ε
ευ γει ει ει ει ει δαι μο ο υ ο ηο ο ο ο ο
ο νω ω ω ω ων πλχ α α α α ηχ α α α νης
Α δα α α α α α αμ πι σω ων α α α α α α
α α νι ι ι ι ι ι στα α α α α ηχ α α α τι
δι ι ι ι ι α α α α α α α α α ηα α α α
θο λο ο ο ο ο ο ος κα α α α α α α α
α ηχ α α α α α α α τη η η η η η η η
η η η η η η ηρ γη η η η η η η η η η
κα τηργηται
Ν ε ε ε ε Κυ υ υ υ υ υ υ υ ι ι ι ι ι ηι

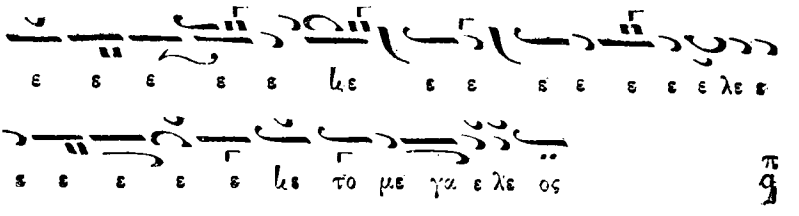
α α α

Κυ υ υ υ υ υ υ ηυ υ υ υ υ υ υ υ υ
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ηυ ο χρι στο ς ο ο
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο μου χρι στε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
υ τρω ω ω ω ω ω ηω ω ω ω ω ω ω ω η η η

ἀντίφωνα
οἱ ἀναβαθμοί
Ἐν

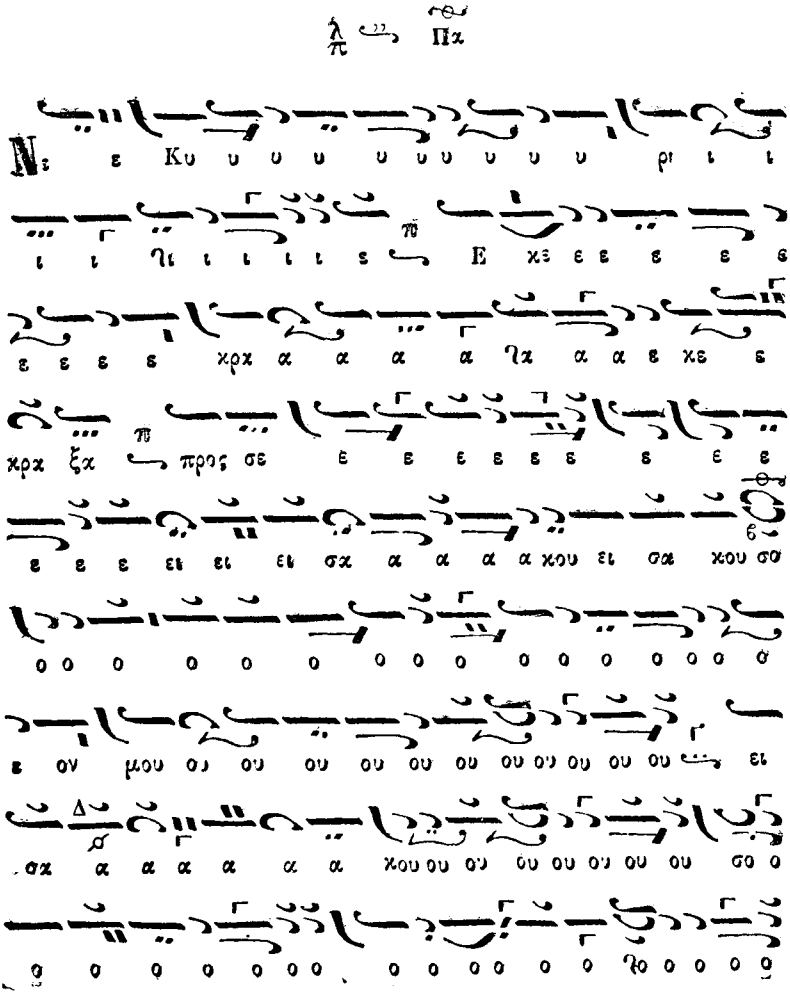
Νε ε ε ε Κυ υ υ υ υ υ ρι ι ι ι ι
η η η η η η μα α α αις
ε ε ε η σο ο ον χαι σω ω ω ω σον η
ηρ ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε λε ε ε ε ε ε ε ε
τα α α λα α α α λη πτε ε ε ε σω τη η η
ο ο ο ο ο θ ο λο ο ος α α κα α α α α
ο ο ο ο ο ου ου ου το ο ε λε ο
με ε ε λε ε ε ε γα σου ου ου ου
ρου ου ου ου ου ου ου ου με ε ε ε λε ε ε ε νος
σπη η η η λαι αι λαι αι αι αι ω ω ω ω τη
αι αι αι α α α α α ο ο ο λο ο ο ε ε ν
ι ι ι ι ι ι ι λαι αι αι αι αι αι αι αι αι
ε ε ε ε ε ες ε εν τη η η η γα α α α α λι
σου χαι αι αι αι αι αι αι αι προ η η γε ε

οι οι οι οι ος δχ α α α α α α α ζχ α ουκ οι
δχ μεν
π
ζ
Κε ε ε ε Κυ υ υ υ υ υ υ ρι ι ι ι ι ζι
ι ι ι ε ζ τα α α α υ υ υ υ υ περ λχ α
α α αμ. πον τα σου ου θχ α α ζχ α α αυ μχ α α
α α α τχ α α α α α α α ζα α α α τις δι
ι ι ι ι ι η η η η η η η η ζη η
τις δι ι η η γη η η η η η η ζη η η
η η η η η σε ε ε ε ε ε ζε τις δι η γη
σε τχι ζ η η η η η η η τι ι ι ε ι ι ις α α α
α νχ α α α αγ γε ε ε ζε ε ε λει ει
ει ει ει ει ει ει ει τχ φοι ι χ τχ α α α α α ζ
σου ου ου ου ου ου ου μυ υ υ υ υ υ υ υ

ε ε ε ε ε λε ε ε ε ε ε ε λε ε
ε ε ε ε ε λε το με γα ε λε ος

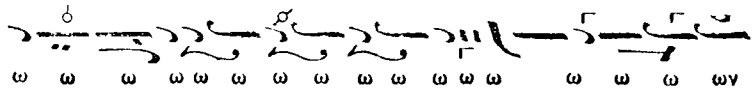
ΗΧΟΣ ΠΛΑΓΙΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ

Τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας.

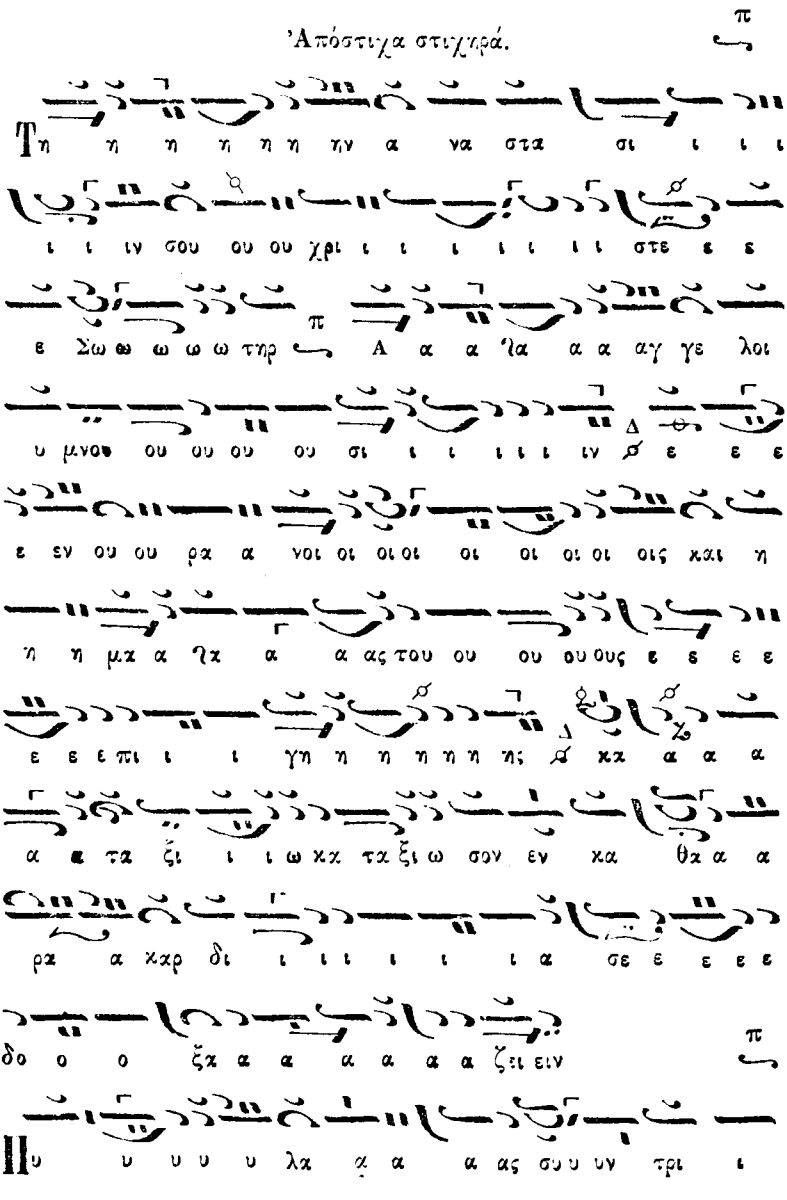

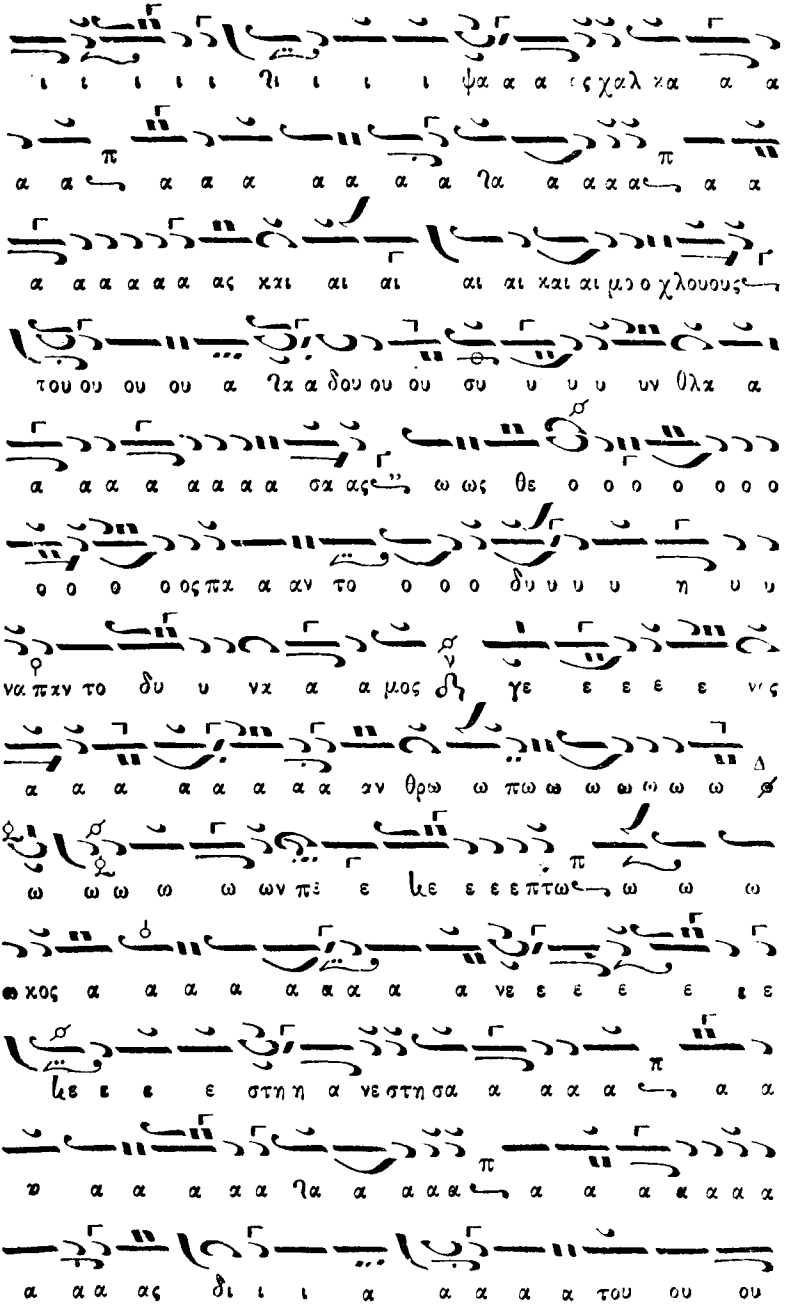
ει η χει ει ει ει ειρ σου θυ ου ου ου ου θυ δε
ε ε ε ε ε ε ε σπο ο ο δε σπο τα προ σε ε
ε ε ε ε κα α α α α τα φι ε ε ευ γο
κα τα φευ γο ο μεν σοι προ ο θ ο σπι ι ι ι ι
ι πτον τε ε ε ε λε ε ες ι ι ι ι κε ε ε
ε ε ε ε τε ε ε ε ε ε ευ ο ι κε τευ ο
μεν ο α να α στα α λα α α αζ ε ε ε έ
εκ τω ω ω ω ω ωνε ε κρω ω ω ω ω ω ων
ε λε ε ε ε ε η η η η σο ο ο έ λε ε
η η σο ο ο ο ο ον η μας
Ε ε ε ε ε ε εν τω ω ω στα α α αυ
ρω ω λω ω ω ω ω ω ω ω ω ω σου ου ου ου
ου χρι ι ι ι ι στε ε κα α α α α α α αυ

χω ω ω ω ω ω ὠω ϑω ω ω ω με ε ε ε ε κα αυ
χω ω ω ω ω ω με θα χαι αι αι αι αι αι αι τη ην
α α α α να α α α ϑα α α α α ά στα α α
α α ϑα α α α σι ι ι ι ι ιν σου ου υ υ
υ υ μνου ου ου ου ϑου ου ου ου μεν χαι αι αι αι αι δο
ο ο ο ο ο ο ξα α α α α α α ζο χαι δο ξα
ζο μεν συ γαρ ει ει ει ει ει ει θε ο ϑεος η η
η η η η η μων εκ τος σου ου α α α α αλ
λο ο ο ο ον ου ου ου ου χοι οι οι οι οι σι οι δα α
α α α ου ου χοι οι οι οι δα μεν
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ϑο ο ο ο ο
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ξα τη δυ υ υ να
α α α μει σου ου ου ου ου ου ου ου Κυ υ υ υ υ

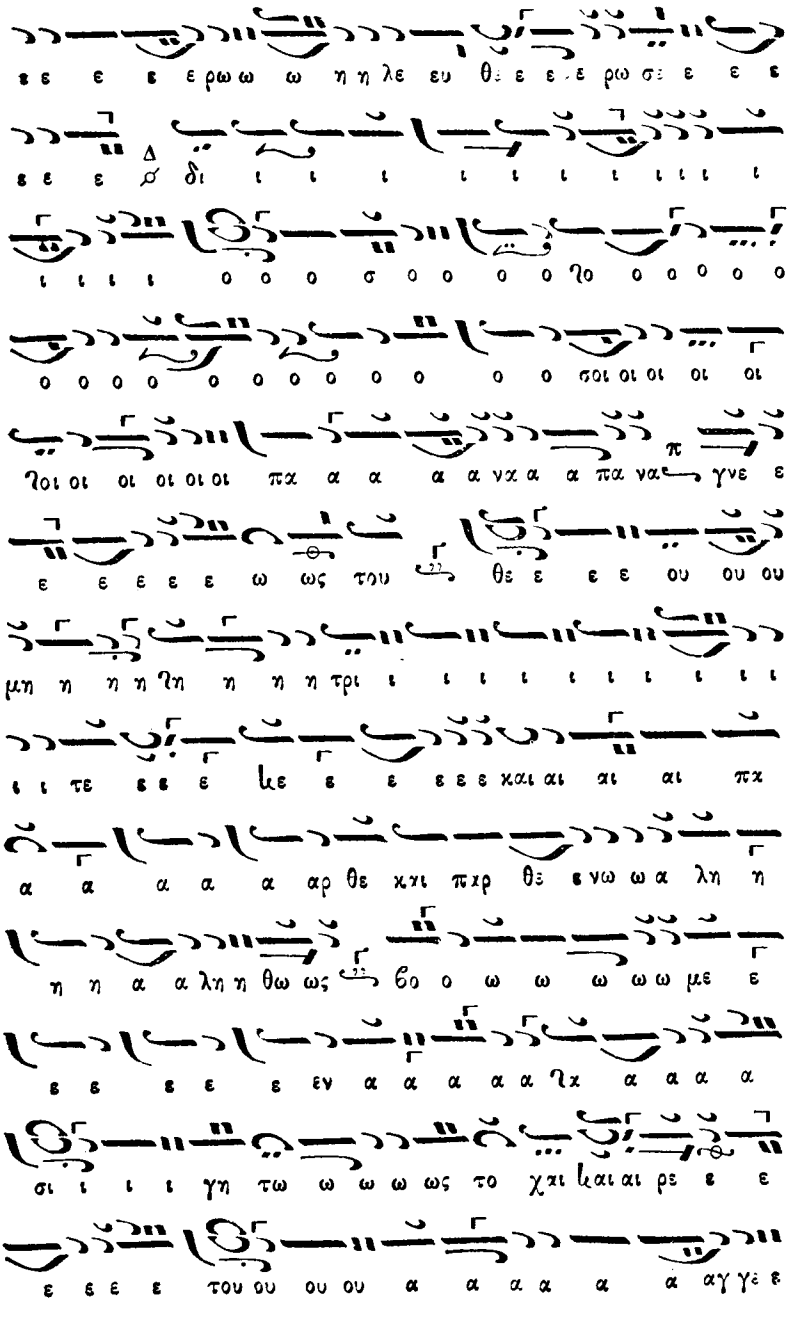

Ἀπόστιχα στιχηρά.

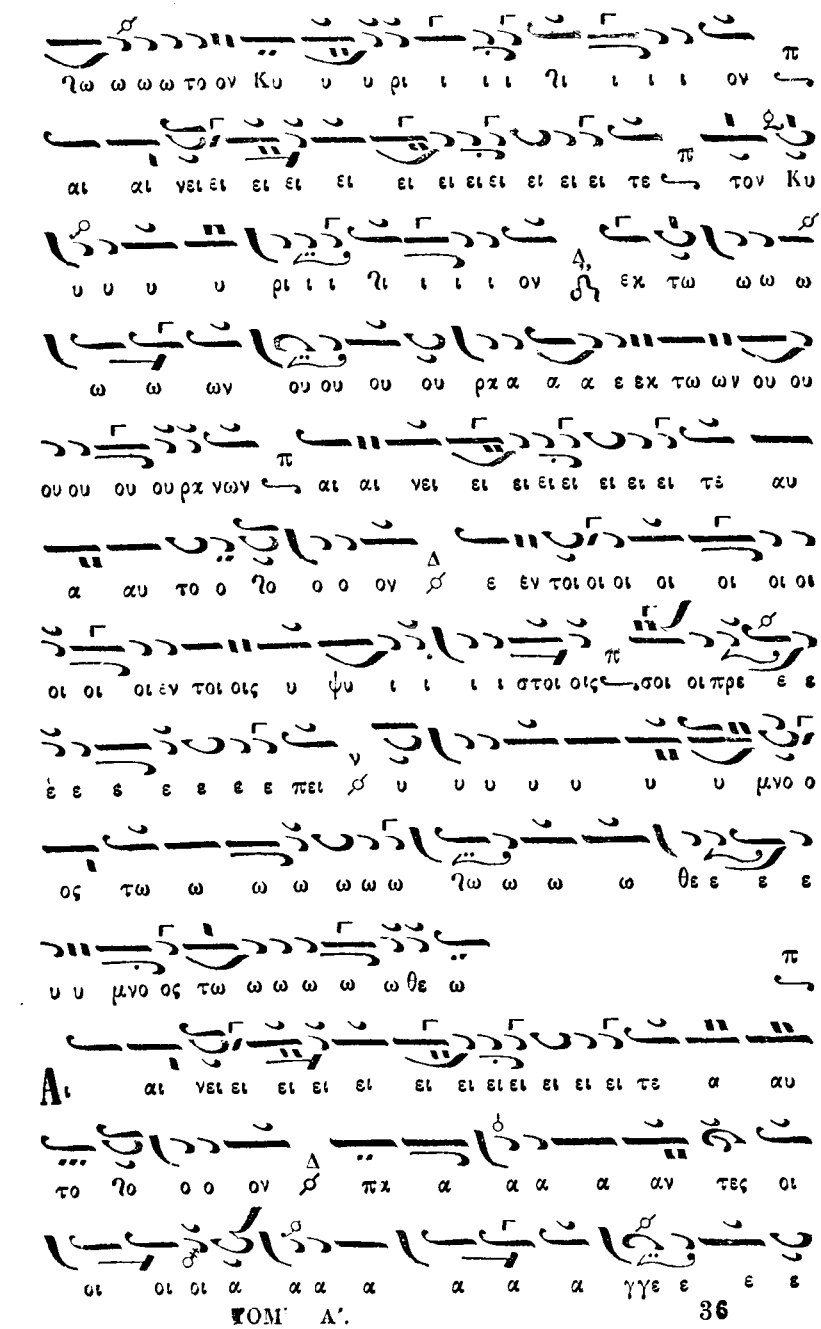

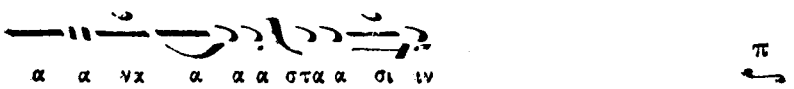

η η η η ης καὶ λυ τρω τη η η η ης μου ου ου ου
πα α α α να α α γνε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε χρι στω ο ο ο ο ος ο ο ο Κυ
υ υ υ υ υ υ υ υ υ ρι ι ο Κυ ρι ο ο ο
ο ο ο ος ε ε εκ τη η η η ης σης νη δυ
υ υ υ υ ω ω ω ω ως προ ο ο ο ο ο ε
ε ελ θω ω ω ω ω ω ων ε με ε ε ε ε
ε ε ε ε ε ε εν δυ υ ύ υ υ σχ α α α α
α α α α α α με ε ε ε ε εν δυ υ σχ α α α α α α
με νος τη ς πρω ω ω ω ω ω ω ην χα τα α α α
α α ρχ α α α α α α ας το ο ο ο ο ο ο ον
α α α α δα α α α α α α α με η η
η η λε ε ε ε ε ευ θε ε ε ε ε ε ε ε

Οἱ Ἀναβαθμοὶ ἀντίφωνα. ά.

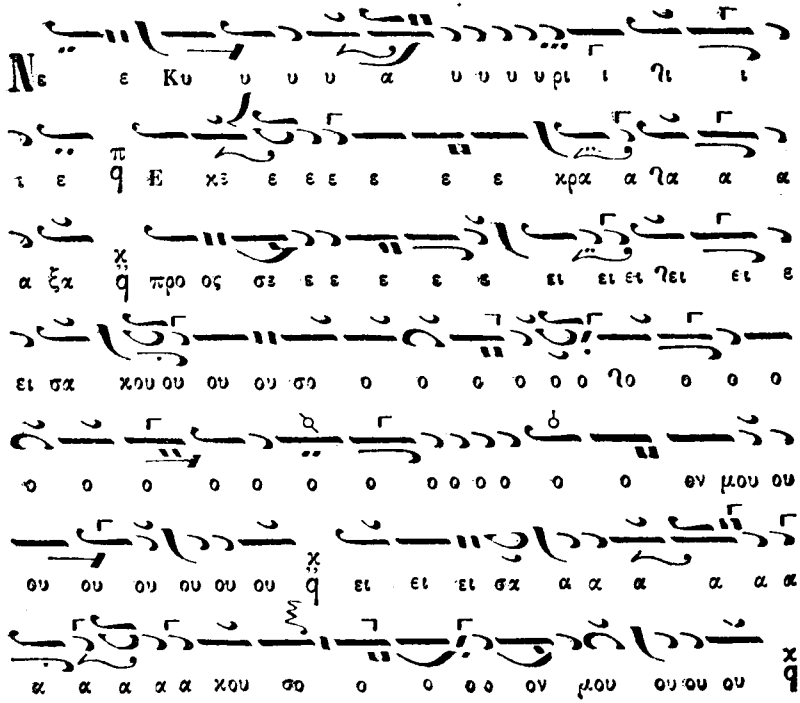

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΒΑΡΕΩΣ ΗΧΟΥ

Τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας.

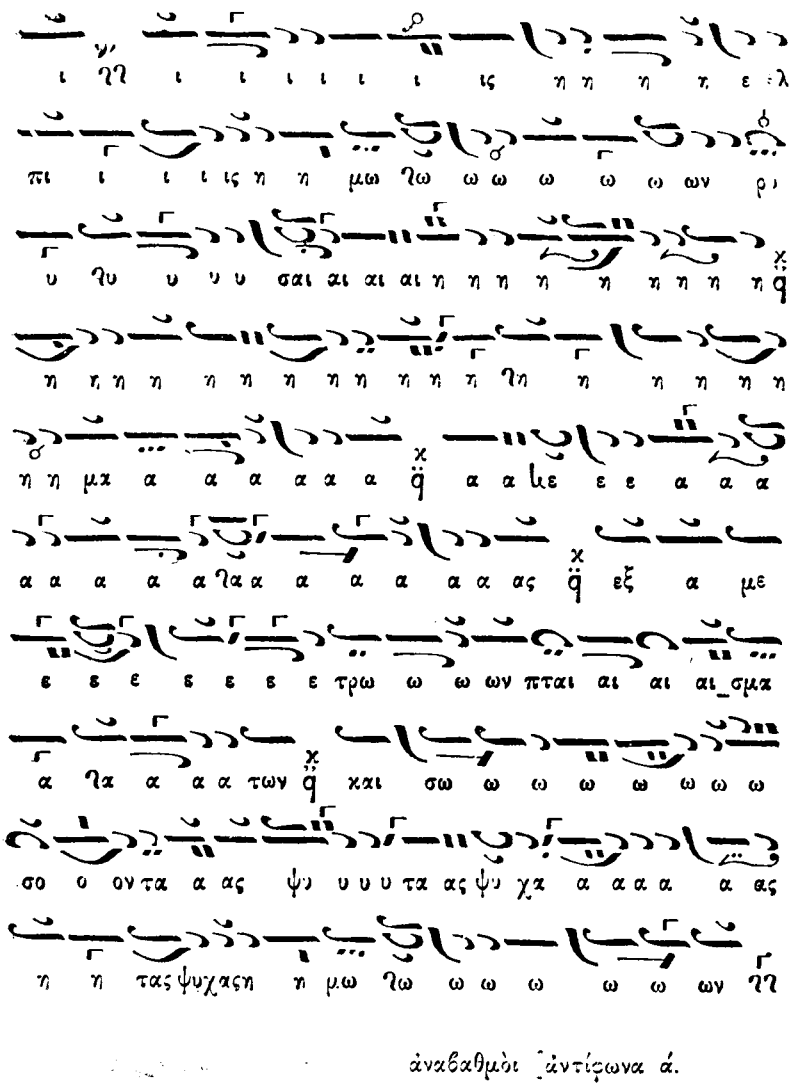
Ἦχος Γα

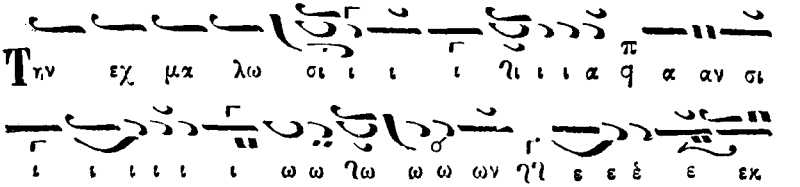
ι ι λχα αν θρω φι λαν θρω ω πε ε ε
Κυ ρι ι ι η ι ι ι Κυ ρι ι ε ε δοο
ο ο ο ο ο ο ο ο ξχ α α α δο ξα α σοι η οι
οι οι οι
Δο ο ο ξχ α πχ τρι ι ι χ αι αι αι αι αι αι γι υ
ω ω ω ω ω χτι αι Λγι ω πν ε ε ε ευ μχα γι ε
ω πνε ευ μα α α τι
Και νυ υ υ υν χτι αι α α ει ει ει ει χαι εις
τους αι ω ω ω ω ὼ ω νχς τω ν αι ω ω ω ω
ω νω ων Α α μι ι ι ι ιν
Μη η η τη ημ μεν ε γ νω ω ω ω ω σθη η
η η η η η η ης ὰ υ περ φυ υ υ υ σι
ι ι ι ιν θε ο το ο ο ο ο ο ο κε λε

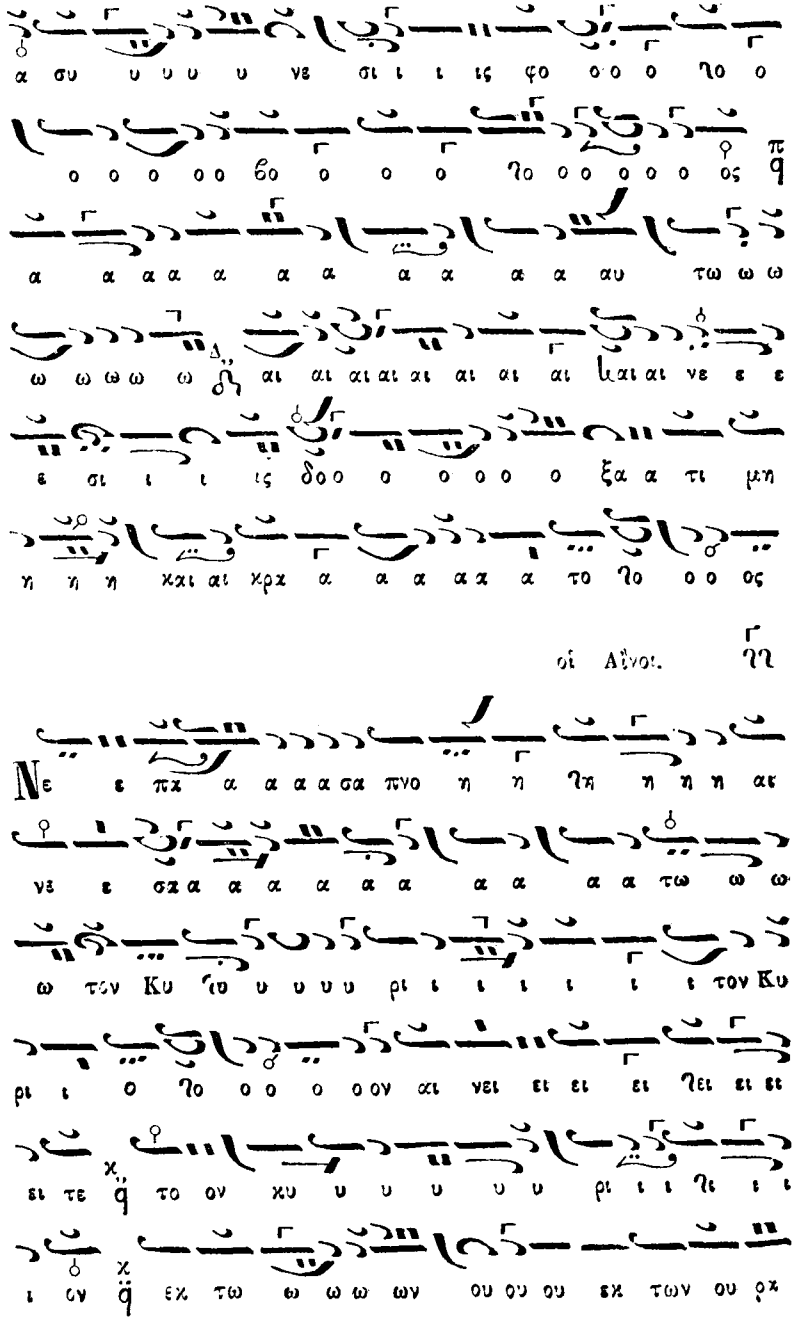
ἀπόστιχα

το με γα ε λε ε ο γο ο ο ος Δόξ και Νῦν θεοτοκ.

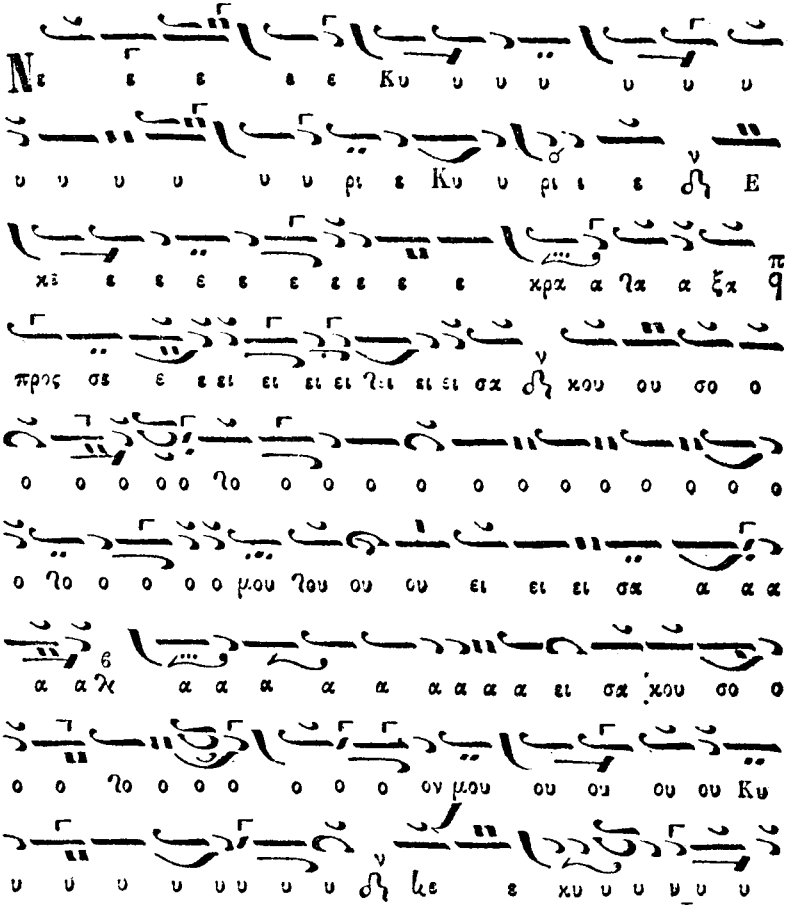
ἀναβαθμοὶ ἀντίφωνα ά.

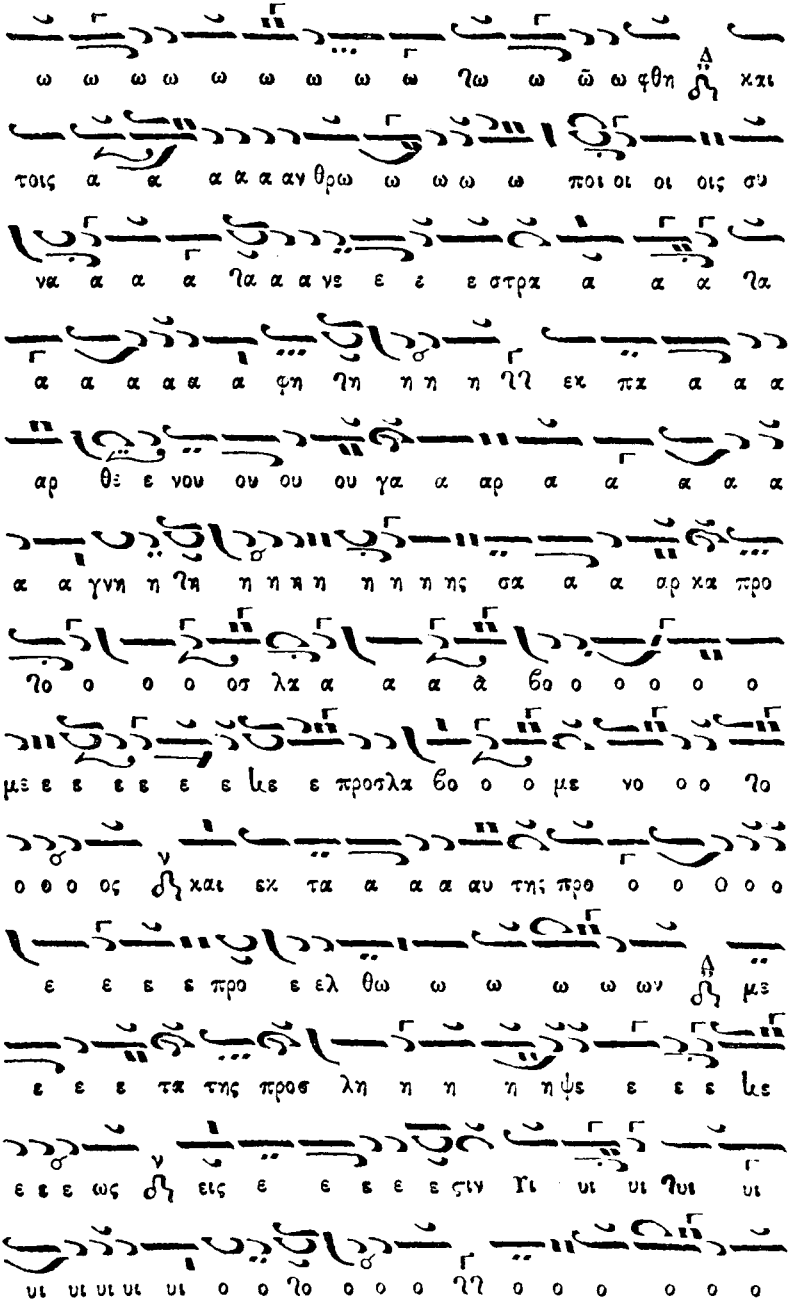

α συ υ υ υ υ νε σι ι ι ις φο ο ο ο ηο ο
ο ο ο ο ο βο ο ο ο ηο ο ο ο ο ος
α α α α α α α α α α αυ τω ω ω
ω ω ω ω ω αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι νε ε ε
ε σι ι ι ις δο ο ο ο ο ο ξα α τι μη
η η η χαι αι χρχ α α α α α το ηο ο ο ος
οἱ Αἶνοι.
Νε ε πχ α α α α σα πνο η η ηη η η η αι
νε ε σχ α α α α α α α α α τω ω ω
ω τον Κυ ηυ υ υ υ υ ρι ι ι ι ι ι τον Κυ
ρι ι ο ηο ο ο ο ο ον αι νει ει ει ει ηει ει ει
ει τε q το ον χυ υ υ υ υ υ ρι ι ι ηι ι ι
ι ον q εχ τω ω ω ω ων ου ου ου εχ των ου ρχ

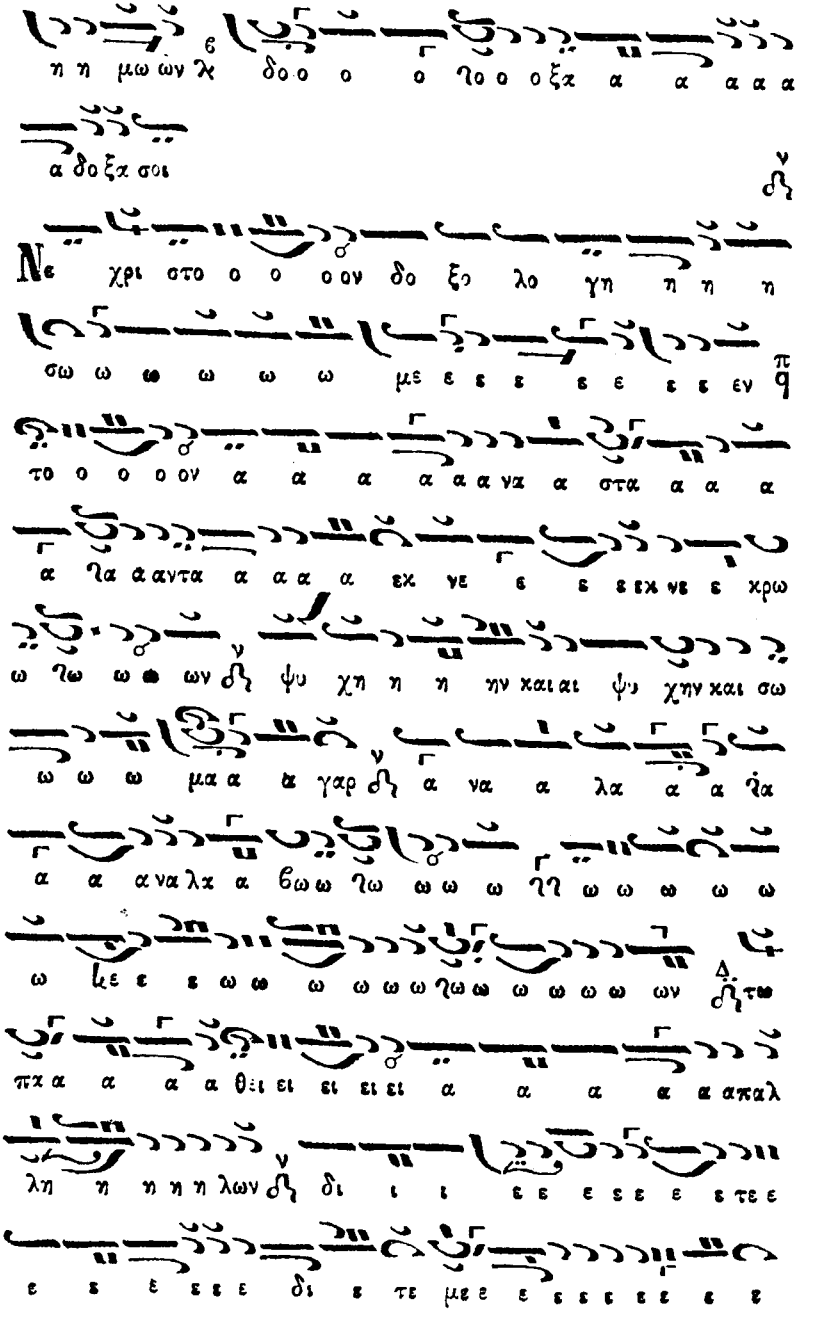
ΗΧΟΣ ΠΛΑΓΙΟΣ. ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ

Τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας.

ω ω ω ω ω ω ω ω ω ϖω ω ω̃ ω φθη ☧ και
τοις α α α α α αν θρω ω ω ω ω ποι οι οι οις συ
να α α α ϖα α α νε ε ε στρα α α α ϖα
α α α α α α φη ϖη η η η ϖϖ εκ πα α α α
αρ θε ε νου ου ου ου γα α αρ α α α α α
α α γνη η ϖη η η η η η η η ης σα α α αρ κα προ
ϖο ο ο ο ο σ λα α α α βο ο ο ο ο ο
με ε ε ε ε ε με ε προσλα βο ο ο με νο ο ο ϖο
ο θ ο ος ☧ και εκ τα α α α αυ τη; προ ο ο Ο ο ο
ε ε ε ε προ ε ελ θω ω ω ω ω ων ☧ με
ε ε ε τα τη; προσ λη η η η η ψε ε ε με
ε ε ε ως ☧ εις ε ε ε ε ε σιν γι υι υι ϖυι υι
υι υι υι υι υι ο ο ϖο ο ο ο ϖϖ ο ο ο ο ο ο

Ἀπόστιχα

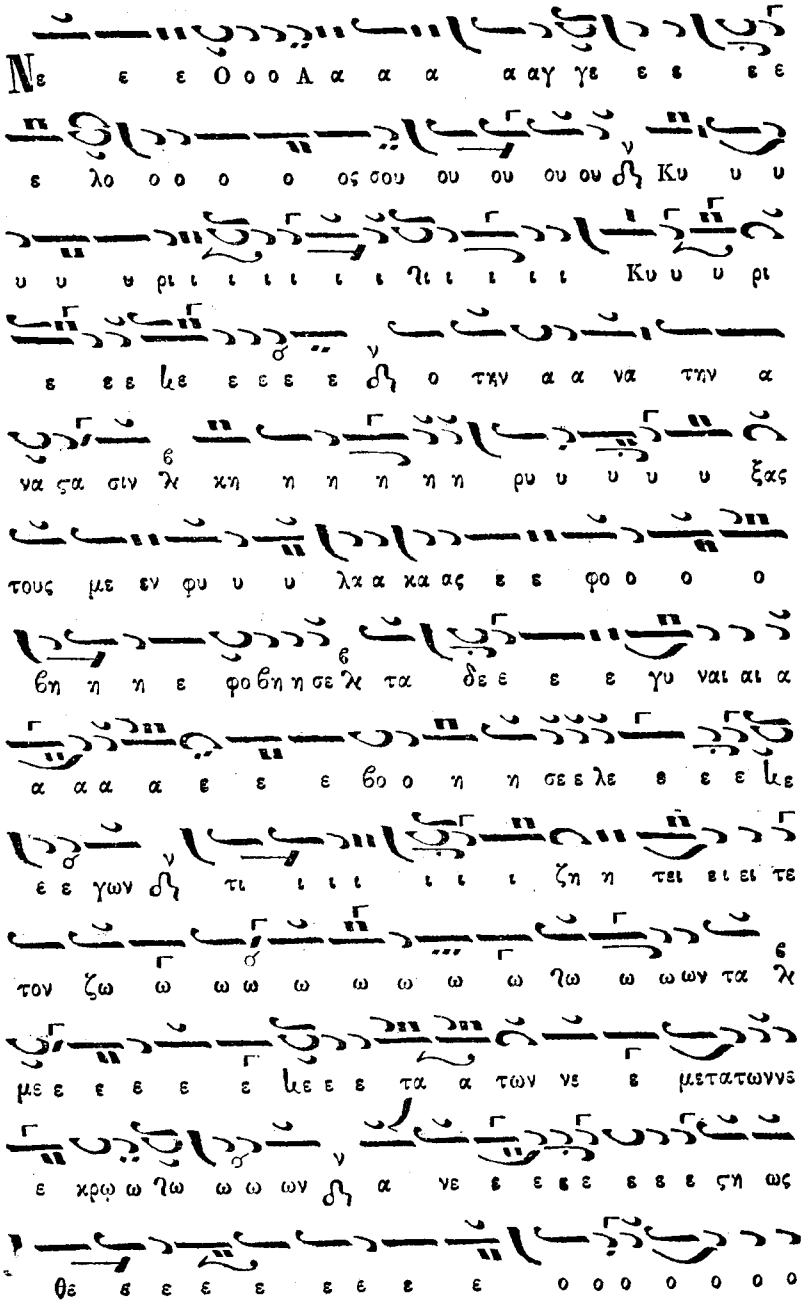

η η μω ων λε δο ο ο ο ηο ο ο ξα α α α α
α δο ξα σοι
Νε χρι στο ο ο ο ον δο ξο λο γη η η η
σω ω ω ω ω ω με ε ε ε ε ε ε ε εν
το ο ο ο ον α α α α α α να α στα α α α
α ηα α αντα α α α α εκ νε ε ε ε εκ νε ε χρω
ω ηω ω ω ων ψυ χη η η ην και αι ψυ χην και σω
ω ω ω μα α α γαρ α να α λα α α ϊα
α α α να λα α θω ω ηω ω ω ω ηη ω ω ω ω ω
ω ιε ε ε ω ω ω ω ω ω ηω ω ω ω ω ων τω
πα α α α α θει ει ει ει ει α α α α α απαλ
λη η η η η λων δι ι ι ε ε ε ε ε ε ε τε ε
ε ε ε ε ε δι ε τε με ε ε ε ε ε ε ε ε

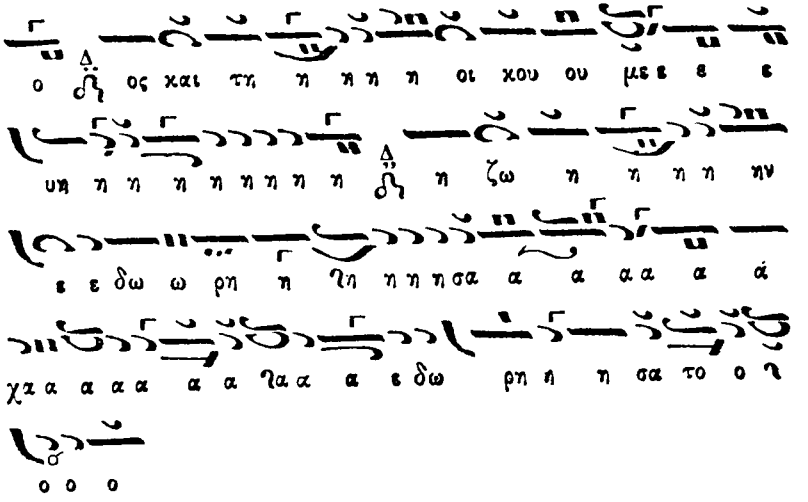
α α δου ου ου ου ου ου θυ ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου
ου ου ου χαι αι αι αι αι ως θε ε ο ο ο ο ος λ
ε ε ε ε ε ε δω ω ω ε ε ε δω ωρη η η
η η η η η η η η σω ω ζω ω η η η
η ην αι αι ω ώ ω ω ω ω ω λω ω ω
ω ω ω ω ω νι ι ι ι ι ι ι ηι ι αι ω νι
ι ι ο ο ον χχι αι αι το ο ο με ε γα
α α α α α α α ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε ε λε ε ε ε ε ε το ε λε ος Καὶ νῦν
Νε ε ε ε ε α νυ υ υ υ υμ φε ε λε ε ευ τε
παρ θε ε ε νε ε ε ε η η η η η το ο ο
ο ο ον θε ο ο ο ο ον α α φρα α α α α λα
α α α α α α στω ω ω ω ως σηλ λα α α λα α α
δόξα

οἱ ἀναβαθμοὶ ἀντίφωνα

μεν α αυ τω ω ω ω ω ω ω ω χαι αι αι αι αι
αι αι τω ω ω χαι αι αι τω ω λο ο ο ο ο ο ο ο
ο ο λο ο ο γω
Αἶνοι.
Πα α α α σα πνο ο η η η η η η η η
αι νε σα α α α τω ω ω το ο ο ον Κυ υ υ ρι
ε ι ι λι ι ι ον αι νει ει ει ει ει τε τον
Κυ υ λυ υ υ υ υ ρι τον Κυ ρι ι ο ο ο ο ο
ο ο ον ε εχ τω ω ω ω ω ω ων ου
ου ου ου ρχ εχ των ου ρχ α νω ω ω ω ω ω ω
ων αι νει τε ε α α α αυ το ο ον ε εν τοι οι;
υ υ ψι ι ι λι ι ι στοις Σοι πρε ε ε ε ε πει υ
υ υ υ υ υ υ υ υ μνο ο ο ος τω ω

λε ε ε α α α α ϑα α α υ υ υ υ μνου ουν τα α
α α α α α α α ϑ στρχ α α τι ι ι ι
ι ι ω ω ω ω ω ω ται αι αι αι αι αι σι ε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε ε ϑ φυ υ υ υ
λχ α α α α α α ϑα α α α α α α ατ το ο ο ϑο
ο ο ον ϑ χαι ως ζω η η η ης θη η η η η
σχ α α α θη ησχυ ρο ο ο ο ϑο ο ο ο ο ο
ον ϑ σφρχ α α α α γι ι ι ι ι δι ι
ι ι ι ε ε ε ε ε σφρα α α α α ϑ
γι ι ι ι ι σα χ α α α α α α ϑα α α α α
αν το ο ο ϑο ο ο ο ϑ αλ λχ α νε ε ε
ε στῆς χαι αι αι αι αι αι αι αι πα α α α ρε ε
χαι πχ α ρε ε ε ε ε ε σ/ε ε ε ε ες ϑ α

Νε ε ε Ο ο ο Α α α α αγ γε ε ε ε ε
ε λο ο ο ο ο ος σου ου ου ου ου δη Κυ υ υ
υ υ υ ρι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι Κυ υ υ ρι
ε ε ε λε ε ε ε ε δη ο την α α να την α
να ςα σιν λ κη η η η η η ρυ υ υ υ υ ξας
τους με εν φυ υ υ λκ α κα ας ε ε φο ο ο ο
βη η η ε φο βη η σε λ τα δε ε ε ε γυ ναι αι α
α α α α ε ε ε βο ο η η σε ε λε ε ε ε λε
ε ε γων δη τι ι ι ι ι ι ι ζη η τει ει ει τε
τον ζω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ων τα λ
με ε ε ε ε ε λε ε ε τα α των νε ε μετατωννε
ε χρω ω ω ω ω ων δη α νε ε ε ε ε ε ε ε ε ςη ως
θε ε ε ε ε ε ε ε ε ο ο ο ο ο ο ο ο

ος και τη η η η οι χου ου με ε ε ε ο
υη η η η η η η η η η ζω η η η η ην
ε ε δω ω ρη η ηη η η σα α α α α α
χα α α α α α ηα α α ε δω ρη η η σα το ο η
ο ο ο

ΤΕΛΟΣ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

Μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὁ βίος τοῦ Ὁσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὑπῆρξε λίαν συγκεχυμένος καὶ ἀσαφὴς· ὥστε δὲν δυνάμεθα μετ' ἀκριβείας νὰ εἴπωμεν περὶ αὐτοῦ λεπτομερῶς καὶ ἐκτεταμένως· ὅσα δὲ προθέμεθα νὰ γράψωμεν συνοπτικῶς σήμερον, τὰ μὲν ἠρανίσθημεν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων τὰ δὲ ἐξ ἑτέρων πηγῶν, τινὰ δὲ ἐκ παραδόσεως μόνον.

Ὁ θεῖος οὗτος πατὴρ τῆς ἐκκλησίας, καὶ διδάσκαλος τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἐγεννήθη ἐν Δαμασκῷ, ἐκ γονέων εὐσεβεστάτων καὶ περιφανῶν τῷ 676, Μ.Χ. Εἰς ἡλικίαν δὲ γενόμενος, ἐξεπαιδεύθη ἁπάσας τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας, τὴν θεολογίαν, καὶ πρὸ πάντων τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, ὑπό τινος μοναχοῦ Κοσμᾶ καλουμένου, τὴν ὁποίαν τόσον θαυμασίως προήγαγε καὶ ἐφήρμωσε συστηματικῶς, ὥστε μέχρι σήμερον ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ψάλλει τοῦ παρὰ τοῦ ἀοιδοῦ τούτου μελῳδήματα, ὡς λίαν ἔντεχνα καὶ ἔρρυθμα· διὰ δὲ τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ σύνεσιν, τὴν ἄκραν ἀρετὴν, καὶ τὰς μεγάλας γνώσεις του, διωρίσθη ὑπὸ τῶν τότε ἡγεμόνων, τῆς Δαμασκοῦ ὑποκειμένης ἤδη εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Καλιφῶν, ὡς πρῶτος Σύβουλος τῆς ἐπικρατείας. Μετ' οὗ πολὺ δὲ μαθὼν ὅτι Λέων ὁ Ἴσαυρος ἐσπάραττε τὴν Ἐκκλησίαν καταδιώκων ἀνηλεῶς ὥσπερ λέων, τοὺς τῶν Σεπτῶν Εἰκόνων προσκυνητὰς, ἐξεφαύλιζε τὸ δόγμα τοῦ θηριωνύμου τούτου, δι' ἐπιστολῶν πρὸς ἅπαντας τοὺς χριστιανοὺς, ἐνισχύων καὶ ὑποστηρίζων, τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας καὶ διάπυρον ζῆλον, ὑπὲρ τῆς Ἱερᾶς ἀληθείας ἐπιδεικνύμενος.

Ὁ δὲ Λέων πληροφορηθεὶς τὴν ἀντίπραξιν ταύτην, διέβαλλεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἡγεμόνα, ὡς προτρέποντα τοὺς χριστιανοὺς εἰς ἐπανάστασιν ἀπὸ τῆς δυναστείας τῶν Καλιφῶν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀκούσας ταῦτα, ἐκέλευσεν ἵνα ἐκκοπῇ ἡ χεὶρ αὐτοῦ, καὶ τεθῇ εἰς τὴν ἀγορὰν εἰς παραδειγματισμόν.

Ὁ δὲ Ἰωάννης γενναίως ὑπομείνας τὴν ποινὴν ταύτην, ἐνήργησε διὰ μεσιτείας πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ ἔλαβε τὴν χεῖρα, εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ Ναῷ, ἐδέετο τῆς Θεοτόκου. λέγων ἐν δάκρυσι ταῦτα:

« Δέσποινα Πάναγνε Μῆτερ, ἡ τὸν Θεὸν μου τεκοῦσα,
διὰ τὰς θείας εἰκόνας, ἡ δεξιά μου ἐκόπη,
οὐκ ἀγνοεῖς τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐμάνη ὁ Λέων,
πρόφθασον τοίνυν εἰς τέλος, καὶ ἴασέ μου τὴν χεῖρα,
ἡ Δεξιὰ τοῦ ὑψίστου, ἡ ἀπὸ Σοῦ σαρκωθεῖσα,
πολλὰς ποιεῖ τὰς δυνάμεις, διὰ τῆς Σῆς μεσιτείας,
τὴν δ ξιάν μου καὶ ταύτην, νῦν ἴασάτω λιταῖς Σου,
ὡς ἂν Σοὺς ὕμνους οὗ, δοίης, καὶ τοῦ ἐκ Σοῦ Σαρκωθέντος,
ἐν ῥυθμικαῖς ἁρμονίαις, συγγραψῆται Θεοτόκε,
καὶ συνεργὸς χρηματίσῃ, τῆς ὀρθοδόξου λατρείας,
δύνασαι γὰρ ὅσα θέλεις, ὡς τοῦ Θεοῦ Μήτηρ οὖσα»

Εἶτα κοιμηθεὶς εἶδε καθ' ὕπνον τὴν ἀειπάρθενον Θεοτόκον, λέγουσαν αὐτῷ ἱλαρῷ τῷ ὄμματι. » Ἰδοὺ ἡ χείρ σου ἰάθη παίσσον τοίνυν αὐτὴν κάλαμον γραμματέως ὀξυγράφου· τότε ὁ Ἰωάννης ἰδὼν ὑγιᾶ τὴν ἑαυτοῦ δεξιὰν ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι καὶ δι' ὅλης τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἔψαλλεν εὐφραινόμενος » ἡ δεξιά σου Κύριε τὴν ἐκκοπεῖσαν μου δεξιὰν ἰασάτω, καὶ διὰ ταύτης θραύσω τοὺς ἐχθρούς Σου, τοὺς μὴ τιμῶντας τὴν Σὴν σεβασμίαν εἰκόνα, καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης Σου, συντρίψεις τοὺς εἰκονοθραύστας διὰ χειρός μου» οὕτω κηρύττων στεντορίως τὸ ὑπερφυὲς θαῦμα τῆς Θεοτόκου.

Ζητηθεὶς δὲ αὖθις ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ θέσιν, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ἐζήτησε χάριν ἵνα ἀρεθῇ τῆς τιμῆς ταύτης. Συγκατανεύσαντος δὲ τοῦ ἡγεμόνος, ἀπῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Σάββα καὶ προσκολληθεὶς γέροντι τινὶ ἐπισήμῳ ἐπ' ἀρετῇ, ἐδιδάσκετο τὰ μαθήματα τῶν μοναζόντων, καὶ μάλιστα τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπακοῆς. καίτοι δὲ ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ διακαοῦς πρὸς τὸ ψάλλειν πόθου, ὁ προϊστάμενος αὐτοῦ γέρων οὐ συνεχώρει αὐτὸν ἀλλ' ἐμπόδιζε μᾶλλον. Συνέβη δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τούτων, τόδε, εἷς ἐκ τῶν φίλων του ἀποδημήτας πρὸς Κύριον, παρεκλήθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅπως ποιήσῃ τροπάριόν τι πρὸς παραμυθίαν του. συγκινηθεὶς δὲ λίαν ἐποίησε τὸ· « Πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα » ὅπερ καὶ ἔψαλλε μόνος ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ· ἀκούσας δὲ ὁ προϊστάμενος αὐτοῦ ἤδη ψάλλοντος, ὀργίσθη καὶ ἔξωσεν αὐτὸν ἐκ τοῦ κελλίου ὡς παράκοον.

Πολλῶν δὲ παρακλήσεων καὶ μεσιτειῶν γενομένων ἐδέχθη αὐτὸν καὶ αὖθις ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι οὐδέποτε ἔμελλε νὰ παροκύσῃ καὶ νὰ ψάλλῃ, ἀλλὰ νὰ διάγῃ τοῦ λοιποῦ ἐν ἄκρᾳ σιγῇ. Μετ' ὀλίγον φαίνεται ἡ Θεοτόκος καθ' ὕπνον τῷ Γέροντι ἐπιπλήττουσα αὐτὸν καὶ λέγουσα· « Ἄφες τὴν πηγὴν ἵνα ἀρδεύσῃ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν καὶ σκεπάσῃ θαλάσσας αἱρέσεων, οὗτος μέλλει περισεῦσαι τὴν προφητικὴν κιθάραν τοῦ Δαυΐδ, ᾄδων ἄσματα καινὰ τῷ Θεῷ. πρὸς σύγκρισιν τῆς ἡδυτάτης αὐτοῦ κιθάρας θέλουσι λογισθῶσιν ὡς μύθοι ἄχρηστοι τὰ τοῦ Ὀρφέως καὶ λοιπῶν μελῳδήματα, οὗτος ὀρθοτομήσει τὰ τῆς πίστεως δόγματα

καὶ στηλιτεύση πάσης αἱρέσεως διαστροφὴν, τότε ὁ Γέρων ἔξαλλος γενόμενος προσπίπτει πρὸς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, ζητῶν συγχώρησιν καὶ λέγων· ὦ τέκνον τῆς ὑπακοῆς, ἄνοιξον τὸ στόμα σου καὶ λάλησον τοὺς λόγους οὓς ἔγραψας ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἤδη ἀνάβηθι προθύμως εἰς τὸ ὄρος τῆς ἐκκλησίας, καὶ κήρυξον τῇ Ἱερουσαλὴμ εὐαγγελιζόμενος ὅσα μοι ἐλάλησεν ἡ Θεοτόκος περὶ σοῦ. Συγχώρησόν με δὲ ὅσα σοὶ ἔπταισα ἀγνοῶν γὰρ ἐκώλυόν σε. ὁ δὲ ὅσιος ἤρξατο ψάλλειν τὰ μελίῤῥητα αὐτοῦ ἄσματα, ἅτινα μέχρι σήμερον κατακοσμοῦσι τὴν Ἐκκλησίαν καὶ οὐ μόνον κανόνες, τροπάρια, ἰδιόμελα, καὶ προσόμοια ἐμελοποίησεν, ἀλλὰ καὶ πανυγυρικοὺς λόγους, θεολογίας πλήρης, οὓς ἐκάλεσεν οὐρανὸν ὡς λάμποντας καὶ φωτίζοντας ἕκαστον· ἔτι δὲ καὶ μακροὺς λόγους περὶ τῶν Σεπτῶν Εἰκόνων, καὶ ἄλλα πλεῖστα καὶ ψυχωφελῆ πονήματα. καλῶς λοιπὸν ἀγωνισάμενος ἐν Δαμασκῷ καὶ ἐπομένως ἐν Παλαιστίνῃ ὅπως καταισχύνῃ τοὺς ὑβριστὰς καὶ καθαιρέτας τῶν ἁγίων Εἰκόνων. τὸν δὲ καλὸν τῆς πίστεως ἀγῶνα γενναίως ἀγωνισάμενος ἀπῆλθεν εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς ἐν ἔτει Σωτηρίῳ 760 ὅπως ἀπολαύσῃ τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανον.

« Τούτου σώζονται χειρόγραφα παρὰ τοῖς ἐκδόταις.

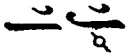
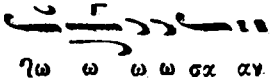
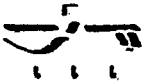
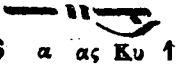
« Ἓν ἐγχειρίδιον, ἤτοι ὁδηγὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

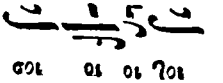
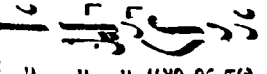
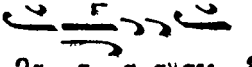
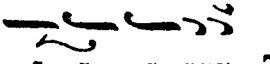
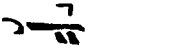
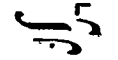
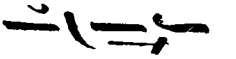
« Ἀναστασιματάριον, τὸ ἤδη Ἐκδοθέν.

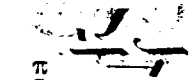
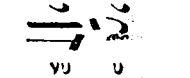
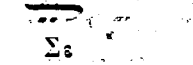
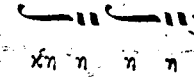
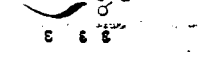
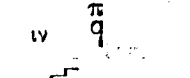
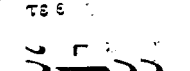
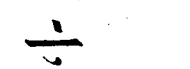
« Δύο χερουβικὰ, δύο Κοινωνικά.

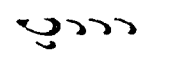
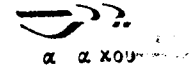
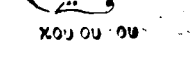
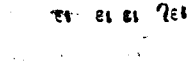
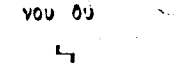
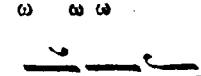
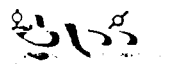
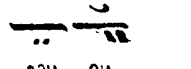
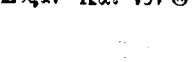
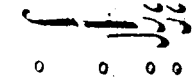
Ἓν μάθημα Προστασία τῶν χριστιανῶν· καί τινα στιχηρὰ ἰδιόμελ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Σελ.		Σειρ.
46	 η η	4
67	 ου	7
	 και τους	1
94	 ηω ω ω ω σα αν	18
114	 ι ι ι	8
113	 ε κε	1
126	 ω ω	4
125—126	 α ας κυ	13—1
67	Τέταρτος	
170		2
—	 ζω	4
172	 Ο δι α	12
176	 ο ο ον ηι	5

Σελ.		Σειρ.
184	 κα α α α	13
185	Τέταρτος	
192	 νε	1
192	 σοι οι οι ηοι	9
192	 υ υ υ μνο ος τω	14
193	 ηα α α αντες	2
193	 α α α αμει	7—8
200	 πος	14
204	ΠΡΩΤΟΣ	1
—	 α α	10
207	 πι ι	5
208	 ρι	1
—	 τι μι ι	3

Σελ.		Σειρ.
203—216	Πλάγιος τοῦ πρώτου	
219		10
220		2
221		11
221		10
224		11
229		7
230	Δόξα Καὶ Νῦν Θεοτοκίον	10
232		4
237		11
238		4
248		8

Σελ.		Σειρ.
		
256	Ἦχος πλάγιος τοῦ δευτέρου	
—		9
—		12
257		6
261		3
—		5
272		8
273		9
275		7
—	Δόξα. Καὶ νῦν Θεοτοκίον.	12
281		6
283		13

Σελ.		Σειρ.
283	νχι α. αι αι	3
287	με ε ε ε	3
288	α α α α α	6
289	η η η	2
—	α α α	12
289	Σταυ	13
293	ζω ω η	11
294	μη η η η ην	
295	ε ε εν νοι	4
—	α χα α α ε	13
298	Ἀπόστιχα.	2
308	σι ι ι ι ι	5
—	Τι ι ε	6

Σελ.		Σειρ.
304	πε α α α α α σε	8
313	υ ρι ι ι ι ι ι	12
—	Κυ υ υ ρι	13
314	τω ων	8
313	ε εν τω ω ω ω	3
320	μη η η η η η ην	8
328	δω ω ρη η	3
329	σων	6
	ε ε ε ε ε ε	8—9
330	γει ει ει ει	13
336	ο ο ο ο	13
—		